

ХЛОПСКИ - ЖЕНСКИ
ЖИМСКИ ШМАТИ
ЛЁТНИ ВЕЛЬКИ ЯКНИ
ВИБОР ХУСТКИ

вшеліякей сорти платна, плиши,
гадваби и гадвабни хусточки
по найтуншай дневней цени можеце
достац у

Няради Штефана,
тарговца и саболя у Р. Керестуре (при валалской книжи).

НАЩИВЦЕ НОВООТВОРЕНУ КОВАЛЬСКУ И
ШЛОСЕРСКУ РАДНЮ

Кирила Жиповски (дараз Плавшич)
ТОМПОЕВЦИ

Робим шицки земледілски и обид потреби: кочи, дерлячи, (брани), орачи и копачи плуги по бачванским систему, сепери оправям и правим нови, пеци, шпоргети високи и низки, з одну лібо два рерни, найлепше дотерашнє виробене. Исто так оправям вшеліяки мотори, моторбицикли, обычни бицикли, машини за шицде, за штрикане, за писане, шпиритузово лампи и шицки найпрецізнейши роботи, як и газдовски машини шеячи, косачи, тлачарки, лупачи и т. д. — Давам безплатни інформациі о наручованю новых вшеліяких машинох, моторних и обычних бициколох, радио апаратох новых и половних.

За роботу гарантуем!

Цени солидни!

Цо робиц да нам власи не випадаю и да не маме парплі.

Випадане власох, парплі, лішаі то хорота скори на глави и треба іх цо скорей лічиц. У першым шоре треба знац же тоти хороти обераци, зато меркуйме на гребені. Нігда не хаснуйме цудзі гребень, а и наш тримайме чисто и віше кед власи змиваме вімийме и гребень! Кажды 2—3 тижні змивайме власи зос нарочитым мегкім мідэлком цо можеце добиц у апатики, а до остатней воді за плакане усипце мало оцту и власи такі буду як гадваб! Змивайме власи лем зос діжджевку лебо артезку воду. Кед ше власи осуша треба на руки положиц даскельо капки рицинус зейтину и скору на глави добре начухац, а кед осетиме же конец власох так випатра як да іх моль ё и конци власох треба зос тим рицинус зейтином почухац. А сами власи помасціме зос ореховим зейтином. Кажде рано пороздзелюйме власи и чухайме скору зос Еликсиром за власі, хтора течносц ма вельо хранліви ствари у себе, корене власох постане моцнейшіе и власи престаню випадац и буду роснуц. Кед осетиме лішаі дораз помасціме зос добру масцу хтору можеме добиц у апатики.

Чай процы каменчкох у жовчковым меҳири и од шуль.

Природа и тераз ше рахуе як еден барз добры дохтор, зато ше и врача наука знова гу рошліном у хторих природа нам дава добри спасоносны лік. Так маме нешка од травох хтори рошню по високих горох, у цеплих крайох, добри чай процы каменчкох и кед го шорово пінеме болі нёстаню, каменчки ше помало топя и віміваю. Исто ест други трави хтори ліча шуль, а зос тих травох и кореньох прави ше и жовти прашок од шулю хтори уж веліх ошлебодзел од тей незгодній хороти.

Як остане ліцо младе и красне през пегох и флеекох.

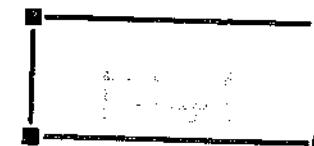
Уж прешол час кед ше лем на мислом хасновали помади и други средства як на приклад и сириджик хтори вічисцел ліцо и упрепасцели скору и зуби и такі ліца барз фришко осталери. Нешка ше разумно поступа и як у другім так и у допатраню ліца хаснью ше средства хтори и украшую ліцо але тиж и чуваю да длugo остане швіже и младе. Лем треба знац же кажде ліцо іншак мушиме допатрац. Ест масни и сухи ліца. Масни ліца ше часто умиваю зос цеплу воду и зос жовчковым мідлом, вельо райспухеру, а лем мало и не барз масней помади, полумасну на ноц, камфоровей помади и лімуновей водички, а ест и прашок з котрим ше пірщки суша. На дзень лем райспухер ше кладзе на ліцо. Сухе ліцо заш не треба вельо умивац а лем зос масним мідэлком, а кед и лішаі ест, през воді ше змива ліцо зос білим зейтином лебо у серватки. На ноц ше хаснует наймаснейша помада перша по нумери, а и на дзень мушиме хасновац. Сухе ліцо вельораз ма пеги и флееки тоти можеце крашне одстраціц зос масну щіпачу помаду.

Шицки тоти помади, мідэлка, райспухери зос точним упутствім можеце достац у керестурскай апатики

ЕЛЕНИ К. СОЛОНАР, апатикарки, у Р. Керестуре.

РУСКІ КАРДИНАЛЫ ЗА РУСИНОХ У ЮГОСЛАВІЇ

НА ПРОСТИ РОК

КОТРИ МА 365 ДНІ.

РОК ВІДАНЯ XXI.

— —

ВІДАЛО

РУСКЕ НАРОДНЕ ПРОСВІТНЕ ДРУЖТВО

РУСКИ КЕРЕСТУР

— —

Зложела

Редакцыйна Колегия.

— —

РУСКИ КЕРЕСТУР

ДРУКОВАЛА ДРУКАРНЯ „ПРОСВІТИ“ 1940.

Записки

(СИЧЕНЬ)
31 ДЗЕНЬ

По новим	Ім'я	Свято
14	1	Феликс
Стр.	2 Сильвестр п.	Павел
Штв.	3 Малахий и Горд.	Марцел
Пят.	4 Собор 70 ап.	Антон пуст.
Соб.	5 Навеч. Бог. (пост)	Прест. св П.

Слунко:

виходзи:	заходзи:
1. на 8:11 годз.	15:56 годз.
5. 8:10	16:01
12. 8:07	16:11
19. 8:00	16:22
26. 7:52	16:34

Хвиля у Януару:

Новорочне червоне швітанє — велика брига, вкше старане.
Цеплого януара Боже нас хрань.
Новорочна ясна і циха ноць
Обецує шицького добра досць.
Кед-же трава в януару рошнє,
Цали рок вец недорошнє.

Важні дні з нашої історії у Януару.

14. янुара 1648. р. гетьман Богдан Хмельницький вошол славно до Києва, як самостойни владар руско-українській же мії. Пред тим вон побив Поляків і вигнал их зос України, — 21. януара 1803. р. умар остатні гетьман України Кирил Розумовський. — 22. януара 1919. р. по революції у Русії і у Києві претерпіло зазнене зицьків українських жемох до самостойній Українській Державі.

26	13	Ерміл и Стр. мч.	Поликарп
Пон.	14	Прп. Отци на Син.	Йоан Зл.
Вов.	15	П.п. Павло и Йоан	Юліян
Стр.	16	Покл.вер.ап.Петр.	Франціо
Штв.	17	Прп. Антоний В.	Мартина д.
Пят.	18	Св. Атаназ и Кир.	Іван Боско
Соб.	19	Прп. Макарий	Ігнатій

2	20	Прп. Евтихий В.	Іоанн
3	21	Прп. Максим	Блазій
4	22	Ап. Тимотей	Вероніка
5	23	Сщм. Климент	Агата
6	24	Прп. Ксения	Тит и Дор.
7	25	Григорій Бог.	Ромуалд
8	26	Прп. Ксенофонт	Іван м.

9	27	Прен.м. Йоана Зл.	Аполонія
10	28	Прп. Єфрем	Сколастика
Вов.	29	Прен.м. св. Ігнатій.	Указ М.Б.Л.
12	30		Євлочій
13	31	Мм. Кир и Йоан	Григорій

Дні слуника по новим календару значели.

„БІЛЬНА РОСА“ при масажі
Як чудесне средство важи!

БРЕСТ-ЛІТОВСК
(ЛЮТИЙ)
28 ДНІ

III

Записки

По новим	Прізвище, руслан	Римськ.
14 Пят.	1 Трифон	Валентин
15 Соб.	2 Степаненок	Фавст

Чедзя о будуванні храму Гл. 2 фе в 3
днях аз у 1911 на Лука 17:79.

16 Пон.	3 Симеон и Ана	Юлиана д.
17 Вов.	4 Прп. Исидор	Донат
18 Стр.	5 Мч. Агафия	Симеон
19 Штв.	6 Пр. Вукол	Конрад
20 Пят.	7 Св. Парцений	Лев еп.
21 Соб.	8 Вмч. Теодор стр.	Елеонора
	9 Мч. Ник. (Вад. с.)	соб. Петра

Чедзя Міжнародна Гл. 3 Зн. в. з.
Лука 17:79 аз 1911 на Лука 17:79.

23 Пон.	10 Мч. Харлампий	Петро Д.
24 Вов.	11 Сщм. Власий	Ап. Матей
25 Стр.	12 С. Мелетий	Віктор
26 Штв.	13 Прп. Мартиніян	Нестор
27 Пят.	14 Прп. Авксентій	Александер
28 Соб.	15 Ап. Онисим	Валентій
1 Соб.	16 Мч. Памфіл і др.	Албін

Чедзя Сиренусна Гл. 1 фе в. 4.
Лука 17:79 аз 1911 на Лука 17:79.

2 Пон.	17 Вм. Теодор	Симпліцій
3 Вов.	18 Лев папа	Кунігунда
4 Стр.	19 Ап. Архип	Казимир
5 Штв.	20 С. Лев	Еузебій
6 Пят.	21 Прп. Тимотей	Перпетуа
7 Соб.	22 Обрт. мч. у Евр.	Тома акв.
8 Соб.	23 Сщм. Полікарп	Йоан од. Б.

Чедзя В. листу Гл. 1 фе в. 5.
Лука 17:79 аз 1911 на Лука 17:79.

9 Пон.	24 Обр. гл. Йоана Кр.	Франциска
10 Вов.	25 Тарасій еп.	40 муч.
11 Стр.	26 С. Порфирій	Софроній
12 Штв.	27 Пр. Прокопій	Гераклій
13 Соб.	28 Пр. Василій	Христіна

Служко:
виходзі: заходзі:
2. на 8:42 годз. 16:47 годз.
9. 7:30 17:01
16. 7:15 17:41
23. 7:01 17:27

Хвіля у Фебруару:

Дзе Стритнє желене,
На Вельку Ноц там шніг завес.
Кел граю комари
Во фебруари,
У марцу узихню.
Кел фебруар добры и благи,
Яр побілі зос мразом
Каждей ноци своё драги.
Кел во фебруару дую витри
Силни з полночного боку,
Приноша нам милу висткту:
Початок роднога року.
Кел не дую з шыцку силу,
Та вец буду у априлу.

Важні дні з нашай історіі у фебруару.

9. фебруара 1918. р.
заключели ў Брест Літоўскім центральнім державі (Немецка, Аўстрыя
Болгарска и Турска) мир
з Украінску державу. —
20. фебруара 1054. р.
умар ў Киеву велькі
украінски княз Ярослав
Мудри. — 24. фебруара
1664. умар преславени
козацки полковник Іван
Богун.

З „БІЛЬНУ РОСУ“ в цеплім чаю
Натхи нагло дойдзеш краю!

Записки

(БЕРЕЗЕНЬ)

31 ДЗЕНЬ

По новим	Родослов'я	Ім'я
14 Пят.	1 Прп. Евдоким	Матилда
15 Соб.	2 Сщм Теод.(Зад.с)	Лонгин
Ім'я відоме з давнини, але не збереглося		
16 Пон.	3 М. Евтропий и др.	Кириак
17 Пон.	4 Прп. Герасим	Патрицій
18 Вов.	5 Мч. Конон	Кирил
19 Стр.	6 42 мученики	Осиф
20 Штв.	7 Сщм. у Херсону	Микита
21 Пят.	8 Прп. Теофілакт	Бенедикт
22 Соб.	9 40 муч. (Зад. с.)	Октавіян
Ім'я відоме з давнини, але не збереглося		
23 Пон.	10 Мч. Кодрат и др.	Отон
24 Пон.	11 С. Софоній	Гавриїл Арх.
25 Вов.	12 Преписп. Теофан	Емануел
26 Стр.	13 С. Никифор	Іван Дам.
27 Штв.	14 Прп. Венедикт	Іван Кап.
28 Пят.	15 Мч. Агапій и др.	Евстазій
29 Соб.	16 Мч. Савин(Зад.с.)	
Ім'я відоме з давнини, але не збереглося		
30 Пон.	17 Прп. Алексій ч.Б.	Квирин
31 Пон.	18 С. Кирил ерусал.	Балбина
1 Вов.	19 Мм. Христ. і Дар.	Гуго
2 Стр.	20 П. Отци(Покл.с.)	Франьо
3 Штв.	21 Прп. Яков	М.Божа 7 ж.
4 Пят.	22 Сщм. Василий	Ісидор
5 Соб.	23 М. Никон(Ак. с.)	Вінкентій
Ім'я відоме з давнини, але не збереглося		
6 Пон.	24 Захарий	Константін
7 Пон.	25 Іоанн з Антиохії	Алберт
8 Вов.	26 Соб. Арх. Гавр.	Діонісій
9 Стр.	27 Мч. Матрона	Марія М.
10 Штв.	28 Гиларій	Езекіїл
11 Пят.	29 Прп. Марко и др.	Іоанн
12 Соб.	30 Прп. Йоан л.(Л.с.)	Юлій папа
Ім'я відоме з давнини, але не збереглося		
13	31 Прп. Ипатий	Іоанн

Слунко :

виходзи:	захолзи:
2. на 6:46 годз.	17:46 годз.
9. 6:30	17:53
16. 6:13	18:05
23. 5:58	18:18
30. 5:41	18:30

21. марта дзень и юц єдинаки
длугоги.

Хвиля у Марту:

Кельо мрази в марці начитаю,
Исто тельо будзе их у маю.
Яка хвиля од початку яри и до
[серед априла]
Така вона будзе и през цале лето.
Чи на початку чи на концу ма-
[рец] свой отров вида.
Кел мarez ягніята розгрива
Іх априла до хліва позбива.
Марцов квіток ніч не добри,
А априлов полу-добри,
А аж майов цалком добри.

Важні дні з нашої історії у марту.

9. марта 1814. р. ро-
дзел ше, а 10. марта
1861. р. умар найвекши
и найславнєйши руско-
українски поет Тарас
Шевченко. — 14. марта
1923. р. антанта призна-
ла Польскей чисто рус-
ки край Галичину зос
Львовом. — 18. марта
1921. року большевіки
зробели з поляками мир
у Риги и препуштела
Польскей цалу западну
Україну. — 14. марта
1939. р. перши сойм Кар-
патской України прогла-
шел шлебодну Карпато-
Українську державу. —
15. марта 1939. року
Мадяре нападли на Кар-
патскую Україну.

„БИЛЬНУ РОСУ“ часто дихац
Та не будзеш кашляц, кихац!

Записки

(КВІТЕНЬ)

30 дні

IV.

По новим	Річковий	Річковий
14 Пон.	1 Пр. Мария ег.	
15 Вов.	2 Пр. Тит ч.	Анастазия
16 Стр.	3 Пр. Никита	Калист Б.
17 Штв.	4 Прп. Осиф и Г.	Аникит
18 Гж.	5 Бернард Філіп	Аполония
19 Соб.	6 Велька субота	Лев п.

Свята відмінна
день святого Івана Крестителя

20	7	Бернард	Теодор
21	8	М. Йоанн	Анзелмо
22	9	Св. Іоанн	Сотер и Кай
23 Стр.	10	Терентий	Георгий
24 Штв.	11	Сцм. Антил	Фиделис
25 Пят.	12	Прп. Василій	Марко єв.
26 Соб.	13	Сцм. Артемон	Клето

Свята відмінна
день святого Івана Крестителя

27	14	С. Мартин папа	Петро Кан.
28 Пон.	15	Ап. Аристарх	Павло од Кр.
29 Вов.	16	Мц. Агафія	Петро м.
30 Стр.	17	Пр. Симеон	Катарина
1 Штв.	18	Йоан декаполіт	Філіп и Як.
2 Пят.	19	Йоан столпник	Атаназій
3 Соб.	20	Прп. Теодор	Найдз. Кр.

Свята відмінна
день святого Івана Крестителя

4	21	Сцм. Януарій	Флориан
5 Пон.	22	Прп. Теодор	Пий папа
6	23	М. Йоанн	Іван пр. дз.
7 Стр.	24	Мч. Сава стр.	Станислав
8 Штв.	25	Ап. Марко	Миголіце
9 Пят.	26	Сцм. Василій	Григ. и Наз.
10 Соб.	27	Сцм. Симеон	Ісидор

Свята відмінна
день святого Івана Крестителя

11	28	Ап. Яков и Сос.	Франьо
12 Пон.	29	Мм. у Кизики	Панкракій
13 Вов.	30	Ап. Яков	Сервакій

Слунко:

виходзи:	заходзи:
6. на 5:24 годз.	18:42 годз.
13. 5:08	18:54
20. 4:53	18:06
27. 4:37	19:59

Хвиля у Априлу:

Априлов шніг жем гної, а мар-
[цов ю виєда.
Цепли диждж априлов — пра-
ви то благослов.
Жимски мраз и прах з дерляня
Дзвига нашо упованя.
Цепли април, хладни май и цеп-
[ли юни
Наполня земледілцovi
И пойд та и гордови.
Април лем теди tot прави,
Кед завес орачови зос шнігом
Калап на глави.

Важні дні в нашій історії у априлу.

7. априла 1917. р. «Центральна Рада» пребжала
владу на України. — 25. априла 1622. р. ұмар
славни үкраїнски гетьман Петро Конашевич
Сагайдачний од ранох
у битки з Турками под
Хотином, дзе козаци спа-
шли Польську.

Пеги и остуди на лицу одстрані за даскельо дні з гаранцію проф.
Леведанова помада за нечкодліве лупене и подмладзоване лицо. Цена 45-
динари. — По пошти дискретно розпосила: 100-рочна Апатица — Бач.

(ТРАВЕНЬ)
31 ДЗЕНЬ

По новим	Ім'я святої	Фонема	Святочні
14 Стр.	1 Пр. Єрем. (Преп.)	Бонифаций	
15 Штв.	2 С. Атаназий	Іван, Соф.	
16 Пят.	3 Прп. Теодозий п.	Іван непом.	
17 Соб.	4 Прм. Пелагія	Паскал	

Ім'я святої Іоанна Богослова
Фонема: Іоанн, Іоан

18 Стр.	5 Мц. Ірина	Венанцій
19 Пон.	6 Йов многостр.	Петро к.
20 Вов.	7 Явлене Ч. Креста	Бернардо
21 Стр.	8 Ап. і св. Йоан Б.	Феликс
22 Штв.	9 Прен.м.о. Николая	Бонифаций
23 Пят.	10 Ап. Симон Зилот	Дезидерій
24 Соб.	11 Сщм. Мокий	Марія пом.

Ім'я святої Іоанна Богослова
Фонема: Іоанн, Іоан

25 Стр.	12 Епифаній Герм.	Урбан
26 Пон.	13 Мц. Гликерія	Філіпп
27 Вов.	14 М. Ісидор	Беда, Іван
28 Стр.	15 Прп. Пахомій В.	Августин
29 Штв.	16 Марія Египетська	Магдалена
30 Пят.	17 Ап. Андронік	Фердинанд
31 Соб.	18 Мм. Теодот і др.	Петроніла

Ім'я святої Іоанна Богослова
Фонема: Іоанн, Іоан

1 Пон.	19 М. Патрикій	Грациан
2 Пон.	20 М. Талалей	Еразмо
3 Вов.	21 Константин і Єл.	Клотилда
4 Стр.	22 М. Василиск	Квірин
5 Штв.	23 Прп. Михаїл	Боніфакій
6 Пят.	24 Прп. Симеон	Норберт
7 Соб.	25 О.Ч.г.Й.Кр. (З.с.)	Роберт

Ім'я святої Іоанна Богослова
Фонема: Іоанн, Іоан

8 Вов.	26 М. Іоанн	Медард
9 Штв.	27 М. Іоанн	Фелиціян
10 Вов.	28 Прп. Никита	Маргарета
11 Стр.	29 Мц. Теодозія д.	Варнава
12 Штв.	30 Прп. Ісаїй	Іван Фр.
13 Пят.	31 М. Єремій	Антон Пад.

Слунко:

виходзи:	заходзи:
1. на 4:30 годз.	19:26 годз.
4. 4:24	19:31
11. 4:11	19:42
18. 4:00	19:53
25. 3:51	20:04

Хвиля у Маю:

Бурі у маю -- обецью родни рок.
Красни мраз на перши май —
добрі рок по сами край.
Сухи май — сухи рок.
Мокри Русадля — масна Коляда.
Пчохол рой у маю
Вредзи коч шена;
Рой-же у юлию
Робота даремна.

Дижджи у маю;
Шинко нам даю;
Шинким нам хлеба
И статку по треба.

Важні дні з нашої історії у Маю

14. Мая 1748. року побил гетьман Хмельницький Полякох под Жовтими Водами, а 26. мая истого року под Корсуном. Шицки Поляци і їх вожд Вишневецьки посекали з України.

Пеги и остуди на лицу одстрані за даскељо дні з гаранцію проф. Леведанова помада за нечкодіїве лупене и подмладзоване лицо. Цена 45-динари. — По пошти дискретно розпосила: 100-рочна Апатика — Бач.

Записки

Іюль

(ЧЕРВЕНЬ)

30 дні

VI

По новим	Французькі імена	Українсько
14 Соб.	1 Мч. Юстин	Василій В.

Пам'яті про брата, що погинув від рук нацистів у 1941 році в селі Митківка

15 Різд.	2 С. Никифор	Віділ Влад.
16 Пон.	3 Мч. Лукиян и др.	Іван Фр.
17 Вов.	4 С. Митрофан	Маркіян м.
18 Стр.	5 Сщм. Доротей	Єфрем
19 Штв.	6 Прп. Висарійон	Юліян
20 Пят.	7 Сщм. Теодот	Сильверій
21 Соб.	8 Вм. Теодор стр.	Алойзій Г.

Пам'яті про брата, що погинув від рук нацистів у 1941 році в селі Митківка

22 Різд.	9 С. Кирил ал.	Павлин
23 Пон.	10 Сщм. Тимотей	Сидонія
24 Вов.	11 Ап. Бартоломей	Р.Йоанак.
25 Стр.	12 Прп. Онуфрій	Вілим пр.
26 Штв.	13 Мц. Акилина	Іван и Пав.
27 Пят.	14 Пр. Єлісей	Владислав
28 Соб.	15 Пр. Амос	Іриней

Пам'яті про брата, що погинув від рук нацистів у 1941 році в селі Митківка

29 Різд.	16 С. Тихон	Василько
30 Пон.	17 Мч. Мануїл и др.	Сп. с. Павла
1 Вов.	18 Мч. Леонтій	Пр. Кр. Хр.
2 Стр.	19 Ап. Юда брат Г.	Нащ. Бог.
3 Штв.	20 Сщм. Методій	Анатолій
4 Пят.	21 Мч. Юліян	Теодор
5 Соб.	22 Сщм. Евзевій	Кир. и Мет.

Пам'яті про брата, що погинув від рук нацистів у 1941 році в селі Митківка

6 Різд.	23 Мц. Агрипина	Ісаїя
7 Нер.	24 Елізабета	Вилибальд
8 Вов.	25 Мц. Фебронія	Єлизавета
9 Стр.	26 Прп. Давид	Анатолія
10 Штв.	27 Прп. Самсон	Амалія
11 Пят.	28 Прен. м. Кир. и Й.	Пий папа
12 Соб.	29	Мохор

Пам'яті про брата, що погинув від рук нацистів у 1941 році в селі Митківка

13	30 Собор 12 ап.	Анаклет
----	-----------------	---------

Слунко:

виходзи: 1. на 4:30 годз.
2. 3:38
15. 3:36
22. 3:37
20. 3:39

заходзи: 20:12 годз.
20:19
20:24
20:26
20:27

31. юна найдлукши дзень, а
найкратша ноц.

Хвіля у Юну:

Громи у юнию глаша родни рок.
Кед юни хладни бул и мокри,
Обично цали рок даремни,
Сухши як мокри час юнийов
Напольні з добрим вином гордов.

Кед-же кука куковичка
Длugo по Янови
Шпоруй єдоло, чувай пенеж
Подли, драги рок готови.

Важні дні з нашої історії у Юнию

6. Юна 1924. р. побили
Татаре руських князіох
над рику Калку — 8.
юна 1919. р. Українска
Армія побила Полякох
под Чортковом и зав-
жала вецеj як половку
Галичини назад.

„БИЛЬНА РОСА“ велі роки
Хвалі ше на шицки боки!

Записки

(ЛИПЕНЬ)
31 ДЗЕНЬ

По новым	Святыни	Родина	
14 Пон.	1 Беср. Куз. и Дам.	Бонавент.	
15 Вов.	2 Пол.ч.П.Пр.Д.М.	Генрик	
16 Стр.	3 Мч. Гиякінт	М.Б.Карм	С
17 Штв.	4 С Андрей крит.	Алексий	
18 Пят.	5 Сс. Кирил и Мет.	Камило	
19 Соб.	6 Прп. Атаназий	Винкент	
Література та історія заснована на джерелах			
20	7 Прп. Тома и Ак.	Пр. Илия	
21 Пон.	8 Вм. Прокопий	Пр. Данил	
22 Вов.	9 Сщм. Панкратий	Мария Магд.	
23 Стр.	10 Прп. Антоний	Аполинар	
24 Штв.	11 Мц. Евфемия	Кристина	С
25 Пят.	12 Мм. Прокло и Ил.	Ап. Яков	
26 Соб.	13 Соб. Арх. Гавр.	Ана	
Література та історія заснована на джерелах			
27	14 Ап. Акила	Пантелейон	
28 Пон.	15 Ап. Владимир	Инокентий	
29 Вов.	16 Сщм. Антинон	Марта д.	
30 Стр.	17 Вмц. Марина	Абдон	
31 Штв.	18 Емiliaн	Игнатий	
1 Пят.	19 Прп. Макрина	Петро у вер.	
2 Соб.	20	Алфонз	
Література та історія заснована на джерелах			
3	21 Прп. Симеон	Августин	
4 Пон.	22 Мария Магдалена	Доминик	
5 Вов.	23 Мч. Трофим	Мария ш.	
6 Стр.	24 Мм. Борис и Гліб	Преобр. Хр.	
7 Штв.	25 Усп. Ани мц.М.Б.	Каэтан	С
8 Пят.	26 Сщм. Єрмолай	Кирияк	
9 Соб.	27 Вм. Пантелеimon	Іван Вianей	
Література та історія заснована на джерелах			
10	28 Ап. Прохор	Лово	
11 Пон.	29 Мч. Калиник	Сузана	
12 Вов.	30 Ап. Сила, Силуан	Клара	
13 Стр.	31 Прп. Евдоким	Святоплук	

Слунко:

виходзи:	заходзи:
6. на 3:44 годз.	20:24 годз.
13. 3:52	20:19
20. 4:00	20:11
27. 4:11	20:01

Хвіля у Юлу:

Кед брамушки у юлию
Своїй гніздо подзвижую,
Тварду жиму навишию.
Кед нет роси — будзе падац.
Цо юлій и август не уваря —
ніхто вецей не упражи.
Ясна красна канікула —
лем у родним року була.

Важні дні з нашої історії у Юлию

10. юла 1709. белька
битка гетьмана Мазепи з
московським царом Пе-
тром под Полтаву. — 15.
1015. р. ұмар у Києві
князь Владимир Вельки,
котри покресцел Русинох.
— 16. юла 1918 р. Укра-
їнска Галицка Армія
прешла рику Збр'їч и
охабела Галичину. — 27.
юла 1657. р. ұмар най-
векши үкраїнски гетман
Богдан Хмельницкий, котри
вишлебодзел Русинох
од Полякох и створел
самостойну руско-укра-
їнську державу.

Кед ше зноїш мой Миколо
з „БІЛЬНУ РОСУ“ чухай чоло!

Записки

Серпень
(СЕРПЕНЬ)
31 ДЗЕНЬ

По новим	Гуруківці руско	Рускі
14 Штв.	1 Маковей (п.поста)	Евзебій
15 Пят.	2 Прен. м. Стефана	Матрона
16 Соб.	3 Прп. Ісаакий и др.	Рок и Яким

Годо 1900 р. Гд. 1. Крім. 30.
Час. 10.00 ч. Місто. 100.

17	4	7 отроки у Ефезу	Гияцинт
18 Пон.	5	М. Евсигній	Єлена ц.
19	6	Св. Євгеній	Людевіт
20 Стр.	7	Пр. Дометій	Степан кр.
21 Штв.	8	Еміліян еп.	Іван франц
22 Пят.	9	Ап. Мафтей	Тимотей
23 Соб.	10	Мч. Лаврентій	Філіп

Нача. 10.00 ч. Гд. 1. Св. а. 31.
Дні. 30.00 ч. 141. м. Місто. а. 77.

24	11	М. Евпло	Вартоломей
25 Пон.	12	Мм. Фотій и Аник.	Людевіт
26 Вов.	13	Прп. Максим исп.	Зефірин
27 Стр.	14	Пр. Михей	Осиф
28	15	Уладислав Богор.	Августин
29 Пят.	16	Нерукотв. Образ	Ус. гл. Й.
30 Соб.	17	М. Мирон	Ружа д.

Нача. 10.00 ч. Гд. 1. Св. а. 31.
Дні. 30.00 ч. 141. м. Місто. а. 77.

31	18	М. Флор и Лавро	Раймунд
1 Пон.	19	М. Андрей страт.	Егидий
2 Вов.	20	Пр. Самуїл	Зенон
3 Стр.	21	Ап. Тадей	Мансвет
4 Штв.	22	Мч. Агатоник	Розалия
5 Пят.	23	М. Луп. Іриней	Ловро
6 Соб.	24	Сщм. Євтихій	Захарій

Нача. 10.00 ч. Гд. 1. Св. а. 31.
Дні. 30.00 ч. 141. м. Місто. а. 77.

7	25	Ам. Вартоломей	Марко з Кр.
8 Пон.	26	М. Адрияни Нат.	Петро клав.
9 Вов.	27	Прп. Пимен	Микола
10 Стр.	28	Пр. Мойсей м.	Якінт
11	29	Уладислав Богор.	Мено Марії
12 Пят.	30	С. Александр	Філіп
13 Соб.	31	Пол. ч. п. Мац Б.	Є

Слунко:

виходзи: 3. на 4:22 годз.
10. 4:33
17. 4:44
24. 4:56
31. 5:08

заходзи: 19:50 годз.
19:37
19:23
19:07
18:52

Хвиля у Августу:

Яка хвиля на Маковея —
така ма буц пейдзешат дні.
Целле слунко на Матку Божу —
вельо вина на берби.

Важкі дні в нашій історії у Августу

2. Августа 1914. почала
ше шветова война.
— 15. Августа 1856 р.
родзел ще славни наш
писатель И. Франко.
— 14. 15. 16. Августа 1649 р.
побил гетьман Хмельницький
Полякох при Зборові.

„БІЛЬНУ РОСУ“ хто лем позна
Тот за болі зубох не зна!

ВЕРЕСЕНЬ
30 дні

По новим	Свято	Свято
14	1 Поч. Индик., Сим.	В. Ч. Креста
15 Пон.	2 М. Мамант	7 ж. П. Д. М.
16 Вов.	3 Сщм. Антим	Корнелий
17 Стр.	4 Сщм. Вавила	Рани С. Фр.
18 Штв.	5 Пр. Захария	Осиф куп.
19 Пят.	6 Евд. Ч. Арх. Мих.	Януарий
20 Соб.	7 М. Созонт	Евстахий
21	8	Ап. Матей
22 Пон.	9 Иоаким и Ана	Тома од Б.
23 Вов.	10 М. Минодора	Текла
24 Стр.	11 Пр. Теодора	Руп. П. Д. М.
25 Штв.	12 Сщм. Автоном	Клеопа. В.
26 Пят.	13 Сщм. Корнелий	Киприян
27	14	Косма и Д.
28	15 М. Микита	Вячеслав
29 Пон.	16 Вмц. Евтиmia	Арх. Мих.
30 Вов.	17 М. София Н. В. Л.	Ероним
1 Стр.	18 Прл. Евмений	Ремигий
2 Штв.	19 М. Трофим	Ангели ч.
3 Пят.	20 Вм. Евстатий	Тер. од М.И.
4 Соб.	21 Ап. Колрат	Франьо Сал.
5	22 Сщм. Фока	Плацид
6 Пон.	23 Зач. Йоан Кр.	Бруно
7 Вов.	24 Мц. Текла	Рожанец
8 Стр.	25 Прл. Евфросина	Димитрий
9 Штв.	26 Йоан богослов	Дионизий
10 Пят.	27 Мч. Калистрат	Франьо
11 Соб.	28 Прл. Харитон	Емил
12	29 Прл. Кириак	Максим
13 Пон.	30 Сщм. Григорій	Едвард

Слунко:

виходзи: заходзи:
7. на 5:20 годз. 18:36 годз.
14. 5:32 18:19
21. 5:43 18:02
28. 5:55 17:46

23. септ. дзень и ноц єднаки
длуги.

5. септ. з часци зацемнене
мешаца у штредней Европи.

21. септ. цалковите зацемнене
слунка у штредней Европи.

Хвиля у Септембру:

Матка Божа мала
Ластовички
Одогнала.

Важни дні з нашай історії у Септембру:

2. септембра 1709. р.
умар гетьман Іван Ма-
зепа. - 30. септ. 1769. року
осем українських козакох
освоєли турски варош
Хотин.

Вельки болі глави хто ма
„БІЛЬНУ РОСУ“ трима дома!

(ЖОВТЕНЬ)
31 ДЗЕНЬ

По новим	Святыни	Святыни
14 Вов.	1 Покров Пр. Бог.	Калист
15 Стр.	2 Сщм. Киприян	Терезия
16 Штв.	3 Сщм. Дионизий	Гедвига
17 Пят.	4 Сщм. Єротий	Маргарета
18 Соб.	5 Мц. Харитина	Лука ев.

Пам'яті святих і місіонерів.
Пам'яті святих і місіонерів.

19	6 Ап. Тома	Петро ал.
20 Пон.	7 Мм. Сергий и Вак.	ІванКент.
21 Вов.	8 Пр. Пелагія	Уршула
22 Стр.	9 Ап. Яков	Кордула
23 Штв.	10 Мч. Евлампій	Ігнацій
24 Пят.	11 Ап. Филип	Рафаїл
25 Соб.	12 Мч. Пров. Тарх	Христант

Пам'яті святих і місіонерів.
Пам'яті святих і місіонерів.

26	13 Григорій	Константін
27 Пон.	14 Мм. Наз. и др.	Вінценц
28 Вов.	15 Прп. Евт., Лукіян.	Ап. Сим. и Ю.
29 Стр.	16 М. Лонгин	Нарцис
30 Штв.	17 Пр. Озія, Андр.	Марцел
31 Пят.	18 Ап. Духа	Вук еп.
1 Соб.	19 Пр. Йоил	Іонарк

Пам'яті святих і місіонерів.
Пам'яті святих і місіонерів.

2	20 Вм. Артемій	Зад. дзень
3 Пон.	21 Прп. Іларійон	Губерт
4 Вов.	22 С. Аверкий	Карло б.
5 Стр.	23 Ап. Яков бр. Г.	Мирко
6 Штв.	24 М. Аreta	Леонард
7 Пят.	25 М. Маркіян	Енгелберт
8	26	Богдан

Пам'яті святих і місіонерів.
Пам'яті святих і місіонерів.

9	27 М. Нестор	Божидар
10 Пон.	28 М. Терентій	Андрі ап.
11 Вов.	29 Мц. Анастазія	Мартин еп.
12 Стр.	30 Мм. Зиновій и З.	Мартін мч.
13 Штв.	31 Ап. Стахій	Станіслав

Пам'яті святих і місіонерів.
Пам'яті святих і місіонерів.

Слунко:

виходзи:	заходзи:
5. на 6:07 годз.	17:30 годз.
12. 6:19	17:13
19. 6:32	16:58
26. 6:44	16:43

Хвиля у Октобру:

Кел вешені хвиля ясна;
Придзе з шнігом буря вітасна.
Кел октобер жимпи,
Помага нам уж напредок
Очуваць од гущеніцох
Себе овоц уж за нарок.
Кел спаднє перши пінг до блата,
Цала жима го не заплати.

Важні дні з нашої історії у Октобру:

14. жовтня 1624. році
наші козаци - запорожци
нападли Царгород, столицю
турецкого царства і
спалели єдину часць того
варошу. - 16. жовт. 1918.
р. Українська Национальна
Рада проголосила у Галичині
Українську Державу.
— Короноване галицько-
краля Данила.

У устох горкаве, организму здраве!
Бачко Манастирско Биле, помишане по стародавній манастирській тайни,
служи як додаток на 1 литру моцній паленки за правене правей МАНА-
СТИРСКЕЙ ГОРКОВАЧИ. Цена єднай шматулки 30.— Дин. — Посыла по
пошти: 100-рочна Апатика — Бач.

Записки

(ЛИСТОПАД)

30 дні

По новим	Ім'я	Фамілія
14 Пят.	1 Беср.	Кузма и Дам.
15 Соб.	2 М.	Акіндін

Слунко:

виходзи:	заходзи:
2. на 6:57 годз.	16:32 годз.
9. 7:10	16:17
16. 7:23	16:06
23. 7:35	15:58
30. 7:46	15:52

16	3	М. Акепсим	Едмунд
17 Пон.	4	Пр. Йоанікій	Григорій
18 Вов.	5	М. Галактион	Роман
19 Стр.	6	С. Павло	Єлисаєта
20 Штв	7	М. Єрон	Феликс
21	8		Вов. Богор.
22 Соб.	9	М. Описифор	Цецилія

Хвиля у Новембру:

Вельо і длаго шнігу —
нарошне зарно до ригу.
Шніг кед пада на Андрія,
Житку хортог навия.

23	10	Ап. Ераст	Климент
24 Пон.	11	Мм. Міна, Віктор	Іван од Кр.
25 Вов.	12	Сщм. Йосафат	Катарина
26 Стр.	13	С. Іоан Златоуст	Конрад
27 Штв.	14	Ап. Філіп п. посту	Віргiliй
28 Пят.	15	М. Гурій	Состен
29 Соб.	16	Ап. Мафей	Сатурний

Важні дні з нашої історії у Новембру:

1. новембра 1918. р.
преважали Українци у Га-
личині владу до своїх
рукоч. Почала ше бойна
з Поляками. У Львове
ше нашо тримали до 22.
новембра.

30	17	С. Григорій	Андрі ап.
1 Пон.	18	Мм. Платон и Ром.	Елігій
2 Вов.	19	Пр. Авдій	Бабіяна
3 Стр.	20	Пр. Григорій	Франьо Кс.®
4	21		Барбара
5 Пон.	22	Ап. Філемон	Сава осв.
6 Соб.	23	С. Амфілон	С. Николай

7	24	Вмц. Єкатерина	Амброзій
8 Пон.	25	Сщм. Климент	
9 Вов.	26	Прп. Алипій	Левкадій
10 Стр.	27	Вм. Яков	Пренос д.
11	28	Прп. Стефан	Дамазій п.®
12 Пят.	29	М. Парамон	Максенцій
13 Соб.	30	Ап. Андрей, перв.	Луция

„БИЛЬНУ РОСУ“ хто хаснує
Tot на гарло не хорус!

Записки

(ГРУДЕНЬ)
31 ДЗЕНЬ

По новым	Святыни	Святыни
14	1 Пр. Наум	Спиридион
15 Пон.	2 Пр. Авакум	Ириней
16 Вов.	3 Пр. Софроний	Евзевий
17 Стр.	4 Вмц. Варвара	Лазар
18 Штв.	5 Прп. Сава	Грациан
19	6	Владимир
20 Соб.	7 С. Амброзий	Амон
21	8 Прп. Патапий	Тома
22	9	Зенон
23 Вов.	10 Мм. Мина и Ерм.	Виктория
24 Стр.	11 Пр. Данил	Адам и Сва
25 Штв.	12 Пр. Спиридион	Ап. Иоан
26 Пят.	13 М. Евстратий	
27 Соб.	14 М. Тирс	
28	15 Сщм. Елевтерий	Младенци
29 Пон.	16 Пр. Агей	Тома
30 Вов.	17 Пр. Данил	Давид
31 Стр.	18 М. Севастиян	Сильвестер
1 Штв.	19 М. Бонифатий	Мено Иисус
2 Пят.	20 Сщм. Игнатий	Геновева
3 Соб.	21 Мц. Юлияна	
4	22 Вмц. Анастазия	Тит еп.
5 Пон.	23 10 мм. на Крети	Телесфор
6 Вов.	24 Нав. Р. Хр. (Вілля)	Луциян
7	25	Северин
8	26	С. Фамелія
9	27	Павел п.
10 Соб.	28 20.000 мм. у Ник.	
11	29 Мм. Младенци	Гигин
12 Пон.	30 Мц. Анісія	Татіяна
13 Вов.	31 Пр. Мелания	Богомир

Слунко:

виходзі: заходзі:
 7. на 7:56 годз. 15:47 годз.
 14. 8:03 15:46
 21. 8:09 15:48
 28. 8:11 15:52

22. дз. найкратши дзень, а
найдлукша ноц.

Хвиля у Децембру

Децембер у шыгу и жими
Да род на кождэй висини.

Кед ше Крачун барз билеё,
Велька ноц зажеленее
Желени Крачун
Бил Вельку Ноц
Кед-же Крачун мокри и влажни
Пойд в пивнікі останю празни.
Цепли децембер,
Боже це нэ скар.
Кед-же гром у децембру зроби

[скок],
Будзе полни вітрох цали рок.
Кельо вітру у крачунских дньох
Тельо роду будзе на овоцох.

Кед децембер пременяўо и bla-
[го прелєци,
Остане и цала жима лемяк дзеци.
Кед на Міколая диждж попала,
Тварда жима вельо бриги зада.
Тварда жима и родни рок
Иду ведно бок-о-бок.

Важни дні в нашай історіі у Децембру.

8. дзецембра 1868. року
основане ў Львове друж-
тво »Просвіта. - 19. дз.

1224. р. Татаре освоили

Кіев и страшно го зруй-

новали.

Ревматизам дя бол ноши
„БІЛЬНА РОСА“ го покоши!

Календарски записки.

Рок 1941. є прости рок, котри ма 365 дні, або 52 тижні і єден дзень. По рахунку Жидох тот рок є 7449-ти од створеня швета.

Крем того тот рок є 1907. р. од шмерци Г. Н. Ісуса Христа, 1079-ти од основания руско українскай держави, и 953. рок од покресця Русинох.

ШТИРИ ЧАСЦІ У РОКУ.

Яр почина: 21. марта. Теды дзень и ноц ўднаки.

Лето почина: 21. юна. Теды дзень найдлукши а ноц найкратша.

Ешень почина: 22 септембра. Теды дзень и ноц ровни.

Жима почина 22. децембра. Теды дзень найкратши а ноц найдлукши.

ЗАЦЕМНУЦЕ СЛУНКА И МЕШАЦА.

5. септембра з часци ше засци мешац, будзе видно у штредней Европи.

Цалковите зацемнүце слунка будзе 21. септембра, будзе видно у штредней Европи.

ПАСХАЛИЯ.

Ключ гранични, або пасх. буква

II. Вруци літо, або недз.
буква Я.

Фашенги долгі 6 тижні и 6 дні.

Триод (недз. митар.) почина 27.
I. (9. II.)

Недз. мясопустна 10. II. (23. II.).
Поклони 2. IV. (20. III.).

Велька Ноц 20. IV. (7. IV.)

Петров пост 3 тижні и 5 дні, а
почина 24. VI. (10. VI.).

Велька Ноц латинска 1 тидэнь
пред нашу.

ПРИКАЗАНИ ПОСТИ.

1. В'ялія Богоявлен. и Рожд.
Ісуса Христа.

2. Велькі пост од пондзелку
недзелі сиропустній 3. III.
(18. II.) до Велькай Ноцы.

3. Петров пост од пондзелку
по недзелі Всіх Святих 22.
IV. (4. V.) до Петра и Павла.

4. Маткі Божей пост од 1.

августа до Успения Богор.

5. Усікновение ч. глави св.
Йоана Крест. 29. августа.

6. Воздвижение ч. Креста 14.
септембра.

7. Крачунски пост (Филиповка)
од 15. нов. до Рожд. И. Хр.

8. Каждей среды и пятницу
през рок, крем сертисох.

Тераз Церква полегчала давни пости и то:

1. У Вельким, Петровим, Матки Божей и Крачунским посту
длужносц отримац пост во пондзелкі, среды и пятніцы на котры
дні допущено по било, а на другі дні (вовторок, штварток, собо-
ту и недзелю) шлебодно есц месо. Же би зме у дачім задоволе-
ли Господу Богу за тоти ласки, приказано на тоті дні (вовторок,
штварток, соботу и недзелю) пред полузденком и вечерах вимод-
ліц духовним особом псалом 50 („Помилуй мя Боже“), а другім
котри месо ёдза 1 Отченаш и 1 Богородице Діво вимодліц. Прे-
поручуе ше и добри діла твориц, нащывяц хорих, даровац худоби-
ним. — Тото розширене вредзи и на такі постні дні, кед на ніх
даякje заповедане швего церковне пада.

2. Од того общаго разрешеня виняты: 1.) Цали перши ти-
дзен и страстны (велькі) тидзенъ велькаго посту. У тих двух
тижнях ніч не шлебодно есц месо. По было допущено лем вов-
торок, штварток и соботу, а пондзелок, среду и пяток през
побило.

ПОСЦІЦ НЕ ДЛУЖНИ:

1. Дзеци, котри роки не маю (до 7. року).
2. Старши людзе, котри слаби.
3. Тоги, котри чежко хори, лебо по хороти гу здравю ше
врацаю.
4. Самодруги и мацери котри дойча.
5. Работніцы, котри чежку роботу конча.
9. Таки, котри не маю инше есц, як на пр. жобраци, слуго-
ве, подражни (путешествующи).

У таких случайох не потребне одпушчэнне од посту модліц.
бо таких св. Церква уж разрешала.

ЗАГАЛЬНИЦІ (СЕРТИСИ).

1. Од Рождества Ис. Христа до Богоявления.
2. Медзи недзелями Митара и Блудного Сина.
3. Од Велькай Ноци до Недзелі Томовей.
4. Од Русадльох до недзелі Всіх Святих.

ЗАДУШНИ СОБОТИ.

1. Собота пред недзелю мясопустну.
2. Собота пред недзелю 2. и 3. велькаго посту.
3. Соботу пред Русадлями.

НАШ ВЛАДАЮЩИ КРАЛЬОВСКИ ДОМ.

Його Величество Краль Петро II Карадъордевич родзени у Београду 6. септембра 1923. року. На трон ступел 9. октября 1934. року. Дня 16. септ. 1941. року постане Вон полнолітни и превежне до своїх рукож державну власц.

Його Величство Краль Петро II. Карадъордевич.

Ей Величество Краліца Мац Марія, родзена у Готи (Саска) 8. януара 1899. року.

Його кральовске Височество Томислав, родзени у Београду 19. януара 1928. року.

Його кральовске Височество Андрей, родзени на Бледу, 28. юна 1929. року.

Його краль. Височество Княз Намистник Павло, родз. у Петрограду 15. априла 1898. року.

Ей краль. Височество Княгиня Олга, родз. у Татаю (Грецка) 27. мая 1903. року.

Його краль. Височество Княз Александер, родз. у Лодю (Енглезка) 13. августи 1924. року.

Його краль. Височество Княз Микола, родз. у Лондону 29. юна 1928. року.

Його краль. Височество Дьорде, родз. на Цетиню 27. августи 1887 року.

ДЕРЖАВНИ ШВЕТА. (По новим числу).

28. юна: *Видовдан*, служа ше богослуженя за погинулих борцох за виру и отечество.

6. септембра: родзени дзень Його Величества Краля Петра II.

1. децембра: спомин виглашэння Зединеня Сербох, Хорватох и Словенцох до ёдней державы Кральовини Югосла

ГЛАВА КАТОЛИЦКЕЙ ЦЕРКВИ.

Його Святыц Папа Пий XII. патриарх запада, римски епископ, нашліднік св. апостола Петра 266-и. Родзел ше 2. марта 1876. року т. в. ма 65 роки. На папски трон выбраны 2. марта 1939. року.

Греко-кат. епархия крижевска.

По шмерци владики до именованя нового владики з владичеством управя капитул. викар о. Др Дане Шаятович, каноник.

Греко-кат. епархії у Америки.

1. Епархия Питсбуржска (за грекокатоликох з Подкарпатя и Югослави) владика: преосвящ Василий Такач, бива у Гомстеду.

2. Епархия Филаделфийска, владика: преосвящ Константин Богачевський, бива у Филаделфії.

5. Епархия Канадска, владика: преосвящ. Василий Ладика, бива у Едмонтон Алта.

4 Епархия у Южнай Америки и Бразилиї: владики нет.

Греко-кат. епархії у Галичини.

1. Архиепископия львовска, митрополит: екселенц. Андрей граф Шептицкий, родз. 20. VII, 1865. р. Митрополитом именованы 17. I. 1901. р. — пом. епископ Др. Иван Бучко.

2. Епархия перемиска, владика: преосвящ. Йосафат Коциловський, имен. 1916. р. — пом. епископ Др. Григорий Лакота.

3. Епархия Станиславовска, епископ: преосвящ. Григорий Хомишин, имен. 1900. р. — пом. епископ Др. Лятишевский.

Греко-кат. епархиї у Карп. України.

1. Епархия Мукачевска, епископ: преосвящ Алекс. Стойка, имен. 1932. р., бива у Ужгороду.

2. Епархия Пряшевска епископ: преосвящ. Петро Гайдич, пошвецени за владику у Риму 25. III. 1927. року.

Наша Жем.

Як знаме, наша жем то една велька округла куля. Поверхня жеми виноши 50 милиони и 950 квадратни километри. Скоро три штварцини жеми то мордо, котре дзеліме на три океани: Вельки лебо Цихи океан — медзи Азию и Америку, Атлантийски океан — медзи Америку и Европу (през нього ше идзе од нас до Америки) и Індийски океан.

Суха жем дзелі ше на пейц часци, або континенти, котри су векшином еден од другого раздзелены з мордом. Тоти пейц часци су:

Мено	Квадр. км.	Число жит. — на кв. км.
Европа	7 мил	465 мил 47.6
Азия	44 "	1060 " 24.1
Америка	42.6 "	230 " 5.6
Африка	30.3 "	138 " 4.1
Австралия	9 "	10 " 1
Артика (коло южного и сиверного пола)	14 "	—

Ведно: --149.8 кв. км. 1903 милиони 12.5

Европа у числох.

Року 1650. у Европи було шыцкого 100 милиони жительюх, а 1937. року уж було 528 милиони. Скоро за 300 роки число жительюх Европи постало пейпраз векше. Тото повекшане жительюх було би ище векше, да ше зос поединих краюх людзе не селели на други континенти, — дзе европейски держави мали свой колонії. Найвецей ше виселело до Сивернай Америки.

Тото повекшане жительюх не ишло вшадзи єднак у шыцких жемох, а наслідки тога чую тоти держави у нешкайших часох. Найменей приросло жительства у Франциї. Року 1800. Франция мала 28 милиони, 1914. року 40 милиони, а 1930. року 42 милиони жительюх. Немецка з початком дзветнастого вику мала меней жительюх як Франция, а 1933. року уж мала 66 милиони без Австрії.

Жительство Америки найбаржей росло, але то найвецей пре досельоване. Року 1790. Зед. Ам. Держави мали 4 милиони, а нешка маю 123 милиони жительюх.

Гоч Немецка ма вельо жительюх, вона зато по густоти населеносци приходзи аж на штварте место, бо пред ню стоя Бельгия, Англия и Голандия. У Бельгії на 1 кв. км. припада 269 души, Англії 263, Голандії 253, а у Немецкай 140 души. У Европи бива по 51 душа на 1 кв. км., а у Австралиї и Океанії на 1 кв. км. приходзи 1 особа. Сиверна и Средна Америка слабше населени, як Европа и Азия, а Африка и Южна Америка приходза на треце место.

Цикаво, же у Кини и Индії жилю два пятыни шыцких людзох на швеце, гоч там густота жительства не найвекша. У Кини живе 115, а у Индії 75 особи на 1 кв. км. У векших варошох, чо маю по вецей як 100.000 жительюх, бива 235 милиони людзох, а у 37 вельких варошох Немецкай, живе вецей як половка ей жительюх.

Наш народ.

Наш руско-українски народ припада славянскому племену билей раси. Жие вон од непознатих часох на простору од Карпатох до рики Припять на сиверу, до рики Дон на востоку и до горох Кавказ и Чарногого моря на югу. Там наша стара Оковщина.

Простор (територия), котри населює наш народ виноши коло 800.000 кв. км.

Шыцких Русинох-Українцох ёст нешка на швеце коло 46 милиони

Под большевиками жив тераз вецей як 42 милиони нашого народу, у Мадярской 650 000 у Америки коло 1 милион, у Югословії 40.000.

Наш народ припада гу вельким народом, бо по числу єднаки є з народом Французким и Италиянским, лем в слабо организовани, а найвекша наша хиба у тим же зме уж вецей як 200 роки без своей власней держави.

Русини-Українци у Югославії

Нашого народу у Югославії ёст коло 40.000 и то дас 25.000 у Бачкей и Сриме и дас 15.000 у Славониї и Босней. Шумна то гарсц, лем да зме шыцка ведно, мали би зме и векшу моц и значене у держави. Наша парохиї у Бачкей: Руски Керестур, Коцур, Дюрдьов, Вербас, Нови Сад и Господівци. У Сриме: Ср. Митровица, Бачинци, Беркасово, Шид, Миклошевци, Петровци, Раево

Село и Пишкоревци. — У Славониї: Канижа, Сибинь, Липовляни, у Боснай: Козарац, Бања Лука, Каменица, Дуброва, Церовляни, Лишня, Прњавор, Лепеница и Дервента.

Наш народ у Югославиї бива у трох бановинах: у Дунайской дас 15.000, у Горватской дас 10,000 и у Вербаской дас 15.000 Русинох-Українцох.

Поштова тарифа.

I. У держави. 1.) Долисница 1 Д. препоручено ище 3 Д.

2.) Писмо до 20 гр. 1.50 Д.; до 50 гр. 2 Д.; до 250 гр. 3.50 Д.; до 500 гр. 5 Д.; до 1000 гр. 10 Д.; до 2000 гр. 15 Д.; за Препоручено ище 4 Д. веци, а за Експрес ище 4 Д. веци.

II. До других державох (крем Италиї, Мадярской, Грецкей, Румунской, Турской, Словаккей и Ческого протекторату, котри маю свою меншу таксу).

1.) Долисница 2 Д.; препоручено ище 5 Д. (До Италиї 1.50 Д.; препоручено ище 6.50 Д.; до других повласцених 1.50 Д.; препоручено ище 5.50 Д.).

2.) Писмо за шицки держави и Америку (крем спомнутих горе) до 20 гр. 4 Д.; до 40 гр. 6 Д.; до 60 гр. 8 Д.; до 80 гр. 10 Д.; до 100 гр. 12 Д. и за каждый 20 гр. веци ище по 2 Д. веци, препоручено ище 5 Д. веци, експрес ище 8 Д. веци.

До Италиї и Мадярской до 20 гр. 3 Д.: до 40 гр. 5 Д.; до 60 гр. 7 Д. и за каждый 20 гр далей ище по 2 Д.; за препоручено гу обычней такси ище 5 Д.; за експрес ище 8 Д.; до других повласцених до 20 гр. 3 Д.; до 40 гр. 4.50 Д.; до 60 гр. 6 Д.; до 80 гр. 7.50 Д. и так за каждый 20 гр. ище по 1.50 Д. веци; за препоручено ище 4 Д. веци, а за експрес ище 6 Д. веци.

III. Упутнини за пенежи (у нашей держави): до 100 Д. обычно 3 Д.; експрес 7 Д.; до 500 Д. обычно 5 Д.; експрес 9 Д.; до 1000 Д. обычно 7 Д.; експрес 11 Д.; до 2000 Д. обычно 9 Д.; експрес 13 Д. и за каждый дальши 1000 Д. ище по 2 Д. веци.

IV. Пенежни писма (пенеж у коверти). За тоти писма плаці ше тельо кельо ше плаці за препоручене писмо истей чеккосці, лем ше ище доплацує: кед ше посила до 100 Д. 1 Д.; до 500 Д. 2 Д.; до 1 000 Д. 5 Д.; до 5.000 Д. 10 Д.; и за каждый слідующи 1.000 Д. ище по 1. Д.

Пакети: до 1 кг. 5 Д.; до 3 кг. 9 Д.; до 5 кг. 13 Д.; до 10 кг. 20 Д.; и за каждый дальши 5 кг. ище по 8 Д.; за експрес доставу доплаца ше ище окремна такса.

Вексли: до 300 Д. за 1. Д.; до 600 Д. за 1.50 Д.; до 1.200 Д. 2 Д.; до 2.000 Д. 4 Д.; до 3.200 Д. 6.50 Д.; до 5.000 Д. 10 Д.; до 6.800 Д. 13.50 Д.; до 10.400 Д. 19 Д.; до 14.000 Д. 25 Д.; до 20.000 Д. 34 Д.

ЦЕРКОВНА ЧАСЦ

+ Владика Др. Дионизий Няради

* 10. X. 1874. — † 14. IV. 1940.

Його живот и діла.

Несподзивана шмерц нашого Владики Дионизия, котра го посцигла 14. априла у жумберским Мрзлим Полю, жальом и смутком напольнела кажде щире руске шерцо. Жаловал цали наш народ у Бачкей, Сриме, Славониї и Боснай, людзе даскельо дні ходзели, як страцени, як без души, бо шицки знали и чувствовали, же зме страцели того, котри нас як добри оцец водзел, чувал и од зла бранел.

„Хто нас тераз будзе заступовац, гу кому ше тераз обращиме за помоц, потіху и пораду, хто нам дода бодросци и дзеки у дальшим живоце, кед нет Його, котри за каждого знал, за каждого ше старал, кажду нашу терху и недостаток на шерцу ношел и дыхал диханьем целого народа“...

Таки думы и чувства завладали у души Русинох у Югославиї на вистку о шмерци крижевского Владики Дионизия Нярадия, Отца и найвекнаго добродітеля руского народу.

На тим месце, каждый рок од кеди выходзі наш Календар, вельки покойнік друковал свойо духовни поуки. И на истим месце сцеме тераз по Його шмерци представиц живот и діла Велького Владики и Отца Народу, же би слика того руского великана була у нашей свидомосци вше ясна и жива.

Жывот.

Народзел ше наш Владика 10. октября 1874. року у Р. Керестуре од богобойных родительох Янка и Ани Турински. Од малючка го родителі ховали строго у страху Божім и од перших роках свойій младосці указовал іх син Дионізій любов гу церкви. Вше бул поважны, не знал и не дзбал за хлапцовски бависка и нарабяня. У школі вше перши, дома родительом послушни, церкву

† Преосвяц. Владика Др. Дионизий Нјаради.

шїгда не отправял, а з окремну любову ставал до крилосу и учел церковне шшиване,

Такого незвичайного хлапца дава його оцец до гімназії, перше до Винковцох, а по першій класи до Загребу до грекокат. семинара. Цалу гімназию звершел з одличним успіхом, медзи школярами у семинару бул шицким триклад доброго учения и справования, настоятель семинара з гордосцу патрели на ньго и покладали на младого Нјарадия вельки надїї. Уж од другей класи гімназії бул млади школляр зробел одлуку, же будзе священік и цалком ше пошвеци Богу и своїому народови. Прето нїда не гледал шветовного вешеля и странел од веселих дружтвох, ровно учел, велько читал и роздумовал. Як бул строги сам зос собу так впливал и на своїх товаришох и гамовал легкомислених, опоминал подлих и ленівих, будзел у шицких дзеку и любов гу високим и красним стваром, гу идеалом.

Гімназию и матуру з одличним успіхом звершел 1894. року и бул прияти на богословски факультет у Загребу, котри звершел 1898. року. Бул то богослов яких мало. Цали придани єдней думи и єдному жаданю: чим лепше приготоўц ше за Божу службу, постац достойни священік. Богу по дзеки а людзом на цо векши хасен. Готовел ше вон у богословії не за свой прыватны, приемны живот, але за службу другим. Сцел постац жертва пред Богом и пред людзми. Уж тэди забувал на себе, а думал лем на других, на близкіх своїх, на свой руски народ, котри затрацени у цудзини потребовал помочнікох, учителькох и преднякох, котри буду за ньго робиц не пре славу, чесц и не пре хасен, але пре любов и жертву.

Початком 1899. року вишвецени бул млади богослов Нјари за священника и такой поставени за вихователя наших школярох у загребскім семинару як префект. 8. апраля истога року послан бул до Шиду на парохию. Ту почал як прави пастир робиц медзи своим народом. Але не мал кеди виявиц свою вельку душу и розвиц свой плани, бо по штирох мешацох бул назад поволаны до семинару за префекта. О його роботи у семинару видала управа семинара признане „як о Богу милей роботи, котру у семинару развива як надзвичайно совисни, способни, ревни и прави священік и вон правдиве щесце и благослов за наш семинар особено у терашнім часу, кеди цале пекло ше усилює да баш младеж однесь од Бога и од Церкви“.

Кед 1902. року постало празне место ректора семинара не було нікого способнейшого, хто бы могол виховане нашей младе-

жи вжац до своїх рукох, як Др. Дионізій Няради. На чоле грекокатол. семінара у Загребу остал 12 роки до 1914. року, кеди му було придане на управу крижевське владичество. За владику бул вишвєцени у Риме на треті дзень Крачуну 1915. року. Владиковал 25 роки.

Вихователь младежи.

Вельку свою душу и способносці виявел покойни наш Владика уж як ректор семінара и вихователь школлярской младежи. За своїх школярох у семінару бул вои не лем службени ректор, котрого треба слухац и бац ше го, але предобри и мудри оцец, котрого шицки шлюляре наисце як отца любели и поштовали. Бы видзели, же вои ше стара за шицки їх потреби, каждого поеди-

Владикове зос священством випровадаю мертвое цело Владики зос катедрали у Крижевцах.

нога провадзи у його розвою, меркує на хиби, видоволює добрым потребом. Школяре видзели каждый дзень, же їх ректор лем за ніх жиє зос душу и шерцом, же гу ньому ше мож вше прибліжиц и одкриц свойо потреби и чежкосци, а вои их порозуми и поможе.

Бы строги, але праведни и давал себе труду, да млади души порозуми и да задобие їх довирие. И то му ше удавало. Кажды школяр йому верел, каждый го широ поштовал. Як ректор вше перши ставал и будзел своїх школярох, а остатні легал и то аж теди, кед поопатрал, чи шицко у шоре и чи каждый на своім месце и чи кому дацо не хиби: И заглавки знал вои школяром намесцовац, кед требало, сам их лічел и допатрал.

Ніяке вец не чудо, же под таким управителем грекокатол. семінар у Загребу постал перши виховательни институт у Загребу и же велі римокатолици модлели, да їх дзеци буду донъго прияти.

Владика.

На яр 1914. року остало нашо крижевське владичество у барз прыких обставинох, материально а и морално, то значи, же у управи и водзеню владичества, парохийох и священикох требало новей руки и нового духа. И верховна церковна власц у Риму за таке чежке место и таку вельку роботу не могла найс достойнейшого владику, як цо го нашла у особи ректора грекокатол. семінара у Загребу. На жадане Святого Отца приял ше д-р

Венец наших школярох и хор семінару на хованю у Крижевцах.

Дионізій Няради тей прырей, полней терхох и одповедальней служби. Бул іменовані зпочатку управителем (администратором) крижевского владичества. Дня 9. януара 1915. року вишвєцени бул у Риме за владику, а 1920 р. постал правым владиком ординарием по простору великого, а іншак по числу вирних малкого, але по бригох и терхох найчежшого владичества у Югославії.

Цо то крижевске владичество?

То у першим шоре 8 парохій и дэс 10.000 души Хорватох у Жумберку, народ и парохій худобни, преходобни, разрущени у високих горах на граніцы Хорватскай и Словенії. То стари темель крижевского владичества. Кажды жумберска парохія вше требала помоци од владику, а особено худобне духовенство.

Крижовске владичество то далей ми Русини-Українци у Баккей, Сриме и Босней, нас 40.000 і 27 парохій.

Нашо людзе, як знаме, биваю не лем у богатих крайох Бачкей и Сриму, але и у худобних околицех Босней и Славонії. Гу тому на далеко су розшати. Владика их муши гледац, зберац, до громади збивац и мерковац, да ше не потраца.

Далей ма крижевске владичество даскельо парохиј у южнай Македонії и два румунски у Банату.

Крижевске владичество то цала Югославія, штири нації, од которых кажда ма свойо потреби, свойо змаганя и интересы, котри Владика муши не лем поштовац, але помагац, водзиц, дзвигац и заступац.

Таки чежки задачи приял на себе наш вельки покойник, кед ступел на столицу крижевських владикох. Вон бул подполно свидоми, до го чека и що вон муши од себе дац.

И вон баш прето и приял того место, же би дал од себе шицко, и себе цалого за добро души и цела свойх вирних, же би ше за свойо владичество подполно жертвовал. А вон добре знал, же крижевске владичество стої и трима ше лем на жертвох свойого владики и духовенства.

Жертвa.

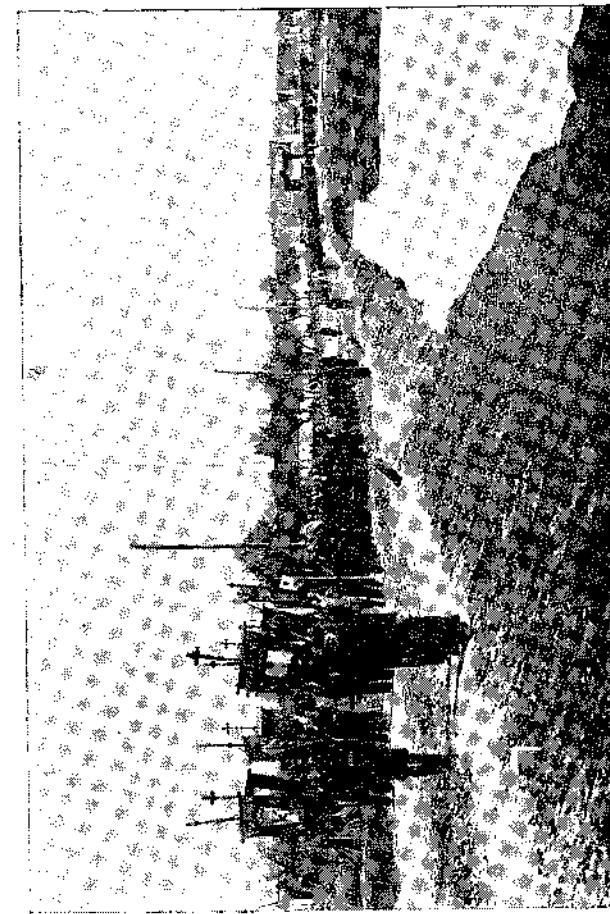
И Владика Няради ше жертвовал непрестано 25 роки свойого владиковання. Сам жил найхудобнейше. Його двор у Крижевцох бул скромни, але зато щиро, од шерца вон у нім примал каждого человека добрей волі, особено свойх священикох. Шицко од себе давал другим, парохийом, священиком, монастиром и нашим школяром.

Дваццдва роки не мал при себе помочніка, секретара и сам у свой канцеларії робел шицку роботу. Непрестано обиходзел свойо вельке владичество, кажди валал го видзел по даскельораз. А на тих визитацийох сцел буц що бліжей людзом, да упозна их и їх потреби, іх трапези и болі, прето годзини и годзини своведал свойх вирних, ходзел по їх обисцох, особено у худобных крайох и примал численни делегациі. За каждого мал добре слово поради и потіхи. И материялно помогал, гоч велью не мог, бо и сам ніч не мал. А вельораз мушел на худобных парохийох и сам себе и цалому дружтув едзене плаціц.

Не гледал вон на свойх владических походох паради и вельки торжества, гоч го вшадзи радосно и достойно дочековали, але приходзел як прави апостол, да шеє нашене Божей науки до

души народу и да свойх вирних у вири и у шицким добрым утверdzue, да му укаже свою душу полну любови и жертвеноносци за свойо вирне духовне стадо.

И зостим, же ше Владика Няради цали жертвовал за свойо владичество, постал вон жива моцна капча, котра тоти розшати парохії и валали, тоти штири нації у владичеству ведно вязала

Процесія виходзі на край вала да пред пок. Владику у Керестуре.

и тримала. Любов и поштovanе ў своіому Владикові особено крашне зединьovala як до єднай фамелії шицких священикох. Не легко найсць ище такого владику, котрого бы шицко священство так щиро любело и поштовало, як любели свойого владику Діонізія священици крижевского владичества.

А вон що сам творел, то учел робиц и свойх священикох.

Учел их жертвовац ше за свой народ, не оглядац ше лем на свойо потреби, але старац ше за добро, души и цела свойого духовнога стада у парохийох.

Тот дух жертви високо дзвигал нашого Владику понад других людзох и понад других владикох. Вшадзи вон бул познати як

Божи чловек.

Божи бул по своім святым, чистим як слизи и цалком Богу пошвеценим животу. Божи бул, бо ше одрекол шицкого у живоце, вешеля, забавох и другого уживання того швeta. Жил як строги монах и вельо-вельо ше модлел. У своім двору у Крижевдох часто ставал по ноци и ишол до перкви, крижом падал пред пристолом и горуцо зос слизами ше модлел.

Його твар вше була поважна, задумана. Од бригох и вельких думох глава му ше сама тресла. А думал вон вельо, бо думал за шицких и на шицких. Облекал ше найпростейше и длugo не менял шмати. Пости посцел строго по старих предписох так, же у посце не ёдол меса ані в недзюлю. Посцел за тих, цо ані пияток посциц не сцу. А милосердие мал таке вельке и безоглядне, же обично бул без грайцара и не мал найпотребнейше за себе и за кухню набавиц, бо шицко подзелел худобним.

Святи бул наш Владика пре свою апостолску ревносц, бо вшадзи гледал лем славу и чесц Божу, за инисти ствари не дзбал и не ценел их.

Пре його строги живот, ире жертви и роботу за славу Божу кажди, хто го лем кус бліжей познал, доставал вражине, же то наисце святы, Божи чловек.

Обновитель владичества.

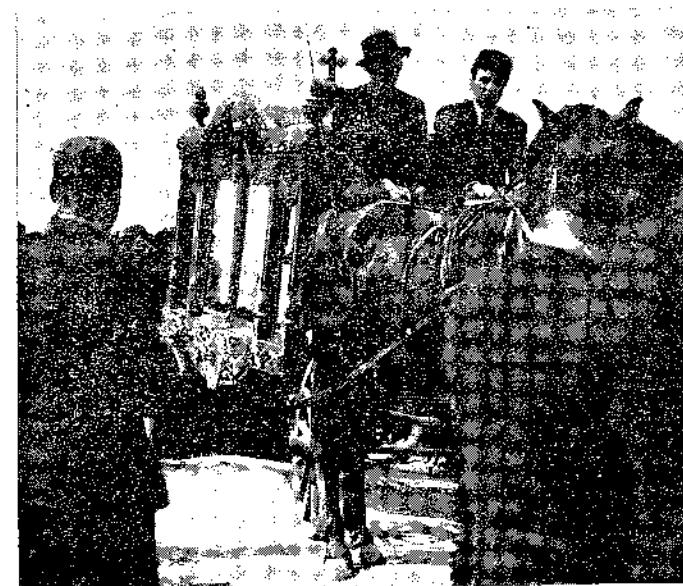
Іще як ректор семинара старал ше наш Вельки Покойнік и за нашо парохій. Не лем же видал катакиз за руски дзеци, але настоял, же би кожда векша громадка нашого народу затрацена медzi другим народом, достала свою церкву и свойого священика, бо знал, же єдина церква наш народ зачува и поможе му у цудзим швеце. Так з його настояньем були ище пред войну основани пейц нови нашо парохій и то у Пишкоревдох Сибиню, Раевим селу, Канижи и Липовлянох (шицки у Славонії).

А кед по войни под його власц пришли и штири парохій наших братох Українцах у Босній, перше старане Владики було да им створи вецей парохій, бо даєдним валалом було до церкви далеко 30 и вецей км. И так основал нови парохій у варошу Дер-

вента и Банялука, вец у Лишні, Лепеници, Каменици и Церовлянох. Владика помог у шицких тих местах збудовац церкви и парохиялни доми, дзе требало купел жеми.

За наших людзох у Господинцах тиж ше осталар и дал им окремого паноца, а так исто поставел юного священика до Београду. Так гу 15 старим нашим парохійом створел Владика Няради 13 новых. Чи не вельке то діло?

За своїх священікох ше перше осталар да буду приготовлені за свою службу. Зато надпатрал виховане у семинару у Загребу, даскельо роки посидал наших школярох до познатей езуїтской

Земледелец п. Данил Рац прывітуje мертвага Владику на краю валала.

колегії у Травнику, а вец богословох посидал найрадаше до Львова, да там у нашей Духовнай Академії достаню добру науку и упознаю наш обряд, а тиж да науча українски, то ёст наш кніжковни язик, да упознаю стару нашу оцовщину и да наберу нашого народнога духа. Других заш посидал до славных цудзих богословийох, особено до Риму, же би нашо палоцove видзели вецей швeta и були цо ученыи. Так одховал себе Владика красне число свяценикох, з которима могол буц задовольни и Вон и народ.

Маністири. Особену любов и разумене мал покойній наш Владика за манастирски живот и за монахох. Не дармо вон ище

як млади священик жадал склонїц ше до манастира, да у мире провадзи святы живот. Пред нїм не було у нашим владичестве анї єдного манастира и анї єдного монаха. Аж Вон уж як ректор загребского семинара збера по наших валалох хлапци и дзивчата, котри мали поволанє за манастир и посила их до галицких манастирох на науку. Розуми ше обично о своїм трошку. Велі од тих у манастирох не витримали, даєдни му наробели велью смутку и ганьби, але велі ипак остали и з временем основал Владика манастири у своїм владичестве.

Перши основани ище пред войну манастир Служебнїцох у Коцуре. Тоти монахинї маю першу задачу вислуговац хорим и худобним. По войни основал Владика за тих шестрох манастир у Керестуре и приготовел основане такого манастира у Дюрдьове.

У Шиду придал Владика свой двор и дакус жеми сестром Василиянком и основал їх манастир зос широтинцом. Попри широтинец сцел Владика, да шестри водза и конвикт за нашо школярки и вони го водзели аж до 1939. року, кеди Владика основал у Осиеку манастир Василиянкох зос комвиктом за школярки, котри иду до учительской школи и до гимназії. Сестри Василиянки маю свой манастир ище у Миклошевцох.

Же би полепшац виховане младежи у загребским семинару, придава вон його нашим монахом василиянном. Пред шмерцу задумал основац ище еден мужки манастир за монахах Василиянох.

Може дахто мац своє окреме думане о манастирох, але кажди муши признац, же старане Владики Дионизия, да обнови у нашим владичестве манастирски живот, то була права апостолска робота достойна єдного владики. И тоти манастири буду вше шведчиц о Його апостолским духу и о його жертвенносци, бо на манастири вон барз велью жертвовал.

Визитациј парохийох робел наш Владика барз часто. Кажди рок мушел вон обисц еден край, чи то Бачку, чи Срим, чи Жумберак, чи Славонию, чи Босну, чи далеку Македонию. А як зме уж спомли, не ишол вон пре паради, лем да себе укаже, але да роби, да споведа, служи богослуженя, да видзи од блїжей живот свойого народа и да му принеше полегчене.

Священиком бул брат и оцец у еднїй особи. Дакеди пре- добри и преблаги, а нїгда несправидливи лебо престрого. За духовну и материяну помоц священикох основал ище як ректор Дружтво св. Йосафата, котре зберало священикох каждого на духовни вежби и давало хорим и худобним священиком материялну помоц.

Духовни вежби тримал вше владика зос священиками у своїм доме у Крижевцох. Штири-пейц днї тримал у своїм доме як госцох по 20-30 священікох, котри барз дзечне приходзели з цалого єладичства до Крижевцох на духовни вежби, а при- цаговала их не лем сама потреба духовних вежбох, тото ошви- жене и обновене души, котре духовни вежби спричинюю, але єднак и особа Владики. Да го видза, да го чую, да ше огрею на його любови и да наберу новей моци и одлучносци од його особи, полней вири и готовосци на щыцко. Кажди священик опомина ше тих духовных вежбох у Владиковим доме, як най- лепших часох у своїм священическим живоце, як цо ше кажди

Венци зос гроба пок. Владики ноша у процесї дзивчата.

зос задовольством спомина и того часу, котри прежил як школяр у загребским семинару под оком и водством ректора Нярадия.

Будоване церквох. Окрему заслугу пред Богом и народом своїм стекол себе покойни Владика як „ктитор и благодїтель“ божих храмох — церквох. За 25 роки Його владиковання збудовані нови церкви у Липовлянох, Банялуки, Лишнї, Канижи, Козарцу, Девятини и пребудована церква у Петровцох. У шицких тих церквох Вон бул перши и главни ктитор. Праве чудо, як покойни вше знал створиц пенеж, кед требало помагац будоване церкви лебо парохияльнаго дому. Вон храбрел своїх священикох при будованю, одкланял рижни препреки, зос цалу свою душу провадзел будовлю. И охабел у шицких парохийох (крем двох

нових) красни церкви, котри шведоча о побожносци нашого народа и о вельким стараню за славу Божу Владики Нярадия.

У тих 25 роках своєго владиковання покойни Владика Няради обновел, препородзел крижевске вададличество. Шліди його апостолскей, мисионарской роботи познаюше вшадзи. За його стараньом у кождай парохії були по веций рази мисії, Вон ширел побожни дружтва, як „Благей Шмерци“ „Ружанец“, „Апостолат св. Кирила и Методия“, за ніх написал окрему Ружанцову книжочку. Владика Няради строго меркує, да ще у школах точно и добре учи катакиз, у церквох да ще кождай недзелі и швета толкує слово Боже. Виховал себе священикох, котри го любели як свого отца, розумели йоги жаданя и дзечне их спольньовали.

Велька любов Владики гу кождай парохії була позната шицким вирним, шицки видзели у нім свого отца и покровитеља и так особа покойного Владики Дионізія вязала розшате вададличество ведно, у нім и по нім були шицки грекокатолици у Югославії еднай души и еднай думи.

Take дацо посцигнуц може лем вельки Божи чловек.

Вождь свого народа.

Гоч покойни наш Владика бул у першим шоре вельки апостол и мисионар, зос целом и душу церковни чловек, паметал и на своёй должності гу своєму родзеному народу. Бул вон найвекши руско-українски патріот медзі нами у Югославії. Зос свою любову и стараньом за свой народ, зос велькими ділами на народним полю постал вон прави наш народни предняк — вождь народа свого.

Творець рускій интелигенції Нет народу без интелигенції. Уж як млади священик и ректор семинара видзел вон нашу найвекшу потребу и найвекшу нашу хибу у тим, же зме не мали своєї родзеней, народу приданей интелигенції. И прето вон бере себе за животну задачу вишколовац цо веций руски дзеци. Дзе лем дознал за талантліве руске дзецко, силує ще го послац на висши школи. Велім дал нагоду вишколовац ще у загребским семинару, а веліх помагал на других местах так, же векшина тераз живущей нашей интелигенції то лебо вихованци владики Нярадия, лебо вишколовани по Його ініціативи и под Його опіку. Прето ще може з подполним правом повесц, же Владика Няради є творець новей рускій народней интелигенції, интелигенції, котра ще свого народа не одрека, трима за свою должності

носц за свой народ жиц и йому помагац, же би ще дзвигнул на висоту других культурных народох.

Просвітне пребудзене нашого народу у Бачкей и Срімі започал перши наш покойни Владика, баш зос тим, же виховал национально свидому руску интелигенцию и перши почал видавац книжки за народ: Катализ, 1912. року. Так Вон положел за познейшу нашу просвітну организацию добри темелі. Бо без свидомей рускей интелигенції наша „Просвіта“ була бы мертвa.

Але владика Няради и директно помагал „Просвіту“ и то обильно. Вон даровал Просвіти цале друге видане Катализу и Біблії, а тиж Ружанцову книжочку. За тоти Владиково книжки

П. Др. М. Винай одпітує ще од пок. Владики ў мене интелигенції достала Просвіта дзешатки тисячі динари, то бул, а и тераз ё чисти ёй хасен, зос котрим може вона други свой потрэбі наміряц.

Ище на ёден способ помагал владика Няради народни просвітни живот Русинох. Вон непрестано новоловал своіх священикох и світську интелигенцию, да робя цо можу и кельо веций можу за подзвіговане и напредоване руского народу. Велі би не зробили ані половину того цо дали од себе за загальне народне добро, да не стал за німа Владика Няради и да их ровно не понуковал, не храбрел, не давал дзеки, а часто и наганял, най робя, най ще жертвуя за добро свого народу. И на шицко вон думал, за шицко мал планы и вше бул готови загальну народну роботу прияц на себе, лебо ю материяльно помагац. Кельо

ше вон лем находзел по београдских министерствах и бановинох, да модлі и пита цо треба целому нашему народу, а и дапоедним нашим людзом. Ані ёдна гоч яка дробна и мала ствар не була за ньго малка и не вредна його труду, кед лем мала гоч яку звяз з иного народом. У тим бул наисце вельки, у тих дробных бригох, стараньох, порадох, интервенцийох указовало ше богатство його духа и яка була його жажда, да цо вецей доброго зроби, а найвецей за свой родзени народ. У тим діялним руским патріотизму високо Вон надвишовал шыцких нас, котры зме лем з обучданьем патрели на Ньго и питали ше як може чловек так забуц цалком сам за себе и жиц и дихац лем за других, лем за народ свой.

Ширитель просвіти. Крем помаганя нашого Товариства „Просвіта“ ширел ище Владика сам просвіту зос кніжкамі и новинамі. Ніхто медзи нами не розумел так добре потребу и значене друкованого слова як покойни Владика. Вон знал, же новини то „седма сила швета“, то сила котра невидліво ровна мільйони людзох, учи лебо губи, поправя лебо віщи душу и мозок людзох. Прето вон першы почал видавац кніжкі за народ. И сам велько писал. Крем катакізу написал ище „Ружанцову кніжочку“, „Служба Божа або Літургія“ „Наша прадідовска вира“, „О женідбі“, по горватски кніжочку о нашым святым Йосафату Кунцевичу и животопис велького нашего митрополита у Львове Андрея Шептицкого. Крем того написал велько своё владически послания и писал у веліх горватских новінох.

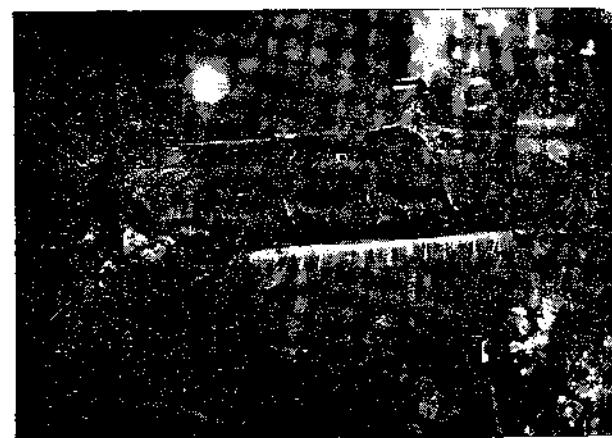
„Руски Новини“ помогал покойни з окрему любову. Мерковал на ніх як на око у глави. Од самого початку па до конца живота часто писал до ніх статі. А кед 1930. року Руски Новини престали у Н. Саду виходзіц, вон ше такой поднял, да их наново подзвігне. Готови бул шыцко за ніх дац. У дагварки зос подписаным новини по полрочній павзи почали виходзіц у Дякове. Владика купел за ніх сам потребни букви, котры коштали до 30.000 Д. и познейше их даровал друкарні „Просвіти“ у Керестуре. Руски Новини була стална Владикова брига и радосць Вон бул іх найлепши сполроботнік.

За руски дзеци видал Владика молітвенік — перши на нашай бачаванскай бешеди а шыцок хасен з того молітвеніка охабел Просвіти, на фонд, з котрого ма „Просвіта“ видавац поучны кніжкі за народ. Друковац цо вецей кніжочки за народ то було найвекшэ Владиково жадане, бо вон на своїх путованьох по

швеце, а путовал велько — обачел, же чим народ ма вецей кніжкі и цо вецей чита, тым є культурнейши, моцнейши и тим лепше зна свой живот ушориц.

У дагварки зос Владиком почал подписаны 1933. року видавац новини „Ридне Слово“ за наших братох у Славонії и Боснії, а Преч. канонік Др. Шимрак „Жумберачке Новіне“ за Горватох у Жумберку. Кед дадаме ище „Нашу Заградку“ вец зме наведли тото, цо Владикові у його народній роботі було наймилше и зос чим ше вон найвецей цешел.

На Горніци. У роках 1920—1927. управлял наш владика и зос пряшевским владичеством на Горніци. З його приходом до Пряшева подул у тих наших барз заостатих и зос Словаками помишаних

Труна зос целом пок. Владики виложена у керестурскай церкви.

краіох нови живот, нови дух, Владика обіходзел найменши горски валали, наказовал народу у його родзеней бешеди, ходзел по хижкох, випитовал худобни и од шыцких охабени народ о його бригох и потребох. Людзе не верели своим очом, же то іх владика поштуе іх бешеду, гутори з німа як зос своим братами, бо того там скорей за мадярской влады не було.

Священіком строго наказовал, же маю учыц точно у школах катакізу на народнай бешеди, так исто у церквох наказовац. У Пряшеву основал такий народны новини „Руске Слово“, видал біблію на народнай бешеди итд. Вшадзі творел нови шор, будзел интелигенцию, кладол ей на шерцо должносты, да люби свой народ

и да му помага. Особено то учел священікох. И нешкa гo там споминаю як человека, котрого им саме Провидинie послало, И буду гo длugo споминац.

На Карпатску Україну бул наш Владика послани в ешenі 1938. року, да у тей нашей малкай держави ушори церковни справи. Дзече вон пошол до Хусту и бул з радосцу и торжествено дочекани. Монсіньор Волошин на чоле держави, а Владика Няради на чоле нашей церкви — то були два особи, котри на Карпатской Україні швицели шицким як Богом дани вождове и крипели надію, же Карпатска Україна зажелене як малки, але здрави и красни конарчок велького руско-українскогo народа.

Так би и було, да ше колесо истории не обрацело проци нас.

Але за того пол рока зробел Владика на Карп. України барз вельо на обнови церковного живота. За богословох ушорел наш семинар у Оломуцу, зволовал схадзки священикох, на котрих толковал им іх служносцы гу народу у церкви и поза церкву, віше путовал по парохийох и мерковал, да церква будзе цесно з народом звязана, а не од народу одцудзена.

*

Спомнеме ище юну прикмету нашего владики. То була його приданосць св. Отцу и змагане за зединенем западнай (латинскай) и восточнай зос св. Отцом незединенай церкви. До Риму гу св. Отцу путовал вон часто, да там на жриду католицкай віри набере новей моци за свою апостолску роботу у своїм владичестве и да будзе віше у бліскай звязи зос верховну церковну управу.

А за унию, за зединене православних з католицку церкву вон робел цали живот на Конгресох за Унию у Велеграду, упомінавал западни швет зос восточним обрядом, у своїм владичестве ширел Апостолат св. Кирила и Методия, вельо о тим и писал, вірним часто наказовал да ше модля за зединене церквох и сам ше горуцо и вельо за тото намирене модлел.

*

У кратких чертох представел сом ту живот и дїла Владики Дионізія. О Нім би требало написац цалу книжку и думаме, же то наша Просвіта пофришко зроби, бо то наш велькі Покойнік подполно заслугує. Я сцел лем загально представиц Його портрет, да себе лепше можеме представиц, кого зме мали и кого зме страцели.

Страцели зме велького Владику, ревного апостола, покровителя и вожда нашего. Пошол од нас Божій чловек, пошол гу Богу, да нас пред нім заступа.

И то наша юдина потіха.

о. Михайлo Фірак,
парох керестурски.

о. Янко Провчи:

Манастир Монахіньох (Шестрох) Василиянкох у нашим народзе.

I.

Позаяк мало ше зна и нашо людзе неупущени до того, що то Монахіні-Шестри Василиянки и яки іх манастир, а не знаю, бо відзде не чули о тим. Прето сом написал о тим так на кратко, о наших Шестрох-Монахіньох, що ше воляю „Василиянки“ и о іх манастире и яку циль ма іх манастир у нашим народзе — та указац ту, яке то щесце за єден народ и дар Божи, кед ма медзи собу таки богобойни, Божо души, котри у молитвох, у кожаднівих жертвах приказую себе Богу як жертву за спас своіого народу, а зос просвіту, у вихованю нашей младежі, даваю нашему народу красшу будучності.

Монахіні (Шестри) Василиянки.

Було то пар роки пред швейтову войну. Року 1906, кед и ми ба-ванско-сримски Русини по перши раз видзели ту у нашим краю руски нашо Монахіні, облечены до монашеских шматох. Пришли вони зос Галичини націвиц свой родзени край. Були то перши монахіні Василиянки родзени у нашим краю, медзи німа и монахіня професорка Др. Ердельова Софронія зос Шиду. За наш надод ба-ванско-сримски була то велька новосць, а и радосць.

Покойни наш Владика дая нашому народу ту у Бачкай и Сриму и тоту прилику, да його дзеци, дзеци руского народа, увидза у ширим швеце и живот монашески — живот богобойни, цалковите оддане себе Богу за спас себе, а за добро своіого народу.

Нашло ше наших дзецох, що полюбели таки живот и пошли до манастира Василиянского до Галичини. И так вони постали перши нашо монахіні з того краю. Но покойни Владика сцел и горуцо жадал од Бога, да и наш народ у своїм родним краю ма помедзи себе своїо власні монахіні, як що их маю телі християнски католицки народи. По веліх роках Бог Його жаданя випольнел на тельо и так, же сам вон мал того щесце, та пошвецел наш перши женски манастир Василиянкох у Шиду, а нашо уж звершени шестри-манахіні зос Бачкай и Сриму, що були у Галичини, припровадзел назад до своіого родзеного краю.

Од того дакле часу почали нашо монахіні Василиянки отверац свойо власни манастири у своім краю и щешліви су, же можу

жич и робиц за добро и спас народа свойого. Перше їх діло у тим напряму було отворене широтинца у Шиду. — Щешліви и тот народ, котри ма таки вибрани, богобойни души, котри модля Бога дзень и ноц за народ свой.

Руски широтинец Шестрох Василиянкох у Шиду.

Монахині волаю ше „Василиянки“ зато, же ступели до чину (манастира — реда), котри заложел святи отец Василий Великий ище у штвартим столітию по Христу, и вон сам написал закон — правила — як маю монахи и монахині жиц и весц живот у мана-

стире. Василиянски чин св. Отца Василия то найстарши чин, бо постої уж 1.625 роки, а гу тому то и едини чин у нашей восточнай Церкви. Правила, цо их написал св. Отец Василий, од теди до нешка ше отримую у манастирох василиянских так мужеских як женских. Дакле шестри Василиянки едини монахині нашей восточнай Церкви, а розликую ше од других наших шестрох не лем зес строгосцу свойого живота, але и зос окремишнім облечивом.

II.

Манастир Монахиньох Василиянкох.

а) Поволане до манастира. Кед женска особа ступа до манастира — чина св. Отца Василия Велького, муши навершиц 16 роки. До манастира — чина, прима ше од 16 до 30 рокох школованих дівицох, а нешколованих до 25 рокох.

Хто ступа до манастира муши буц здрави, чистого и поштеного живота, а муши буц од Бога поволано и до манастира, то ест, муши мац наисце добру и не присиловану дзеку Богу служиц у манастире и готови буц шицко у швеце охабиц пре Господа Бога. Хто ступа до манастира, ма принесц зос собу и ствари з дому, цо му припадаю як тал. Хто худобни и нема ніч, тот ше споразумно зос манастиром ушори и догвари.

Женски манастир св. Василия Велького, дакле, розликує ше од других женских манастирох, зос векшу строгосцу живота, бо Шестри Василиянки одправлюю кажди дзень цали часослов, то ест окончую свойо молитви у хору еднак шицки од утрині па до полунощница: утриню, часи, обидницу, вечурню, повечеркё, полунощницу, — осім других свої приватних молитвох як ружанец, молебен, акафист и т. д.

б) Новицнат Шестрох Василиянкох. Кед ступа до манастира женска особа, муши прейсц єдну пробу, цо ше вола, новицнат. Новицнат тирва рок и 6 тижні. Ту ше увидзи, чи кандидатка (так ше вола тата, цо стуни до манастира) валушна за манастир, чи не. Шид матица шицких наших женских василиянских манастирох у Югославії, а ту и новицнат. Над тима манастирами ест єдна настоятелька — игуменя, а пребува у Шиду.

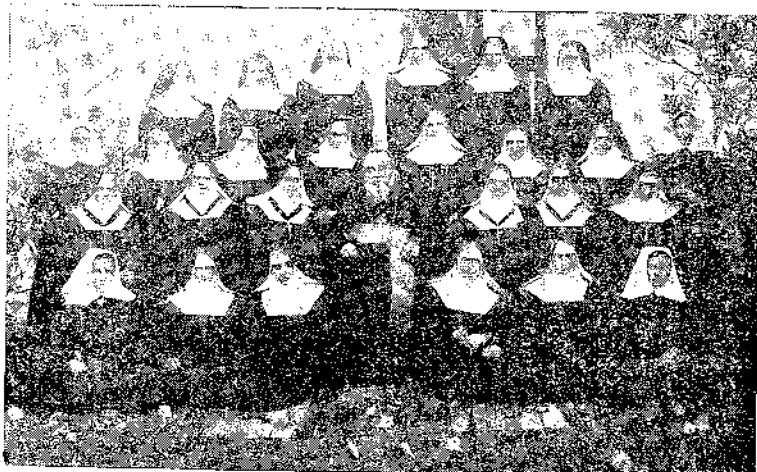
ц) Обити (пришага). По проби (новицнату) кандидатка достава облечене (монашшу шмату) и склада пришагу Богу на 3 роки, же будзе весц монахи живот у духу убожества, святей чистоти и святого послуху. По 3 рокох, же витрима у монашеским чину, склада пришагу на цали свой живот и од того часу постава

права монахиня и достава крижик на перша. У манастире главни обити (пришага).

Кажда монахиня обецуе и пришага Богу, же будзе жиц у манастире и провадзиц живот:

У добровольним убожеству то єст у святим худобству, же ше одрека швета и його радосци, шицкого жемскога добра и не привяже вёцей шерцо свойо гу нічому.

У святей чистоти. Пришага и обецуе Богу чистоту свою, же ше одрека тілесней наслади, а себе, цело свойо, пошвеце вичному чистому Обручнікови Ісусови, як жертва, которому будзе цали свой живот служиц у чистоти монашай.

Реколекції ІІІ. Василиянкох 1939. р., котри отримал пок. Владика.

У святим послуху. Пришага Господу Богу, же зос любовию гу Ісусу Христу будзе послушна своей игумені (настоятельки) и шестром.

И так ето, шестра у манастире у послуху, у жертви, у молитви жертвует себе за спас свой вични, за спас своїх, за нашо священство, за шицок наш руски народ. Так ето шестри у манастире oddали себе, цали свой живот Господу Богу, да себе осигураю щешліву вичносць у небе. Вони добре увидзели и зрозумели, же тот живот наш наисце лем дочасни и барз несигурни, а кратки напрам вичносци. — Радосць и шицка наслада шестром Василиянком сам Ісус и Його вични правди. Вон им за їх жертви,

за церпеня за одреклупце самих себе и швета як награду посила — духовну потіху.

* * *

Діяльносць Шестрох Василиянкох на просвітним полю у нащим народзе описал сом у статті „о нашим интернату у Осеку“.

З сих пар словоах можеме себе кольо-телью предочиц нашо монахині Василиянки як од Бога вибрани луши, Йому на службу, а нашому народу на спасене. Можеме себе предочиц іх живот у манастире, порозумии и оценіц іх роботу за добро нашей младежи, нашего народу. Зато поштуймє их, высоко их ценьме. Подпомагаймє их роботу, да можу чим лепше виполньці свойо вельки дужносци яки маю гу Богу и народу.

о. И. Тимко:

Вселенъски Собор Незединеных Восточных Церквох.

Господь наш Ісус Христос идуци на Оливну Гору, дзе мал почапац свойо муки, давал свойм апостолом по драже остатні поради и накази. И так ше раз обращел гу Петрови та му гварел: „Симоне, Симоне, пать, сотбна зажадал роашац вас як жито, але я ше модлел за тебе, же би не ослабла вира тсоя, а ты дакеди кед ше наврациш, утвердж братох своїх“. А по воскресеню, при Тиверийским морю Ісус потвердзел тоти свойо слова. Ісус у своих наукох представя свойо вирни як овши, а себе як пастира. Прето вельке значене маю слова, котри Ісус вигварел св. Петрови: „Паш ягнятата, паш овци мойо!“ — Сиравди, Петрови дал Ісус Христос дужносц чувац Його овци. Кед их сотона розжене, поубарац их; кед ослабню, утвердзиц их.

И справді! Кед попатриме на дотерашній живот Христовей Церкви — овцох, видзиме, же ше так и случело. Кельо раз тоти овечки були нападнуты, кельораз „як жито розшати“, кельо раз вовки нападли на ёх, але Господь ше не надармо модлел, же би Симонова — Петрова вира не ослабла, бо вон и утверджзел и очувал и ягнятка и овци Христово. Такой на початку живота Христовей Церкви ест кояки криви науки — ереси, вовки ше дриляли помедзі овци, але под водзством св. Петра — римских владикох, сходзі ше цала Христова Церква на вселенъски собори и

ту вони ясно предкладаю Христову науку, указую на тих цо баламуца, цо вовки, а не овци и наказую ше чувац од їх.

И так през длуги живот Церкви, св. Петро — римски владикове до тераз уж 20-раз зволали цалу Христову Церкву на вселеньски собори, на котрих ше радзели, вияшњовали науку Христову, осудзували тих, котри ю погубели, и наказовали чувац од тих вовкох у овчих скорох.

Але цо зробели за тот час восточни oddзелени Церкви? Чи и вони мали свога Симона, котри би их утвэрдовал? Хто их чувал од вовкох од кеди ше oddзели? — Баш тото сцеме разпatriц у статі.

Док восточна церква була ведно зос западну, отримани були седем вселеньски собори, котри и тети церкви признаваю. А веckа, кед ше oddzели, келько отримали? — Ані єден. — И цо далей, сами ше го баржай боя.

Царгородски Патриярх Мелетий 1923. року послал шицким Церквом-Шестром писмо, у котрим их вола на загально-православни конгрес, котри би мал заступиц вселеньски собор и ришиц кояки питання, котри уж даскелью сто роки чекаю на свойо ришене. Векша часц незединеных церквох пристали на тето поволане. Медзи тима, цо не брали учасц на тим конгресу, були и Болгаре, а то прето, же вони не були ані поволаны на тет конгрес. Царгородски патриярх их трима як схизматикох, бо вони ше процив його волі oddzели од ѿного и основали свою власну болгарску аутокефальну церкву. Крем Болгарох, не брали учасц на тим конгресу антиохийски, александрийски и ерусалимски патриярх.

Та ипак 10. мая 1923. року отворене засидане конгресу зос делегатами сербской, румунской, росийской и гречкай церкви. На нарадох, котри тирвали 4 тижні бешедовало ше найвецей о тих питаньох: а) да ше допуши женідба священіком-вдовцом, б) же би священіци ношли простейши шмати, в) пременки у посту и швеценою праздникох, г) пременки календара.

Справу о женідби священікох-вдовцох видзвигли и жадали у главним Серби, але позитивного ришене не достали. Конгрес ше не ушмелел таке питане ришиц, але охабел то першому вселеньскому собору, а за тераз кажда церква шлебодно най риши тето питане. Та до нешкы ані една ше церква не послужела з тим правом и нігда явно не допущено священіком ше другираз женіц.

Цо ше тиче священіцких шматох, конгрес ришел, же простейши шмати можу ношиц лем світски паноцове. Цо ше дотика

посту, и ту заведли пременки. Та обидва тети ришеня, и до ше дотика шматох и цо ше дотика посту, остали лем на паперу, а ніхто ше по тим не ровна.

У справи календара шицки пристали на то, да ше заведзе нови календар, але у себе дома заведли лем два церкви и то зос чежкими бригами, з помоцу державней власци. У Румуниї ше так оштро процивели (и до нешкы ше ище велі процивя), же ше поважно могло сподзивац роздзелене на два румунски православни Церкви. У Греческай ше исто так оштро процивели новому календару, а митрополит Касандрий Ириней писал, же царгородски конгрес не мал права ришац тето питине, бо то може лем вселеньски собор.

Загально-православни конгрес у Царгороду ришел медзиншим, же би ше з нагоди 600-рочіїи никейского собору, отримал вселеньски собор шицких православных церквох на швеце. Але накеди ше появело тето ришене, дораз ше почала оштра дебата, дзе ше ма одбуц тот вселеньски собор. Найдовевдалнійше место була би Нікея, або Царгород, але прето, же Турки були барз проци християнох по войни, тети два места одпадли. Треба було вибрац инձей. Серби предложели да ше собор одбудзе у Нишу, у варошу Константина Велького, и приставали, да вони векшу часц трошкох собору сами намирия. Але Церкви-Шести не пристали на тето. Святи Синод у Београду предкладал, да ше голем наради, котри треба пред конгресом звершиц, да ше одбуду у Нишу, але и на тето други не пристали.

У тот час александрийски и ерусалимски патриярх предложели же, да ше одбудзе собор у Ерусалиму. Тото предложене прияли перши Румуне, котрим ше видзело велько згоднейше место за собор, як Ниш.

Та док ше ище лем бешедовало о месте, дзе ше ма одбудз вселеньски собор, Греки ше уж поважно рихтали на ѿного. Атенска церква назначела комисию, у котрой були даскелью митрополити, познати полититичаре, славни адвокати и т. д., а должноста була тей комисии приготовиц материял за роботу собореви. Але ище комисия не почала ані робиц, кед уж саме питане отриманя собору було не певне.

Проф. каноничного права на атенским университету Гамилкар Аливизатос написал у єдним церковним часопису, же би вселеньски собор не требало тераз отримовац. По першее, писал вон, работа за собор ище не цалком приготовена, велько питаня ище не

преучени, а по найглавнейше, кед ше находитца шицки православни епископи, то може будзе опасне за гречки народ. (На первих седем соборох були Греки у векшини, а тераз ше злекли, же их будзе меней.) Тоти раздумована проф. Аливизатоса разведли ище ширше урядово новини атенского архиепископства и поставели ище гу тим таки питаня: Чи на тим собору будзе присутни царгородски патриарх, кед Турки таки процивни християнам? — Чи годна послац свою делегацию росийска церква на собор, котра така розбита и роздробена, же аиї не мож знац, котра їх церковна власц законита? — А дзе же потребни фонди, же би ше тот собор мог отримац, кед лем сама драга до Єрусалиму и там биване за 60—70 гречких епископох, през 5 або 6 мешаци тирваня собору, виношело бы груби милийони? — А кельо бы там жалби, нариканя и ненависци постали пре нови патриархати и автокехали. яки постали до нешкайшого часу, а не шицки их признаваю? — Прето тоти атенски архиепископски новину радза, да ше собор не зволуе, але най кажда церква перше одбудзе свой собор, а вец кед будзе потреба ище да и вселенски собор риши дацо, теди ше го годно зволяц.

Барз цикави причини, чом не треба отримвац собор, принесли други гречки церковни новини „Анаплазис“. Вони на первым месце поставяю вопрос: чи восточна православна Церква, одкеди є оддзелена од западней Церкви, чи вона ма взагалі право зволовац вселенски собор? Бо ест православных богословох, кстри гваря, же нема право. А кед ше вежне, же и ма право, чи нужни тераз таки вселенски собор? Седем перви соборы, док ище були восточна и западна Церква ведно, прето були зволани, же би ше надвладали кояки криви науки у Церкви, або требало точно означыц науку Христову, або умириц Церкву. Але тераз того нет, пишу тоти новини. А лем прето да ше приме нови календар, не мож зволовац аж вселенски собор. Тоти питаня можу ришиц кажда церква за себе. А кед би го и требало, вельке питане остава: а кто же ма право зволяц тот собор, и по хт'рим праву би тот цо го звала, заступал ту цара, котри по праўилах зволовал вселенски собор у византийских часох? Хтори Церкви би брали учасц на тим собору и кельо делегатах би мали право послац? Хто же би мал першэнство на тим собору? Котри би питаня могол тот собор ришац, же би ше вони дотикали шицких присутних церковох? А на концу, яки правни нашлідки були бы того собору и хто би прымушел церкви дотримац тото, цо ше на тим

собору риши? — Пре тоти причини, не же би не был на хасен тераз ёден таки собор, але мог бы буц опасни. Зато най кажда Церква риши сама свойо питаня, — завершаваю тоти церковни гречки новини.

Питане вселенского собору пришло ище раз на шор 1925. року, такой по тим як бул поставен у Букурешту нови патриарх. Церковни достойнікі, котри там були позберани, ришли, да ше ипак вселенськи собор отрима, и послали молби царгородскому патриархови, же би на слідуючи рок зволал вселенськи собор. И молба мала успих на тельо, же патриарх царгородски Василий III. разпослац писмо, з котрым дал знац Церквом-Шестром, же ше вселенськи собор одбудзе на Русадія 1926. року на гори Атос.

Але заш ше почала дебата о тим, чи треба тот собор, хто го ма право звolaц, та и якого хасну вон принеши. А завершала ше тата дебата з тим истим цо и перша: святы собор у Царгороду ришел, же... неодлуга ше повола перше мали приготови конгрес..., а вселенськи ше одбудзе... не знац кеди...

* * *

З того шицко ище ше раз можеме прешвичиц, же так волана „православна Церква“, то не ёдно тіло, ані не зединене веций церквох под ёдним проводом. Ту нет ёдного стада, а ище меней, ёдного пастира! То скорей множество цалком окремних од себе, а дакеди и процивних себе, национальных Церквох, котрих до такого станю лем обични людзе могли привесць, а не тот цо гварел ёдному: „Паси овцы мои, паси агнцы мои“, бо тот лем ёдно стадо сцел и ёдного пастира, котри ма чувац ласц и утвердзовац братох своїх, кед ослабнє их вира.

ЛИТЕРАТУРНА ЧАСЦ

Молитва.

Отче мой з неба, зос високосци
За народ мой модлім милосци:
Знам же вон Твойо меню не швеци,
Же Це забува так як и дзеци.
Молитву кед му уста щептаю
Слова не з шерца му вихадзаю.
И царство Твойо ніхто не чека,
До неба дзвига чловек чловека. —
Правду не люби, а за злим бега
Вше до векшого, до гриху лега. —
Зос дарох Твоіх, з' свою незлогу
Правя жертвеник кривому богу. —
Волю ци святу не почитує
На писку хижу свою будує...
Знам же ши гварел, же фалат хлеба
Модліц, лем кельо за нешка треба.
А ёст іх вельо цо за рок маю,
А и так бидним з нього не даю. —
Брат у народзе мержи на брата,
Душу предава за фалат злата
И знам же вони лем спреведаю
Кед гваря длуства же одпушаю
Длужніком своім... Як фарисеев...
Знам же ім шицко змарнєв...,
Бо то жиц не мож, так през кореня
И плод не будзе з злого нашеня,
Але вон шицко повіправює
Кед ше му Любов Твоя змилуе. —
Бо верим, Боже, же вон лем крехки
И же є добри — лем пребарз мегки.

Задунайлов.

ЛЮДСКА СУДБИНА.

Людзох разшес и шицко тарга
опасна буря и чарна хмара...
Ви чарни хмари лем то поведзце
щешлівих людзох чи то ёст ише ?!
Хмари лем леца, ніч не поведза
людску судбіну Бог зна дзе водза.

— — — — —
И нєт уж лем хмарох и бурі моцней
щешлівих людзох уж и нєт вецей...

Елена Солонар-Полівка.

ЯРНЕ СЛУНКО.

Ярне слунко як то тебе
Кажды любиц муши...
Розгриваш ты змарзнуту жем
А и нашо души...

Кельораз ты з'нова придзеш
Вше ше радуєме
Зашмееш ше ты над нами
Та ше розгреєме!

Ярне слунко, ты оживиш
Шицко, цо пошате
А у души знова будзиш
Чувство уж умарте...

Елена Солонар-Полівка.

ПИПИН€.

Желенее жито	Покошели жито
Полне є пипиня...	Нестало пипиня...
Дзивче полюбело	Лем дзивче не може
Едного легиня.	Забуц на легиня.

Не плач шварне дзивче
Знаш яки легине
Іх любов лем така
Як квеце пипине...!

Елена Солонар-Полівка.

Крачунски дзвони.

Крачунски дзвони сам ангел гойса...
 Ніхто не слуха... у швеце война.
 И жем не била з креву полята,
 Людска судбина озда проклята,
 Ніч ше не видзи... драга заварта
 душа уцихла, якда умарла...

Крачунски дзвони барз цихо дзвоня...
 Людзе на жеми за мир ше модля,
 Нещасни вони... чекаю шицки
 Да гвізда ясна знова зашвици,
 Укаже драгу заш да їх водзи
 Там дзе ше Правда и Любов родзи...

Крачунски дзвони сам ангел гойса...
 Ноц свята циха... нігдзе нет шветла...!

Слена Солонар-Полівка.

Іван Франко:

Народе мій.

Народе мій, замучений, розбитий,
 Мов паралітик той на роздорожу,
 Людським призирством, ніби струпом вкритий!

Твоїм будущим душу я тривожу,
 Від сорому, який нащадків пізних
 Палитиме, заснути я не можу.

Невже тобі на таблицях залізних
 Записано в сусідів бути гноєм,
 Тяглом у поїздах їх бистроїздних?

Невже повік уділом буде твоїм
 Укрита злість, облудлива покірність
 Усякому, хто зрадою й розбоєм

Тебе скував і заприсяг на вірність?
 Невже тобі лиш не судилося діло,
 Щоб виявило твоїх сил безмірність?

Невже задармо стільки серць горіло
 До тебе найсвятішою любовю,
 Тобі офіруючи душу й тіло?

Задармо край твій весь политий кровю
 Твоїх борців? Йому вже не пишаться
 У красоті, свободі і здоровю?

Задармо в слові твоїому іскряться
 І сила й мягкість, дотен і потуга,
 І все, чим може дух піднятися?

Задармо в пісні твоїй ллється туга
 І сміх дзвінкий і жалоші кохання,
 Надій і втіхи світляная смуга?

О, ні! Не самі сльози і зітхання
 Тобі судились! Вірю в силу духа
 І в день воскресний твоїого повстання.

О, якби хвилю вдать, що слова слуха,
 І слово вдать, що в хвилю ту блаженну
 Вздоровлює й огнем живущим буха!

О, якби пісню вдать палку, витхненну,
 Що міліони порива з собою,
 Окрилює, веде на путь спасенну!

Якби!... Та нам, знесиленим журбою,
 Роздерти сумнівами, битим стидом, —
 Нехам тебе провадити до болю!

Та прийде час, і ти огністим видом
 Засяєш у народів вольних колі
 Труснеш Кавказ, впереженіся Бескидом,

Покотиш Чорним морем гомін волі,
 І глянеш як хозяїн домовитий
 По своїй хаті і по своїм полі.

Приймиж сей спів, хоч тугою повитий,
 Та повний віри; хоч гіркий, та вільний;
 Твоїй будущині задаток слізми залитий,

Твойому генію мій скромний дар весільний.

Іван Марія Семигорський:

ИДЗЕ ЛЕТО...

Идзе лето на України...
Польо ше ожеленєло з житом пороспукованим.
— Пать, там кукурица
вистирчена помедзи
гантами.

Польо ше ожеленєло як и вщера,
позалоньским... давно... єдно та исте
приходзи
одходзи
напредок крача
сцева, а
сумносць, жаль
и молитва з нім, та боль
урана до тих грудох
не преходзи...
Вшев з нами

Не плачце, мили моїо синове,
то нашо поля, то нашо луки!

Досц зме рабовали,
Досц нас бичовали,
Досц зме гладовали,
— Гет, отац,
ви цудзи людзе, не видзице же то
нашо... нашо!
захабце нас самих;
дзеци нам не шму буц рабами
вони плод шлебоди,
вичносци,
правди,
витирвалосци до вика.
— Сцевайце! —

То наших старих дньох
потіха.

Идзе лето на України, бо кожде рано слунко над
Кавказом вше векше и жовтейше.
— Боже, яка то прекрасна слика!

СЛОВО О ПОЛКУ Ігоревим. (Виривок)

ГЛЯНУВ ІГОР...

Глянув Ігор на сонце, на ясне,
Бачить — сонце затмилося, гасне.

Глянув Ігор на свою дружину —
Лицарі хилять голов в долину.

Каже Ігор до них: „Браття, годі!
Лучше згинемо всі у поході,

Лучше зложимо голову в полі,
Ніж будемо каратись в неволі.

Відіпнемож ми коні з припону
Й помчимо ся до синього Дону,
Щоб шоломом води там зачерти,
Або копе зломити, й умерти!“

В НЕБІ СОНЦЕ...

В небі сонце сіяє
Ігор в рідному краю!
Віутья співи дівочі
Гень від моря, з Дунаю.
Віуть ся пісні у Київ,
Боричевом на проші
Їде Ігор вклонитись
Пресвятій Пирогорії.
Всюди радість, веселість. —
Нумож, браття! Згадаймо
Давних князів молодшим
Належну честь віддаймо.
Слава, честь Ігореві!
Честь для нього і сина!
Най жиє Всеволод нам,
І князі і дружина!
Най щасливо воюють,
І най полки поганські

Покорять і поборють
За народ христіянський!
Гей до віку від нині
Князям нашим честь, слава!
Честь синам Святослава
І хоробрій дружині!

НАРОДНА ПИСНЯ.

Ой мала вдова сина сокола,
Вигодувала до війська дала,
Найстарша сестра коня вивела,
А середуша сіделце несла,
А наймолодша випроваджала;
Випроваджала, брата питала:
Ой брате, брате, братоньку наш
Коли ж ти прийдеш в гостину до нас?
Ой ідіть, сестри, краєм Дунаєм
Найдете собі золоте перо,
Пустіте його в Дунай на дно.
Як тое перо на дно упаде,
Тоді я до вас в гостину прийду.
Вже ж золоте перо на дно втонуло,
А ще вдови сина з війни не видати.
Вийшла на гору — всі полки йдуть,
То мого сина коника ведуть!
Питалася вона всій старшини,
Чи не бачили сина сокола?
Турки, Татаре голову стяли,
А ми грішноє тіло сковали,
А вороного коника на знак привели!
Чи не твій то син, що сім полків вбив,
За восьмим полком голову схилив?
Зазуля літала над ним куточи
А коники ржали його везучи,
Колеса скрипіли під ним катячись,
Служеньки плакали за ним ідучи.

РАНШИ ПОЗДРАВ.

Ище дзвонар нє дзвонел пацери
Уж ше коні починаю прагац,
Бо далеко в малим риту жеми
Зато треба, барз ше, барс понагляц.

По валале ище цихо мирно...
Лем ше дагдзе пше бреханє чує.
Аж там дзешка зос конца валала,
И когут як рано наявює.

Поза валал там през хотар,
Жем зашата лебо поорана.
Идзе Руснак на роботу,
А на кочу; плуг, дерляча, брана.

До поля му уж нє так далеко.
Єден салаш и вец гони штвери
Досц вщас сцигнє бачи Янко нєшка,
Бо тераз лем дзвоня на пацери.

Уж попрагал та сце почац орац
Зніма калап склада руки свої
У молитви на Бога ше вола:
Благослов ми Боже тото польо мойо.

И у частот цихи, пред виход слунка
Кед Русин гу небу през думкох гришних
Дзвига ше з духом — слунко виходзи,
А тащок з нїм шпива: Осана вовишніх. Я-р.

ЄДНА МАЦ.

Браца Сримци за Дунайом, а Бачванє у ровнії
Прави руски нашо мили два исти родзини.
Бачвань з оком далей видзи, як цо нашо браца Сримци
Але исте єдно слунко шицким єднак швици.
Ми Руснаци лем часточки зос велького пняка
Наша прешлосц, славна нє гоч яка.
Ми Руснаци єдна гарстка мала,
Чого би ше од векшого ганьбиц мала.
Бо як треба жиц велькому,

Так то треба и малому.
 Бо з малого віше постава векше,
 Кед поштовац будземе цо лепше.
 Кед ми сами медзи собу не сприме злогу
 Правда же нам други буду подкладац и ногу.
 Будзме браца поніжнєйши,
 Та будземе зос тим векши,
 Бо хто бул остатні тот ма сцигнуц перши,
 Цо ше добре започнє, добре ше и зверши.
 А хто кого уж омержи там ше добре ніч не зверши
 Там цыганство, зависц, пакосц, праведнік заш перши.
 Ми Руснацы вшадзи покус по швеце розшати
 Сце нас кажди и наймилше вшадзи зме прияти.
 Алё и ми свойю любме щудзе почитуйме
 Славну добру красну прешлосц часто пригадуйме.
 Правда же нас розлучує лем дунайска вода
 Да нет при нас тей любови то би була наша чкода.

Михайло Горняк.

КОСИДБА.

Едней цихей летней ноци
 Зос турні ше озвал дзвон,
 И загурчал доокола —
 Поциучки: бим-бом бом.

А людзе ше позривали
 Руки горе подзвигали,
 Щесца, здравля и сцелосци
 Вони од Бога питали.

Узих дзвон уж, та заш цихо,
 Лем ше дагдзе бешедув
 До роботи ше збераю...
 Оцец сину наказує:

Яни фришко полож на коч
 Торбу з млатками, бабками...
 А вец коси з чаповками
 Ошельнік зос ослами.

И порвисла трицец крихи,
 Граблі да не забудземе

Полож Меланков смламянік
 Та такой прагац будземе.

А я идзем до фляшочки
 Дакус насишац паленки
 Ти чобользов з воду полож
 И прагаме дораз-енки...

А кед слунко вихадзalo
 Та капури зашкрипали
 З дворох кочи вихадзали
 Як з метлами виметани.

Зос валалу, по дильвох
 Ширцом ше разбеговали
 Кед гу житу дохадзали
 Хладок вельки виберали,

Та под нього з кочом стали
 Шицко з коча познімали.
 Коні гу кочу вязали,
 Фріштіковац вец почали.

Паленки позапивали
 З чуткох огень розкладали,
 Рожень до сланіни хпали,
 Вец ю над огњом тримали.

Хлебник з масцу окапкали
 И цеплого заєдали,
 А кед ше понавдали
 До роботи ше лапали.

* * *

До окола жито жовте
 Слунко Боже го принека
 Аж ше класки му згинаю
 Аж ше у нім мука спека.

Горучава и — спекота
 Дараз витрик кед задуе
 Та ше машина — косачка
 Тамац далей видзи — чуе.

Штири коні ю цагаю
 Кридла гарсци, вигартаю.
 Хлапци дзеецочко гомбаю
 И порвисла пресцераю.

Жени гарсци надкладаю
 Хлопи до спонок клекаю,
 До рукава зной сцераю
 Жимней води запиваю. —

Вшадзи цихо и спрагота
 Не чуц ані глас шкорванка,
 Лем од коси дзвинъ ше чуе
 И глас до шпива Меланка.

Витрик заціх — слухал Яни,
 Чи поладнє уж не дзвоні
 Зос далекей — билей турні
 Кадзи баба кози гоні.

Нараз, озвал ше и дзвон
 Польом залівал його глас
 Да Бог поля нам зачува
 Модліц ше напоминал нас.

Кед вони ше помодлели
 И роботу зохабели
 Под ягоду пошедали
 Мацер з далека збачели.

Кед мац гу нім пришла
 Барз ше вони зрадовали
 На жем покровец престралі
 Коло нього пошедали.

Полудньовац почиали:
 Першэ з качечини юшки,
 Меса и з маком галушки,
 А вец бухти — чи пампушки.

Кед ше наполудньовали,
 Та ше кущик предримали,
 А вец тупо поставали
 До роботи ше лапали.

Боже — Боже Всемогущы
 Слунко твойо як барз пече,
 Гоч у хладку чловек шедзи,
 Та му зной зос ліца чече.

Гоч и горучава велька
 З дзеки робиц почиали,
 Бо ше хлебику новому
 Шицки вони радовали,

Ей косидба — косидба
 Яка радосц превеліка
 Лем за еден тидзень кошиц,
 А до рока маш хлебика.

Биркаш Михайло.

Михайло Ковач:

По тлачицьби.

Бачи Колечков, по правдзе не бул прадиви бачи. Бо як може буц дахто бачи, кед ё поведзме менши од жени. Кед ишол до церкви, лебо на вашар, та облек реклу цо ю ище пред шири и пол роками на кулянским вашаре купел и калап, цо му ище од покойнага оца остал, таки з широкими крисамі, зос замасцену пантліку и зос гумку, яку носіли лем газдове, та гварим, кед ишол зос свою жену хто би го не познал, повед би, зло не думаюци:

— Яки то хлапец у дідовским калаце ідзе з андю Колечкову. — Вона уж, могло ше шлебодно повесц, випатра як правдива андя. Висока, гоч у роках, але красна, а ище кед ше прибрала до шветочних сукњох, кед увязала паніску хустку и хусточку „на богато“, та було цо попатриц. Гоч мала дзивку, як и сама, вельку, та не ўдно хлопске око заквачело ценки оберва, белави очи и чисте биле ліцо. Як кед би ані не мала дзивку за одай.

Дзивка им була перша у валале. Чи то до танцу, чи до роботи, чи до шпиваня, чи до процесії. А иста мац. Лем оцец исти Колечко — мали, дробни. З вонка ніяка персона, повед би чловек, персона не вредна почитованя, але хто го од блізка познал, іншак думал. Бачи Шимча Колечко, гоч мала грудка, але сами сир. Лебо ище лепшне поведзене, гоч мала папричка, але горка. Хто не навікнул на папригу, кед би закушел до персони бачика Шимча, добре би потанцоввал медведзку. Потанцоввал вера. Хто уж навікнул на горке, та би ище могол, покус кусац и не танцовац.

Єдна од тих, цо уж навікла на горке, була його супруга Меланка. Меланка ю волали, як ше то часто трафя, же и дзечи попристановя, а ище ей віше тенаю.

Так и наша андя Меланка з початку, кед ше одала, та кед закушела, було и слизи и охабяня и шицкого цо ше то уж медзи таку чледзу може случиц. Було и так же раз и под сламу спала. Но а вец, кед му уж вибачела норов, та гваря зли языки, же и вон раз преноцовал под сламу. Но але о тим не шлебодно бешедовац, бо то ніхто не видзел, а тот еден цо приповедал та умар.

И кед ше уж здали на обычай, та вец було добре. Вон ше гітрецтал, вілярмал, а вона чи слухала чи не слухала, лем ше

правела же шицко розуми и же шицко по його дзеки зроби, бо вон бул — глава обисца.

И так тот їх живот супружески ишол своім шором до того лета и того дня, кед наша приповедка почина.

* * *

— Но, слава Богу кед и то окончене, — оддихла Меланка кед заварла капуру за машину, цо перvey вітлачела жито у дворе бачика Колечковага.

— Цо слава Богу? — якошик нагнівано питал ше бачи Шимча.

Давне народне облечіво у Коцуре.

— Слава Богу, гварим, же потлачене и жито у гамбаре.

— Нет ніч од слава Богу. Слава Богу повеме док ше двор попораї, тоти фляшки, канти, гордови, щипаніци на свойо место поодклада. — И ані не чекал одвит жени на тоти нови розкази, розкричал ше за дзивку:

— Ирино, Ирино! Дзе ше уж зацагла? Уж дагдзе мера языки з тима сушедовима хланцами. Бодай це ище розсадзело и зос туту нешкайшу чледзу. Віше да ши ей за петами. Ту робота, а вона дагдзе тлуче як з праніком.

И ище нагніванше як перве, станул на штред двора и разкричал ше як кед би праше квичало:

— Ирино!..

Але Ирина була уж тут, дзешка зпоза нього, зпоза нового брадла слами вибегла, як кед би ю дахто з видлами виплашел.

— Дзе ши, це швет ище... и зос дзивку таку. Док не задзвоня пацери сцем же би двор бул цалком у шоре. Пале там видли, скоча ци до оч, та ци іх видлобу. Одлож іх. Тоти чутки позберай и тоти пнячки та под шопу. Видзиш же яки вашар, а ти поза сламу. Цо там маш за сламу? Уж ши знова до сушедовога двора мала закуковац.

Дзивка ше зачэрвенела. А як би и не. Кед ей оцец таке пове, та ледво цо виповедла:

— Та, не... — и такой як кед би ю дахто подкруцел, цо швидше могла, зрудовала чутки до кошара.

— Цо не... цо не... Не гвар ти мне. То най вони закукую до нашого двора, а не ти до іх.

— Ша то озда так и було — одшмелела ше и мац цо дотля пораєла под тернацом и слухала муштроване старого.

— Агей, дзивко моя, же так як я гварим...

— Га, гей, питал ше ми, же кельо зме натлачели, та сом им мушела повесц.

— Мушела. Ту робота стой, а вона, мушела... Тот гордов одриль до комори. И да сом це вецей не видзел стац зос сушедовима хлапцами. Чула ши?!

Иринка гоч чула, була цихо, прето оцец мушел ище раз поновиц гевто: „чула ши?“. И кед достал спод носа: „чула“ тэди бешеда уцихла, а робота ище до пацерох тирвала.

Кед задзвонело на пацери, бачи Шимчо знял калан, поотреповал ше, презегнал и по молитви пооглядал по дворе, обішпол брадло слами, замкнул гамбар, шеднул под грушку цо пред самима дэверми росла и скричал на дзивку:

— Ирино! Воду и ручнік ми принес!

Ручнік и вода як да спод жеми вирости нараз ше створели пред бачиком Шимчом. Ище лем мали столчок требало погледац дзе положи оцови воду.

Оцец аж тераз збачел, же його Иринка не дзивче. Ша, правду повесц, видзел вон и скрей, же ё уж така велька як мац, але нігда му на разум не пришло, же тата мала Иринка, цо ше више з хлапцамі на ярку бавела „на коні“, уж права дзивка.

Пале, пале яки там ліца розчэрвенёти, а оплечко сце праснуц на ней... Наисце дзивка.

И при подумки, же вона наисце дзивка, його як кед би дацо укушело за ребро, так ше таргнул.

— То значи пол моей трапезы, пол гамбара лем за питанки утрошиц...

Вечера була готова та ше на хвильку прервали думки бачика. Колечкового о одаванки.

Вечерало ше на ніскім століку под грушку.

Попатрел бачи Шимчо спод обервох на Иринку и віше баржей ше ошведочовал, же пойдзе пол гамбара, а може и цали, та

Петровчане у Борове.

го ані не зачудовало, кед його Меланка, на пол у франти, на полі на справди гварела:

— Но, слава Богу, жито витлачене, тераз лем ище Иринку пристановиц, та вец уж шицко будзе у шоре.

Иринка ше заганьбела, та вишла, як би, по воду, а стари подзвігнул оберва та вицал Меланку з попатрунком, як кед би му не знам яке прикре слово поведла:

— Пристановиц... Легко повесц... Тельо ше трапиц, а вец на гандри и за цудзи жалудки шицко порозруцована... Гамбар жита треба предац. Цо ти думаш?! Може вона ище почекац!..

Гоч и сам нѣ верел, же вона може ище почекац, гуторел то-

лём пре то, же му було жаль, кед подумал, же телі труд пойдзе до цудзіх рукох.

— Як може чекац? Та озда не сцеце, же би мі ту дома шыви преберала.. Знаце яки швет.. Такой почно огварки.. Така та така.. А я би сама не дзбала, кед би и до шмерци при мне осталася...

— Знам я то, але патри ти, же як мі з чежку муку тото шыцко змогли, а тераз нараз розточыц окомгнуца.

— Дармо... так муши буц, — оставала при своім його жена.

— Ша, знам, же муши, але вец треба патриц выбрац такого, же би ше то не розточовало, але збивало до громадки.

— А як же, ша лём так. Я уж давно провадзім дзивче, же ё не мирне. Тот сушедов...

— А за сушедового не дам...

— Чекайце, най повем. Тот сушедов, видзім не да ей міра. Закруцел ей розум. Та док не приселі, та дзивче як треба, а одкеди пришли та дзивче міра не ма. Дурна глава, та. Не дума, же то до шмерци треба цагац ярмо.

— А як же... Та цо вец думаш?

— Та я думам, же Васілья Драбіновога сін, будзе за ю.

— Акурат! Добре гвариш, — зрадовал ше бачи Шымчо. — Васіль Драбіна ма сіна, богаты су и пайташ. А як же... Треба то ушориц.

— Но, ніч, уж я то...

— Патри...

Суньоги не дали міра, та бешеда того вечара була закончена.

* * *

Васіль Драбіна бул пайташ Семенов. По мену би чловек повед же тот чловек мушел буц длугокі а суhi як велькоцна колбаса, але не було так. Длугокі бул, але на тельо як драбіна не. Скорей би му приставало меню Васіль Гордов, але то уж так, хто дзелел тоти мена, Бог зна, та понадзельювал і шмиціні и чудні.

Но та тот бачи Драбіна бул тиж богаты чловек. Гваря же його оцец ище за граніцу родзени бул и же раз пешо пошол аж до самога валалу дзе ше родзел и вецей ше не врацел. Дзе зом же охабел мещок пенежі та им гварел:

— Ту вам та ше подзельце як знаце. — А воні ше подзелі як знали. Двоме старши браца подзелі гевто цо було у мещку, а Васільові дали мещок и єдну коруну, та ше вец покаяли же му так вельо дали и вжалі од нього и туту коруну,

а охабели му лём тот мещок. Васіль, гваря, же ше не гнівал ище ше гвари и цешел же му так вельо дали та же им гварел:

— Ша мне тога праве и треба, бо сом ше уж старал же дзе покладзем пенежі цо их заробим.

То так здабе дакус на приповедку, але то иста правда була: Браца за тот пенежі цо побрали покупели себе хижі и шыцко до єдному паастові треба. И поженели ше, але обідломе, як да на іх кара Божа пришла не дочекали ані свадзбы своіх синох, цо ше пред даскељома роками одбули.

А Васіля провадзело щесце. Ишол на надніцу. Сднал ше за биреша и вше кед заробел даяки грайцар, а вон з нім до мещка. Мещок бул вше полнейши, а Васіль вше у векшай бриги. На полью одходзи, по роботи, а курка може надумац чеперкац праве на тим месце у хліве под яшлями дзе вон заграбол мещок и вец цо...

Було же так коло салашу орал, а вец му придзе на розум мещок. Становел коні поуцерал до кошулі зной та до хліва.

— Цо же ти Васілю гледаш... — знал ше му опитац газда, лебо газдова дзивка.

А вон ше заганьбел, та почал загаковац:

— Та води бім піл. — И гоч не бул смядни пошол першую студні, та піл воду, а з под ока полатровал, чи гевти пошли за свою роботу. Вец нагло вошол до хліва и кед було кури нука та іх шыцки повиллашовал, а вец погледал место дзе му мещок стал. И кед ше ошведочел же в там, почал себе гвіздац и ишол наставиц роботу.

Лапал ше знова за плуг, а по главі му ше вше ровно круцело же би цошка поробиц, а ніяк му на розум не приходзело же цо би то було таке мудре, цо би вон мал поробиц. Гвари же чловеков розум слаби. Але ёст часи кед чловек придае на розумну думку, хтора вецей варта як да чловек достане меҳ злага. Так ше и Васільові трафело же ше єдного дня кед орал, вдерел по калапе и скричал:

— Дабоме, же так!...

Коні думали, же треба знова стануц, та станули. Ище тата Била з лівого боку, та ше ище и оглядла на Васіля, а по тим ей любопітним оку було видно, же би сцела знац, цо би то мало будз так як Васіль дума.

А Васіль думал, же би ше требало — оженіц, та таій тей Білій и гуторел:

— Агей Била, же такі...

Била Бог зна цо думала, але зрагочала. То Васильови було-
досі: и Била пристава:

— Дабоме же так, оженіц ше крашне и вец крашне жени-
дац мешок най чува, та будзе цалком през бриги.

До вечара так орал, радзел ше з Билу, уцерал зной и
роздумовал..

Кед пришол вечар, понамирял шицко и пошол до хліва легнуц.
Коні напихали жалудки зос шеном цо запахло на цали хлів, а
Василь вивалени на своій посцелі преберал спомедзи дзивкох, хтора
би була найлепша, да му будзе жена...

Заш му було чежко выбрац. Кажда би була добра. Бо ше-
кажда коло нього улізовала. Але йому ше зато найбаржай пачела
газдова Ильча. Правда, дакус трещата, але добра.

— Агей Била, же Ильча будзе найлепша на швеце за мою жену.

Била заш зрагочала. Бог ю зна, знова, цо думала цо не и
тота Била, але Васильови випатрало, же Била исте тото дума, цо
и вон — о Ильчи. — И пре туту Ильчу не могол Василь тог-
вечара заспац.. То шицко треба даяк ушориц. Бомбони купиц и
одвесц ю дагдзе далей, вонка зос салашу, та ей повесц, же така
и така робота.. То заш не як теди на лукох.. — „Пренеш ме
Васильку прейг води“.

Здогадал ше Василь истей Ильчи, як ю влоні з яри превошел
прейг лукох. — Теди ище ишла гу младшим.

З яри ше розляла вода по лукох, а їх двойо ишли з поля.
Стари пошли около, а їх двойо приповедаюци и шмеюци заостали..
Вец при тей старей верби Василь, станул та гварел:

— Гибай Ильчо прейга, скорей дойдземе. — А Ильча ше-
бала, бо вода местами була и по колена, та му гварела;

— Пренеш ме Васильку прейг води..

А Василько ю вжал под пазуху, як кед би вона не була.
Ильча газдова, але едно звичайне мотовидло облечене до Ильчо-
вих шматох и пренес ю прейг води. Ильчи мушело буц по дзеки
тото преношене, бо кед ю зложел на жем та гварела:

— Чкода же нет вецей води, да ме ище ношиш Васильку..
Я би ище.. Якбачу будзе лепше кед я пойдзем за мацеру около..

— Га може, кед сцеш. — И Василь ю вжал знова под па-
зуху та знова прейг води. И вше так було. Кед дошли на други
край та ше вше предумала. И як йому то на разум не пришло-
же вона теди така червена була, же ше коло нього припивала,

и же йому знова цошка цепле чи жимне по хрибце преходзело,
кед обладел коло пасу Ильчу и осетел под руками тварде —
прегинаце цело.

— Ей, дурак, — вдерел ше тераз по чоле Василь, — ша-
вона би ме не трапела да ю ношим седем раз прейг води, а може
и дружей би було да не задзвонели пацери. Наютре вшеліяк
купім бомбони..

Вонка уж когут явял, же ше швички на небе гаша, кед
Василь заспал.

Василь бул щешліви у живоце. А щешлівим вше шицко на-
добре видзе. Так и йому на добрэ вишло. Ильча ше сцела за-

Представа »Суд Правды« у Петровцох.

нього одац, та дакус финкала, дакус ше справела хора, дакус и
по бабох походзела и Василь не одлуго мал кому дац мешок на
чуване.

Од теди та аж по тот дзень кед ше му син почал женіц,
нігда ніхто Василя Драбину не видзел застараного. Вон робел,
куловал, змагал ше, а Ильча чувала.. И дзечи бавела. А кед ей
доніло даедно, а вона прейга, та гу Васильови на польо:

— Наце та го дакус ви бавце, уж ми є на верх глави..

А вон теди брал сина под пазуху, а з другу влапел плуг
та наставел роботу. З часу на час скричал на кобулу, а вея-
гиздал и шпивал дзецку цо му шедзело на широкім дланю як
на плеценім карсцеліку.

Кед би задримало, вон би становел коні и однес го лебо до хладку, лебо кед не було далеко од салашу, та на салаш и уложел спац. Позакривал, а вец ше знова гвоздаюци врацел и наставел роботу.

Кед му тот найстарши син вирос, та го вше зос собу на коч брал:

— Цо знал, — гвари, — може ше нам дагдзе у драже зламе колесо та хто будзе гнац коні.

Бо ше трафяло же випаднул льовнік лебо ше зламе колесо, теди бачи Василь подложел под терху хрибет та видзвигнул коч, да хлапец може льовнік на место положиц.

И так би ше то далей жило, да син Харитончок не вироснул так як и други хлапци за женідбу.

А кед хлапец вирошне таки як тот цо за женідбу вец го треба женіц, так голем думала Васильова Ильча — исто як и Колечкова Меланка за свою дзивку Иринку, того вечара кед отлачели.

* * *

Пришла недзеля... Жени гу женом, а хлопи гу хлопом, а дагдзе ше помищали и жени и хлопи, та бешедую: о тим як плацело жито, яки випатрунок за кукурицу и хто кого вежне... Уж як то обичай, а и шор по таких роботох.

— Та чи сце чули, — озвала ше една од тих цо шицко знаю — Колечково одаваю дзивку.

— Та за кого Боже, — нараз як една зацікавелі ше шицки цо коло ней шедзели.

— За Харитонча Драбинового!

— За Харитонча?

— За Харитонча боме...

И як то уж у таких бешедох, едни були за ту женідбу, а други були проців.

— А готове то? Чи ше лем так рихта, — не дало міра єдней.

— Готове, як же. Богати и едни и други та то ишло як помасцене.

— Но? — чудовали ше други. — А цошка нараз. — А ні бешеди о тим не було.

— Та було, не було — але неодлуго будзе и свадзба. Гваря же дзивка и финкала и цо там не було, бо же ше сцела одац за сушедового Кирила, але ю не даю. Гваря „додъош“, а за „додъош“ не сцу вони дац свойо дзецко...

— А були би красна пара. Ша дзивка така як з апатики, як з паперiku викруцена.

— А легінь крев и млеко, барнасти, а шумни.

— Правда а яки ми там Харитончо. Кед іздзе як да ше гордовче котуля.

— Гордовче, не гордовче, але полне з пенежми.

* * *

Єдного дня по тлачидби було у бачика Колечкового пекло.

— Ти виновата шицкому. Пацери давно одзвонели, а ей ище нет.

— Ви виновати а не я. Яки сце онец кед не можеце розказац єдней дзивки.

— Ти виновата бо кед сом ей гварел: не стой ми за сламу! а ти вше: та най, ша вони ище дзеци... ша вона тото, ша вона така... та вше ши ю бранела. А тераз, пале, людзом зме обещали же ю одаме за легіня, а вона з другим по пацeroх ходзи на бависко.

— А ви да даяки онец та би сце ей дати даскељо та би ше вона научела розуму.

И бешеда ше закончела на тим же онец поглядал древени видли у хліве и чекал дзивку под грушку док прииде да ю научи розуму.

Кед пришла дзивка дому и осетела же зпод грушки пахне на розум, эквичала та поза гамбар сцекла гу слами. Онец на еден край вона на други. Вец почало бегане. Адяш справели але: Иринка мала добры ножки, лем дурну главу, а онец подлейши ноги и добры розум, та закончел процесию зос єдну мудру поуку и досц не шумним словом на рахунок ей фраера и пошол спац. Иринка стала опарта на сламу, оддиховала и плакала. Мешачок ше на шицко припатрал, але йому гунцутови, випатра не було до плачу. Вон ше шмеял. А да знал прি�поведац та би ей близовно и прি�поведал, же така подобна история була и у бачика Драбини того вечара.

И там Ева у особи Драбиновей жени трещацей Ильчи на гваряла бачика Василя, да поучи сина, же уж час на женідбу. И же би ше требало оженіц... и же ані една дзивка ў валале не така придална за їх нёвесту як Иринка Колечкова. И велью того вона своіому Васильові наскладала, же вон тото шицко до полночи у своеї глави ледво порозмесцоввал и пособирал. И вишло так зос тей прি�поведки конечно же сина наисце треба поуци...

Коло пол ноци син пришол гвиадаюци, зло не думаюци, а оцец чекал з поуку. И на кратко, кед дознал же його син гвізда пре другу дзвіку а не пре Иринку, влапел зос свою руку, як древена лопата, сина своєго, первенца и нашлідніка за хрибет рекли и з другу лопату бил себе сина Харитонча по карку. Як заяца... Син Харитончо престал у поли зос гвізданьом и кед так на фришко роздумал же то не приемна робота буц бити по карку, зогнул ше, дзвигнул калап цо му спаднул до праху, вирвал ше и сцекнул и вон поза гамбар за сламу. Оцец побегнул за нім и станул. Харитончо думал же му є за петами и кед аж трираз обегнул досц вельке брадло сламы видзел же то його цінь бул а не оцец.

Станул и Харитончо гу слами, опар ше на ню и — наставел зос претаргнутим гвізданьом. Мешачок ше и наньго шмяял.

Уж бул добри час по пол ноци. У спарних хижох под іеринками спали родитељи и шікли о щесцу своїх дзецох. Вонка, гамбар, хлів, слама, шопа, шицко мирне пихе и цали двор як пустыня даяка ошвицена з мешачком.

Под сламу у Колечка и Драбини два дурни глави, цо сцекали од розуму, — роздумовали.. Єдна гвиадаюци друга плачуци. Кед ше мешачок заплетол до конарох у сущедових заградох, обидвойо ше позберали на спане. Когуты уж отглашовали же рано приходзи.

* * *

И такой по тим шицко почало исц як намасцене. Иринка бешедовача зос Харитончом.. Харитончо ше шмяял и дар з Иринку. Лем чудно шицким було же ше ище не побил зос тим барнастим легиньом цо го Иринка любела. Ище и заходзел до ніх. И крашне бешедовал зос його шестру Фебронку цо віше червенела, кед на ню дахто служей патрел. Червенела як яблучко и скривала очи — белави як небо под чарни паучайки.

— Видзице, гварела Колечканя својому старому. — Же то и жену треба дакеди слухац. Дзивче веселе як да ніч ані не було. И крашне ше ода за Харитонча и будзе шицко у шоре.

— Видзице же хлапец цалком іншаки. А то лем моя заслуга. Ви би ше не здогадати — гварела Ильча бачикові Драбиновому.

Хлопом не було право, же ше їм жени так аж и барз хваля, але правда — правда.. Не одлуга и свадзба ше мала окончайц. Куповало ше вино резали целятка, прашатка, покус ше хлопи кріпели, пробовали, раз паленку раз вино, находзели пригварки

лем да ше цо вецей може пробовац; же и зношели курки, правели тагорки, покус огваряли, сплетали и рбота ишла у шоре. Шицки весели, шицки задовольни.. А найвецей випатра Иринка и Харитончо. Кед так родитеље сцу, та ше так муні. Харитончо ище и остатню давал.

Млада дружки зберала.

Баби под шопу шептали:

— Як ше барз любя тоти двойо.

— Буду пара од видуму швета.

— Таки су як бабки, а ище — богати.

Так до пол ноци бешедовали баби док ім язіки не попухли цо од пустей бешеди до од вина.

Легінські танець — Петровцы.

Коло полноци пред свадзбу хтошка ше зажадал видзиц младого, та го пошли гледац. Але младого не було. — „Може од радосци лігнул сегінъ, та лагдзе легнул“ — думали. Гледали, нігдзе го не було. Ані на пойдзе ані у хліве ані под сламу. Баба Стухнутого, закуковала аж и до студні. Але младого нігдзе. И когуты одшпивали (тоти цо не були зарезані за свадзбу) раншу годзину и дзвонар одзвонел ранши пацери и слунко таке поганьбене вишло на сам дзень свадзби, а свадзба ше розбегла по валале гледац младого. А младого Бог мал. Ту уж и час до винчання, а младого нет, та нет.

Збунел ше валал, и свадзба и питанки и приятеле и неприятеле, але ѿ ше баржей гледал млади то го баржей не было.

Бачи Колечко пищал од гніву пре ганьбу ѿ му ю Драбиново зробели. Мац Иринкова плакала, а Иринка шедзела у задней хижі у куце закрила ліцо з руками и шмейла ше.

Далеко од валаду у найвисініх кукурицах зос зайду под главу лежал — пан млади и припратрал ше на лісце жаленей кукуричанки як го вітор геваль-тамаль гойса.

Бачи Драбіна пред вечаром дознал, же му син сцекол од дому лем не знал кадзи, та му ше терха звалела. Звалела ше у главним на супругу трещацу Ільчу, а єдну добру часці достали и панове гудаци. Бругашови од тей терхи прасла бруга, а чопнаре ше од-котуляли зос двора скорей як до пейц дахто начитал.

У Драбіновим дворе пополадню на дзень свадзбы Драбіна зос свою жену першираз у живоце адяш праўел з правого боку на ліви, а Колечко з Колечканю правели, Бог зна хтори раз адяш коло слами але з лівого боку на прави.

Далеко дзешка у кукурицах на писаним партку було колача, печеного меса, вина и паленки и двоме легіне ше госцели — Иринков мили и Иринков млади.

Иринка у заграді поцихи цошка бешедовала зос сушедову дзівку — пайташку.

Ютре дзень ше смертельно повадзели два несудзены свахи, а Колечканя аж и плювла трещацей Ільчи на фартуцкі.

Ідущей недзелі у церковным одбору сват на свата патрели як баране на мосце... и, и було перше оглашоване Иринки зос сушедовим легінем Кірылом, тым барнастым.

Другей недзелі по тим було перше оглашоване Харитончично зос шестру того барнастого легінія.

А мешац по шицким тим були два свадзби и двої питанки. И несудзены сватове постали знова судзены сватове, а несудзены свахи, судзены свахи.

А тот дзень по свадзби, кед ше сватове походзели по бичакі, тот барнасти легінінь, тераз уж бачи, приповедал сватом же як то шицко у догварки було и же Харитончично то зробел пре то же бул по карку од оца бити.

Сват Драбіна облал свойому синові Пілата, але го не рушал, бо його Харитончично уж бул бачи. А бачікох ше уж не бие по карку, ані ше не оганя коло слами,

Так ше щешліво закончела тата поучна история з нашого валалу, котра, мушки ше признац, могла и горшее закончиц, кед би поведзме, Харитончично под остаток, процивно догварки зос Иринку, пошол пред олтар и крашне повед же вон сце Иринку за жену.

Марко Вовчок:

Двоме синове.

I.

Чловек умар, двойо дзеци ми охабел, двох синох. Треба ми зарабаць, двох синох виховаць. Нестарчим сама. Тото сом предала, гэвто сом предала — шицко сом порозпредавала. Чежко нам худобним свойого добра ше збуваць, бэ вону у нас з креву заробене,

Збула сом ше... старам ше, бидуем од ноци до ноци. Нікеди нет часу у дзецих ше поцешы...

А дзеци рошнюю, уж ше и вию коло мне и щебетаю мойо соловейкі.

II.

Андрыйко ми бул красни, яснооки; весели бул хлапчик, живи. Було, та през дзень добре ми доліє зос свою пустоту, але іще частейше розбере. И повадзім ше з нім, и повадзім ше з нім, и побочкам го. Вон бул старши.

А Василько заш — цыхи, мирни: и у хижі го не чуц и на дворе не видно. Якишик задумліви од малючка Чи пре то же ше у такі чежкі час народзел, такой по шмерцы моего человека, чи му таку вдачу Бог дал?

Андрыйко по валале побегал — враци ше червени, нашмяяни, пустующи; а тот патри, гоч дзе под хижу прешедзи, у праху ше бави або жель даякі збера: розкопуе дацо — хробачка вигребе або мотилька влапи — припатра же дума, дума.. Андрыйко кед скричи вон ше шицок стреше. А дзекеди та легнє у заградки та по цали дзень прележки не рушаюци ше, як да дацо прислухуе.

— Цо ши ше так задумал сину? — питам ше.

— Яки тот швёт вельки, мамочко.

Ішце хлапчик бул, малючки, а уж трави розпознавал и як ше котра вола, дзе и кеди квітне и з яким квітком: и кеди ташкі до цепліх крайох леца и кеди ше отамаль врацаю — шицко вон то знал.

— То йому так Бог дал! — було же ми гуторели людзе.

— Охабце го — то йому так Бог дал.

III.

Вечарами в ёшэні, длугокима, кед ме витрапела робота, та було так же сом брала обидвох гу себе на колена та починам на дробни розум научоваш — як знам, как научуем.

Приповедам им о тим, о другим — толкуем им. И Андрейкови, та нагло допие; мухави ше, тре очи, здихує и живка.

— Досц уж мамо! — модлі. — А кед скоро престанем, цо не видума. И нарабя и пустую, док го сон не злада. А Василько будзе гоч цалу ноц тогу длагу зомну шедзиц, слухац ме и до оч ми патриц.

Пошпиме. В ноци пребудзим ше — не шпи мой Василько.

— Сину чо не шпиш?

— Так... Не сцем! Чом, мамо, ноц цемна — не видна?

— Так Бог дал, дзецко мойо, же в ноци цма... Шпи! — Гварим му, — шпи!

Вон узихнё. Та ище по тим длаго и неспокойно ше кормаца.

Було кед мешац до облака зшивицы, Василько ше припатра, не знімаюци очи. А я чула же не добре, кед на дзеци, цо шпя, зшивицы мешачок, — та іх закривам и наказуем Василькови: „Не пать, Васильку на мешачок — не добре!“ Вон здихнё. Та и кед зашпи, шпи немирним сном.

Андрейко не таки. Уж давно нестало зорнічки, и слунко вишло, а вон моцним сном шпи, скопани — розчарвености... Як то з вечара чежко уложиц, так и збудзиц рано. А накеди ше пребудзел, та полна хижка крику, аж ше сохи трешу. Аж и самей ми якош мило, весело, приемно.

Та то уж, гоч сануем, гоч не сануем, треба го сцагнуц: и пострафшим и покричим на нъго.

Василько менши, а поучуе старшого брата. Андрейко бул наглейши, запаліви як искра: то було три раз на дзень и веций — повадзи ше з дзецми на уліци, та ище ше и побис пре даяку пустоту.

— Андрейку! — гвари Василь, — а ти цо таки невесели?

— Бил сом ше, ето цо!

— То видзиш Андрейку, пре твою пустоту це не минуло; а кед би ши ше не задзерал, та би ши тераз не бул смутни и не ганьбел би ши ше же це набили.

А Андрейко йому:

— И, так шедзиц допито!

Та знова вибегне з хижі — и шлід му ше затраци!

Цихи бул Василько, розсудліви, хто го и на розум добри упуттіовал, Бог його зна.

Чи пойдзе ту пайташом чи не пойдзе, та уж є дома: не пошедзи, не забави ше нігдзе. Так и вироц на самоти сам зос собу.

Не бул бешедліви, не шмели. На кого ше вон удал таки? Андрейко шицки дзивчата у валале позна. Кед роби роботу, зос щирим шерцом роби, а часу себе віше урве на бавене легіньське. Тот заш, кед ше до дачого влапи очи не знёе и нінач не патри — цала душа му у роботи.

Представа »Хшара« у Щиду.

IV.

Дзэци мойо, дзэци мойо!

Пришол глас до нашого валалу — же регрутовац того року буду. Кед сом то чула аж ме жима збила.

Попатрела сом на моіх легіньох: Яки су красни, мтади, Боже мой добри!

Едного рана — бодай таке ніхто не дожил — поведзено ми же на шоре Андрейко за регрута...

— Зберам остатне, пакуем го. Як то свойо дзецко на зло, на биду готовиц. Хто то не зна най ше міс опіта!.. А вон то у моіх очох, та як да уж спрел... Дзе тог попатрунок легіньски, дзе тот веселі ошмищок!

Чи приповедац о тим, же не лем я стара хлапцу шерцо прискала? Плакали и млади очи за нім За його красну вроду. Красни вон писні вишшивав вечарами, кед гвозди повиходзели. Глас му ше по цалим валале розлівал. Та не чудо же себе вишшивал дзивче любе и красне. Летушні час, цихима и цепліма ноцамі лежим, було, длуго през сну, — думам и старам ше и чуем іх бешеду циху и любу...

Сподзвала сом ше невесточки як ластовички, себе на потіху... Пошла моя сподзванка шлідом за регрутами...

V.

Розказано на стреду брац регрутох по полудзенку. Шедзім я та чекам тоту годзину — кед убегуе мой Василько, задихани, бляди, а за нім двоме хлопи до хижі.

— Нино! — понагляю обидвоме — пан розказал и Василя вжац.

Я не верим.

— Не будзе то — такой им одвитуем. — Ша пан и сам озда чловек.

— Не, мамо, — прегварел Василь, — так воно справди, як ци вони гварели!...

И шицки ме уверюю, а у мене як да шерцо заумарло... и чуем, же бешедую, и видзім их, а до шерца ми ніч од того не доходзі...
— — — — —

VI.

Оходзели три тройки. Шицко регрути. За німа ідзе родзина, випровадзаю. Шедла и я медзи своїх синох, вожим ше. Драга ми пред очми танцує, гей и поля на очи надбегую...

И так ми ше прывидзело, як кед би я дзецко була: не разумим ніч, не знам, не паметам. Лем кед на дзеци попатрим та ми страшно постане.

Привезли зме ше там дзе их примаю, одвсдза их, а ми стойме, чекаме. Мне як сон да хилі, та ме будза — хто з плачом, хто з риданьем. Перших виведли мой... Господи, Боже мой... Ты у нас вельки, Ты милостиви! Лепше да сом их до жемі поховала обидвох!

VII.

Приведли ме до якейчик цемнай хижі — півніца, чи дзира чи по вону таке, не повем! Якишик Москаль шедзи: главати, розкапчани, оброснути шицок, як іж. То будзе их старши, оце...

Кланям ше, модлім:

— Не охабце ме з вашу ласку, добродію, и моїх синох.

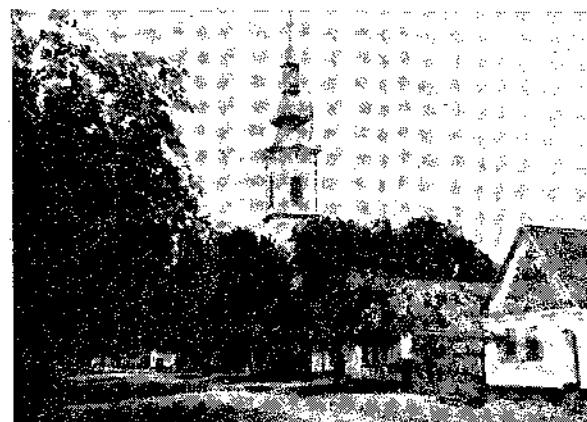
Давам му, цо сом змогла, пенежки; и платна и за дзеци дацо...

— Не старай ше стара, — захрипел — дакус ше вашо синове забаную, през того не мож на шведе, а там им ше полюби, хлапцы буду, ето як и я, на приклад поведзме!

Попатрела я теды позорліво на нъго: червени, очи якошик як водністі... Боже ти мой! А майо синове, майо голуби шиви! У ніх душа тераз свята и попатрунок ясни и люби ліца, як да квецом преквітаю...

VIII.

Ростали зме ше. Одведли ме дзеци за варош... Ище и тераз, кед горуци летни дзень придзе, спарни, та себе пригадуем нашо

Наша церква и парохия у Бачинцох.

розходзене: ідземе по варошу... поза варош будинки, поспущовали облашніці вшадзи; за варошом сосна цемна далека, заклонела драгу пісковиту; цага ше пред очми по піску шкрапіци коч, на небе слунко печаце...

IX.

Осталася сом сама — самучка, хоруючи. Ані сну немам, ані одпочивку. Робим на силу, ніч не знам, ніч не чуем.

Преходзі рок и други и пияти...

Обняло ме таке як чарна хмара; лем ше ми швица як два гвіздочки у цемнай ноці: то дзеци мойо.

По Крачуна шедзім я ёднога вечара, так уж позні годзини,

предзем... На дворе завирюха аж до облака бие, а шветло трепеци...

Кед — тук — тук! отверам — Василь!

— Васильку, сину мой! А Андрыйко дзе?

— Нет уж, мамо, Андрия. Легнул Андрий, мамо, та не стане вецеи...

— А я як да знача, я його кажды дзень у Бога, кождэй ноци оплаковала!.. А жиц бы такому, жиц! На рост, на силу и на лічко на оца ше удал: та за оцом и на гевтот швет пошол!..

— Остарели сце, мамо!.. Як вам ше ту жило? Нужди вас приисли?

— А так ми ше жило: ставам — плачем, и легам — плачем, так ми ше жило!

— Я, мамо до вас умрец пришол!

Патрим наньго — матко моя!.. Воно и младе, та уж подламаней!

— Синочку мой! Бодай я не дочекала твой слова чуц!

Але то чиста правда була цо вон гварел.

Тот ше топи мой Василько, як швичка. Полежал, похоровал — та на яр умар.

Дзе заньго и жиц було. Воно и росло так лем, бо дні були а тоти чежкосци и одходзеня йому шицку силу выбрали...

— Не на то ше я народзел, мамо моя, же би сом людзок на войни забивал, — було же гуторел; — не за таких война, як цо я, и вояк зомнё не добри.

Я уж и у чежкей хороти лежал, а вше ми дума у разуме, дума та дума.

— О Боже, Боже! — прегварел; — яки у Тебе швет красны! А я ше не нажил на швеце, а я ше не научел нічого, я не знам ніч!..

И остатню годзину прегварел:

— Не жил я, мамо, на швеце! Лем сом ше зберал жиц!.. Младе, та як з косу скошело... А я осталася!...

X.

Лем теди мам потіху кед ми ше пришнію мойо дзецочки. Та вше ми ше шнію малючки, а як легінне ми ше нігда не пришнію.

И як живи вони стоя пред мою душу: Андрыйко весели, кандрасти, як да по хижі бега та кричи, а у хижі ясно — ясно. Василько над квиткамі та травкамі шедзи, задумал ше...

Пребудзім ше — пусто! Робота чека; треба жиц, треба діло робіц, треба церпиц горенько...

Жилем.. Видзім, як ше хижі валя,чувствуем, же и сама препадам, — якошик ше трацім, як да жива до жемі уходзім...

Олена Ковач:

Любов и щесце.

На Томову недзелю паноцец наказовал у церкви. Звершел казань. Почал оглашовац: „Оглашую ше чесни младенцы... — По церкви ше розношёл його глас, а людзе, хтори дотля мирно, цихо стали, поодкашльовали ше и понамесцвали, да цо лепшэ чую, что ше то жені і одава. „Ма их буц велью, — думали ёдни. През вельки пост мали ше кеди и пооддавац и позруцац, кому ше уж як пачело. Паноцец мушел причекац, док шё не змирело. Шицки уцихли. Та вон уж до того звиков, бо то више так.

Нашо школьнікі ў заграді конвікта ў Осеку.

— Цо думаш, аж трицец пари — озвала ше баба Ката гу свой сущеди, а гевта ище шептала: „И не воведи нас во искушение“.

— Та дзе? Аж трицец двойю! — „но избави нас од лукавого“ — модлела ше не прерываюци „Отченаш“, але зато добре порахovala.

На корушу дзивки штухали до младох, та то не гочцо, кед их оглашую. А мож их и познац, бо су у чарнім пооблекані. Попладню пойду таки на танец, та Томова им и остатня.

— Ей, Боже, як то добре, кед ше оглашую, — думала Маря, нині Юли дзивка, — а кед ище за такого, котрого сцеш и любиш, не можеш дочекац Євангелию, така ци по ню длогока Служба,

а вец конец уж кратши, так ше ей видзело, бо шерцо мало не вискочело зос першох од лупаня.

Ша я богата. Лада польнючка полна. Мала швекра цо указовац сушедом віцера вечар, кед ю одвезли. А Янко найбогатши легінь у валале. Красни як намальовані, червени як туліпан, а же є гунцут, тото озда шицки у валале знаю. И несдней дзвінки затрепало шерцо, кед на ню красше попатрел, — а вец слизи обляли, кед веци не патрел. Така то уж доля дзвіночка, легіњом віше лепше: — облапи, побочка, притулі и пойдзе свойом драгом... — роздумовала Маря Керешова и ані не осетела, же паноцец дава благослов.

Вишли зос церкви. Дзвінки напредок, летінє за німа, а хлопи и дзепоедни жени гу глашенню.

* * *

И Леонку Горнякову неніка оглашели. Лем же вона не була весела, як цо Маря.

Та од тих трицец двох було и веселих, и невеселих. Кед учула своё меню зос казательници, лем цо не замлела, до шерца уджобло, а поднесц мушела. За того Йовгена одац ше мушела, котрого віше так не церпела. А кого любела, одняла ей Маря, хтора ше з ланцами хвалела. А вона, Леонка, худобна бідна, ледво цо би дацо мала. Не могла ніч зробиц. Дармо и —вон — істи Янко ю любел, кед родичи не дали. Им треба капиталу. О кельо красни вечари вони двойю ведно пребули, кельо красни слова вон ей шептал, док ше верхи конарох високих топольох на цихим вітрику колісали, а тополі як да шептали єдна другей о тайни любови двох младых шерцох, цо ше любя. И вон ей обещал, же ю вежне без нічого, ніч да не ма, лем туту шмату на себе, а тераз як да забул на свойо обещане, як да вона ані не постої. Видзела го яки єщеліви, може справди Марю люби. Знала го придобиц, з очми прицагнуц, а вон лем за гевту и ходзи. —

* * *

Прешла и остатня. Випровадзели дому зос карчми. Леонка пришла дому. Легла до приклета, да своїх не будзі. Сцискала очи да зашпі, але не заспала. Ище віше роздумовала. О шицким, о живоце, цо пред ню стоі зос його шицкими странамі, о Янкові, котри неніка зос ню тельораз танцовал, тельораз попатрал на ню, а вона якда читала зос його очох: „Не бой ше ти ніч, я це на вики любіц будзем, гоч и Марю берем пре родичнох и пре

ланци, а дакус и пре любов“. А кед ище подумал то, же ю Янко дому припровадзел, а не ей млади, бо не сцел, та теди не могла себе места найц на посцелі. До рана цалком зрошела заглавок зос слизами... Уж и пацери видзвонело, — дзешка далеко когуты почали шпівац, а зос загради соловей виводзел зос своим гласом чудесну мелодию жалосней пісні — думала Леонка — пісню розтаргнутого щесца, радосци...

* * *

Яке красне рано на валале! Слунечко виходзи, зос своіма зарямя хпа ше през найменшу дзирку до позатиканих селянских хижох, сце побудзиц вредных селянох до роботи. Уж ше чую ту и там кочі як черча по калдерми. Знова индзей шкрапи со-

Школски дзеци зос п. учителью К. Бесердиньем у Бачинцох.

ха, напаваю коні, бо на полью треба исц. И когуты ше уж розшпивали на шицких странох. З далека чуц ричане крави за своим целецом, цо го напевно од ней однесли.

Видзвонели и до раньшай Служби. Баби понагляю. Вони не иду на полью, оставаю дома мерковац на дзеци. Кажды дзень ше причащаю. Неніка ше и Леонка зос свіім младым причащаала. Свадзба ей булзе. Марі уж прешла. Янко випатра єщеліви. Може ше и шмее зос ней, з ей любови, — осталася поганьбена, пойкіжена пред Марю!

— — — — — — — — — — — — — — — — — — —
Дружки вилеплі вичочок зос барвинку, положіли на венек под сподок, а док плётли, жалосно шпівали:

У гайовим леше
Вода дрэвко нешэ¹
На нім шедзи дзивче
Чарни власи чеше.

Леонку слизи обляли. Прибрали до винчаного, одпітали од оца, мацери, а свашки благослов зос винчованьем питали и пошли на винчане. — Була красна млада, лем барз жалосна, — так гуторели жени, чо мерковали...

* * *

Жывот ішол далей. Час помали лічел глубокі рани у шерцу Леонкі, злагодзела ше зос свою долю. Прешол рок, як ей свадзба була, уж і сина чорнобрового колісала і шпивала му о щесцу, радосци, о соловейку у гаю...

Змеркало ше. Леонка вжала сина на руку, до другой канту ішла на воду. Вечар починал цихи, мешачок виплівал нашмечяны, округлы на белаве цме небо, заплетол ше медзі били дробни хмарочки, якда ше ганьбел од дачога.

По широкей драги врацал ше Янко зос поля дому. Преходзел баш коло ней, збачел ю щешліву, задовольну, з дзецком! Чмыгнул коні баржей. Пишни, гоч і виробени коні лецели гу домові под батогом свойого газди. Зарегочали пред капуру. Янко загвіздал, Маря, жена його отвера му капуру и гварела:

— Ей, ви уж ту, а я вечера не зрихтала, чо будзем варіц?

— Ніч! — одповед нагнівано Янко — Мне уж давно наварене и преварло з тобу! — И тэди знова подумал на Леонку. Як ю вон себе задумовал красну, прибрану, розчервенету колошпоргета, кед би ше вистати врацёл з роботы, а вона го зос свойма мило попатрела, дочекала, погласкала и шыцко би добре було! Може би і сина такого мал, чк до вона мала, а може би і на нъго дакус здабал. Яке би то було щесце за нъго, за ню, а так до ма? Ланци и лем ланци!

У дворе знова зарегочали коні... Пред очми була дійсносць.

Перша крачунска шпиванка.

Кельораз перши шніг спадне, Крачун чекаме, віше мушим на ёдну приповедку думац, котру сом у дзецинству чула:

Давно, на перші Крачун, кед мали Ісус лежал у худобеных яшелькох, троме кральове, принесли му дари, злато, тамян, миро и гадваб, а пастире своё баранчатка. Пришол і ёден худобны хлапчик и смутно гуторел: „Я не мам злата, гадвабу, не мам ані найменше баранче, лем тоту малу пишалку. Але знам на ней заграц писню Богови, котра любов шири медзі людох...“

Мария погласкала главку и гуторела: „Шпивай, шпивай, мой мили. Твой дар будзе пайвекіши! Бо злато, миро, гадваб, а и баранче препадню, време их однеше, але писня, хторей корень у шерцу и зос любови квитне, нахшэ остане, во вики жие! Така писня може нови швіт створиц, а и малим дзецом сон приноши..

И пишалка заграла!... Писня була красша, циха, як найглубша молитва, хтора нэмірни шерца умири, а и мали Ісус заспав при ней, лем лічка му ше пімеляли благо у сну. —

То була перша крачунска шпиванка!

Хлапчик умар давно, але його писні научели други дзеци и з устах на уста осталася аж до непка. Можеце ю чуц кождай Вілії як глаши Богови славу, а нам людзом мир на жемі...

Слена Солонар-Полівка.

Едини грих пана Гауча.

Пан Гауч бул урядніх у ёдним лондонским паробродним дружтве. По дзешецрочнай совисней служби, Господь Бог му помог и вон бул наименованы за директора канцеларіі у тым дружтве. Точны и порядні бул віше, так же ішце нігда не зпознел до свой канцеларіі и нігда скорей одредзеного часу не вишол з ней. Так було и ёдного дня, кед тоту його пригоду виношиме.

Пан Гауч уж бул порихтани, лем ше ішце понагляял окончиц свой фриштик, же би на време мог рушиц до канцеларіі. Праве смачно жувал фалаток хлеба з маслом и задумано ше припатрал през облак на падаюци шніг, кед ше нараз цали стресол и ледво якошник прелігнул хлеб, чо го мал у устах. Яка то могла буц причина тей наглей пременки? Жена пана Гауча вошла до хижі и ѿштрым гласом лярмала:

— Я думала, же ти уж пошол з дому!

— Дораз ше рушим — ледво виповед пан Гауч — лем док докончим фриштик.

— Остань лем ище и послухай! — лярмала далей його жена. — Добре ши зробел, же ши ище не пошол, бо ци мам цошка важне повеси.

Пан Гауч себе тераз спокойно шеднул. Вон знал, же його жену віше легко мож було розгніваць, і тэди вона звичайно так лярмала, як да ше ей язик на пранік пременел. Вон ше того барз бал, та бул готовы шицко зробиць, лем най ю не розгніва. Але пред другима за цали швет би не признал, же ше вон бой од своєй жени.

— Не патри телью през тот облак! — кричала на ньго жена — Чи ти не видзиші, же я пред тобу стоім?

— Цо ци мам зробиць? — озвал ше бояжліво пан Гауч.

— Слухай! Достала сом писмо од уйка и пише, же придзе нешка пополадню, та остане у нас пар дні. Уйко барз люби есці печену гуску! Прето нешка мало скораше видзеш зос канцеларій и пойдзеш до гочкотрэй тарговини, дзе предаваю гуски, та купиш ёдну красну и тлусту гуску! Маш пеннежы?

— Мам — одповед пан Гауч.

През тидзень вон назберал за себе пар грайцари, але зато не шмел повесці жёни, же то не зберал на гуску. Пан Гауч пошол до свой канцеларій и як му жена розказала, вишол мало скорей, да купи гуску. Ледво цо вишол з канцеларій, пришол за ньго телеграм. Еден його уряднік вжал и отворел телеграм, будзял, же у нім ест дацо важне. Але кед го пречитал, зохабел го на столе пана Гауча.

— То прыватна робота — гуторел уряднік и пошол. У телеграму было написане: „Не купуй гуску. Уйко мі телеграфовал, же вон сам зос собу принесе ёдну гуску“.

Пан Гауч длugo ходзел и пріпратрал ше на излоги по уліцах. У ёдним излогу обачел вон ёдну красну древену піпку, яку себе уж oddавна жадал. Красна піпка так му ше барз попачела, же вишол до тарговини и купел ю. Такой купел и догану; закурел себе и весело випушковал шыви дым з устох. Барз щешліви и шлебоднічувствовал ше так на улічкі — правда, же не була при ньому його жена. Іщешліво ше рушел на штацию, да на време сцігнє дому. (Од його хижі канцеларія му була барз далеко и зато ше мушел на гайзібану вожиці). Уж бул скоро на штациі, кед ше нараз вдерел з руку по чоле и злекнuto становул. Здо-

гадал ше, же вон ма ище гуску купиц. Йой, але як вон може купиц гуску? Пеннежы потрошэл, праве му остал еден грайцар у кишенкі, а за телью не може купиц ані курчэ. Цо ма тэраз робиц? Жена розказала, же ма прынесці дому ёдну гуску. Ах, бідны вон, кед без ней придзе дому! У тым міу пришло на разум, же ту недалеко ма ёдного доброго приятеля, од котрого пожичи пеннежы. Скочел там, але приятеля не было дома. Так пан Гауч страцел шицку надю. Без гуски муши пойсці дому. Смутно пришол на станицу, вичял карту и вошол до вагону. У купею, до котрого вошол, було их лем двоме: вон и ище еден стари пан, котры спал. Пан Гауч ше порозпятратрал по купею и нараз ше аж за шерцо влапел, бо над г'аву його супутніка, на полічкі лежела ёдна красна, тлуста гуска, прыправена за печене. Док

Пошвецянне тэмплю грамадзанскае школы ў Ст. Вербаше.

поїзд фришко ишол, у главі пана Гаucha почал ше вирабяці не- звичайні план:

— Як би то добре було, кед би вон могол туту красну, тлусту гуску однесці дому свой жени? Але як би то вон могол зробиць? Та тата гуска не його, але другога. Вежнем ю, а другі раз ю заплацім — подумал себе пан Гауч и не могол ше вецей од тей гришней думкі ошлебодзиц. Вінял фалаток чистого паперу зос кишенкі, написал цошка и положел го коло свайго супутніка. Поїзд (гайзібан) баш вошол до штациі; пан Гауч фришко вжал гуску и вибегнул вонка з вагону, та понаглял до дому. Неодлуга сцігнул дому и дал гуску свой жени:

— Принес сом гуску, як ши ми розказала — гуторел ей. Але жена на ньго гнівацо зврещала:

— Цо ти зробел, ненешліви чловече? Не требало ци купо-вац гуску!

— Та я ані не купел — подумал себе себе пан Гауч, а потым барз зачудовано запитал свою жену:

— Не? Та рано ши ми наказала, же би сом напевно принес єдну красну, тлусту гуску, бо приде твой уйко!

— Добре, добре! Але ти не достал мой телеграм, дзе сом ци одказала, же уйко сам принесе єдну тлусту гуску, бо я од нього достала телеграм неодлуга, як ши пошол з дому?

— Мне уж твой телеграм не засцигнул у канцеларій — одповед пан Гауч и барз го пекла совисц, же якогошк чеснога чловека окраднул. Пані Гаучова вжала од нього гуску и пошла до кухні, а мужові надпомла:

— Ідз та ше преблеч! Не затримуй ше длуго, бо уйко дораз ту!

Пан Гауч послухал. Праве завязовал машлу, кед нараз зачул, як хтошка у його обисцу барз кричи. Пан Гауч вишол воінка и нараз ше скаменел, а шердо му престало дуркац. З отворенима устами и очами патрел на кричацого чловека, бо то бул тот істи сопутнік, од котрого украднул гуску. Аж на оштри глас свой жени пришол гу себе.

— Цо стойш ту як слуп? Не видзиш, же пришол мой уйко пан Брикстон?

Пан Гауч як даяка машина дал руку панові Брикстонові, котры непрестано кричал:

— А яка красна и тлуста була моя гуска. През цали два мешаци зме ю кармели. Може би сде ми ані не верели, же ми ю украдли, кед бим не мал ето тот паперик, цо сом го при себі нашол, кед сомшэ презбудзел. Бэ я заспал, та сом ше за єдну штацию одvezол далей. Але послухайце тераз, цо ми написал мой злодій: „Пане, я найненешліви чловек на швейц! Нігда я ище не зробел такого гриху. То будзе мой перши и єдини грих, цо го тераз зробим. Я вежнем ваву гуску, бо кед бим то не зробел, то би ме жена забила. Жена ми розказала, же би сом ей купел гуску, а я пенежи потрошел, та так сом не могол вальпінц женін розказ. Зато на други тидзень, гоч котрого дня, можеце достац пенежы за гуску од слуги у Лэндонскай уліцы, ч. 16., бо я йому дам одредзену суму за гуску. Кед и ви маце таку злу и не добру жену з оштрым язиком, звадліву и упре-

косну, та ме порозумице и моё положене и пребачище ми за тот мой єдини грих. Зос страху од своеї жени я би не одважел и забісац. Бог з вами, бо я уж мушим вжац гуску!“ —

Пані Гаучова пэзор іво попатровала час на мужа, час на писемко:

— Лэндонска уліца, число 16? Та то канцелария моего мужа! — зврещала и попатрела на пана Гауча, котри бул били, як мур — Чи я то добре чуем, чи не? Да видзим тото писмо!

Пан Брикстон дал ей писмо.

— Та то писане моего мужа! Гауч, та ты постал злодій?

Заграда у конвіктуж Шестрох Василиянкох у Осеку.

Украдзену гуску ши принес до моего дома? А шмеш ище напісац, же я зла и не добра?! — кричала пані Гаучова.

Пан Брикстон бул мудры чловек и дораз шицко порозумел. Зато почал весело проповедац:

— То так! Нет аві найменшай хибі! — обрацел ше гу пані Гаучовей и гуторел: — Та ти така страшна жена? Та ти то прычина шицкому! Чи чуеш, цо пише пан Гауч? Вон би зос страху од тебе пристал и забівац?

— Забівац?! — скричала преплашено пані Гаучова.

Так, бо вон то сам писал. Але да не будзеш прычина та-

кому страшному гриху, мушки ше пременї. Мушки од злай и не добрей жени постац добра и мирна, як голуб. Пан Гауч жмуркаюци попатровал на пана Брикстона, але лем потаемне, да тогена не збачи. Вона ипак то мала збачиц, бо одтераз у живоце пана Гауча наступили нови часи. Пані Гаучова так ше бала од слова „забивац“, же од того дня не шмела вецей командовац п. Гаучу.

Так себе п. Гауч вше споминал пана Брикстона, але гускову печенку вше мержел.

З українського преложел:

К. Бесермині
учитель.

Михалові

Ніна Маря.

У єдним сримским валале жила ніна Маря. Була то 30 рочна жена, високого росту, ліцо єй було довговасте, очі чарни. Зуби єй були ритки и при частей бешеди билели ше при червеному лицу. Вше поважно бешедовала, ридко кеди ше шмеляла, — вше вона знала даяки новини як з нашого так и з других валалох. Вечер раз ішла и до К—ра и то пешо; не бала ше ані хвилі ані довгокей драги. Єдни гуторели же ішла на роботу, а други же ше ішла одац. Не раз ше трафело же єй и молодого нашли, а ніна ше з початку поважно рихтала, а потім з малим больом на лицу одбила тоти приповедки.

Облекала ше як могла. Хусточку ношела вше гадвабну, чарну, блузу листерову, а сукні хто яки ей дал.

Була позната цалому валалу як бидна, худобна у шицким, а у розуме найвецей. Претримовала ше у своєго шовгра Петра — кед було роботи, робела — а кед не, та пошла и по валале да себе дацо назбера.

Каждого року, на віллю, обишла шицки хижі у валале, и под єдним облачком шпивала, под другим винчовала, а дакому помишала и одно и друге, вельораз випадло шмишне, людзе ше шмеляли, а старши зос слизами у очах сановали ніну Марю и даровали ю хто зос чим.

Так пришла ніна и под наш облак. „Дате ся нам навеселити“? — „Даме, даме“! одповед я. Зашибала ніна єдну шшиванку, та препила на другу, та заш ше врацела на першу, вец на трецу и помишала шицкого покус. Єй чудни глас з неровним шпиваньом,

розлівал ше по цалим шоре, допераюци и до хижі. Мне дораз, не знам чи од радосци, чи вецей од санованя, виволало слізи на очі. Полатгрим по хижі и обачим, же и наша баба, цо шедзела на слами и бавела дзеци, плаче ...

— Чом плачеце, бабо? — запитам зос усиленим гласом, да не обачи, же би и я найволел заплакац.

— Чекай — гвари баба — док пойдзе ніна Маря, та ци будзем приповидац. — У тим ніна уж и одвинчовала. Заволам ю нука.

— Цо збераце, ніно? — питам ше.

— Шицко, цо ми даце! Мне, худобней жени шицко добре придузе. — Я такой динари, орехи, яблука и инше, та понукнем ніну най шедні, бо мала вистац.

— Боме сом вистала, а и замарзла сом за тот час, док сом скоро цали валал обишла. Но док шедзим, та ми прочитайце пеннежи з мешка.

Вітрешем и починам читац. Но не мало ше порвем, кед збачим, же ніна ма вецей грайцари и петаки, як динари... Глубоко ме потресло, же людзе тей бидней жени, на таки празник, кед шицки славиме Новородзеного — таким пеннежом плаца ей труд. Пошла ніна, а баба такой почала:

— Видзиш, сину мой, як людзе нероздумано робя! Тераз тей бидней вадавали койчого, а не знаю, же на чию чесць и ніна ходзи шпивац... Мала ніна Маря вельо пеннежи — предлужела баба — та их дала своєму шовгрови Петрови, а вон и його жена крашне коло нині, док пеннежи не потрошили, а кед их не стало, вец ю почали виганац. И так тераз ніна ходзи, не ма стаємного места, але запаметай, сину мой, буду то вони плаціц.

Прешло даскельо вілії, ище вельораз ніна назберала вецей петаки, як динари. Чежко було ше ніни витримовац, дакеди и тидзень прешол, а вареного не ёдла. Але людзе ше ей вше змиловали и давали єй, хто цо могол.

... Єдного дня оглашали дзвони несподзивану шмерц гордей Петровей жени, котра ю стретнула на драже и то так, же ше не мала часу помириц зос Тим, з ким кажды жада, да ше на остатку вимири ...

А през кратки час сцекали коні з Петром, та ше виврацел, поламал и ногу и друк, лежал длуги час у шпиталю и не бул нігда як треба.

А ніва? Вона и далей несцерпезліво чекала вілію, да преслави Того, котри ю трима на швеце...

Я. Олеар:

Меджа.

Бачикови Михалови Чобановому вше ише видзело же му його сущед Дюра Чарнога одорал жеми. Вше му ше видзело, же меджа не була там, дзе ё тераз. Ище док була бетеліна на тей жеми та ше му не видзело так барз, але од кеди ё поорана то ше цалком видзи. То би и шлёпі видзел. Кедыгода пришол на польо, руцел тамаль погляд и правел план, як да ше ошведочи. Сцел вон то як так назад достац. Будзе бешедовац зос сущедом да ше як людзе намирия. Чом да ше цагаю по судох. И наисце, о даскельо дні дала му ше пригода. Док бачи Дюра Чарнога орал под кукурицу, бачи Михал вожел гной. Праве пригода да побежаду. Започали бешеду. А бачи Михал бул майстор за то. Не задармо вон потрошел вельку часці свайго маєтку на адвокатох и суди. Ша його познали шыцки судийове у жупанії и адвокати у штирох срезох наоколо. Знал вон пойсц іще и далей и представиц ше под цудзим меном, лем да дозна тово до му треба. Зос кождым мили на слову, а з лукавым попатрунком и зос злу думку на шерцу вше порихтани да дакому начкодзи па гоч ше и сам жертвовал.

— Дай Боже добри дзень, сущед! — озвал ше бачи Михал.

— Дай Боже и вам! — одповед бачи Дюра.

— Цоже робице?

— Та орем под кукурицу.

Ту ше бачи Михал упущел до бешеди. Зарвал о чим му лем пришло на разум. О политики, о странки, о валалскім одбору, о хвилі, о войни и так далей. Кед уж думал же було досц, прёшол на главну ствар, котра го уж досц давно корцела.

— А як ше вам видзи сущед, не одорали ви дакус од моей жеми? Мне ше видзи же меджа не була ту, але вецей на вашим.

— Боме не сущед. Я добре паметам тоту меджу, бо сом старши од вас, а мне ю ище мой дідо указовал кед, слуп закоповал. Вона ту вше стала и будзе стац.

— Знам, знам — почал бачи Михал — але мне по войни оцец приповедал, же його дідо дзегод мал жем, та на меджу закопал єдну фляшку и до ней положел єдну цидулку, да ше може знац докля його. Як би було да и ту дакус копеме та би зме нашли напевно дацо. Може нам тата фляша пове хто ма право.

— Не гварим да ест у ней паленки, та би зме ше ище даяк

намирели, але так зос празну не вредзи байлаговац. А вам кед не право та купце — озвал ше бачи Дюра.

— Га увидзиме ище як то будзе — озвал ше бачи Михал и през з Богом пошол дому.

— Ходзце здрави — змурчал бачи Дюра и попатрел за своим сущедом.

Дал ише бачи Михал далей до роботи. Кед ёдного дня бул певни же го ніхто не увидзи, написал ёдно писемко, положел до фляшкі, заткал зос чутку и заліпел зос цестом. Потым вжал ашов до руки та гайд на польо. Кед пришол на одредзене место пообрацал ше даскельораз доокола и дал ше до роботи. Певни же го ніхто не видзи, мирно робел свою роботу, а шмеял ше у себе же як когошик спораї. Но але случай сцел іншак. На другім концу поля бул другі сущед Янко Балог и шыцко провадзел. Не могол себе похопіц, же цо бачи Михал роби, а так сам. Ище вецей же нешкя пияц, а вон не пошол нігдзе. Як то тераз?

— Мушим мерковац цо вон тераз роби — подумал бачи Янко. — Причекам ище кус.

И наисце о кратки час бачи Михал закончел роботу, даскельо раз ше пообрацал доокола, закруцел баюс, руцел ашов на плецо та пошол. За нім такай вишол и бачи Янко та гайд да видзи до там. Кед там, а воно ніч нового. Жем покопана и ніч вецей.

Не дало то бачикови Янкови міри та пред вечаром пошол до сущеда Дюри Чарнога. Такой му гвари нацо пришол и цо видзел.

— Знаце сущед вон барз пакосни та ідзме, да видзиме цо зарабел. Може дацо до жеми закопал да вам жем не родзи, або статок загине. Подзме на польо, да видзиме цо зробел.

— Подзме — озвал ше сущед. — Лем причекайме ище кус док ше змеркне.

При красному мешачку ишли сущедове зос ашовами на польо. Почали такой помали колац и меркуюци да им робота цо лепшэ випадн. И наисце о кратки час нашли єдну фляшку. Такой ю вжали, долінку загарли та гайд дому. Дома позаверали облаки и дэвери зос хусткамі, потым запалели лампу та отворели фляшку, виняли писмо а там пише:

„Я Андри Чобанов, закопал тоту фляшку, да означим дзе меджа моей жеми. Тото писмо писане року 1872 на Маковея“.

Сущедове ше попатрели, покивали зос главами и узихлу.

— Цо думаце на то — озвал ше бачи Янко.

— Чом?

— То спреводзка! Михал Чобанов сам написал туту цидулку и подпісал оца, а забул опатриц яку фляшку бере, бо тога фляшка видала. Бо патъце, крашне на фляшкі пишে рок 1925. Вон нам сцел подваліці добіц од ващей жемі, пре хтору ше уж длugo оначице. Але зме му влапели шлід та ми йому подваліме. Дайце такой папер и тинту.

Станул бачи Дюра споза стола и зос недовірем знял зпозади тинту и лірко, потім поглядал фалаток паперу та през слова положел пред сушеда. Бачи Янко ше дал до писаня. Зос свою грубу руку писал писмо, котре було мішане кирилицу, мадарским та и по церковним. Прави майстор мушел буц тот цомал того почитац. Вец ше сушедове ошміхли, пошли назад на полю и на исте место закопали стару фляшку зос нову цидулку, а потім пошли спац.

Обиходзел бачи Михал место дзе фляшка спочивала, закруціл баюс, ошміховал ше. О даскельо дні бул у варошу и дал заволац комесию. И наїсце юного дня добили и бачи Михал и бачи Дюра, же теди и теди придзе комесия та да буду на полю. Од валалу бул поволани биров.

И пришол давно чекані час за бачика Михала.

— Тераз або нігда — думал себе вон.

— Намірце ше крашне — почал биров свою бешеду.

— Я сцем да копу и да найду колік або дацо інше цо пойве покаль моя жем. Іншак не сцем.

— Най копу — озвал ше бачи Дюра.

— Тераз це мам — думал бачи Михал и весело круціл баюси.

— Лем ше ти шмей, — думал себе бачи Дюра, — але не будзеш длugo.

Такой енджеleр наказал двом хлопом да зос ашовами копу. Тоти ше дали до роботи и почали копац, нашли даскельо конарчки кус тараски и ніч вецей.

— Лем копце — озвал ше бачи Михал — цо ческаце.

Роботніцы копали далей. И нараз нашли юну фляшку.

— Дайце тадзи — озвал ше енджеleр котри знал о чим ше роби, бо бул приятель бачикови Михалови

— Добре ідзе, — задумали себе у истим часу сушедове. Обідвоме ше радовали, як ше им удава робота.

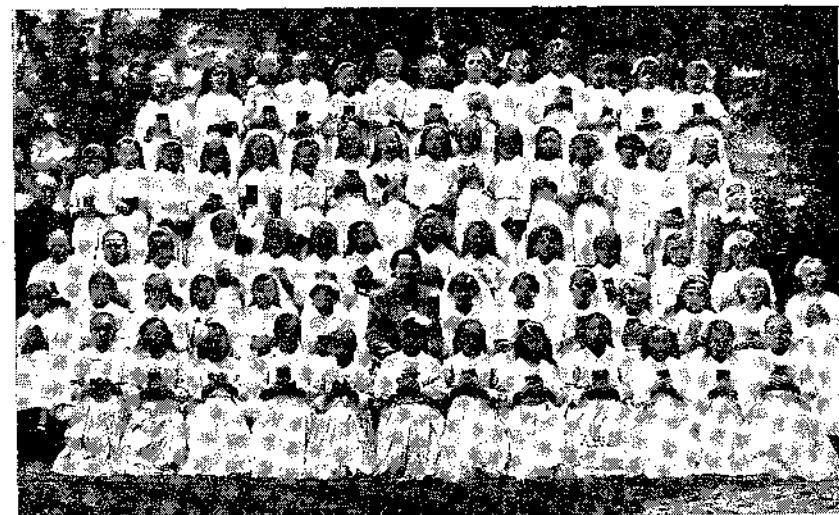
Отворел енджеleр фляшку віннял писемко, але го немогол пречытац.

— Я незнам тоти слова — озвал ше вон и дал бировови цидулу.

— Я не принес окуляри — одповед биров и дал цидулку бачикови Янкови Билому да прочита бо му вон бул найбліжей. Тот ше кус накашлял, дзвігнул горе писемко и почал читац:

„Слухай Михале! Од люцкого маєтку не однімай. До цудзото ше не мішай, бо будзеш мац и свойого поверх глави. Твой дідо Андри“.

Бачи Михал попатрел на Янка, на бирова, на комесию, але вони не знаюци о чим ше роби, зачудовано патрели на Янка. Лем ше бачи Дюра цошка чуднё оімишковал.

Перша причасць 1940. р. у Р. Керестуре.

— Не може буц, то не тата цидулка — забегнул ше Михал и сцел вжац од Янка писане.

— Не тата сушед? Не хиба. Главно же сце мали правду, кед сце гварели, же ваш дідо закопал фляшку на меджи.

Попатрел бачи Михал нагнівано на сушеда, але ніч вецей не могол зробиц.

— Добре же и так лем прешло — подумал у себе.

— Но та вец ше можеме розисц. — озвал ше биров. И розішли ше. О тидзенъ пришло зос уряду бачикови Михалови плацци трошки за комесию, але од теди гваря же ше бачи Михал нігда вецей не судзел зос своіма сушедамі пре меджы.

Петро Дереш:

Баламута.

Стари Петро Кандурков мал бригу. То видно не лем на його зморщеним ліцу та преплашених смутних шивих очах, до аж благаючи патрели пред себе и модлели за ньго помоць, але и на цалей його постави.

Вон шедзи полубоком на карсцелю пред вельким канцелярійским столом, заложел ногу на ногу и з єдну руку гладзел шиву браду, цо як неровна щетка закрила його цале ліцо, а другу преложел прейг поручя карсцелю и трима у ней калап, гойдаюци з нім по такту своїх словох.

Цали вон згорбени, як обруч зогнути хрибет, як да трима на себе цалу туто терху бриги, цо так прицисла Петра и нагнала присц до адвоката.

— Мам баламуту, пане дохтор, — гутори мало не шептаюци Петро и пильно закукує до оч адвокатови, як да сце у ніх вичитац, аке вражине зробело на ньго тото признане.

Та адвокат як да не чуе. Вон далей спокойно обрезує зос своїм ножиком прегорели вишњев цигарнік и шицок oddаних свой роботи, не патри на Петра.

Петро розчаровани, же його брига не виволує одповедного заинтересовання. Цихо є.

— Приповедайце, приповедайце, я слухам. Цо ше то таке стало? — претаргуве цихосц адвокат и на хвильку подзвигує очи на Петра.

— Ище яку баламуту!.. Уж и спац пре ню не можем. Верице? — скаржи ше далей Петро.

— Ей! Ви и баламута, бачи Кандурков? не верим. Певно знова даяка дробніца. Цо, крава терка? Ви вше напредок гварице таке страшне, а потым видзе, же ніч не було.

— Кед би крава! Горшее — почина и сцихує.

Його дакус гіїва тото подшмиховане адфоката. Вон стари клиент, ма зос нім часто роботи, правда, же дакеди ест и дробни роботи, але тераз справа наисце не кравска. Нешка баламута направду така велька и йому би ше сцело, да ше на його бригу положи увага, а не обрезовац цигарнік.

Адвокат ше не цикави з думками Кандурка, вон добре позна своїх клиентох. Вон зна, же Кандурков му виприповеда свою баламуту и так и так. Як цо ше лікар ровнодушно припатра на

своїх клиентох, так и вон звік до людской биди и не зворушувше з ню. И яка брига може буц у такого шорового клиента, як Кандурков?

— Пенеж вам не врацаю? Напишеме адвокатску опомену и такой будзе по баламути. Не старайце ше и мне не сцу плациц. У шицких то єднак — гуторел шмеюци ше адвокат. Закончел и знова почал длобац до цигарніка.

— Вам то добре вишміховац ше зос бідного Руснака, але мнє?

Адвокат уж докончел наостатку чысцене, попатрел цигарнік до шветла, одложел ножик до кишенки и обрацел ше гу Петрови:

— Но так! Тераз приповедайце. Яка то баламута? Та на то адвокати, же би ю одбаламуцели. Не таке то страшне.

Петро Кандурков прицагнул карсцель бліжей гу столу и похилел ище баржей главу напредок.

— Ви познаце, іване дохтор моего сина?

— Котрого? Якова? Того, цо ше судзел пре тово дзецко?

— Тот, тот! — поцешени покивал з главу Петро — Але пан дохтор добре паметаю!

— Та цо з нім? Знова дзецко? Будземе кресциц?

— Ой, ви вше жартуеце, на здраве вам. Але вон ми таке поробел, бодай йому... — сцел прекляц Петро, але ше на час опаметал и зацих.

— Видзіце, бачи Кандурков, вам воно баламута, але чом би я не франтовал? Кед би не було таких, як ваш син, та цо би я теди робел? Замкнул канцелярию, чи цо? А так вон зроби баламуту, ви придзеце до мне, крашне, шорово себе побешедуєме и од старого Кандурка вше капнє даяки динарчок. Не? Добри хлапец тот вас син.

Загадка о динарчку зробела Петра ище баржей нагніваного. Вон махнул з руку, як да одгняял згадане о тим, же будзе мущиц заш надармо вируциц пенежи.

— Знаце, цо ми вон зробел?

— Та не пре дзецко?

— Я вам шицко попріповедам, же би сце знали. Я, та ви то и знаце, мам дакущичко и жеми. Так, так, даскельо фалатки жеми. То сом уж давно купел од Герчкового Миколи. Вон ше одселел до Америки, не драге то було. Жадного длуства на тим не було, хижя, комора, хлів, заграда, шицко шорове. а Герчко ми бул дакус дужен, дакус я доплацел и тарговина була готова. А тераз и тот злодій таке поробел. Дзе то таке виросло и на

кого ше удал, забийце ме, та вам не повем. Ёст то дзекеди таке та ше попшев, же би чловек ані не верел. Баяко...

Петро престал на хвильку оддихнуц. Дохтор закурел цигар:

— Зажадало ше му ище раз по войни оженіц, нашол таку саму, як вон, и приліпел ше гу мне: дайце ми тоту жем, та дайце. Я не сцел дац. Кед би ище бул добри син, то би сом бул дал, але такому лайдакови дац? А до я потым будзем робиц, кед ше почнє зо мну вадзиц и не будзе ме сцец почитовац? Гварим я йому: Ти, Якове, роб, а кед ци будзе треба, та я тебе поможем. Мне мой оцец так исто гуторел. Вон ше оженел и якишик час було цихо. Але потым вон знова: Препишце на мнє жем. Я не преписал. Не добре сом зробел, пан дохтор?

— Та то уж вашо діло, бачи Кандурков.

— Но, та видзице, и сам гварице, же добре. А ви знаце, яку вон мне, бетяр, комедию зробел?

— ?

— Вон ше оженел, як я...

— Та то ище не така хиба, можу ше розвесц.

— Та кед би ше вон лем оженел, але вон и жем вжал.

— Як, без вас?

— Без мне. Я ніч о тим ані не знал.

Адвокат ше поблажліво подшміхнул.

— Як же могол вон вжац жем без вашого знаня? А на ким жем стала?

— Дзе? У грумбуху? На мнє була записана.

— А тераз?

— Тераз уж на трецого прешла. Патъце як...

— На яки способ? То би було шицко не важне.

— На таки способ, же мой син вжал зос собу женового братняка, Фиглю Янка, зос двома-трома лайдаками, як и вон, и пошол з німа до варошу та у новтаруца зробели контрак, же я йому тоту жем ведно зос хасном предал за шейсц тисячи. Шведкове: Шифа Зеньо, Шульканец Илько пошвечели, же тот Фигля, — то я, и подписали ше. Фигля теди подписал мне. Дал завесц тот контрак до грумбуху и уж жеми нэст — пошла.

Петро розширел руки и помахал препаднутей жеми, як на одходзе, з калапом.

— То так, видзице, бачи Кандурков, же я мал право, кед сом гварел, же ваша баламута не страшна, як ви гварели. Ту просте діло. Зробім обтужбу, понічтожиме контрак, синчок зос

компанію пошедзи дакус и шицко бузе у шоре — поясньовал Петрови адвокат.

— Син уж не ту — у Америки е.

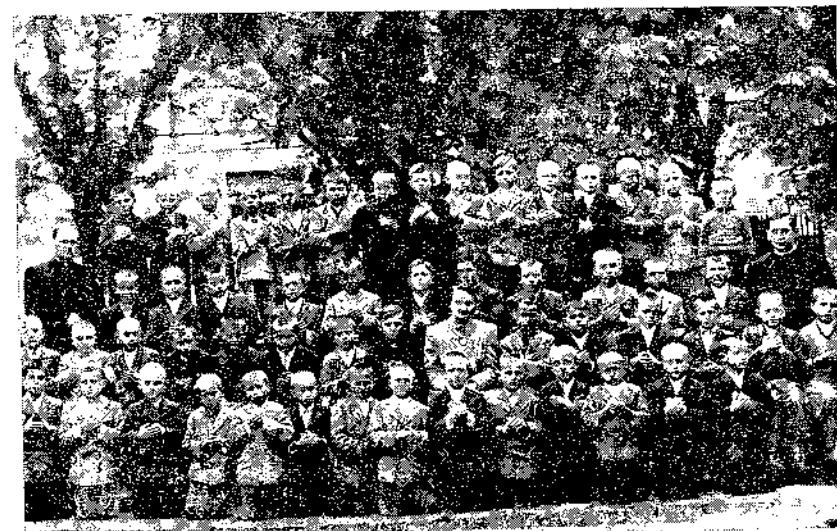
— То не хиба, главно же жем не у Америки. Хто тераз од нього превжал?

— На жену преписал, а на кого же би? Озда на мнє?

— Жена ту осталас?

— Ту! Дзе би ю пущели. Та вона го мушела нагвариц! Вон би сам на таке не пришол — почал нараз браніц свійого сина бачи Петро.

— Так обтужиме теди жену.

Перша причасц 1940. року у Р. Керестуре.

— Вона уж нема тей жеми. Уж ані у грумбуху не стої на ней.

— А на ким тата жем тераз?

— Вона ю преписала на свою мацер.

— То не хиба. Хто ма жем, того обтужиме. Стара годна плацци?

— Чом би не? Ма вона досц. На трошки би було.

— Но так — адвокат вжал папер и клайбас, та почал писац.

— Та хто тераз тоту жем, гварице, же ма?

— Я.

— Не, я думал тоту швекру вашого сина, як ше вона вола?

— Вона тераз тоту жем ужива?

— Не, я уживам.

— Але на кого записана?

— На мне записана, пан дохтор.

Адвокат нагнівано руцел клайбас на стол:

— Цо то нешка з вами, Кандурков? Ви пили нешку рано?

— Як то?

— Же таки дурносци плецце. Хто ма тераз, нешку туту жем?

— Я мам, пан дохтор.

— Та якого ви беса сцеце одо мне? — почал ше насправди гніваць адвокат — Зпочатку гварице, же син на гамиштво вжал жем и преписал на себе, потым на жену, а вона на свою мацер. Чи так?

— Так. — Петро сцел цошка ище повесць, та нагнівани адвокат не дал му дойсць до слова:

— Та на ким тата жем нешка записана?

— На мне ...

— Як? Цо ви заправо сцеце? — кричал адвокат.

— Видзице, пан дохтор, а ви не сцели вериць, же то баламута. А насправди же е ...

— Яка баламута?

— Но, же тата жем на мне стой. Бо кед би вона не стала, та...

— Хто же ю на вас преписал? На яки способ? Тата баба сама преписала, чи цо?

Петро жалосно покивал з главу:

— Вона не преписала. Хто би бул таки дурни жем преписац задурно, кед вона на нім стой? Вона ю не преписала — поновел ище раз, мало не шептаючи Петро.

— А хто?

Петро опущел руку з калапом и чежко здихнул:

— Порадзце, пан дохтор, цо мам робиць? Вчера мы написал ей адвокат, же би я жем назад преписал на ню, бо ме будзе тужиць.

— За цо?

— Я себе, знаце, думал, же нач я будзем тужиць! Син пойдзе до гарешту — а то син — будзе то длugo тирваць. Та я вжал єдну стару бабу, пошол до новтаруша до варошу, зробел сом з ню контракт, же я туту жем купуєм од ней — як да то вона тата швекра моего сина — и преписал сом ю знова на себе. А тераз видзице, яка з того баламута ...

В. Н.:

Каменець.

Недалеко од валала мал бачи Петро свой мали салаш зосдакус жемочки. На салашу два кравички, еден конь, найпотребнейши ствари до господарства, то було цале його богатство. Мал штирох хлапцох, котри му у роботи помагали.

Найстарши син Янко робел з нім у полю, други Михал чувал крави, а мац з двома найменшима хлапцами коло обисца робела своєї роботи.

Єдного летного дня врацали ше Петро и Янко з роботи на полудзенок. Валалски дзвон одзвонел поладне. Мац их чекала з полудзенком: Пошедали за стол. Бешедовали о шицким, а найвецей о жеми, о велькай горучави, що так нагло по дижджу настала. На небе од сподку нагло ше дзвигали вельки чарни хмари. Споро преходзели свою драгу по небе. За німа ишли ище чарнайши. Озвал ше дзвон зос турні и як да модлел небо, же би ше змиловало над земледілцом, же би поля остали ненарушені од хмарох, що ніч добре не обеповали. Але хмари не слухали дзвон, ані молитви, що виходзела зос преплащених шерцох земледілцох.

Перше по цихи, а вец вше баржей почало бліскаць и гирмиць. Грому почали биць. Несподзивано почал биць вельки каменець.

— То кара Божа за грихи нашо — шептал стари Петро — котра за даскелью минути може нам зніщиць цалу нашу роботу од яри до тераз.

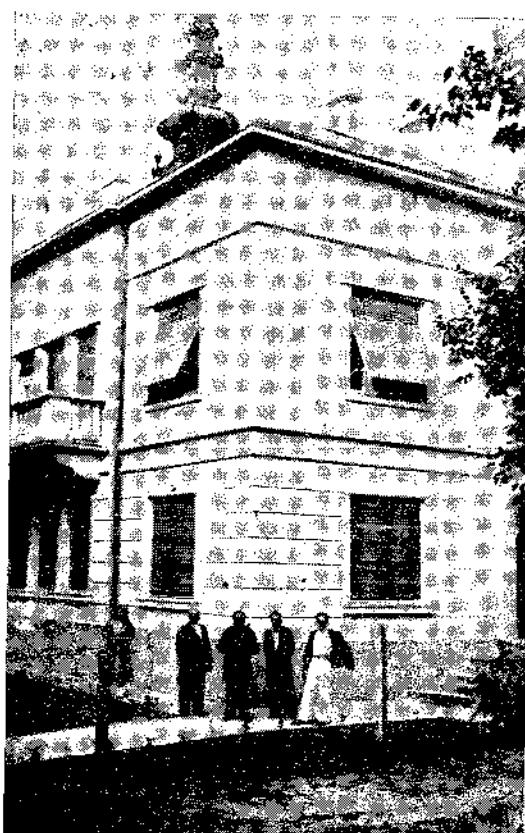
Прибліжели ше гу облаком и остали як закаменети. Патрели, як вонка пада ляд, як ше ламу овоцово деревка, як опадає желена овоць, а у іх очох ше видзел страх и розпуха. През тот час поля, виніци и загради остали побити лядом, котри зніщел шицкі іх плоди.

Кед ляд престал падаць и кед вецець не бліскало, выбрал ше Петро з своім сином Янком на полью, виніцу и заграду, жеби видзели на своё очи, келько им чкоди наробел ляд. Не видчуваючи диждж, котри ище рошел, понагляли заняти з бригами и гонени страхом за іх плоды по розмоченей валалской драги, на котрой лежали лісца и конари и на котрой ше ище билел ляд. Ніч онець синови не гуторел, та нач и гуториць?

Перша штация тей іх крижнай драги була виніца. Боль и туга наполнились іх шерца, кед видзели од витра повалени-по-

ламани коліки, попадали корчи и порозрушовани чокоти. Лозово лісце було подзиравене и випатрало, як да якащик гушеніца зніщела виніцу. Бомбульки були порозруцани по жемі и випатрало, як да падал округли желени ляд.

Патраци на тotto, що ище пред пол годзину було виніца, а тераз пустош, сетели ше, кельо труду и зною уложели, а тераз

Нови парохиялни бўдинок у Р. Керестуре.

то шицко було надармо змарнете И не треба будзе лем рок, але и два и три, док ше заш виніца вилічи зос тей чежкей хороти — од того несподзиваного ляду. Виніца була найглавнейши приход юх газдовства. А до тераз на ешень предаю? Но не лем то, але и вони не буду мац на Крачун, Вельку Ноц, кирбай, а кулиц не будзе за цо. Чкода, велька чкода...

Розумели ше: оец и син ніч не гуторели. Чи исц ище далей за виніцу, попатриц заграду и польо? Знали, же и у загради и на полю увидза исти образ, а може ище чарнайши, але ипак наостаток пошли далей опатриц, же би ше прешвечели на свойо власни очи, що им наробел ляд. Верели, же им ніч не охабел, баш ніч...

Прешли скоро коло виніци. За виніцу була заграда. Жалосно патрели на заграду, бо то не випатрало на заграду, але на жем, на котрой лежали поламани конари и овоцови древка. На древкох не було видно ані єдней овоци. Шицка лежала на жеми у блаце. И з польом не було лепше.

Воно, з котрим ше ище пред даскельо минути поношени и радовали, було подобне полю, пред котрим ше одбула найсртшнейша война. Пред лядом гордо стала висока и густа кукурица, як на борбу готове войско, а тераз шицко поламане лежи у блатних браздох з недозрелим плодом. Небо було шиво-цемне. Оец ше обрацел од сина...

Чи плакали, чи модлели ше?...

Помали врацели ше дому. Диждж престал падац и почало ше вихвильовац. И гоч витор жалошине шпивал, у юх шерцох ше будзела нова надія...

Дошли дому. Накармели кравички и коня. Вечера ше скоро скончела. Ишли спац. Пред спаньом шицки ведно ше модлели. Верели, же Тот, Котри им тельо роки помагал, поможе им на далей. Верели, же то кара Божа за людзох, бо одступели од Ньюго. Престали ше наздавац у Велького Бога.

Рано заш бул оби:ни дзень — шумни дзень. Салаши ше пребудзели на нови дзень, котри исти, як и прешли дні, наполнети з роботу, церпеньем, радосцу и смутком.

Вчера була буря, а нешка слунечни день: як и людски живёт...

НАЦИОНАЛНО - ПРОСВІТНА ЧАСЦ

Наш перши руско-українски женски интернат у Осиєку.

Вельо од наших Русинох не знаю до то таке интернат — па одкаズ би и знали — кед нігда о тим ані не чули! Од кеди постої наш народ бачванско-Сримски, то би бул перши наш женски интернат у Югославії. Же би знали и тоти людзе о нашим интернату, то не знаю и же би зме го кус лепше шицки упознали — любел бим ту розложиц так у кратко и єдноставно:

- 1). Цо то таке наш женски интернат?
- 2). Яка його циль — лепше поведзме, яки хасен маю наша дзедци од того интернату, а яки ма наш руски народ?
- 3). Чи наш интернат може дац нашим дзецом тото шицко цо им треба, то ест, чи вон одповеда шицким нашим потребам и жаданьем?
- 4). Хто водзі наш интернат, хто су то шестри Василиянки у нашим народу? Яку циль ма их манастир?
- 5). Хто ё главни фундатор нашого першого женскаго интернату у Осиєку? Та котро и наша остали фундатаре, доброчиннителе нашаго руског-українскаго народа?

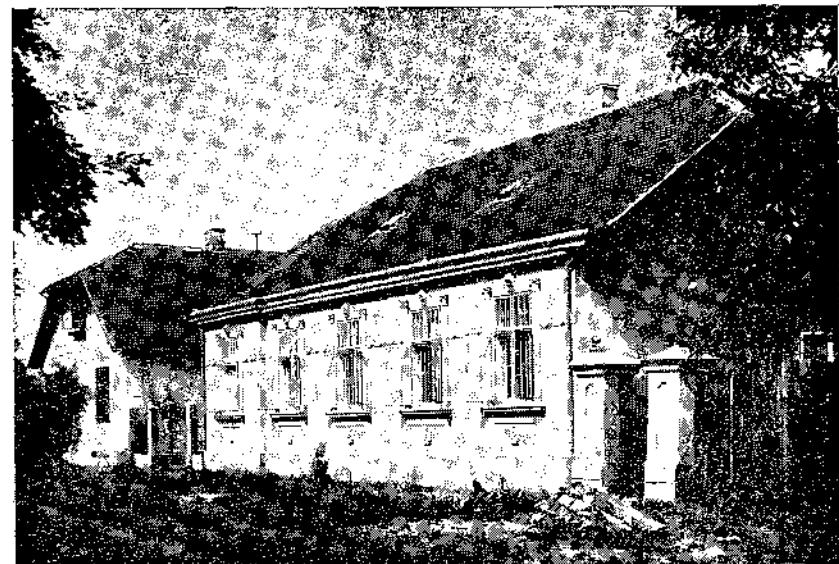
1. Цо то дакле женски интернат?

Женски интернат то наш народны дом, у котрым наша женска младеж, котра ше школуе достава: добре, моральне вихованне, набера ошвадочене и любов гу свой народносци, гусвойму обряду, любов гу шицкому цо нашо руско-українске! Добива ту висше вишколене у шицких напрямох, до ей потребне за будущи живот. И так з нього виходзи будуша свидома наша женска интелигенция.

2. Яка циль нашого интерната?

Циль нашого интерната у Осиєку, дац и жертвовац шицко за добро нашей рускей младежи — яка наша младеж будзе, така

будзе наша будучносц. — Увесц ю дакле по першое до високого християнскаго практычнаго живога, — основанем католицкай акцыі (друштва) за наш руски народ. — Дац ей знане — шветове образоване! Уляц ей свидоми наш национални дух. Дац ей одпочивок, вешель, разположене за работу. Дац ей забави, представи, кина, а то шицко у духу християнскім, да не пожада гришиней забави. Ёдним словом дакле, циль нашаго интерната у Осиєку, да школавана наша женска младеж постане узрета, свидома, добра будуша женска наша интелигенция, а отадз виходзи тото, же вони постаню

Будынок нашаго женскаго конвикту у Осееку.

и добри и свидоми, наображені християнски мацери, котры усадза тут істи дух и будущому свойому поколеню, бо яка младеж будзе, така наша будучносц! Так дакле наш интернат ма циль вельку, високу за добробут шицкаго нашаго народа

4. Чи наш интернат може дац тото шицко нашим дзецом, то ест, чи вон одповеда шицким их потребам и жаданьем?

Наш интернат у Осиєку може шицко тото дац дзецом и одповеда їх потребам, бо ма шицки условия гу тому: у здравственным погляду, научным погляду и у духовно-моралним погляду.

У здравственным погляду.

а) Саме положене интернату у Осиеку. Наш интернат є на найздравшем месце у Осиеку. Наш дом окружує сам лесови парк зос древами и красним квецом. Наш интернат є одстранени од прометней драги. Нет праху, нет варошской лярми. Находзи ше у цишини, у миру, у чистим, здравим воздуху. Наш интернат вельки, нови будинок. Одповедна сала за учене. Окремна ёданя за школьні. Вельки хижи за сиане, дзе фришки воздух од древох парка — пар крохаі удаленіх — уходзи до спальні и до хижох. Положене интернату до слунка, котре вично ошвицуе интернат. У хижох не постоеі влага. Заграда интернату пространа и велька од 2-ох и пол ютров. Засадзена зос вшеліакима овоцами. Школьники маю досц простору и места за одпочивок и шлебодне време. А же наш интернат наисце у здравственным погляду найздравши у Осиеку, то нам признаю и сами власци, котры препатрали наш интернат. Зос красну похвалу ше шицкі виражую, котры наш интернат приходза опатриц. Прекрасне положене а одповедальне место баш за еден интернат — же є у цихим у чистим воздуху цо младежі треба — ест уж до интернату телько молбі, же ше го будзе мушиц голем ище телько раз прешириц.

б). Гигиена у интернату (здравле ученіцох)

У интернату особено ше меркує на здравле и чистоту. Зато наш интернат ма свою власну дохторку пані Ружицку — нашу українку — операторку, котра намесцена у Осиеку у державним шпиталю. Вона препатра часго нашо дзеци у интернату, а у случаю даякей хороти, вона вше готова присц ту задармо. — Вона од часу до часу трима дзецом у интернату науки о здравлю, о чистоти — поучуе их о гигиени.

Учальня. Учальня, дзе ше школьні уча, велька, пространа и до слунка стоі. Кажда школьні ма свой столік за учене зос фійовку, дзе може нука полижиц своёю книжкі и ствари замкнүц. През дзень маю свой шор, котры віписани на муре, да кажда ученіца зна цо ма робиц. Подчас науки вше у учальні шестра Префекта, котра меркуе на шор, на мир подчас науки, поучуе ученіци, віпитуе, надпатруе их. Шестра Префекта школьні водзі до школы и зос школы их приводзіе дому.

Спальня. Школьники маю 2 вельки спальні. У ёднай шля старши школьні, а у другей младши. През вельки облаки спальні

котры патра до лесового парку уходзи швижи воздух. Спальні су сухи — сунчані и здраві. Посцелі железні нови зос федером, было офорбени. Да будзе и у спальньох шор, шестра префекта іши з німа. Школьники ставаю кажды дзень на гол шейсці рано, а легаю на осем годзін — крем недзелі кеды шля дужей.

Купальня. Ученіци маю свою окремишнюю купальню, дзе ше шицкі у тижню маю окупач и зміц глави.

Едаління. Ёдзене маю здраве и надосц. Ёдза пейц раз па дзень. Того року шестри уведли свою власну економию и буду мац шицко зос своей загради — дотераз ше шицко мушело куповац на пияцу аж до ўаднай кромялі.

Заграда. Заграда велька 2 и пол ютра, а окружена є лесовим парком и засадзена вшеліакима овоцами. Ту ученіци маю места и чистого воздуху надосц за време одпочинку и шпацираня. У загради того року шестри отворели свой „бащован“, вжалі чловека заградара, да вон ту ушори узорне заградарство. Ту будзе вшеліакого роду ярини, так же ше будзе мочи и предац на пияцу. У Интернату дакле особіто ше патри на шор и на гигиену у шицкім и на точносц. Точно на време ставане, легане, на време ёдзене, на време учене и одмор, дава ученіцом напредоване так у здравлю як у науки

У научним погляду

а). Наука и школа. Нашо дзеци затераз ище док шестри Василиянки не маю свой право отвориц власни свой школы зос правом явносци, уча ше школьні у интернату а иду до варошу до школох. Ученіци нашивую у Осеку тоти школы: гражданскую, реальну гімназию, учительскую препарандию, тарговску академию, стручну школу. У Интернату школьні маю одредзене време за науку, а шестра префекта, котра их учи, віпитуе, надпатруе и вше є з німа, вона их провадзи и до школы у шоре и припровадзіе их зос школы дому на време.

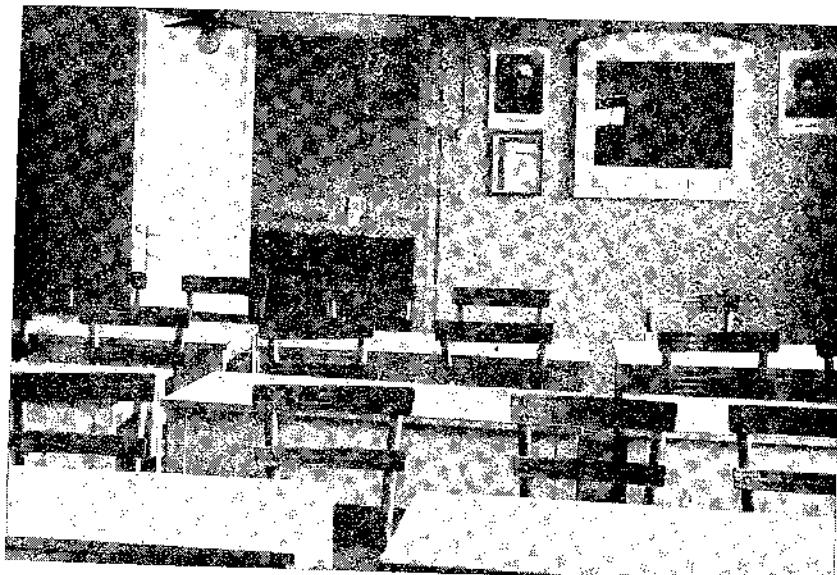
Наш Интернат дава наобразбу шицкей нашей женскай младежі: За женску младеж по сце учиц и сце довершиц високи школы. За женску младеж, котра сце посцігнуц лем нісьше образоване (до 4 класох) гражданской, або гімназії и не рефлектира далей. За женску младеж, котра є худобных родичох може добиц образоване у Интернату у домачинству и други поуки як о хижній гигиені, о заградарству и т. д.

б). Наша домачинска школа шестрох Василиянкох. Домачинску школу отвераю того року нашо шестри Василиянки.

Хто би любел научиц ше у домачинству а особито у вареню, а препоруча ше го нашим дзивком, можу ше ту научиц фино варыц, — бо варене од вареня ё велька розлика. Кунст у вареню ё то, да ше у едзеню зна дац потребни хранівосци организму (целу) а да ше зна дац смак едзёню, а поготово добре знац порихтац лехкé а храніве едзене (дистне) за хорого у обисцу. А наука ше ту и други потребни ствари за живот.

У вирско - моралним погляду.

Интернат ма свойого духовника, котри водзи у духовним животу шестри и дзеци. Служи кажды дзень Службу Божую на

Сёдання у нашым женским конвикту у Осиеку.

6 годзини, а в недзелю на 9 годзини шпивана Служба зоз казаньом. Службу шпиваю шестри зос школяркамі. У Интернату ше велью полага на красне шпиване. На шпиваней Служби Божей раз ше шпива нотально, а другираз простопинке. Духовник поучуе дзеци у церковним шпиву, у нашым простопинию. Учи их наш обряд. Дава им вирску поуку. Трима предаване о католицкай акцii. Дава и други предаваня, як национально-українски, о нашей украинской историї. Трима предаваня процы погубней науки нешкашнього модернога времена: против комунизму, материализму итд.

И так ше наша женска младеж виховуе у шицких напрямках, а развіва ше у здравлю и науки на радосц и задовольство родичом, а на радосц и поцешешене и нам шицким за красшу будучносц.

Хто водзи наш Интернат, хто су то шестри Василиянки, яку ціль ма їх Манастир за наш народ?

a). Шестри Василиянки.

Наш женски Интернат у Осиеку водза нашо домашні руски шестри, цо ше воляю Василиянки, цо походза з нашого народа. Нашо шестри прето ше воляю Василиянки (бо ёст и други шестри, котри не Василиянки) же вони ступаю до чину (манастира), котри заложел ище наш святи Отец Василий Великий у штвартим столітю. (Св. В. В. родзел ша року 308. по Рожд. Христовим). Вон ище теди написал за монахах и монахиньох правила, як маю жиц и весц bogobойни живот у манастире, а тоти правила отримую и до нешко Шестри Василиянки, а так исто и монахи Василияни. Чин (манастир) св. отца нашого Василия Великого то ё найстарши, перши и едини манастир (чин) у нашей трекокатолицкай восточнай церкви.

b). Яка ціль манастира шестрох Василиянкох? Яки хасен приноши нашему народу?

Ціль манастира шестрох Василиянкох ё не лем тот, да ше вони Богу модля медзи манастирскими мурами, але ціль їх ёст и тот, же ше вони исто так жертвую на службу и хасен свойого народа. Шестри Василиянки су школовани шестри, цо маю свойо учительки, професорки, зато вони вше патра, як би послужиц и свойому народу. Так вони основую интернати за виховане и образоване женской младежи. Отвераю доми за худобных и за запущених. Отвераю оводи за нашо мали дзеци. Даваю у домачинских и стручних школах за дзивки и остали женски швет окреме и хасновите образоване. Док добију од держави право — отворя свойо власни школи, так як мали шестри Василиянки и у Галичини. Вони мали свою власну гімназию, свою школу за учительки, а мали и други школи, як домачински, стручни итд.

Шестри Василиянки у наукох так далеко пошли, же уж у Америки тих роках основали за вельки пенеж — и поставели свой власни университет, (свеучилище) зос правом явносци.

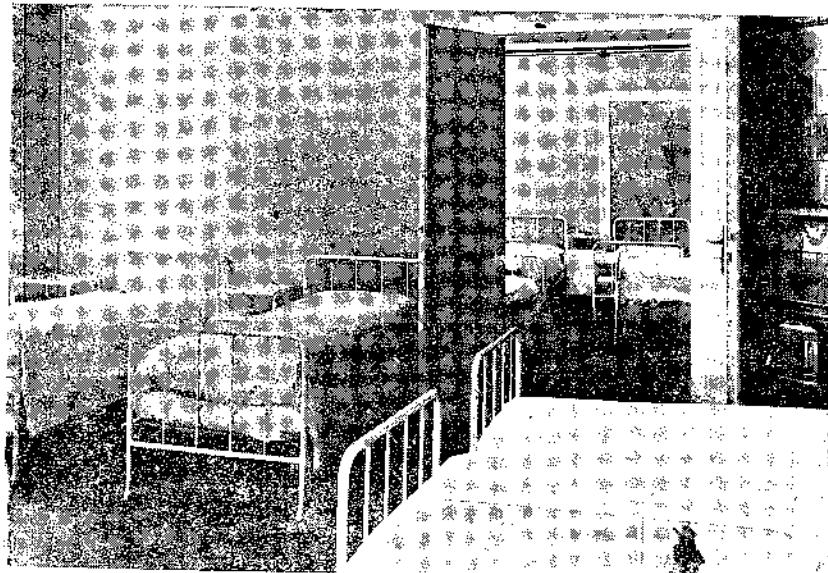
Так видзиме, же Шестри Василиянки су особи способни, школовани и можу провадзиц Интернат — бо яко Богу пожер-

вовани души за добро других, зос вельку пожертвованосцу и любовю виховую и нашу младеж.

5.

Фундаторе и добродчинителе нашо.

Зато тот, хто перци наш Интернат основал, тото нашо народне добро, за нашо дзэци и за нашо будущи поколеня — бул вельки чловек — і вон розумел и знал потребу нашу, а то бул наш благопокойни руски Владика Няради. Вон уложел вельку жертву при заснованю того першого нашого Интернату, хтори

Спальня у нашым женскім конвікту у Осієку.

тераз непаш Його меню, вон бул дакле перши и найвекши фундатор наш. Тото вельке діло Интернату предал вон його зос цалковитим повереньем до рукех нашим Шестром Василиянком.

Но за його прикладом при заснованю того першого нашого Интернату у Осієку пошли и други велькодушни особи як покойна Ана Буила з Коцур, о. Др. Мсгр А. Волошин, президент бувшай Карп України, пан Радован Голубич, адвокат у Броду. А велька добродчинителька того манастира Шестром Василиянкох е пані Даница Лабош, учителька у Миклошевцох. А за их прикладом пойду сигурно и други у свой дарежлівосци и велько-

душносци, та не дозволя да тото перше нашо народне діло прерадне, але буду подпомагац тото вельке діло створене нашим покойним Владиком, як то маю и други народы своіх вельких добродчинителькох и фундаторох. Так недавно зме читали, же пані Найпар, хорватка — зос Вуковару дала свайому народу на добры цілі і за церкву пол мільйона динари.

При законченю шицкого того, любел бим ище тото наглашиц, же Интернат особено за женскую младеж, котра приходзи зос валах до варошу у тим нешкайшим времену, дзе дух погубеносци розишол ше широм по воздуху, як тот отровни газ и заражав нам младеж, Интернат е ёдна благодать, ёдно насправди щесце за дзэци и за іх родичох.

Сцем наглашиц того, же дзэцом женского полу, котри приходза до варошу в место лем у Интернату, бо поза Интернатом — жалосни случаі то потвердзую — е барз опасно нешкай женской младежи. Зато щешліви су тоти дзэци, котри маю таких родичох, цо их будно тримаю у добрым и недаю злу да воне пошири у дзэцку кореня, але го такой одстранюю накеди ше появі. Шестри Василиянки маю туту ціль исту, да дзэци нашо очуваю ту од злого, а утварда их у добрым а споразумно зос родичами дзэцох, далей их виховую у Интернату. Сцем ту наглашиц и того, же найменши непорозуменя а вецейраз и безтемельна од родичох критика Интернату одбива ше на самих дзэцох — а то е зло.

Интернат, у порозуменю зос родичами дзэцох у вихованю и поверене до Шестрох Василиянкох е за таки дзэци и за их родичох права благодать и щесце од невисказаней вредносци и таки дзэци муща виходзіц зос Интернату добри, поштени и примирни другім.

о. Янко Провчы, духовник у Интернату.

Нашо конвікти — наша будучносць.

**Даруйце на мужески конвікт
за нашо дзэци!**

Др. Сільвестер Кіш:

Вредносць организаций у народним животу

У наших часах і вельки народи, котри маю од давна своїмочні держави, стараю ще да своїх державлянох повсяжу до поєдніх великих організованих дружтвах, од котрих кожде ма свою окрему задачу. Прейг тих організованих дружтвах держава ма найлехчайши увид при поєдніх діланкох, може лехчайше знаць потреби поєдніх класох своїх горожанох и дзе им треба даць помоць.

Пре тути циль держава помага, дава сама ініціативу або започату помага за основанне поєдніх организаций, до котрих ще учленено людзе котри маю єднаки потреби и исти животни обставини. Поєдини организації заш примушени, да вони створяя свой союз у котрим муша буць шицки учленети. Так сама державна власць водзи бригу о тим, да тоти дружтва през свою организацію буду цо моцнейши и да цо лехчайше доходза до своїх цільох.

Так постановаю койяки союзи тарговини, індустрії, просвіти, спорту и т. д.

Єдно од таких змаганьох за організованими дружтвами воламе „задругарство“. Ма воно задачу особено при земледільських народох зорганизоваць самих земледільцох до моцней организації, котри своїо интереси прейг тих дружтвах годни лехчайже заступаць, а у нужди помагаць, годни своїо вироби лепше предаць, а потребни себе ствари у спилки набавяць. На тот способ настали вшеліяки кооперативи (задруги), едни за мляко и його вироби, други за статок, треци за живину, штварти заш за зарно. Крем тих т. в. конзумни кооперативи, котрим задача своїм членом набавяць поживлене за живот по найтунішій цени як и други потреби. Крем ніх як єдна котра котра шицким потребна то пенежни каси або кредитни задруги. Тоти шицки дружтва кооперативи маю єдини циль не заробок, але да своїм членом даю возможносци лебо цо туніші купиць себе цо їм треба, лебо своїо вироби по наідрякшій можлівій цени предаць. На тих стварох лем телько зарабяю кельо потребно да ще покрию видатки коло водзеня тих дружтвах, а тиж да ще покус створює єден резервни фонд, котри служи за покрице тих утратох котри настаню през нічайї хиби, але пре обставини од людзох дружтва не овисни. И место да ще тата утрата виплаць

зос тим, же ще шицки члени буду складаць, вона ще виплацує зос того резервного фонду назбераного през длукши часи.

И так просвітни дружтва на просвітним полю, газдовски дружтва у газдовству под меном Кооперативох, задругох лебо даедим другим доприноша свою часточку, да ще поедини народи цо лепше у кождым напряму розвиваю, поставаю цо культурнейши и просвіщенши, а їх материяльне благостане цо лепше.

Думам же о потребах таких организаций не треба ані бешедоваць, то саме од себе зрозумліве. Вельки держави би хи не силовали кед би хасновити не були. А за доказ служи и то же и вельки тарговци, фабрики правя своїо дружтва, кед не зато да єден другому помагаю, то зато да направя єднаки цени и так

Наймладши наш спорт клуб у Петровцох.

єден другому не робя чкоду зос непотребну конкуренцию. То так воланы „картели“ поєдніх фабричных виробох.

Але при шицким тим треба маць на разуме же тоти дружтва лем теди можу успішно свою роботу звершиць и зос хасном за цале дружтво, кед буду насправди добре организовані дружтва як сом то дораз на початку спомнул. Бо успіх приноша не дружтва гоч яки, але добре организовані дружтва. Цо з другима словами значи: же у тим дружтве буду шицки припаднікі тей діланки, але буду и активни члени; шицки буду робиць за каждого, да робота каждого видзе шицким на хасен. Добре организовані дружтва не церпя, кед сцу напредоваць паразітох, то ёст таких, котри зос цудзей муки жию. Кажды ма робиць за каждого и теди шицки буду маць вельку помоць у такей организації.

Кед вельким народом потребни таки организаций, ище баржей су потребни нам малей гарсточки Русинох у Югославії. Кельо нас меней ест тельо треба да зме баржей збити у густых шорох, да ёден другого так добре трамаме, же би го ніхто не могол вибіц спомедзі нас. И то вредзи и за просвітни организаций и за газдовски.

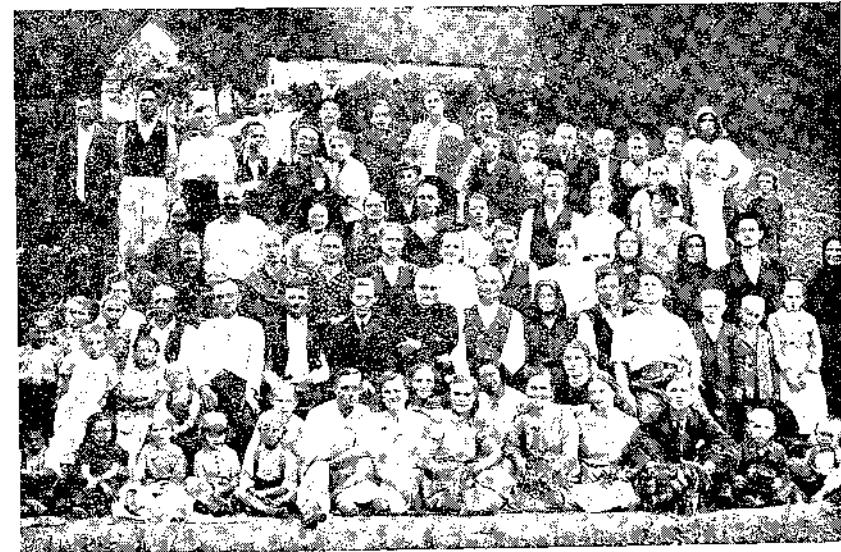
Просвітна організація

Як ми ми стойме інерше у просвітній організації? Мне випатра же за тераз досц слабо. Не треба да подценюєме тоти роботи, бо зме уж дацо и зробели, але то шицко не досц, то вше лем фундаменти котри нам нашо оцове, а медзі німа и вельо ище живущи, поставели, а ми мушиме далей исц, да нас други не претажа. И прето гоч наша просвітна організація, правда, дружтво, але я би му не дал мено правого добре організованого дружтва просто прето, бо зме у нім не зорганізовани шицки, а тоти цо нука, не укладаю шицку силу за його напредоване. За доказ того досц препатриц статистику наших членох, котри ше кожди рок друкую у Руским календару. А ту тому и по валалох ест вельо таки організацій котри не члени Просвіти, а заш маю и вони у валале вельо таких котри не члени їх валалскай організації. А не можеме повесц же о тим у нас не було вельо бешедо ано, писано, а боме зме ше о тим вельо и радзели. Та за тераз шицки тоти ради остали на палеру, або дакеди и лем у воздуху.

Хто за то виновати? Ёдни гваря же централа, други же поедини валали. Я би повед шицки. Бо да Просвіта може робиц не досц да постоі Централа, треба да тата централа роби и материяло и морално. И вона роби кельо при терашніх обстанинох мож. Бо воно легко повесц най централа зробо то и то, ша зато в централа. Иста правда же так, лем тельо же ей хиби ёдна машина, котра би шицко могла зробиц хто цо зажада. Штирме пейцме людзе не можу шицку роботу окончид цо ю на просвітним полю маю 30,000 людзох. Ту треба кожди да будзе просвітни роботнік, кожди свой каменчик да приложи. Ёден да да свою цегелку зос своім разумом, кожди зос своім шоровим членством, а шицки ведно зос свою свідомосцу припадносци гу ёдному народу и жаданьем тот народ дзвигнуц на цо векні ровень просвіти. Кед на пр. Руски Новини не буду мац шицких своіх предплатнікох шорових, гоч кельо ше редактор будзе трудзіц да вони добре стоя не пойдзе му за руку, а гоч яки буду шорови предплатніци кед ше и редактор не будзе старац о висини новинох, заш ніч не будзе. Шицко покапчане. Кед на ёдним месце хиби зуб у колесу, цаля

колесо не идзе добре, гоч други зуби там и цали су. Тиж задармо маме кніжки кед их не купуєме.

Крем того шицкого премало ище ест дзеки да ше ведно роби, а превельо амбіції личней у злим значеню. Мало ест ище таких цо ше цеша кед видза же дахто добре успишно роби у даёдней організації, да му поможу кед маю нагоду. Не! Цо вецей буду ше старац да му вежню туту дзёку зос койдзеякима празніма предруцованнями, да го зламу зос свою критику. И кед посцігню свой ціль, цо ше вецей раз трафя, вони зламали ёдного просвітнога роботніка, то їх успіх, але на його место не станю сами и другого не положа, лем ше влапя того истога критиковац бо не сце робиц, а вони би му помагали. И так пре зависц да себе дахто

Наши церковни хор зос Ср. Матровици на прогулъки у Пиштинцох и нашо татошнї Руслы.

не положи коруну просвітнога роботніка, котру вони жадаю мац але за ню ніч не робя, ані другому не даю да роби. А то нас водзі певно не напредок, але до преласци, гу назадованю. Бо ми не маме превельо таких цо су робиц и робя. Кед и тим эмоту роботи зніщиме, не зніщиме їх, але цали народ и його просвітне змагане. Бо змагане видно не там дзе ше вельо критикуе и вельо приповеда, але дзе ше мало критикуе, але добре, а вельо ше вецей роби. Критика треба да будзе не зато да ше дзека од роботи одбера, але да ше тата дзека ище змошнє и подтрымую.

Зато думам, же кед счэме напредовац, мушиме вельо вецей ведно робиц, ёден другому попущиц, да ше дойдзе до злагоды,

єден другого помагац, єден другого зос своїм поступованьем до дружтва прицаговац, а не зос критику одбивац, або вибивац зос наших просвітних организаций. Не мож ше задоволіц зос стереотипну формулу: муши буц опозиція. Опозиція у нешкайших часох значи щипане силох, значи класц себе самому перепони на драгу. Треба трошиц вецка енергію, да ше и опозиція преможе, а тата енергія и сила пошла би уж лем на позитивну роботу. Розуми ше, же буду випадки, дзе придзе до такого, же настане опозиція: бо дзе у питаню главни принципи целей нашей просвітній роботи, там мушиме буц шицки зложни и тих цо и у тим баламуту правя мушиме виключиц. Але у малих стварох прейгтого мушиме преходзиц. И кед не сцеме сами робиц, не губмездеку голем другим, котри сцу робии; кед сами не можеме, або цо горше, не сцеме робиц, не сперайме тих цо можу и сцу и робя.

Газдовски организациі

Нашо людзе газдовски у поровнаню зос даедними другими народами як поєдини можеме повесц же стоя досц добре. Гу тому у нашим народу виявюе ше велька дзека за роботу и напредоване, чому помага и шпоровносц при наших людзох. Даедни недобри появія як превельки видатки на шмати, особено женски, непотребне и чкодліве разрушование пенсіёх цо го робя легінне не мож похваліц, але ше муши осудзиц и старац ше зос шицку силу да того помали нестане, а заробени пенш да ше похаснүе на лепши цілі.

Же нашо людзе поєдини вредни и напредни не треба доказоавац. То нам признаваю и други, а то ше на концу найлепшее видзи там дзе ше нашо людзе попресельовали. Ритко находзиме случаі да даеден там препад, але цо вецей кажди ше помали змогол и ма медзі сваёма новима сущедама почитоване.

А яка наша газдовска организация? До тераз кельо ми по-званто не мame у кождым валале ані кредитни кооперативи. Ёст и таки нашо векши валали дзе их ест и до три тисячи, а газдовски организациі готово ніяки не постоя. Ёст на вецей местах и за-други „сточарскі“, як бачу два млєкарски, даедна житарска. Конзумна кооператива мне не познато же би у даедним нашим валале була. И тоти кооперативи цо их мame не робя вшадзи найлепшее, зато бо маю премало членох, а ище меней активных членох.

Даедни нашо людзе видза напредоване других людзох, видза їх злагоду, дружтва и хваля, але кед питане о тим, да ше то и у-

нас запровадзи, да ше и у нас так роби, теди легко чуц пригварку: та то не за нас. Правда же шицко цо єден ма и роби, не може и други так робиц. Але то лем теди кед в не способни за туту роботу. Наш народ не випатра як не способни, бо кед способни поедини чловек, чи вецка туту способносц треба да страца кед су ведно?! Єдна тому и главна причина озда тата, же нашо людзе ше боя да ше други зос іх роботу не споможу.

Народи дзе култура високо стої, так рапахую: кед ше удру-жиме, вон будзе мац тельо и тельо хасну, а я при тим заробим тельо и тельо; и зато ше здружим да тот хасен посцигнем. А нашо випатра же так рапахую: кед ше здружим, я заробим лем тельо и тельо, але и мой пайташ тельо и тельо зароби; та волім

Голандия: Голандски жени з острова Тершелінген.

и я не заробиц, ша не страцим з тим свойого ніч, але ше и вон не споможе. И зато у нас организациі роботи не иду добре, бо ше єден боі да други попри нім не зароби, ягод да то будзе йому на чкоду, кед други будзе добре стац. А то йому лем на хасен видзе: бо у отримованю спильных доброх и потребох и гевтот зос свойого заробку будзе плаціц, а не лем вон сам, а крем того и тот цо могол заробиц, не заробел.

Цо може и кельо може зробиц организация газдовска мame прекрасни приклад у земледліских организаций у Низомской, о которой пишем на другим mestу.

Пригварки же зме уж мали таки организациі, та препадли, не оправдаю. Вони лем указую же гевти организациі пред тим у

дачим не були добре водзени и зато препадни, а ми кед нашу организацию зробиме, мушиме мерковац да исти хиби не зробиме. А доказ, же тоти организаций можу обстояц, найлепши маме при других напредних народох. Кед юну организацию зробиме, теди ю чувайме, старайме ше да вона напредує, да ей будземе на помоц, а да ю не упреласцуеме и увидзиме же ми можеме мац и отримац свой газдовски организаций по назінавых валалох.

Една ствар, котра будзе чежша пре обставини, а то да и газдовски организаций творя ёден союз, да маю свою централу. Зато зос пораду можу ведно робиц. Але тоти моцны газдовски организаций по валалох зробя того добра, же вони буду помогац нашо просвітни змаганя, а тиж и газдовски каждого свойого члена, да вон може цо легчайше и леніше сам зробиц за свой народ цо його должностц. Вшадзи так, та и при нас треба да будзе, же таки организаций найбаржей матеріяльно помогаю свойо просвітни змаганя, бо то заш лем им приходзи на хасен лем зос другого боку.

И зато треба да маме вшадзи свойо организаций. Їх водство дзе нет досц интелигенций зос помоцу истей можу превжац и интелигентнейши селяне, котри маю дзеки за туту роботу. А таких ёст вшадзи. Зос мало труду и церпезлівосці вони ше за то виучва. А други най им помогаю, дзе треба поуча, порадза. Шицки ступайме до наших организаций. Най не будзе медзи нами ані одного, котри ше од того оддагуе. А нашо организаций просвітни, газдовски най буду штедрок напредованя, а не особыстого нацагована и интригох, и теди нам нашо организаций даю силу и моц, да ше и ми можеме мерац зос кождым напредним народом, бо будземе зложни, а наша сила у нашей злагоды.

Голандия:
Дзецы зос
Селандз.

Ю. Пручик:

Национална свидомосц — любов и ненависц

Народне виховане младежі.

Кажды наш Русин-Українец, кажда наша Рускиня-Українка мушки знац: Народ, котри не зна своей исторії, котри не поштує свойо звичаї, традиції, котри не горди на свою националну принадлежносц — тэраз, кед ше медзи найвекшима народами швета водзи борба на живот и шмерц — не може обастац.

Чловек без народней свидомосци — слични до слики без глави. Такого чловека, цо не поінтує свою националносц, не поштує нікто, кажды го трима за ніч — вон легко приме другу, цудзу националносц и часто постава неприятельом свойого народу.

Скоро двасто роки будзе тому, як ше нашо предки населяли ту у Бачкей и за тоти скоро два століття ми зос свойого народу мало страцели. А ми були медзи тима народами, цо у исти час насельовали Бачку, — може найхудобнейши, ипак видзиме, же даедни словацки и немецки валали нешка мадярски валали, — бо страцели свою прадідовску националносц, не поштовали бешеду свойіх предкох, их народни звичаї не були им мили.

А наш Русин остал Русин и надалей и ми лем зос вельким поштovanьем можеме згадовац наших предкох, котри нам свою бешеду, народносц, прадідовску виру придали непорушени.

То, по дотераз зачуваю за нас нашу родну бешеду, нашу прадідовску виру — то наша любов до свойого и наша руско-українска твардосц, одпорносц

Але чи нешка, медзи новима обставинами досц за нас, за очуване нашей народносци лем наша природна твардосц и одпорносц? И Немци тварди и одпорни, ипак велі од ніх страцели свою народносц. И Словаки були тварди, ипак велі их валали нешка уж не словацки.

Нешка недосц за нас наша природна твардосц и одпорносц. Наша национална свидомосц мушки постац така, яку маю Серби, Хорвати, Немци, чи Мадяре. Мушиме — и то кажды наш чловек, кажда наша жена знац — яки ми народ, кельо нас не лем у Бачкей, чи Сриму — на швеце ёст, мушиме знац нашу историю, нашу литературу!

Та мушиме признац, же одкеди маме ту у Югославії свойо-

новини, свою друкарню, свой школи — у народним освидомленю вельо ше зробело, лем не досц, и то не през нашей вини! Мож було зробити и вецей.

Увагу класц на младеж.

Вельо наших интелигентох дума, же нашо прости людзе, газдове и газдині нігда, чи ридко думаю о своеї исторії, о своём народзе. Та воно не так!

Нашо валэли у Югославії пред войну були баржай повязаны зос Горніцу, одтамаль доставали календари, новини, учительох, паноцох, и тоти нашо прости селянє у своеї души ише жили зос Горніци

Прето нешка можеме видзиц, гоч яке то чудне, же старше нашо поколене ма у себе вецей национальней свидомосци, стаеносци, як нове поколене, (гварим о селянскай младежи), старше поколене вше думало на Горніцу, шпивало свойо стародавни писні, и любело свойо народни звичаї, традиції, гоч не було наших новинох и не було ище теди друкарні, та и культурного центру у Керестуре.

Яка тому причина?

Мало уваги кладзeme на виховане нашей младежи позашколу, оцове ше не досц стараю свою свидомосц уляц до своїх дзецеох, мало у нас самих национальней шмелосци, а при тим нет у нас на нашей бешеди добрей книжки, добрей литератури, котра би нашей селянскай младежи, а и старшому поколеню потолковала, цо ми?!

Нове нашо поколене, одорване обставинами од Горніци дума себе, же наш руски народ ту у Бачкей и Сриме, то таки мали народ, 35.000 душох! А вельо ест таких, котри себе так думаю!

Русин — Русия — Україна.

Наша младеж — селянска и школована особено у остатніх роках чита югославянски кождодени новини, вельо чита о Русії, о тим, же вона завжала Галичину, Бесарабию, Буковину, та дума же нет України, українски (русински) народ дагдзе препаднул и не чудо, же ше у ней пребудзує зашчувство сродства зос Русиню.

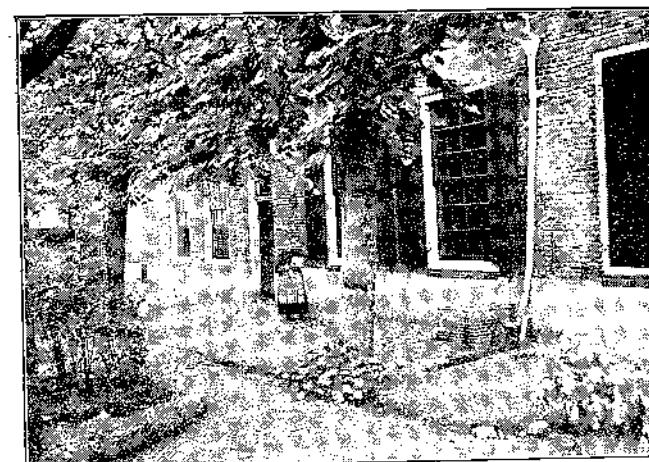
Наша младеж, котра тераз так вельо чита и чуе о Русії, мушки знац о тей Русії правду!

Предвоеней Русії нет. Ёст Русия, як Российска совітска республика, але вона лем член Совітской Унії, таки член, як Українска

совітска республика, котрой престолница Киев, и котра тераз ма 45 милиони жительох. Галичину, Бесарабию не вжала Русия, але вони були приключені до української республики. А Українци, то таки исти Русини, як и ми, українска республика, то руска республика. Хто то затаюе, чкодзи розвиткови нашей национальней свидомосци! — Бо зос тим убива виру наших людзох у постояне нашего народу взагалі — вообще!

Ані ёден режим не вични, вични лем народ, комуністични режим на України прейдзе, але Велька Україна, котра тераз уж постой будзе жиц на вики...

Було бы добрэ, кед би нашо просвітне дружтво видало за нашу селянску младеж позашколни „Народни Катехизм“ — у

Голандия: Бўдинок голандского земледілца.

котрим би на розумліви способ, у форми питаньох и одвітиох була описана наша народна история и национальна принадлежносц.

Любов гу свойому народови.

Мушиме ше научиц любиц наш народ, нашу бешеду, почитовац нашо народни обичаї, любиц нашу историю. Нашо просвітне дружтво уж би мало видавац историю на нашей бешеди, бо без такей книжки барз чежко освидомійовац наш народ!

Але при тим мушиме тиж признац, же любов наша до нашого народу ше розширює медзі нашим народом, гоч нет на народным полю планоўской роботи, наш народ, як зме уж згадали є тварди и одпорни, а кед до того його красного природного свойства приключи ше широка национальна свидомосц, веckа

може присц гоч яка шветова буря, постояне нашого народу ту у Бачкей и Сриме будзе осигуране на вики вични.

Национална ненависц.

Националне чувство једнога народа, национална свидомосц, његовој любов гу својому народу не шме ће пременјовац у ненависц до иштога народа, бо ћо пропагује националну ненависц, тот гриши проци Божих и природних законах, тот не признава дух Евангелија, и христијанскога култури.

Нет сумњи, же центр христијанскога духу, вири, то Свјата Столица, а јеј видима глава, свитлей памјти Св. Отец Пий XI. вељораз осудзова ширене националней и расовеј ненависци медзи народами, бо така ненависц приводи до војнох, до забијава и понижава чловека на ступењ дживога жвира!

Национална надутосц, не признаје правох другим народом највећеј ше вимсцела на польской држави, и нет сумњи, же једна од вељких причинох и терашней и прешлеј шветовеј войни, то планове виховане младежи до ненависци проци иных народах у поединих државах.

Прето у народним вихованју нашеј младежи вше майме токо пред очми!

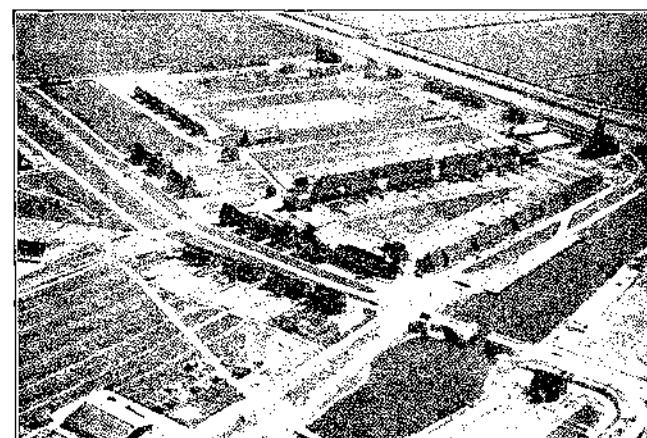
Голандија: Народна ношња у Спакенбуху.

Др. Силв. Киш:

Голандија (Низоземска).

Голандија (Низоземска) спада гу државом високеј култури, просвищеноји и вељкеј организацији. Сама је мала држава, машицкого 34.200 кв. км, зос 7,000.000 житељох, так же на кажди кв. километер отпада 207 особи.

Голандија нешко плодна ровніна. Але ток край од природи писковити, подводни, баровити. Јого плодносц дјело вредних рукох је обивательњох.

Валал на месце дзе дакеди було морјо.

Голандија на востоку граничи зос Немецку, з юга јеј Белгија, а з сивера и запада морјо, так же прејт половки јеј граници морјо.

Карактер жеми

Вељки појас коло морја за 3-5 м. низи од морја и людзе ше од њего брака зос насыпами. Надморска висина Голандије виноши 10 м. а јеј највисши брег — кед го так мож волац — ма 120 метери. Коло писковитога морскога појсу находити ше штредни појас — баровити — котрого Голандије волају „полдер“, а прикрите је блатним наносом з рикох и најплоднейша је часц голандской жеми, а виноши готово половину Голандије. За полдером приходза највиши подводни жеми полни з барами и добрима буйними ливадами и пашијаками.

През Голандију чечу три рики: Шелда (Еско), Маас (Мес) и

Райна, Шицки три пловни. Тоти рики наноша велью блата, так же их корита висши як жем доокола юх, и да ше вода з юх не вилес и залес цали край, Голандяне мушели направиц вшадзи високи насипи.

Гу тому да можу уводзовац воду зос нізкей жеми Голандяне маю накопани велью канали по котрих жем подзелена на велью часци. По тих каналох одходзи вода до моря так же ю пумпа вируцує. З тима каналами злучени медзи собу поново шицки места и вони служа место драгох.

У Голандії брегох нѣт та нѣт ані рудох, а тиж барз мало маю и леси. Клима там влада приморска т. е. лета швижи, а жими благи. Ма досц влаги, а молги части и досц густы.

Прыведны препатрунок

Земледілство стої на високим степену. Шею раж и овес бо там найлепшэ родзи, вецка лен и цукрову цвіклу. Барз велью ше роби зос заградарством, а не меней садза квеце.

Найбаржей развите сточарство — озда як ані у ёдней другей держави, а ведно и його вироби як млеко и сир — о чим будземе піжей вецей лисац. Добре развите и рибарство, особено лов на харнги.

Голандяне вельки тарговцы особено по морйох, зато добре развите ладярство, и штрангавство цо гу ладьюм найпотребнейше, переработоване догану, котри доставаю зос своїх колонийох. У Амстердаму познати на цали швет брусаре діаманту и драгоценных каменьох.

У жеми тарговину провадза прейг каналох, але маю и добре ушорены гайзібански драги и драги за авта.

Главни варош Гаг (365.000) дзе ше находзи и познати гашки суд за медзинародне право. Але важнейши од юного пре тарговину варош Ротердам, пристань на морю и Амстердам. У варошу Харлем находзи ше штредок культуры квеца, а Зандам главни варош дзе ше будую ладі. Зос державу управя краль — краліца. Народ припада гу германской раси, а по вири су понайвечей протестанти, католикох ест меней.

Ту маме на кратко поведзено главни прикметы Голандії. Вона найславнейша по своім статку. Його виховує и з нім роби земледлец, па зато о нім и напишеме дацо вецей.

Голандски земледлец.

Сами Голандяне дзеля своїх земледліцох на три часци: земледлец зос сиверней, западней и з краю медзу риками Райну и

Масу. Вони ше розликую лем по способу думаня и обрабяня своїх польох. Шицки зато маю спильну циху же ше тримаю моцно у своїх организацийох.

Селянин зос сиверней часци Голандії, дзе половка жеми пред трома столітіями була под воду, зос свою организацию и роботу понаправял канали. Дзе було блато його виняли и так настали вельки озера до 5 метери глубоки. До тих озерох ше зберала вода зос жемох. Так як коло моря, так и коло юх направили насипи. Витерняки, котри гоні витор а не вода, черпаю до тих озерох воду, або заш до моря. Нешка то уж робя електричны машини, а стари витерняки остали лем на памятку. У тим сиверним краю насип найважнейша ствар, бо вон бра-

Господарство голандскаго земледлца.

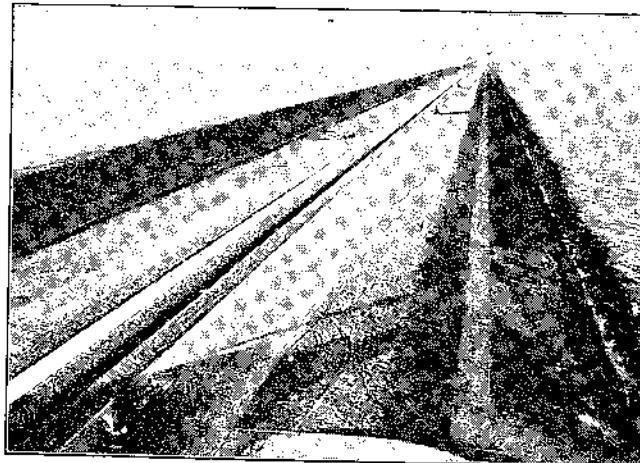
і од води. Вони трима у громади селянох. Кед ше морйо превелью дзвигнє шицки селяне ше позбераю да утверdzю насип.

Цилдер озеро.

Еден од найцікавших случаіох то висушоване велького Цилдер озера. У давни часы Цилдер залив бул одзелени од моря зос жему. Теды ше волало озеро Флев. Але вода под час плимі кажди дзень робела свойо и раз превалела, преляла жем, а зато же поза берегом Голандія була нізша як морйо, морйо ше віляло до Флева озера и постал цилдерски залив. Року 1866 млади инженер Лели по поручению влади почал робиц план, да ше направи насип и одзелі заш сухо од моря, а вода вичерпа,

Вон тот план зробел до найменших стварносцох за пейц роки, але почали го виводзіц аж 1919 року, а млади інжынер бул уж тэди міністэр за одводняванне. Іго план бул виведаені зос ма- ліма лем пременкамі. Року 1932 довершены насип котры дзелі Цілдер озеро ад моря. Насип дзялугокі прэйг 30 км., на дну моря ё ширы 100 м. а висши ё ад моря 7 метера.

Сланая вода помали постава сладка бо ё ше ту уліва една притока Райни Исел. Ёдна часці полдера уж висушена и достало ё 20.000 гектари орачай плодней жемі. Рахую же 1941 року і друга часці будзе висушена и достане ё ище коло 40.000 гектари плодней жемі. Остане вецка лем южна часці — два полдери — і кед ё ше і тоти висуша тэди ё достане 200.000 гектарі.

Одбранбени насип (гац) Цілдер озера.

Жемі за обрабяне, або 10 процентаў вецай жемі будзе за обрабяне як ёст тераз. А при тим остане і далей озеро, дзе ё будзе вода зберац зос 110.000 гектари поверхні и будзе служыц за на- водняванне праз сухе лето и за ховане рибы.

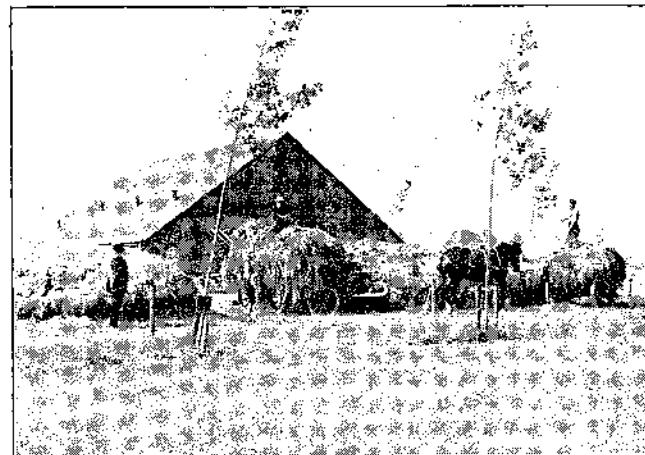
Жем у тим краю масна, будзе роснунг жыто, лен, копер, ци- буля, цукрова цвікла и шыцкі другі рошліны котрим треба масну жем. Але голандскі земледілец зато не ўшё з рока на рок віше ёдно. Не! Вон шпекулира, вон провадзі шыцкі висті зос пияцох. И кед видзи же на рок годзен драго предац цибулю до Англіі вон на шыцкай жемі посадзі цибулю. Другіраз видзи же буду добре плаціц за копер, вон ўго пошее. А кед видзи же дацо не будзе мац цену, вон ё стара позбуц ёшто да ўго

утрата будзе до менша. У тым ёштэ водзи по тарговски. Зато ходзі на житні пияци и на три и штири. Кед ёштэ там прешведчи же ўго рапунок добри, так роби и рихта ёштэ да ма надосць шаца.

На сіверу коло земледілства ховаю и вельо статку. Але швині ё любя бо воні ё чисты, та прицагую мухи, котры статок муча.

Коні маю мало, бо су драги. Кед ёштэ треба вожыц або дацо превожыц ма авто, а за роботу у полю трактор.

Да свойо продукты ёштэ преда основали ище коло 1850 року свойо задругі „Веілинген“. Ёст валали дзе ёст три такі „Веілинген“ ёдна коло другей: ёдна котра ма членох саміх католікох, друга лем евангеликох (протестанткох) а у трецей су мішани.

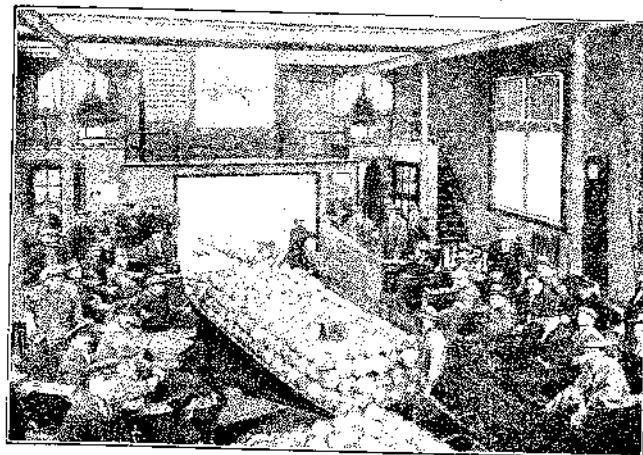
Напредне селянске господарство на висушенім Цілдер озэрх.

У западней Голандскай селянін заградар, бо жем баржей пісковіта. Але да ма ѿ скорей з яры ярні овоци або желеяну, маю заграды у склу. Воды ёст надосць та легка полівац, а жем досць влажна, а ма и роси вельо. У тих скленяных заградох перши огурки достанеце уж у фебруару, парадичу достанеце скоро праз цали рок, рибизли у марцу, на Вельку Ноц можеце мац на столе млады кромплі. Младей пасулі, мархви, шалаты достанеце праз цали рок. Шыцку туту заградарску роботу обрабя кожди сам зос своіма дзецьми, и ё ридкі обісца у котрих ёст и по осмеро. Слугу туту ридкі.

Жем медзі риками Райну и Масом найплоднейша. То найкрас- ши край Голандії. Заграда до заграды полна зос прекрасніма

овоцами: черешні, вишні, яблука, шлівки, кайси и шицка друга овоц. Шицка іх моц ше находзі у іх задружнай организациі. На тим малим фалату жемі отримує ше кожди дзень дас на 25 местах пияц за овоц. И кед кулице яблука, можеце буц певни, же яки су на верху, таки будзе и сами сподни шор у ладички. Ви можеце купиц яблука да іх ані не видзице и да точно знаце напредок, яки буду и велькі и красні. Сортиране (преберане) овоци ушорене и шицки ша тих сортых тримаю.

Як и у гэвтих двох провінцийах, так и ту шицки своё-организациі маю свой власны школы за польгослодарство. Держава лем надпатра и дава свою помоц, дзе треба, кед приходза кризи за земледілцох у Голандії, як до и по цалым швеце.

Предаване желењяви на лицитації.

Предаване продуктох зос загради на лицитацію.

Една цікава ствар, котру практичні голандски селянін видумал, то лицитація рошлінох зос загради. З початку вона была барз слабо ушорена. Заградаре приношэли на пияц свой овоцы и там еден предавал на лицитацію. Не было тэді ані сортираня, ані пакованя. Але зато не было ані успіху. Прето основаваю союз заградарох, котры мал организовац лицитаціі за одно место, або край. З тим помогнуту селяном заградаром да легчайше маю свой пияц: добре ушорену и запаковану овоц тарговци приходза на тото место куповац.

Уряднікі ю тарговцові такой придаю, пошлю дзе треба, а вон ма у готовым купене виплациц.

Да тата лицитація ідзе цо фрисше и цихшэ, выдумали и ёдну окремну электричну годзину. Тарговци шедза у полколу и продукты ше пред іх привожа. Стручняк випитуе ёй квалитет и одредзуюго. Аж тэді ше овоц приноші до сали пред тарговцох. На годзині казалька и нумери од 1 до 100, а под ін'ма заш нумери каждого карсцеля. Почина лицитація. Казалька ше помали руша, кед дойдзе по цену, котру тарговец сце ілациц, вон прицишне ёдну гомбічку, казалька стане, а за нумером тарговца, котры купуе, зашвици лампочка. Так предавач дораз зна и кельо му понукую и тарговца, хтори купуе (мено му уж зна по нумери).

Ноша голандски сир на пияц у Алкмаар-у.

На тот способ за даскельо годзини предаю тисячи кили вшелія-ких заградарских продуктох.

Ховане статку у Голандії и млечні вироби.

Голандія позната на цалым швеце як жем дзе ше хова добры статок, од котрого Голандянне доставаю велько млека и виробюю свой познаты сир. У Голандії ёст три чисты раси кравох: чарно-платкасті голандски тип, чэрвено-платкасті Маас-Рхайн тип, и білоглаві гронинг тип.

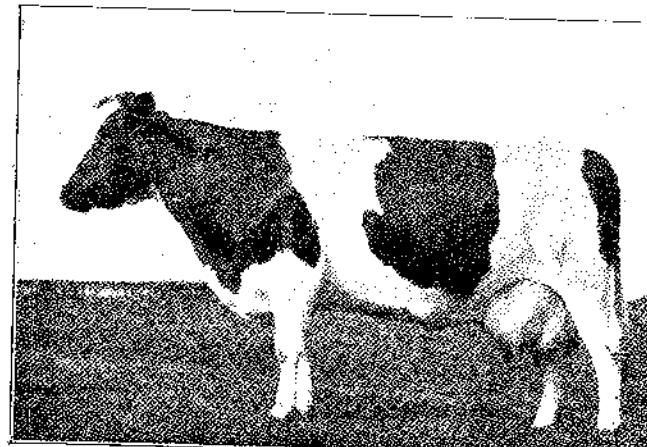
Першы тип найчастейши у Голандії и одликує ше же дава од шицких трох найвецей млека.

Други тип чэрвено-платкасті Маас стої на другім месце, а його главна одлика же ше легко прилагодзуе на шицки обставини

Буйак чарно-платкастей голандской пасмины.

Тоты штири голандски крави дали ў єдним року 36 и пол тисячи кіл. млека.

Крава чарно-платкастей голандской пасмины.
Млечносць
10.660 кіл. за
330 дні.

и до тих крайох дзе ше не уклада тельо уваги на поживу статку. Добры ё и за млеко и за месо.

Билоглави гронинг тип венши од обидвох спомнутих типох, а главна му одлика месо. У остатні роки велью ше стара о тим да ше и його млеко повекша.

Голандия политично подзелена на 11 округи. У 10 од тих 11 округах зорганизованы уряд — сточарски союз за водзене книжкох о походзенiu статку, а централа му у Гагу.

Зос точним пописованьем кравох и буякох, як и шицких іх потомкох дошли Голандянне до того же маю віше найлепши статок, знаю сродства и нашлідки хтори ше преноша. Кніжки ше водза за кажди тип статку окреме, а шицки три канцеларій сінтрализаваны у єднай главней. Союз ше з тим стара не лем да крави крашне випатраю, але випитую и количину іх млеца. И то ёдна од главных бригох. Зато наредзено же до книжкох походзеня мож записац лем тоти буяки котрих мацери випольнели голем у найменшай міри вимоги котри ше гледаю за добри крави. А гоч заш мац ма и велью вецей млека як цо треба да ма по книжкох, але буяк не през хиби, ані теди ше го не заводзи до книжкох.

Крем тей книжки походзеня ест ище прикладова книжка походзеня, до котрой мож записац лем тоти крави, котри на месо випатраю барз добре и немаю ніяку хибу, а гу тому у двух роках доения мали млеца кельо за то одредзене и то:

старосць крави	На дзень ма- млека голем литри	Густота масцы	Масцы ма- на дзень голем грами	Найменшай у єдним периоду доения	
				млека	масцы
2	10	3·40%	420	3.000 кг.	126 кг.
2½	11	"	463	3.300 "	130 "
3	12	"	504	3.600 "	151 "
3½	13	"	546	3.900 "	164 "
4	13½	"	567	4.050 "	170 "
4½	14	"	588	4.200 "	176 "
5 и вечер роки	14½	"	610	4.350 "	183 "

Буяцох тиж випитую. Поровную його потомки женски зос його мацеру и на кельо його потомки лепши як мац и вон може буц уведзены до тей книжки. Шицко тово пописоване ма за ціль, да виховую лем найлепши статок. За випитоване держава кладзе

своїх двох специялистох, главного инспектора голандской книжки походзеня, и юного урядніка як совитодавца зос немецкого союзу.

Вліда и тот союз робя віше у найвекшай злагоди. Так на пр. инспектор сточарства и млекарства зос министерства польопривреды участвуе на шицких схадзкох того союзу. На тот способ найлепше може буць злагода. Крем тога держава заклада и школы за сточарство и млекарство.

Приготавяне голандскаго сира.

Склад голандских сирох.

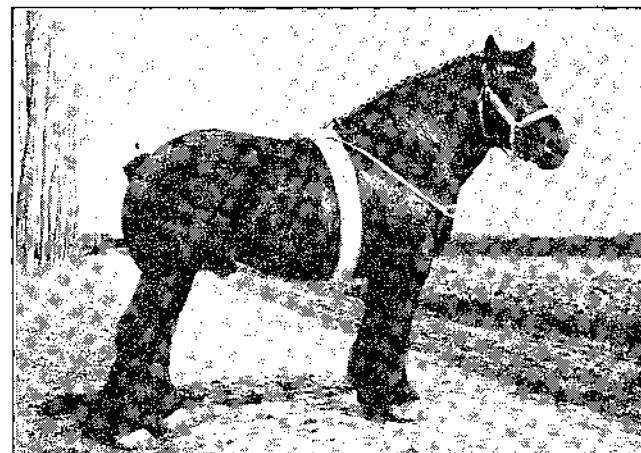
И за млечко ест контрола. Тоти комисії утвардзую доене, випитую келью млечко ма масцы, у своих лабораторийох. Держава у каждой провинциі ма свой контролни уряд, которому подложнышицки други крайово контролни уряды. Шицки нумери за млечко од шицких регистрованих кравох посылаю ше до главней канцеляриі -- книжки походзеня статку.

Зос тей роботи голандскаго сточара беру приклад по цалим швеце други напредни селяне и стараю ше по його способах свой статок ховаць, бо є утвардзени як барз добри.

Конярство.

Гоч земледельцы сами не хасную велью коня у своим газдовству, вони ховаю коні за себе, келью їм треба и на предай. Коні ховаю лем селяне, держава не ма свойо ергели, гоч зос законом конярство помага.

И за коні постоя подобни книжки походзеня, як и за крави. Млади коні можу достаць награды лем кед родитеље уписаны у туту книжку и припадаю ти истей раси коньюх.

Тип голандскаго коня за т рху.

Главни фели коньюх, котрих виховую, то чежки конь зацагане (голандско-белгийски тип) и легки селянски конь (голандско-олденбурски тип). Крем тога на даёдних местах ховаю коні за обеговане, котри ше велью вивожа до Англіі. Тих іх хасную за свойо спартски дружтва, бо Голандия ма прейг 200 клубох за шедлане коньюх.

Розуми ше, же и ту селяне у задруги. Вони водза главну бригу и выбираю файты коньюх. Держава їм лем помага. Па и у комисійох члени понайвецей зос тих союзох, а лем поедини уряднік од держави до комисії виименовани.

Други занімання.

Крем тарговини, земледілства, Голандяне розвили одну окрему тарговину зос квецом. Вшеляки квеца, и найридиши, можеце там достац. Вшеляке нашене вони маю, дома го садза, потім далей то предаваю. Тота тарговина зос квецом почала ище перед 400 роками, кед були тулипан, канчовик и други квеца зос цибульку пренесени до Голандії зос Малей Азії. Нешка найдзеце цали поля засадзени зос канчовиками, тулипанами и другим квецом. У 1932. року було засадзено 10.000 гектари зос квецом, а було предане за 19 мил. голандски форинти. У остатніх часох ше меней тово квеце и садзи, бо го чежко за граніцу предавац, а и цени му спадли.

Рибарство.

Голандія ма вельо моря коло себе, а гу тому ма вельо и сладкей води. Зато ест вельо рибара, котри лапаю и одну и другу рибу. Особено позната голандска гаринга, котра ше лапа у сладкей води. И рибаре маю свой союз — задруги — да себе буду баржей у помоци и цо лепшє вихаснью свойо можливосци. Рибаре видаваю и свойо новини.

* * *

Так сом у кратко описал найважнейши страни Голандії. То мала держава, але напредна, культурна. Одняли од моря вельки фалати жеми. Свойо бари висушели. Вшадзи претворели тоту жем на плодну ровніну, котра приноши найвекши хасен. Але шицко напредоване, шицка їх сила була, а и нешка ест у їх организациї, у задругтарству. Єден роби за шицких, а шицки за єдного у целей Голандії.

Най тот приклад малей Голандії послужи и нашим людзом да ше цо баржей збиваю до организаций, бо лем през добре ушорени организациі годни посцигнуц векши успих у каждом направяму.

Клишэй до тей статі „Голандія“, пожичел нам редактор часопису „Польоприведны Гласник“ пан Др. Еміл Половін-Пеция, та му и на тим месце щиро дзекуеме.

ГОСПОДАРСТВО

Ю. П.:

Цо од нас жадаю нашо домашній животині.

Мили газдо! Мушиш знац, же кажда животиня ма свой розум, може мац и свою думки, ма свойо чувства, смуток и радосц, здраве и болі.

Лем же животиня не гутори. Ти ей бешеду не знаш, не розумиш ю, а прето вона у твоім дворе, у хліве, на полю, чи у роботи вельо церпи. Але добродушни газда ше стара и то у своім интересу, у интересу свойого господарства, порозуміц домашню животиню и храніц ей здраве. На тих боках нашого календара ми поставаме заступніцы твоіх домашніх животиньох и наведземе ту, цо од тебе пита твой статок, домашній животині:

Конь.

1.) Мили газдо, ты знаш, же я твой найлепши, найхасновитши товариш у твоім господарству. Знаш, же я тебе и найвернейши приятель, прето це модлім:

2.) Тримай ме у чистоти, у хліве, дзе есть досц воздуху и дзе сухо. Старай ше кажды вечар посцеліц подомне сухей слами, же би сом ше по чежкей кождодневней роботи мог добре виспац и одпочинуц. Бо у мокрим хліве и у смрodu не мож спац. Похордим ше, будзем кашляц, ослабнем за роботу.

3.) Я у тебе робим найчежши роботы, у блаце и праху. Прето ме кажды дзень очисц, особено вечар, кед ідзем одпочывац. Кед бим жил шлебодно на желеним полю, як дзіви статок, такого чисценя бим не потребовал, умывал бы ме диждж и вітор.

4.) Кед ме даци болі, не знам зос тобу бешедовац, бо Бог, котри ме створел, як и тебе, не дал ми дар бешеди. Лем патрим на тебе. Прето кажде рано скорей як ме попрагаш до коча, опатри, чи подкови на моіх копітох у порядку, чи не мам опухнути ноги, пречухану скору. Кед видзиш, же сом хори, охаб ме

у чистим хліве, чи на воздуху у хладку и як знаш, помагай ми.
Кед не можеш мойо рани сам вілічиць, заволай ветеринара.

5.) Не давай ми ёсць, як гвари наша стара народна приповедка „много, та пустого“! Барз любим овес, мегке шено и цо за мойо здраве найважнейше, желенячу. Правда, не пущай ме самого гладнога пасця койяку желенячу, бо я не будзем знаш мири, та ше нагло напашем и вецка ше похорим, а то будзе недобре за мне и за тебе. Покош ми бетелінъ, чи іншаку желенячу, кущик ю висуш, лебо змишай зос суху покарму, та так ми дай ёсць.

6.) Сам видзиш, як любим чистоту. Особено любим пиц чисту и швижу воду, котру цадзим през зуби. Прето ше старай, же би сом віше пил зос чистей студні, зос чистого валова, або кабла. Од нечистей води, кед уж ме спрага пече и мушим ю вилиць, похорим ше, а то біда и за мне, и за тебе.

7.) В леце водне кед одпочивам, тримай мё у хладку, а в суботу ме уми у рики, чи з кабла, бо як сом уж гуторел, барз любим чистоту, а кед сом чисти, зос дзеку робим.

8.) Не претерхуй ме, віше меркай, же би щи коч не претерховал, бо и од вельких терхох постанем задихліви, будзем кашляць, будзем мочиць з креву и нафришко загінем.

9.) Не бий ме, модлім це, бо мне то так болі, як и тебе. Вер ми, же тот добри газда, котри батог над своим конем трима лем на параду. Не сци, же би сом ше звікол на батог и не любел робиць.

10.) Кед ме предаваш, не забудз повесць моему новому газдові, яки сом, келько можем цагаць, до любим, а цо не любим. Поведз му, да мё вон не бие и да мё трима у чистоти!

Крава.

Чесни газдо и газдиню! Не мушим ше вам длуго представиць, бо ви знаце, яки хасен вам приношим. У шорового газди, котри люби свой статок и санує го, шорова и я. Же бім давала досць млечка, модлім вас:

1.) Тримайце мё у чистоти, у шоровим, сухим и видним хліве. 2—3 раз на тидзень чешце мё, бо так будзем здравша, лепшие будзем ёсць и покарм ми будзе лепшие смаковаць

2.) През жиму не кармице мё лем зос суху покарму. Давайце ми цвікли, кромплі и інше, а не лем кукуричанку и сламу. Суд, зос котрого пніем, ма буц віше чиста, а и вода у ней.

3.) Кед будзем жиць у чистим хліве, ёсць и желенячи, пиц

чисту воду, зос чистого кабла, віще будзем здрава, а будзем даваць здрави потомки и велько млечка, котре будзе тиж здраве.

4.) В леце рано, кед ме женеце на пасовиско, дайце ми кущик сухей покарми, же би мё водне од желеней паши не болел брух, жалудок, бо ше можем легко нохориць од самей желеняви. Не давайце ми велько бетеліни желеней, швижей, але кущик висушы ю, лебо змишайце гоч з якимгод сухим покармом, да мё не надуе.

5.) Кед сом цельна меркай на мне, моя мила газдинько, най ме нікто не біе, не гоні да бегам. Теди ми не давай ёсць „велько, та пустого“, бо себе зос тим наполнім жалудок, котри прициска у мне целе и не дава му ше розвиць.

6.) Кед ше врацім зос паши, дайце ми заш сухей покарми и оброку, не дойце мё такою, охабце мё куцік, най себе спокойно румегам. Кед сом пред породом, не дойце мё пред нім гоч 6—8 тижні. Док дойчим целе, не дойде мё, бо будзем слаба и я и целе.

Курка.

1.) Кед видзэм зос вайца, приношим зос собу яр, цеплоту, лето, препородзене природи. Мне ше шицки радую, але мало их знаю, як треба зомну поступаць.

2.) Кед сом ище барз малка, меркайце, да не змокнэм, бо будзем хора, не будзем мац на себе здраве пире. Давайце ми ёсць замешки, до котрэй можецце мишаць и кущик на дробно порезаней желеняви.

3.) Дайце ми чисти, видни, сухи курайк, бо и я любим чистоту. Бо кед ме будзець тримаць у цемлім и мокрим курніку, без воздуху, не будзем несць вайца, будзем хора, смутна, и достанем вши.

4.) Давайце ми и кед вірошнем віше шорово ёсць рано, на польаднє и вечар. На дворе віше тримайце за мне швижу, чисту воду, бо през води, як и од нечистей води будзем хора, не будзем несць вайца на вашо здаве и ваш хасен.

Пес.

Мили мой газдо! Не мушкиш ме тримаць, кед сом за тебе не потребни. Але кед ме уж маш, мушки знаць, же я медзі твоіма домашніма животнями найрозумнейши. Я шыдко видзім, познам тебе, членох твоій фамелії, и твой статок. Я найвирнейши ти тебе. Прето це модлім:

1.) Я не небесна птица, чи лелия, але твоя домашня животиня, котру ти маш кармиц так, як и други животині. Правда, же я не цагам за тебе коч, не давам ци млека, не нешем ци вайды, — але чувам твою обисце, твой статок, идзем зос тобу на полью, чи на далеку драгу.

2.) И я любим чистоту, прето ме мушки умивац гоч раз на тидзень. Не пущай ме на уліцу, да не постанем бездомним псом и не звершим у шинтеровим кочу. Далей ме чувай од уліци и од других псох, бо можем принесц до твоего двору кояку хороту, од котрой ше може обрац и твой статок.

3.) Не бий ме, бо ме то болї, як и тебе, поступай зомну чловечески, бо знаш, яки сом іу чловекови, іу своёму господарови вирни. Кед пойдзеш зос обисца, розкаж своей газдинї и дзецом, да ме не муча, не бию.

Заключене.

И найменши хробачок, то Боже створене — „всякое дихавие да хвалить Господа“ — прето богоўйни, культурни, чесни чловек нігда не мучи не лем свойого ближнього и не роби му зла, але сануе и свой статок и кожду животиню.

У даяких культурных державах, у Немецкай, Франциі, Англіі и Америки ест закони, котри строго караю кожде мучене кождай хасновите животині, коня, пса и т. д. Ми знаме, же нашо людзе любя свой статок, але ипак видзиме у дзепоедных обисцох, як дзекотри газдове, чи фамелій мучя статок — пре некультурноси и несвидомосц.

Треба знац як зос статком поступац и думаме, же тоти паршорики послужа на то, же тата несовисносц гу животинъю, котра ище медзи нами постої — препаднє.

Любме нашо и цудзи животині и приучуйме на туту любов и нашо дзеди!

„ПОЛЬОПРИВРЕДНИ ГЛАСНИК“

ВЕЛЬКИ ИЛУСТРОВАНИ ПОЛЬОПРИВРЕДНИ СТРУЧНИ ЧАСОПИС.

Поучник за розшириоване практического знання у польопривреди.

Основани 1921. року. Виходзі двараз на мешац.

Рочна предплата: за дружтва, валалски хижі, школы, читальні и предузечча 160— динари, за других 130— динари.

На „Польопривредним Гласнику“ робя прэйг 300 наших югославянских польопривредных стручнякох, а и красне число з других державох познатых у земледлству учених людзох світскаго гласу. Тота богата співпраца найлепших представнікох польопривредней науки и праксі найлепша гаранція, же читаче у часопису найду добри розправи, найлепши упuczованя, найпевнейши стручни совіти и повідомленя о шицких питаньох у шицких діланкох напредней роботи у польопривреди.

Велькі хасен дава тот часопис кождому сталному читательству и предплатнікови котри уважно провадзі шицко ў тот часопис приноши зос пірка найпозваных.

Часопис илустрованы зос драгима сликами зос польопривреди; друкую ше мішано зос кирилицы и латиницы.

Найзгоднейши часопис за шицки польопривредни оглашки, бо ше друкую у велькім числе примиркох и чита ше по целей держави.

РЕДАКЦІЯ И АДМИНИСТРАЦІЯ
„ПОЛЬОПРИВРЕДНОГО ГЛАСНИКА“ НОВИ САД
СРЕМСКА УЛ. 6.

Як треба кармиц и розплодзовац швині.

Природа швіньох.

Велі думаю, же швіння уж од своєй природи нечиста жи-
вотиня, бо ше барз люби ваяц у блаце и прето тримаю свой-
швині у велькай нечистоті. Але швіння барз чиста животиня, котра
вше меркуе на то, да ей лежовиско будзе вше чисте. А до бла-
та лега вона лем прето, бо ше сце охладзиц. Так треба знац, же
швіння ше добре розвива лем у велькай чистоті. Кед ю тримаце
у нечистоті, вона заостава у росту та барз легко достава рижни
а найчастейше хороти скори.

Дзиви швіні жио у цеплих краіох, найбаржей у мочварных
и шеновитых краіох, дзе ше карміа зос коренями, лесовима пло-
дами и т. д. Од тей дзивей швіні походзі и наша домашня
швіння, та и вона ше може кармиц зос таку пожыву.

Швіння пре ей легке кармене и пре ей месо и масц, барз
потребна животinia.

Швіння рошне до штвартого року, а може жиц и 15—20
роки. Одросли швіні можу важыц 200—400 кг. У вельких варо-
шох найвецей питаю 8—9 мешачни тлости швіні, бо месо таких
швіньох барз смачне и іх месо барз добре за печене.

Файти швіньох.

У нас найбаржей позната монголица; вона випатра так:
Ма дзугоке и широке цело, кратке фіне рило, кратки ноги, кан-
драсту шерсц, чарни нос, чарни ратици и на концу ухох и хвоста
чарну шерсц. Ей плодносц не велька; звичайно опраши 5—6
прашата, котри ше помали розвиваю, а єднорочни важа (не кар-
мени) 60—75 кг. На два и пол рока важа 80—120 кг. Од 100 кг.
кукурици добиваю на ваги до 20—24 кг. Кармене іх тирва 5—6
мешаци. Карміа іх найбаржей пре масц и сланіну.

Слабу плодносц и ненагле розвиване монголици мож попра-
виц, кед ю опплодзиме зос англійскими швіннями.

Шишака. Вона ё напевно найстарша файта швіньох у Ев-
ропи. То мож видзиц и зос того, же вона найбаржей слична
дзивей швіні. Ей цело кляпчисте зос видзвигнутым хрибтом. Ей
рило моцене и дзугоке. Ноги ценки и високи. Опраши ше лем раз
до рока, по 4—5 прашата. Ей прашата ше розвиваю помалши
як прашата од монголици. Их ше карми аж по двух роках, бо
аж тэди су цалком развити. Од 100 кг. кукурици добилю на ваги

18—30 кг., утие на 200—250 кг. Ей месо сухе, не згодне за пе-
чене лем за колбаси, салами и други месни вироби. Вона розши-
рена у нас по гористих краіох (Босна, Лика и т. д.)

Туропольска. Ма вельке цело, широки хрибет, округлы
спущени задок. Глава полудлуга зос спущенима ухами. Ей шерсц
гладка, або кандраста, на рижних местах цела чарней фарби. Ей
ноги полуудлуги. Опраши ше раз до рока по 4—7 прашата. Роз-
виток подобни як и у монголици. Масц и сланіну од туропольских
швіньох барз хвала. Барз добре ше опплодзую зос чарними
(беркширами) и билима (йоркширами) англійскими швіннями.

Англійска велька била (йоркширска) швіння. Най-
вецей розплодзена у Англії у Йоркширу, та отамаль ма и назву.
Ма дзугое цело, ровны широки задок (хрибет), глубоки перши.
Глава мала, нос криви. Ноги ма штредні. Барз плодна. Праши ше
двараз до рока по 9—14, але и 16—18 прашата. Прашата ше
скоро розвиваю и уж за 10—16 мешаци важа 150—250 кг. Месо
іх фіне и смачне. Вона потребує барз добре кармене и вельку
чистоту. У нас их ховаю скоро на шицких економіях, держав-
ных и приватных.

Англійска чарна (беркширска) швіння. Ма широке
цело зос ровним хрибтом. Кед ё викармена, ей брух спущени
аж до жемі, таки ей ноги барз кратки. Глава кратка, широка.
Фарба беркширской швіні чарна, зос билима знаками на чоле, и
на ногах. Вона ма тоти добри свойства же ше легко карми и
паше, прето у нас ю крижаю з туропольскую швінню и газдове ю
радо тримаю. Першираз опраши 3—4 прашата, але далей праши
по 9—12 прашата. За два роки опраши ше и пейцраз. Прашата
праши барз малки (75 дкг.), але ше барз нагло розвиваю. За 8
тижні важа уж по 6—10 кг., а за 1 рок 70—100 кг. Одросли
важа коло 200 кг. Ей барз добре свойство есть и у тим, же при
закланю ма мало одпадкох (лем 10—16 проц.) так, же ей чиста
вага барз висока. При 250 кг. чистей ваги дава коло 80 кг. масци.
Месо ма моцене, а косцы фини, так, же беркширски швіні звичайно
чежши, як випатраю.

У нас ше ховаю на державнай економії у Митровиці и др.

Як ше карміа одросли швіні?

Вельо наших людзох тиж румаю, же найлегчайше кармиц
швіні, вони „шицко поедза“. Та то не баш так, бо треба знац
кармиц и швіні. Як их маме кармиц?

1.) Одросла швия пое шицки кухньюо одпадки, задоволіше зос лісцом од шалати, капусти, шпинату, цвікли, келерабу, крем того зос рижними рошлінами. Швия барз люби кукурицу, бундаву, мархву, попадани овоци, пасулю, муку и т. д.

2.) Швия нагло и лакомъ є, та прето поживу слабо пожува, прето ей поживу треба даваць змлету и густу, а же би була густа треба до нея даваць кукуричней, чи овшаней муки, бундави и т. д. Треба мерковаць, да швіні не доставаю горуцей, чи зквашнетай поживи, бо барз легко ше похорею на жалудок и загиню. По едзеню швіньом віше треба даць чистей, швіжей води.

3.) Поживу швіньом віше треба даваць так, да ю вони вихасную. Кромплі треба увариць и поджамиць, замішаць зос напойом або зос млечними одладками. Сирови кромплі барз часто спричинюю прелів — проганячку.

4.) Месо найлепшай якосци достава ше од карменей швіні которую кармиме зос ярцом, млеком и зос кромплями. Од кукурици и іншай муки сланіна постане ритка и мегка. Напроців од жиру и грашку сланіна тварда и моцна.

5.) Поживу треба даваць точно, на істи час, бо іншак ю швіні не вихасную добре. Од єдней фели поживи на другу віше треба помали преходзиць. Купеним слабим швіньом не треба даваць такою добру поживу, на ню їх треба постепено привиковаць.

6.) До поживи зос часу на час треба даваць кущик хранивого вапна, бо то швіньом найбаржей потребне, або даваць до поживи угляного прашку. Швіні треба пушаць да ходза по вонку, а особено добре по писку да чамкаю по жемі. Не добри зуби зос пискох швіні треба одстраніць.

Найглавнейше пушаць швіні на пашу, бо вони од жленій паши, од ходзеня, од пребування на швіжим воздуху барз рошию и розвиваю ше! И англійски швіні треба пушаць на пасовиско, бо вони то найбаржей потребую!

Швіньски карміки.

За швіні, особено за тоти, котри кармиме за заклане, треба добри кармік. Кармік треба побудоваць на сухим месце, котре не виставене вітру або горучаві. Сам кармік муси буць воздушни, чисти, шветли и пространі. На одрослу швінию ше рахує 3—3 и пол кв. м., за шудови 1 и пол до 2 кв. м., за праше меней. Високосць карміка най будзе 2 и пол до 3 м. Подлога у карміку може буць з цегли, або зос цименту, ма буць кущик нагнута, же би мокрача могла исці вонка.

Обор віше ма буць векши, да ше швіні можу преходзиць, крем того у обору добре викопаць за швіні купатило. Барз добре до єдного кута обору насипаць гліни, гару, вапно и писок зос розвалінох, да швіні можу себе шлебодно риць.

Хороти швіньох.

1.) **Руменець, лібо вербанець.** То є барз обераца хорота. Вецець ше явя в леце, як в жиме. Достава ю здрава швіня, кед ше дотика зос хору. Хороту мож познаць по тим, же ше под скору явяю мали червени пеги. Чим ше швіня похорее, такою ю треба оддзеліць од здравих швіньох, але найлепше здрави швіні оддзеліць, бо и тот кармік, (обор, слама) може буць заражены.

Вербанець ше лічи зос инекциями, лік за инекції вираਬя

Дзеци кармія прашата.

бактериологични институт у Крижевцях. Инекцию дава ветеринар и швіня скоро оздрави, та постава одпорна проци тей хороти.

2.) **Швіньска пошесць.** То є обераца хорота запалене плюзох. Хороту мож познаць по кашляню, скорим дыханю, и по червених пегах.

3.) **Швіньска куга.** Обераца швіньска хорота, вона ше указує так исто, як и пошесць, але при ней ше явяю кирвави преліви.

Швіньску кугу дотераз ше неудало так лічиць, як руменець. Але и проци ней пренайдзени лік зос шприцованаць, но дотераз ё ўже не так розширени и познаты, — але постоі надія, же зос тим ліком інак мож будзе успішно бориць ше проци тей швіньской хороти, котра газдом приноши найвецей чкоды.

Як чувац швині од тих хоротох?

Нашо швині од хоротох зачуваме:

- 1.) Кед их тримаме у чистим, воздушним и сухим кармику.
- 2.) Кед их чуваме, да ше не дотикаю зос хорима швіннями.
- 3.) Кед кармик часто дезинфікуємо зос вапном (біліц мури).
- 4.) Кед ше швині не розплодзю барз у сродству, бо зос тим постаню слаби и меней одпорни проци хоротох.
- 5.) Кед им даваме лем здраву и не погубену поживу.

Биркаш Михал:

Допатране прашней швині и прашатох.

Прашну швиню познац по тим, же ше ей уж у другим мешацу брух повекша. А у штвартим мешацу ше ей уж цицки полня зос млеком. Прашна швіння добре да ше довольно преходзі по ширшим месце. А не добре швиню гнац на длагоку драгу

Як очуваме прашну швиню од нешорового прашеня?

Ветеринарска наученосц показуе же прашну швиню не шлебодно биц и гнівац ані не шлебодно ю на кармиково давери нагло уганяц. Не шлебодно ю зос цалком жимну воду напавац и не дозволіц ей же би ше у цалком жимней води купала. Єсц ей не шмеме давац ёдла, котри запалени (горуци даралов або бетеліну). Таки ёдзеня не треба давац прашней швині, од котрих тие, лем хтори ю змоцнюю як: отруби, овшани даралов, кукурични даралов и т. д.

Ёдзеня од хторих швіння тие зато не шлебодно ей давац, бо у швині затие барз утроба и прашатка, та ше вец чежко праши.

Прашна швіння треба да ма віше швижи помії, а не даяки стари зквашнёти, а не добре и жимни.

Зато же прашна швіння, кед ше ма уж фришко опрашиц, пати од завераня утроби, добре ей давац варени кромплі, або вареней кравскей цвікли, бо тата пожива ю розширює.

Помоц швині при прашеню.

Тидзень або два як ше ма швіння опрашиц завера ше ю обашка до одного хлівка. Єсц ей мож давац як и скорей отрубовей або з ярчаного даралову замешки. Добре давац, варену

циклу або кромплі. Кед ше швині цицки цалком наполня зос млеком то знак, же ше швіння уж фришко опраши. На даскелью годзини пред прашенем швіння себе рихта лежиско. Кед то обачиме, можеме ми ей направиц зос чистей слами. Кед ше почне прашиц, а видзиме же чежко ідзе, шмеме ей помагац, лем барз мушиме мерковац.

Швині хтори ше за време ношения довольно преходзели, досц на ніх лем мерковац да зос свою задню часцу не буду цалком при муре упарты.

Кед прашатко видзе вонка цалком у блани (воденяку) то треба дораз розрезац, же би ше у ней не зафітовало. Прашатком дораз дзірки у носу очисниц і пупок одштригнуц кед сам не одпаднул.

Даскелью дні пред опрашеннем швінню треба зос ритким гребенем чесац по хрибце и бруху да ше цалком приучи гу нам.

Кед ше швіння праши треба мац при себе кошар (корпу) и прашатка треба од ней одберац и класц до кошара и одстраніц од ней, бо ест швині хтори свой мали поездза док маю ище блани на себе. А ест швіння хтора за време прашеня од болю става и вец заш лега и може прилегнуц прашатко.

Кед швіння уж вируци и „постеліцу“, а прашатка ше цалком осушили теди их можеме пущиц гу швині. Найслабшим праштком треба дац цицкац зос предніх цицкох бо вони наймлечнейши, а прашатка обычно хтору цицку першы раз влапели тоту буду до остатку тримац. Кед маю прашатка оштри зуби и колю швині цицки, треба их з кліщами оламац.

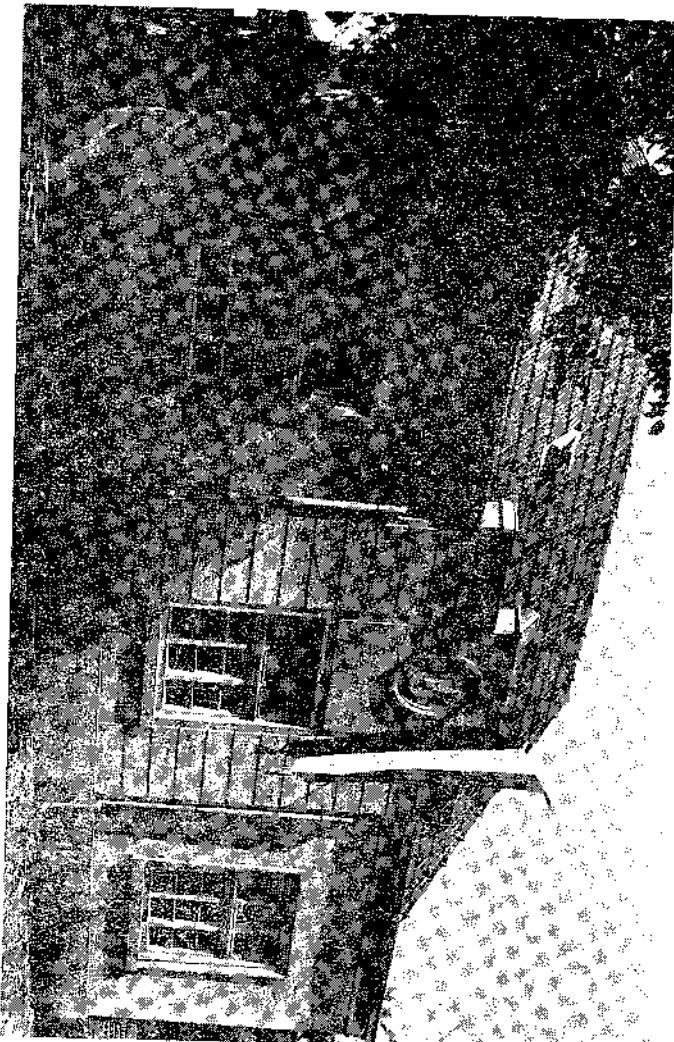
Не живи опрашени прашатка и „постеліцу“ не треба охабиц у кармiku, бо швіння пое и научи ше и живи прашатка єсц. Прашним швіньюм не треба давац меса бо и теди ше можу научиц свой прашатка єсц.

Кед опрашена швіння барз ослабла, теди ей треба давац пиц посного млека до хторого треба додац мало отруби. А мерковац на то да віше будзе у сухим и цеплім лежовиску. Кед швіння ма мало млека теди ей треба давац єсц вареней замешки зос кукуричнай або овшаней муки. Цицки ей треба намасциц зос камфором, шпиритусом або зос паленку и длаго чухац зос чистуренду.

Допатране малих прашаткох.

Кед осетиме же мали прашатка достаню „прелів“ треба пойсц до апатики купиц мало таналбина и дац им полиц до посного

млека. Прелів прашата достаню веци раз зато бо захладаю або им начкодзи швінське млецо, зато теди треба швіню напавац зос густейшими помиями то ёст треба до помийох положиц дакус веци отруби або овшаного даралову. Кед прашатка маю 5 тижні

Для наших релігійників у Р. Керескупе.

треба их одзеліц од швіні и покус кармиц зос кукуричним або ярчанима крупами, а пиц им треба давац посного млеца. Прашатка после 5 тижнях не треба да цицкаю лем тоти треба да цицкаю до 7 тижнях хтори сцеме зохабиц на файту. Прашатка хтори

ше одзелюю од дружтва и рию ше до слами не здрави и треба их одзеліц обашка. Прашатка хторих мац слабо дойчела, постаню малокревни и по 4 тижњох осипу ше зос так воланим шивим штроком (риня) постаню барз слаби, чежко ше поднімаю. Найперше их треба кармиц зос ярчанима або кукуричними крупами и зос посним млецом напавац. Кажды 3 дні их треба намасциц зос швінську місцу (раняви места) а по 4 годзинох окупац у цеплей води а зос домашнім мідлом добре позмивац. Добре ри-няви прашата у цмару окупац.

Рині ше можу обновиц, але ше заш потраца кед ше прашата добре кармя и кед ше чистота у кармуку трима, а гу тому треба их пущац цо веци на чисти воздух. Ветеринарска наученосц доказує же мали прашата треба пущац на тварду жем — гліну особено дзе зме посыпали орипане вапно зос мура або іншого там треба да прашатка рию то им барз потребне за розвіване их косцю.

Як кармиц мали прашатка.

Кед зме одлучёли од цицки прашатка треба да их пайменей пейц раз на дзень кармиме. Кармиц их треба так: на штверо прашата треба вжац 4 литри посного (преробеного) млеца и усилац до ньго 4 литри води. Тотошицко увариц и додац ти ньому ище юну килу ярчаного або кукуричного даралову або тельо кромплі и ведно увариц и вецик им давац по потреби.

Валовки з хторих прашатка ёдза треба да буду віше чисти, бо од брудних сквашнетих валовкох прашатка доставаю преганячку. А цали кармик у хторим прашатка бываю треба кажды дзень виметац бо у прашатковых изметох ше влеце затримую мухи, хтори приношую до карміка швінську хороту.

Кед прашатка дакус вецик може им давац по кус кукурици або ярцу, шлебодно и желевяви по кус.

Тоти мужки прашатка, хтори не думаме охабиц на файту кед их одлучиме од цицки кед маю 7 тижні треба их „вичисциц“ бо ше познейше вичисцени помаліни и чежше гоя. Того дні, кед зме вичисцели прашатка треба им давац меней ёсц и пиц, але им треба порихтац цепчу и чисту посцель а за 3 дні не треба их пущац зос карміка да себе не завалаю рану.

Женски прашатка не треба мішковац до 6 мешацох бо ше буду чежко розвивац и заоставац у напредованю.

Пейдзешат способох за предвидзене погоди.

Природа нам дава вельо знаки, по котрих кажды чловек може легко предвидзец погоду. Тоты знаки упазнали пастире, селяне, то есть людзе, котры жию ў природы, та су зос ню павязаны. Тоты знаки служели людству за познаване и предвидзене погоды през столітгия, а нешкя признаю их за правилни и правдивы и учени людзе.

* * *

Предвидзене дажджу.

Брамушки надзвичайно роботны, вредны, а у брамушніку и наоколо яго віда віше вельки рух.

Магарцы рича частейше, як обычно.

Загоены косци починаю боліц на тым месце, дзе були зламаны. Когуты махаю зос кридлами, а кури барз немирни.

Мешац ма наоколо себе обруч.

Пси и мачки барз заспани и леніви, мачки барз любя спац коло огня.

Пире и сухи лісца наоколо мочарох ше звиваю.

Риби ше бавя на поверхні води.

Мухи ше хпаю до хижы, та су вецей досадзени, як другираз.

Жаби гласно нарату крекетаю по барох и яркох.

Чарни кос (ригов) барз гласни и немирни.

Статок на пасовискох ше збива до юнай громади и з глаўвами ше обраца проци вітру.

Страка наглас кричи.

Атмосфера ше незвичайно пречисцуе.

Звук (глас) ше чуе яснейше и на векшу даліну.

Гуски и качки густейше гагаю и гласнейше.

Лампи и швички горя цмейше.

Дим ше швидко дриля зос комина.

Хмари у облику габох предповедаю, же найпознейше за два дні будзе дажджу.

Слунко над заходзеньем бляде.

Зос канала ше ширы моцны смрод.

Велі рошліни ше нагинаю гу жеми, а квитки ше завераю.

Кед ше прибліжує буря, говлі вілетую зос мочарох на суху жем.

Павуки бегаю по мурох.

Пред вечаром мож видзиц желени жаби (кані).

Ластовки леца ніско коло жеми.

Гушлі, и інши музични інструменты не маю такого чистого звука, як другираз.

Витор ма тути звук.

Статок дзвига глави.

Страки ше збиваю по гніздах.

Дим ше сцелі по жеми.

Предметы у даліни ше нам видза блёжей, як другираз.

Предвидзене красней погоды.

Пергачи леца позно в ноци.

Рижни файты хробачкох леца позно в ноци.

Жайворонки (шковранчкі) леца високо и длуго шпиваю у воздуху.

Мешац ясни.

Дим з комина ідзе просто до воздуху.

Гоч хмарно, небо ше почне рано позно розяшньовац.

Гвозды на небе швица яснейше.

Шаркань з паперу мирно пліва у воздуху.

Слунко на западу червене.

Предвидзене пременкох у погоды.

Реуматични болі ше змоцнюю.

У лесох шуми и гучи.

Людзе, котры церпя на часте болене глави, поносую ше, же іх болі глава.

Слунко віходзіи червене.

Предвидзене хладносци.

Рижни мали пташки прилетую блізко гу облаком.

Огень гори ясно и шветло, а то знак, же іще длуго будзе сухо.

— — — — — Знаки за поясньование погоды зберало людство од кеды лем ше находзі на тей жеми и зос ягох кажды наш господар и тераз дома чи на салашу віше може предвидзец погоду, чи сей пременку.

Метерски мери.

Метерски мери заведзени найскорей у Французкай, а познейшэ у шыцких европейских державох крем Англіі. Скорей ше хасновали рижні стари мери, у кождай державі другі.

Мери за дужину.

Початна мера за меране дужини то метер. Метер то штэрцец милийонтна часц жемскага меридиану.

Меридиан то пол задуманого обруча хтори опасує жем а ідзе точно ад сівернага до южнага жемскага полу. Пише ше зос *м* и кладзе після гу числу у истым шоре. Дзелі ше на меншыя часцы то: дэциметры (*дм*), центиметры (*цм*) и міліметры (*мм*).

$$1 \text{ м} = 10 \text{ дм} = 100 \text{ цм} = 1000 \text{ мм}$$

$$1 \text{ дм} = 10 \text{ цм} = 100 \text{ мм}$$

$$1 \text{ цм} = 10 \text{ мм}$$

Векши мери од метра то:

$$1 \text{ дакаметр} (\text{Дм}) = 10 \text{ м}$$

$$1 \text{ гектометр} (\text{Гм}) = 100 \text{ м}$$

$$1 \text{ кілометр} (\text{Км}) = 1000 \text{ м}$$

Стари мери за дужину були тоты:

$$1 \text{ ват} \text{ ма } 1 \text{ м и } 896 \text{ мм або } 6 \text{ шухи}$$

$$1 \text{ шух} \text{ ма } 0 \text{ м } 316 \text{ мм}$$

$$1 \text{ цол} \text{ ма } 2.634 \text{ цм (2 цм и 6 мм)}$$

$$1 \text{ смушка} \text{ ма } 2.195 \text{ мм (2 мм и 195 тысяча часц ад мм)}$$

За ват выбрана висіна нормално велькаго и розвитога члова. Шух то дужина цалей талпи. З руками ше вимера кед ше зложа два песци з нацагнутымі грубімі пальцамі. Як ше стари мери за дужину меняю до новіх указуе I. табела.

Мери за поверхню.

Початна мера за поверхню то квадратны метер. То табла зос правіма угламі и штырома странамі дзялкіма точно по 1 метру. Пише ше зос *м²*. Дзелі ше як и метер за дужину:

$$1 \text{ м}^2 = 100 \text{ дм}^2 = 10.000 \text{ цм}^2 = 1.000.000 \text{ мм}^2$$

$$1 \text{ " } = 1.000 \text{ " } = 10.000 \text{ " }$$

$$1 \text{ " } = 1.000 \text{ " }$$

Векши мери од квадратнага метра то: ар (*а*), гектар (*га*) и квадратны кілометр (*Км²*).

$$1 \text{ кв. Км} = 100 \text{ га} = 10.000 \text{ а} = 1.000.000 \text{ кв. м}$$

$$1 \text{ га} = 100 \text{ а} = 10.000 \text{ " }$$

Стари мери за поверхню тоты:

$$1 \text{ ютро або голт} \text{ ма } 1.600 \text{ кв. вата або } 5.750 \text{ кв. м.}$$

$$1 \text{ ланц} \text{ ма } 2.000 \text{ кв. вата або } 7.187 \text{ кв. м и } 5 \text{ кв. дм.}$$

$$1 \text{ кв. ват} \text{ ма } 3 \text{ кв. м и } 60 \text{ кв. дм.}$$

$$1 \text{ кв. шух} \text{ ма } 9 \text{ кв. дм и } 9 \text{ кв. цм. точнейшэ } 0,099.856 \text{ кв. м.}$$

Як ше квадратны вата пременяю до квадратных метрах видно зос табели II. — А як ше ютра претворюю до гектарох и кв. м. мож видзіц зос табели III.

Кубичны мери.

Хаснуеме их за вимерйоване велькосці простору да го забераю поедини предметы. Початна мера кубичных метрах то кубичны метер. Кубичны метер то коцка, хтора дзялока, широка и висока по ёден метер. Значы з кубичнымі мерамі мераю ше шыцкі предметы хтори маю шыцкі три дімінзіі — дужину, ширину и вішину. Кубичны метер ше пише зос *м³* и кладзе ше коло числа у истым шоре. Дзелі ше на істи часцы як и метер за дужину.

$$1 \text{ кб. м.} = 1000 \text{ кб. дм.} = 1.000.000 \text{ кб. цм.} = 1.000.000.000 \text{ кб. мм.}$$

$$1 \text{ " } = 1.000 \text{ " } = 1.000.000 \text{ " }$$

$$1 \text{ " } = 1.000 \text{ " }$$

Векши кубичны мери істи як и за дужину, але ше пре велькосці нігдзе не хасну.

Исто так нешка ше уж не хасну ўні стари кубичны мери. Прето их не виношіме.

Мери за текущы ствары.

Початна мера за меране текущых стварох то літра. Пише ше зос *л* и кладзе ше коло числа у истым шоре. Літра велька точно телько, келько велькі 1 кубичны дэциметр. — Меншыя мери од літра то дэцилітер (*дл*), центилітер (*цл*) и мілілітер (*мл*).

$$1 \text{ л} = 10 \text{ дл} = 100 \text{ цл} = 1000 \text{ мл}$$

$$1 \text{ " } = 10 \text{ " } = 100 \text{ " }$$

$$1 \text{ " } = 10 \text{ " }$$

Од векших мерах за текущы ствары хаснуе ше найвецей гектолітер. Пише ше зос (*гл*) и кладзе ше коло числа. 1 гл ма 100 літраў.

Од старых мерах за текущы ствары у нас ше спомінаю лемока и аков.

$$1 \text{ ока (ма 4 сатлікі) то } 1.415 \text{ л (1 л и 415 мл).}$$

$$1 \text{ аков (ма 40 оки) то } 56.589 \text{ л (56 л и 589 мл).}$$

Мери за чежкосц.

Початна мера за меране чежкосци то килограм або кила. Пише ше зос *kg* и кладзе ше гу числу у истим шире. Килограм чежки точно тельо кельо чежка ёдна литра чистей дестилираней води при цеплоти од 4 гради целзиуса. Килограм (кила) дзелї ше на декаграми або деки (*dkg*) и грами (*gr*).

$$1 \text{ кг} = 100 \text{ дкг} = 1000 \text{ гр}$$

$$1 \text{ " } = 10 \text{ " }$$

Векши мери за чежкосц од килограма то метерска цента або метер (*q*), тона (*t*) и вагон (*v*).

$$1 \text{ в} = 10 \text{ т} = 100 \text{ q} = 10.000 \text{ кг}$$

$$1 \text{ т} = 10 \text{ q} = 1.000 \text{ кг}$$

$$1 \text{ q} = 100 \text{ кг}$$

Од старих мерох за чежкосц у нас ше до нешкa затримала лем ока. 1 ока ма 1·280 кг (1 кг и 280 гр).

Виношиме то же би нашо людзе могли цо легчайше хасно вац нови мери, хтори ше нешкa вшадзи хаснью, а на хтори ше нашо старши людзе не можу ніяк навикнуц.

Гу тому нови мери вельо точнейши цо ше може видзиц и зос приложених табелох

Осиф Торма.

I. табела.

Як ше меняю вата, шухи, пальцы и смушки до метрох, центиметрох и миллиметрох.

ват	метри	шух	метри	цол	центиметри	смушка	миллиметри
1	1·886	1	0·316	1	2·634	1	2·195
2	3·793	2	0·636	2	5·268	2	4·390
3	5·689	3	0·948	3	7·902	3	6·586
4	7·586	4	1·264	4	10·536	4	8·781
5	9·482	5	1·580	5	13·170	5	10·976
6	11·379	6	1·896	6	15·804	6	13·171
7	13·272	7	2·213	7	18·438	7	15·367
8	15·172	8	2·529	8	21·072	8	17·562
9	17·068	9	2·845	9	23·706	9	19·757
10	18·965	10	3·161	10	26·340	10	21·950
20	37·930	20	6·322	20	52·680	20	43·904
50	94·824	50	15·804	30	79·020	30	65·850
100	189·648	100	31·608	40	105·360	40	87·808
500	948·242	500	158·040	50	131·700	50	109·750
1000	1896·484	1000	316·081	100	263·401	100	219·501

II. табела.

Як ше меняю квадратни вата до квадратних метрох:

Квадратни вата	маю квадратни метери	Квадратни вата	маю квадратни метери	Квадратни вата	маю квадратни метери	Квадратни вата	маю квадратни метери
1	3·60	6	21·60	20	72·00	70	252·00
2	7·20	7	25·20	30	108·00	80	288·00
3	10·80	8	28·80	40	144·00	90	324·00
4	14·40	9	32·40	50	180·00	100	360·00
5	18·00	10	36·00	60	216·00	1000	3600·00

III. табела.

Як ше меняю ютра жеми до гектарах и квадратних метрох.

Ютра	МА Ю		Ютра	МА Ю		Ютра	МА Ю	
	гектари	квадратни метери		гектари	квадратни метери		гектари	квадратни метери
1	—	5750	8	4	6000	60	34	5000
2	1	1500	9	5	1750	70	40	2500
3	1	7250	10	5	7500	80	46	0000
4	2	3000	20	11	5000	90	51	8500
5	2	8750	30	17	2500	100	57	5000
6	3	4500	40	23	0000	500	287	5000
7	4	0250	50	28	7500	1000	575	0000

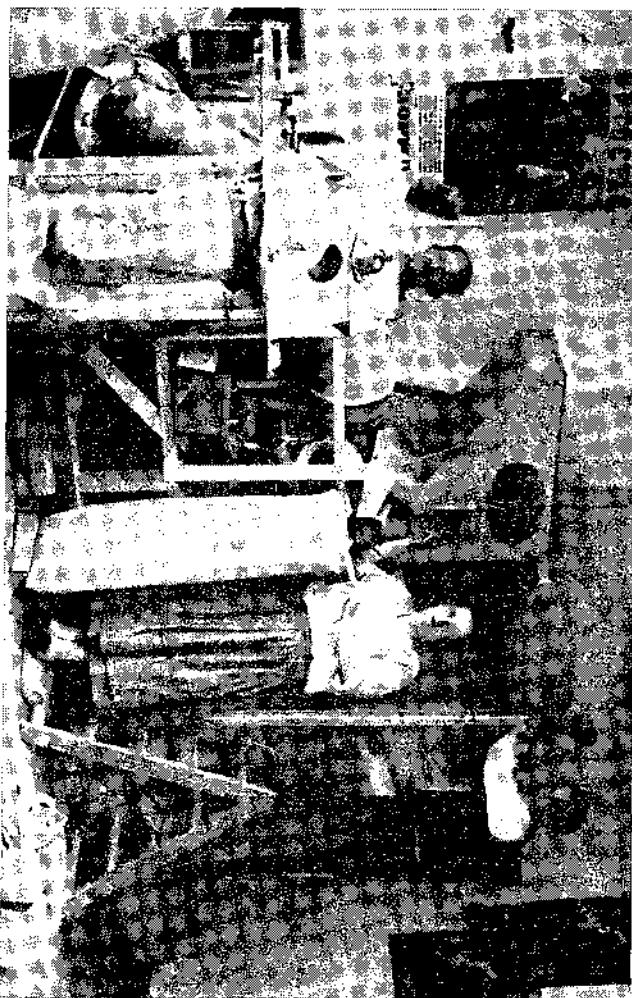
Селектори за жито.

Давно нашо людзе зарно за шаце слабо окреме рихтали. Док ше тлачело на коньох, жито за шаце ше вяло и так чисцено од нашеня коровча цо у нім було.

Кед почали тлачиц на машинох з початку тото жито цо мало буц на шаце препуштовали „на коперай“ да так будзе цо лепше пречисцено и за шаце порихтане. Та людзе видзели, же то не досц, бо им кажди рок у житу було досц корова, котре завадза квалитету житу. А ясна ствар, же яке шаце, таки и плод. Одтадз приходзело старане за цо лепшима машинами за чисцене жита, да вецка и зарно пошате принеше цо векши и цо лепши плод.

Так пришли „трибri“ уж усовершенши машини за чисцене, котри не лем шмеце, куколь, шніц чисцели, але виберали и хибне

жито, котре не таке добре, як цалком здраве. У новши часи маме ище совершеншы машини за чысцене „селекторій“, котры велью лепше одстранюю першэ нашэнне коровча, а гу тому і легчайшэ жито або і преламане выбераю. А гу тому маю такой порихтани і бубен за т. в. прашковане жита.

Селектор ч. 1. Штефана Нярадзя з Р. Керестура.

Як знаме, попри шыцким чысценю жита, трафя ше же у житу ёст велью куколю і шніцу. То приходзі одталь, ке тоти хороти приходза од малих хробачкох „бактерийах“, котры войду до жита, а вецка су пошати ведно зос житом. Тоти бактерій войду і до такого жита дзе шніцу не было у полю, але было витлачэнне на

истей машини на котрой і жито у котрим было шніцу, бо шніц у зарну таки обераци як при людзюх вельі хороти.

Да ше зніша тоти бактерій шніцу у житу людзе жито каменковали — мочели у воді зос розтопенім белавым каменком. Так вельі і нешкя робя. Лем при тым велью раз ше става, ке каменок шыцкі бактерій не позабива, а зніши і плодносць зарна, котре вецка до жемі пошате не зіходзі. Зато у новши часи видумали прашки як Порзол, Ортостан і ім подобни з котрима ше жито запраши. Вони маю туту добру страну, ке житу не чкодза, а і шніц певнейшэ унічтожую, а гу тому су і туні. Лем хто з німа роби муши мерковац, бо су отровни, та з неумітима руками не шлебодно ёсць.

Еден таки модерны селектор, котри нешкя хасную уж шыцкі напреднейши газдове приношиме і на нашай слики.

Польопривредна вистава у Новым Саду 1940. року.

Завод за приредзоване „изложби і сайма“ польопривредней комори дунайскай бановини превжал 1938 року од дружтва польопривредниках дальше приредзоване медзинародней вистави за польски продукты і статок у Новым Саду. Перша того роду вистава була приредзена 1920 року, а зорганизовало ю дружтво польопривредниках, котры маю найвекшу заслугу, ке тата вистава постала стаёмана кождорочна. Вона не лем найвекша того роду вистава у Югославії, але найвецей доприноши унапредзеню мадерного газдованя особено зос статком, а тиж зос виноградарством. Гоч ше вистава вола медзинародна, на ней у главним викладаю свойо продукты лем нашо державляне, але іх понукую купцом і домашнім і странским. Виставяче були скорей готово шыцкі з Дунайскай бановини, тераз их ёст і зос других бановинох, а число срезох котры беру на ней учасці з рока на рок віще баржей рошне. З почаку найвецей участвовали вельки юсідателе, а нешкя велью участвую члени поединих задругох.

Тогочна вистава однесла над шыцкима дотерашнім рекорд и по числу приведзеного статку и по квалитету.

Швині по файтох того року першэ место завжали монголици, вец беркшири і йоркшири. Того року особено велью было виставячох малих земледільцах зачленётих у своїх задругох. Прето и ма вельве значене за ніх тата вистава, бо вона ма вельки вплив на

витворйоване цени нашого статку за приплод. По податкох цени рогатому статку були од 3.071 дин. до 8.138 дин., коньом од 6.140 до 14.071 дин., зашвині од 869 до 1.876 дин.

Року 1940 на вистави участвовали зос швіньми и то: зос монголицами 30 члени з 12 задругох, а мали 311 корнази, 37 швіні; зос беркширами 42 " 15 " " 129 " 72 " зос йоркширами 8 " 4 " " 21 " 19 "

Приплодна швіння беркширской файти одлікована зос I. награду у Н. Саду 1940. р.

Хователь
Чордаш Л. Дюра,
Коцур.

Приплодна швіння „Лиска“ беркширской файти.

Хователь
Чордаш Л. Дюра,
Коцур.

Задруги виложели тиж и овци и то файти цагая, каракули и мерино и то зос 12 задругох було 21 виставяч зос 132 глави овцох.

Од рогатого статку було приведзено зос Сименталской файти (242 члени зос 66 задругох) буяци 248, крави 38, яловки 48, целята 9. Зос подольской файти приведзено (зос 2 задругох 4 члени) 15 буяци.

Од коньох було файти ионилюс 54, полуенглези 12, полуараби 2, липицакери 2, арабски 3 (зос 30 задругох, а членох 51).

Крем того було виставено 230 кліткі рижней живини: гуски, жури, пульки итд.

Як видзиме число приведзеного статку на виставі було вельке и з рижних краёх. Шыцки тоті глави препатрала окремна комисія, котра додзелела и окремни награди у пенежу за найлепши статок и швіні. Крем пенежных наградох були и награди чесци як пехар Й. В. Краля, п. Министра польопривреды и други. Пре-

Приплодна швіння беркширской файти, одлікована з I. награду у Н. Саду 1940. р.

Хователь
Чордаш Л. Дюра
Коцур.

Приплодна швіння „Бора“ беркширской файти.

Хователь
Чордаш Л. Дюра,
Коцур.

кратке место не приношиме число наградзеных виставячох, але нам, Русином, на чесци спомінаме, же другу награду за швіні у пенежу достала задруга ховательюх швіньюх зос Коцура.

З того шыцкого видзиме, яку вагу маю организаций у нешкайшим гаzdованю. Нашо людзе маю дома красни статок, але вельо-раз лем пре своё недзбалство и неорганизованосц траца вельки суми пенежу, котри би могли достац, да ше дакус вецей стараю

за свойо, цо маю, а предаване тога статку зорганизую през задругох, у чим им и сама держава идзе на руку.

* * *

З тей нагоди сцеме напомнүц участвоване Коцурскай Задруги за ховане швіньох на новосадской вистави. Першираз брала учасць 1937. року прэйг ёдного члена зос двома корназами и ёну швіню. Цена посцігнута була 1300 Д по фалату, а були тиж наградзены зос першу награду. Року 1938. участвовали 2 члени зос 4 корназы, а посцігнуты цени були од 2200 Д до 2500 Д, а достали и два перши награды. Року 1938. реорганизавана тата задруга у Коцуре, ступели до неё новы члени так, же на вистави мали виставені 11 корназы и 2 швіні, а цени попредзных главох були од 1500 до 2200 Д, а наградзены зос 6 першими наградамі, двома другіма. Року 1940 участвовали 4 задругаре, але число іх виставеного статку ше уж вельмь подзвягло, так же было 15 корназы, 10 швіні, од котрих 15 фалаты достали першу награду, 5 другу награду, а крем таго сама задруга як организация достала другу пеннежную награду. З тым зме указали, же и ми ше можеме ровнац зос другіма народамі коло нас. Лем то ище вше мало и премале число тих задругарох, котры ше стараю по найновших способах ховац свой статок и так за свой труд достац цо векшую плацу.

Ту мушым похваліц и братох Русинох з Керестура, котры того року брали учасць на тей вистави, виложели добры материял и були одлікованы, як тиж и нашо браца з Дюрдьова.

Тоти даскельо шорики сом написал, да ше и ми, Русини, упатриме на други народы коло нас и береме учасць у таких газдовских виставох, котры нам лем хасен можу принесць, кед дакус уложиме труду и организуеме ше. Зато треба да и ми будземе шыцки у своіх задругох, бо то у нешкайши час малому газдові едині помоц и ратунок.

**Чордаш Л. Дюра,
задругар з Коцур**

ЗА НАРОДНЕ ЗДРАВЕ

Слена К. Солонар-Полівка:

Ручна апатика.

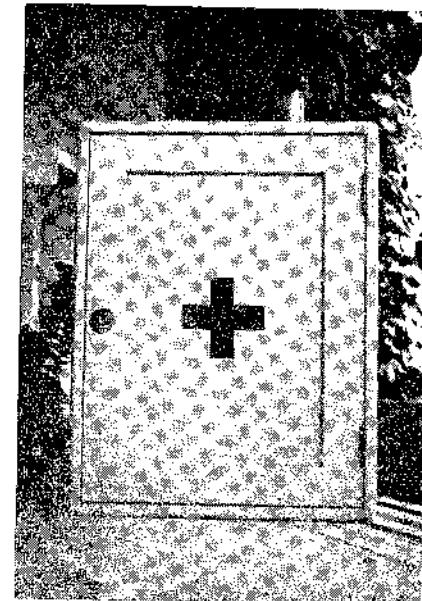
Ручна апатика ма важну ролю у чуваню народнаго здравля и зато би добре было да ше и до наших обисцох уведзе. Особено добре придзе ёдна ручна апатика на салашу при малих дзецеах. Каждодени живот принесе вельмь незгоды; урежеме ше, попечеме лебо попариме ше, паднеме, оглода ципела, бочкора, праскаю руки, гамби, нараз нас влапи жима, болі нас глава, гарло заболі дзеци и ище вельмь други бриги нас найду. Кед маме шыцко при руки и розумиме ше у лаваню першай помоці вельмь бриги можеме зменшац, болі скрациц и олегчац. З малим трудом и не вельким трошком скоро кожда газдиня може себе створиц ручну домашнюю апатику.

Як вона випатра?

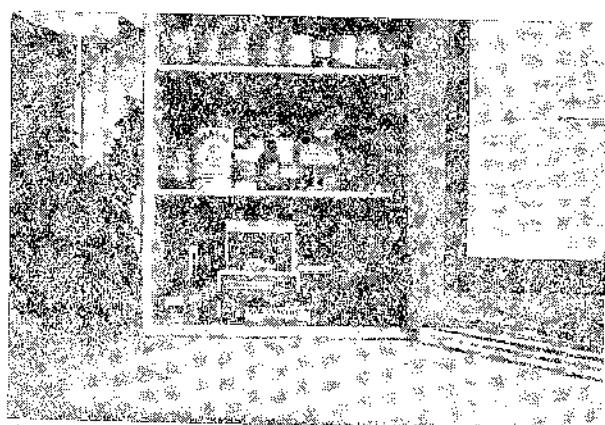
У ёдним малим орману, хтори можеме з ключиком заверац да дзеци не дойду ту ліком, тримайме найпотребнейши ствари за лічене, першу помоц. И до того орманчика поскладайме лікі хтори ше троша кед маме хоре у обисцу, а не тримайме на облаку лебо на другім таким месце, дзе дзеци легко достаню, бо так ше уж досць нещесца трафело. Лікі хтори преостаню исто ту чувайме лем напінімі себе од чого су и чи су за старых чи за дзецеі. Велі драгі лікі ше поодруцую лем зато же нет стаемнаго места за ніх у обисцу. Ту одкладаме и рецепты цо од поединіх дохторох маме. У нас особено вельмь бриги маю жени же не знаю дзе положіли рецепт, цидулку. Не мож досць опомінац млади мацери да себе ушоря такі орманчик и буду видзиц же яка то велька помоц. Од шыцкого лем мало треба, баш да ше найдзе при руки. У кождым валале требаць би частейше отримоўвац самарянски течаї да ше эспособя жени, млади дзивчата за даване першай помоці. А при каждой векшай ствари дораз волайме дохтора.

До домашнай апатики спадаю тоти найглавнейши ліки:
Гиперманган. То дробни падерочки и кед даскельо пущиме до води добиєме червену, кущик пламеністу воду, хтора добре

Тх на слики приношиме ёден практични орманчик ручнай апатики, широкей 38 см. и високей 50 см: — Так випатра заварти

и так отворени

средство за дезинфициране, вимиване ранох. З тим плокаме уста, кед нас гарло болі лебо кед зме зуб дали цагац. Зос тоту воду можеме себе и руки умивац кед маме хоре у обисцу на оберацу

Домашня апатика.

хороту. Меркуйме на тоту воду, бо е отров! Исту воду можеме добре вихасновац при дробизгу. Кед їм даваме пиц не придзе на ніх хорота да здихаю, а кед хори пию, оздравя!

Йод-тинктура. За дезинфекцию малих ранох, а и дзецом можеме дзирави зуб намачац кед их болі.

Дерматол. Жовти прашок за посипане раны, суши, гой и дезинфицира раны.

Бурова таблета. Кед дацо напухне положиме ёдну гомбичку на пол литри води да ше розтопи. Намочме чисте платно, дакус висцискаме, положиме на опухнуте место, а з верху положиме дунстов папер лебо гумово платно, да ше влага не вицагуе а затим цеплу хустку лебо суху ренду.

Кинески капки за зуби. Першое барз важно, особено хто ма похібени зуби, най по кождим ёдзеню добре вилюка уста зос літну воду да у погубеним зубу ніч не остане, бо тоти остатки од ёдла ище баржей погубя боляци зуби. Голем вечар добре очухац зуби зос зубову щетку и зос прашком за зуби. Лем кед зме добре вичисцели зуби, накруциме мало вати на ширково древко и з тим накапкаме боляци зуб и попиреме ёден прашок Єзол.

Вата зос железним клоридом. Продив кирявеня зос носа и раны. Фалаток вати положиц до носа и з пальцом прысцисця на рану положиц вату и зос завойом добре превиц.

Борвазелин и Цинк вазелин за раны, пирщики, випреване, дзецеох и старших, оглодани ноги, попраскани руки и гамби.

Дзецинска масц за вшеліяки раны цо дзеци маю, отвар и за випреване помасции.

Фластери рижни за покриване малих ранох и за приліпене фатъолика (газе) при векших ранох. Напоминам, же на раны можеме лем таки фластер ставяц дзе и фатъолу ест

Вата и рижни вельки завої.

Течносц процы опекотини. Опечене место дораз намасциц и стално трмаац на тим ёдну зос тоту течносцу намачану ренду чисту, та ані болі не будземе мац, ані мехири ше не направя. Меркуйме на опечени раны, бо вони ше чежше ліча и скорей ше гноя як урезана рана.

Аспирин, Кинин, Єзол — хаснуеме іх кед нас глава болі, жима бие лебо зуб болі.

Грипозол хаснуеме кед маме грипу лебо жима нас бие же нас и на косцох болі; 3 раз на дзень 1 прашок.

Иордан капки при вшеляких болях у бруху и жалудку, а лепше можеме и ёсц за німа.

Валерианово капки. Кед ше зриваме в ноци, кед зме ше злекли, при слабосці шерца и кед дахто сце замлец по 20 капки до воді.

Рицинус зейтин, и Єлкона чай за чысцене жалудка и кед дахто не ідзе шорово за себе.

Таналбін таблети и угльсво таблети проци преганячкі. Пиємем их зос чайом.

Чай руски вариме кед зме прехладзени и кед нас преганя, лем теди през цукру.

Гидрофен гипероксид 3 % за дезинфекцию отворених ранах и зос тим знімаме приліпени фатъолик зос рани. Насипеме на фатъол, воно почне врец и тата габа знес шицок гной зос рани, а и фатъолик ше одпущи. Хаснуе ше юдна ложка на два дәци воді и за виплокане гарла, а и за капкане до уха кед мame превельо масци у уху та не чуеме добре и болі нас.

Гидрофілна тканина, фатъол за рани то кладземе на рану аж вецка придзе вата зос верху! Вше режме з чистими ножнічками а лем краї лапайме до чистих рукох кед ставяме на рану.

Пращок за посыпане дзецох и старших, кед ше зноя и випреваю.

Термометер за меране горучки. Добре кед мame при руки дзедом такой мераме горучку чим ше на даци поносую.

Шприцла за очи, палічка за масц, ножнічки, даскельо иглы за покапчане.

Бор пращок (Acidum boricum). На юдну литру воді положиме 30 грамми, превариме и маме незвичайно хасновити лік за виплокане гарла, мандульох, кед су запалени. Исто з туту воду вимиваме очи кед нас боля по роботи у праху, з конопу. Млади мацери наі себе з таку воду змиваю перши и пред и после дойчяня та нігда їм ше не запаляя перши, а и дзецко не достане „вишњови квет“, як у нас гваря, кед уста боля. Барз туні и одлични лік.

Руменец познати лік.

Ліпов чай.

Бензин. Коло рані зос вату й бензином чысцімем скору.

То би були найважнейши ліки, але може кожди и по своей дзеки составиц, а може и лем поедини ліки себе набавиц до зна, же часто треба. То не драги ствари, кожди себе може набавиц.

Мушиме раздумовац на тим, же особено у нешкайших часох ніч не представя таку вельку и сигурну вредносц як нашо здравле! Шицко може препаднуц, але кед здравле маме, вец зме годни себе хлеба заробиц. Зато и чувайме здравле зос ручну домашню апатику! Лем юдна ствар при тим барз важна, же першу помоц укажеме и себе и другим лем теди, кед ше до того наисце розумиме, иншак нам лік годзен висц на чкуду. Кед не знаме, ѹо треба робиц, дораз волайме дохтора!

Як треба варыц хорим и слабим.

Длугорочна пракса у апатики ме наведла на то, да ше забавим зос тим вопросом. Тримала сом и преподаваня, а тераз виполнім свойо обеддане ѹо сом женом дала, напишем и до календара даскельо добри рецепты з хторима ше можу послужиц при допатраню хорих и слабих.

Шицки знаме же на ѡеми найвекше щесце здравле, але то не каждый зна же яку важну ролю ма єдзене у очуваню здравля и же баш зос добрым и прикладным єдлом можеме найлегчайше страцене здравле врациц. Здравим и добрым єдзеньем подкрипюеме нашо цело так же воно постане способнє да ше само бори процив хортон. Жена, котра зна добре варыц потребни єдла полак ма бриги и видатку и барз велью помогнє хорому да ѹо скорей оздрави. Зато треба при допатраню хорих не лем на ліки патриц але и на добре єдзене, хторе можеме исто тримац за драгоценны лік до нам сама природа дава. Научце ше жени добре варыц, да и зос найскромнейших стварох можеце смачне и добре єдло давац на стол. Да будземе здрави, потребно да мame мішану поживу и то, желеняви, овоци, млеко, масло, масцы, цукер, хлеба, меса. Превельо меса не трошмє! При хорих и слабих так треба поступац зос єдзеньем, же им ше веци дава баш тогто, ѹо им хиби зос организма.

Туберкулезним, ефтикам, котрих цело нагло опада, мушиме давац велью масного, сладкого да надокнадзиме ѹо немилосердна хората сцагуе. Малокревним ѹо веци желеняви, овоци, вшеляки печинки и барз хранліви єдзеня исто як и при ефтики. При вельке горучки и кед ше барз зноі хори, треба давац велью лимунади, малинового соку, млека, кафи, чаю з лимуном, масну месову юшку. Кого преганя треба му давац таки ствари, хтори го затримаю: чарну кафу, чаю зос лимуном, румом лебо коняком, моцну ме-

сову юшку (зняц перше кожду капку масци) зос ризкашу. Хто чежко идзе за себе тому дайме вельо желеняви, овоци, шлівки, смокви, кислого млека. Худим вельо маснога, слаткого, а тлустим мало маснога мало хлеба ніч слаткого, а рельо желеняви и овоци. Бо як важне да слабим даваме хранліви едла исто таке важне да старшим, тлустим и кирвавим лем легчайше єдзене даваме, бо з тим ім живот предлужуєме. При цукровей хороти шицко ше вари през цукру исто нарочито ше вари при каменкох у жовчковим мехиру лебо кед печинка болі. При слабих жалудкох завини чи маме вельо лебо мало квашніни, а иншак ше дава єдзене кед ёст рана у жалудку. Вец мушиме питац дохтора, да нам одредзи едла але його порада лем так ма свою полну вредносць, кед знаме шицко наварыц. Зато барз важно да дзивчата научиме добре приготовиц єдзеня. То би було ище важнейше як вишыване!

Понеже при веліх хорих, а и здравых дохторе наредзую вельо желеняви и овоци, прето садзце жени у заградки: грашку, келю, пасулі, бундави, келераби и другу желеняву. Як ше то готови паніматка Тымкова добре описала у „Кухарки“, а хто сце може ше питац и у апатики як и дотераз, радо повеме як ше готову тоти здрави легки едла. Хлопи най садза вельо овоцово древка и най іх допатраю! Исто най ховаю малини, рибизли, польски ягоди, да през лето ма цале обисце овоци. Наварме вельо соку од малини та будземе мац за слабих и хорих приемне и здраве лице цалей жими.

Едзене ма буц не лем смачне и добре, але важно да и точно у одредзеним часу даваме хорим. Обично ше дава рано, на 10 годзин, на поладнє, пополадню на штири и вечар. Бо кед частейше даваме и по меней, жалудок лепше к легчайше вихаснус єдло. По єдзеню хори и слаби муша мац одпочивку голем два годзини да ше єдло баржей вихаснус. А як треба вариц хорим и слабим о тим цалу кніжку би могол написац, я лем тельо сцела да вам голем даць повем да маце понята яку ролю ма єдзене у нашим здравлю. А тераз лем даскељо рецепти дам, хтори найчастейші питаю од нас у апатики.

Моцна юшка за хорих, слабих, положніци. Курче порежме як на папригаш, а до гарчка положиме ложку масци, фино порежеме цибульку и желеней петрушки, на коцки порежеме даскељо мархви, петрушки и то шицко зос месом ведно попражиме на горуцей масци як и папригаш, вец посыпеме зос вельку ложку муки дакус пообрацаме, попражиме и налееме зос

воду и посоліме по смаку. Циҳо вариме юшку док месо постане мегке, положиме мало ризкаши, а кед ё уварена, юшку висипнеме до миски дзе зме уж розмишали жовчок од вайца зос даскељо ложки шметанки. А ище смачнейша юшка кед нарежеме округли фалати лимуна до миски. Исту юшку можеме наварыц и зос целячини лебо и през меса, лем теди нарежеме на коцки даскељо кромплі и за пар динари косци вивариме у юшки.

При малокревных, туберкулозных можеме дакеди место ризкаши лебо цеста и гомбовци зос печинку уварыц до юшки.

Гомбовци так приготавюеме же помелеме зос курчеда лебо зос целячай печинки еден фалаток, на дробно порежеме цибульки, желеней петрушки, посоліме, кущик попру положиме, едно вайцо вдериме, добре розмишаме и зос малу ложичку кладземе до врацей месовей юшки и за кратки час вариме. Треба спомнүц же печинка з тим вешей вредзи за нашо здравле чим меней ю вариме. Вельо слабокревных ше ліча так же помелю печинку, положа на танер и прелею зос врацу горуцу юшку и так єдза. Нешка правя и лікі и инекцыі од печинкох и з тим ліча малокревных.

Випражена печинка. Порежме на ценки фалатки печинки, пообрацаме у муки, а затим у горуцей масци лебо зейтину випражиме, а лем кед винеме зос масци посоліме по смаку. Гу тому дайме хорому влєце желеней фалати, а вжиме з дунцох вишні и мегки кромплі, пире, хтори так готовуеме же очисцени кромплі увариме у мало посоленей води, прецадзиме, фалаток масла даме, варешку млека лебо пар ложки шметанки, добре помишаме ище на огню, кед треба соліме и такой ше ё бо лем фришко уварени су смачни. То можеме часто правиц малим дзецом кед іх прікармююеме, а и старим зос слабим жалудком.

Помлете месо даваме за слабих и то обычно целячини лебо зос курчевого билога меса, але за хорих хтори добры жалудки маю а муша мац моцну поживу як на пр. и при ёфтики можеме зос швіньского меса. Месо фино змелеме, на масци попражиме, дробно порезану цибульку даме гу месу, затим положиме мало паприги, попру, солі (при слабих жалудкох вихабме попер и папригу!) дас два цали вайца, даскељо ложки шметанки, добре вимишаме и зос презлами направиме логачики и випечеме их у горуцей масци.

Гомбовци од сира. Легке и незвичайно хранліве єдло! Барз радо єдза и хори и дзечи. На єдну особу ше обычно ёдно вайцо рахуе а на осем вайца єдна кила фришкого доброго, ви-

цадзеного сира вежнеме. Рострепеме цали вайца (зос тим цо пену трепеме) досц моцно, а на кожде вайцо положме ёдну ложку грису и мало солі, то зохабиме да стой пар годзини. Сир добре прэгнечеме, помишаме зос вайцом и грисом, кед нам не досц густе, можеме пар ложки муки додац, гомбовци вишулькац зос муку, зос вельку ложку класц до врацей горуцей води и при моцним огню дас ферталъ годзини варыц. Вибрац гомбовци зос дзираву вареху да ше оцадза од води, а до горуцей масци дайме пар ложки шметанки и ту покладзмеме гомбовци и по волі поцукруйме их.

Пташково млечко. Осем вайца можеме вжац, жовчки размішаме зос 6 лебо 8 ложки цукру (уж хто яке слатке люби) так длugo як то уж при тортох звичайне. А бильчики розтрепеме на тварду пену и даме дас два ложки цукру а затым іще трепеме. У ёдней шерпені превариме літру и пол млечка, даме ёдну ванилю и зос вельку ложку кладземе зос твардей пени галушки до врацого млека, пообрацаме да ше за пар минути поваря. Готови варени галушки выбераме на миску а млечко по мали дававаме гу жовчком и на огню тримаме и мішаме док почне гуснусц, веџ знееме з огня прелесеме били галушки и положиме на жімне место.

Борщ. Можеме правыц зос каждого такого меса цо и обычно юшку вариме лем месо на дробно порезане прелесеме зос воду, ціхо и длugo вариме док не треба желеняви класц. Порежеме на резанки даскелью мархви, петрушкі, досц червеней цвікли а кед то уж мало мегке посолімё го по смаку, дадаме пол глави на меньши фалатки нарезану капусти и вариме док шицко добре, фино мегке постане и на концу дадаме тельо парадічовей юшкі да ма кущик квашні смак (мож и окреме квашніц). Направиме зос цибульку и мало муки запражку, попру дадаме и запражиме юшку а на концу по волі дадаме шметанки. Здраве и добре едло бо велько желеняви ест нука!

Пити з овоцу. Влеце кед ест вшэліякей овоци, барз добре едло! Три дэци млека, ёдну ложку цукру, за динар квасу охабиц да постоі, да квас ше дзвігнє, веџ тельо муки намишаме да цісто лем дакус будзе густейше як палачинково цісто а зохабиме да кішнє, веџ посолімё и штири жовчки, мало масла, 1 дэцу шметанки и тельо муки даме, же кед сипеме цісто да ше розлез по помасленей тепши. Дас ферталъ годзини зохабиме киснуц у тепши а веџ з верху положиме таку овоц яку баш маме, чэрешні,

вишні, шлівки, кайси лебо рибизли и поцукруеме по смаку. Пложмеме, да ше цесто пече. Докля розтрепеме бильчики на пену и даме дас два ложки цукру и далей трепеме. Кед цесто на три ферталі випечене, вінeme зос рерни, посилеме зос білу пену и при ціхому огню допечеме.

У нашым валале скорей як и нешкі учительки отримовали школу за варене. То вельки труд бул за іх, але з тим вони не звичайно велько зробели, а котры дзівчата там научили чисто и добре приготавц ёдла най буду тим учительком віше благодарні. Бо не лем за свойо, поедини фамелії важно да ше шицко добре вихаснүе, навари але и за цале дружтво, державу, бо жена зос тим же добре приготуе ёдзене чува здравле членох фамелії а подзвигуе и нове и здраве потомство.

Мудри людзе так гуторя, же хто зна варыц злато трима у руки!

Слена Солонар-Полівка, апатикарка.

Др. мед. Полях Йосиф:

Найвекши неприятель чловека бактерій и оберацы хороти.

Медзи нашима найвекшима неприятелями ше находза и найгорши, а то бактерії, котры особено важну ролю бавя як спричинитеље хороти. Же би зме ше од іх могли чувац зос успіхом мушиме знац дацо о іх живоце и способу преношэння. Цо то спрадви бактерії? То малючки рошлінки, мали живи створеня, котры зос шлебодным простым оком не можеме видзіц, але лем зос склом за повекшоване, микроскопом, котре их повекшуе голем 500 до 1000 раз, обачи нашо око. Же би себе чловек могол голем як тае поняте зробиц, сцем надпомнунц, же ше до ёдней капки води змесца и 1000 мілійоні кокі — то ёден род бактерійох. — Такі су и чежки. 2000 мілійоні такі кокі важа ёден цали грам т. б. тысячну часці кілі.

Але вони зато не шицки нашо неприятель. Ест их и таки, през котрих би зме не могли ані жиц. У шицких животных процесах маю важне діло. Вони за себе ёден цали живот, микрокосмос.

Нас ту занімаю лем тоти, котры нам можу чкоди нарабиц. Як нам чкодза? Вони нам на приклад, загубя месо, овоц нам згніе, млеко ше звари або постане аж горке, кромплі постаню шліскаци як жабуріна, хлеб ше почне цагац, варена желенява сквашніе, масло ше згоркнє, а вино ше почне цагац — цікнє, —

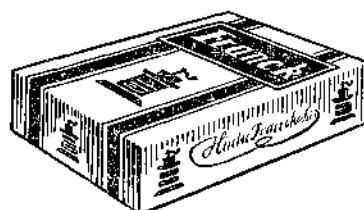

**НАШО СТАРИ
Ю ЗБЕРАЛИ!**

Нашо стари зберали цигу-
ру и хасновали ю за лік,
бо вона помага вареню жа-
лудка, чисци крев, печинку
и покрутки!

Ми зпоживаме добри прикмети садзеней
цигурі қажди дзень.... у добрей билей кафи
зос Правдиву Франкову Цигурү!

Правдива Франкова Цигура вироблює ше зос
кореня садзеней домашней ліковитеі рошліни
цигуря.

Вони нападаю и на человека и на статок, и у тим нам можу
страшну чкоту наробыць.

Ище их людзе не так давно познаю. Аж пред 60 до 70 ро-
ками их почали преучовац. Же становіти хороти обераци, то ше
знало уж у старых давних часах зос досвиду. Уж у Біблії ше
тутори о одзельванью прокажених — губавих од здравих. Але
саме тото, цо обераце упознатае на основі научней певносци аж
у найновішим часу. Вигледованьом двох великих хлопох Пастера
и Роберта Коха поставени знанствені основы познаваню бактери-
йох. Зос тим бул неприятель одкрыты и тераз ше уж мож було
пошвеціц науки о бактеріях и о іх животных звичайох. Дотля
док людзе не одкрыли бактерій и не упознали іх, не мож було
познаць аві чкоту, цо ю вони робя, обераци хороти, а дзе ише
побиваць их. Ша зме аві не знали, же бактерій виволую хороту.
Зос шмишніма средствами а на шмишні способ ше людзе сцели
чуваць од обераціх хоротох. Так то теди було и у давних часах,
же у войнах, у котрих ше клали людзе зос шаблями и зос стре-
лами, поєдини армії мали велько векши страти як тераз. Чом?
Зато, же их ніцці хороти обераци, колера, куга, тифус, грипа,
дизентерія и поки.

Кед Наполеон 1812. року зос 500.000-ми воякох пошол на
Москву, не побило го ніяке войско неприятельське або страшна
жима, але флекави тифус. У штреднім віку було страшно роз-
ширені и страшна хорота, куга. У XIV. віку поумерали од куги
прейг 27 мільйоні людзе. Не шлебодно забуць, же теди велько
меней людзе у Європі жили. Кед 1914. року вибухла война, ду-
мало ше на страшну кугу з вельким страхом, бо вона до тераз
ище кожде войско провадзела. Ані хороти не длиго за собу
чекаць. Уж в ешені 1914. року почала у Карпатах колера и ді-
зентерія, у жими такой 1914-15. року на Сербії почал флекави
тифус. Ипак нігдзе хорота не дошла до тих розмирох як скорей.
Вшадзи ю дохторе о кратки час звладали. Чом? Зато, же нам
уж були познати бактерій, и же зме уж знали, як ше тоти хороти
преноша, а так исто зме знали вец и як ше треба проци
ніх бориц, іх преношоване на другого затримац, як застановиц
ширене хороти. Прето ше само по себе розуми, же дзе ше мало
стара за здравственні потреби, там буду хороту мац своё гніздо.

Зос чым бактерій так знішуюць нападаю на человека и його
органы? На першым месце зос прерабяньом матерій и продукта-
тами розпаданя, а то найвекши отрови, воламе их токсини. Як

страшне дійствує чисти токсин, най будзе спомнуне, же зос єдним єдимім грамом токсина, котри виволує у чловекові прейг отровній рани склопци, а вола ще тетанустоксин, могли би змеголем 40.000 (штерацец тисячи) людзох зніщиц.

Особено важне знац драгу, по котрой ідзе обераца хорота, а то драга, по котрой уходзи зарод хороти до цела чловекового. Кед гледаме, одкаль пришол зарод хороти, віше ще прешведчиме же то вон свой початок ма у даяким хорим организму, у хорим чловекови, у чловекови, котри бул хори, або у животинї, а отамаль бактерії, котри виволую хороту, ще розширили, бо вишли або зос чловековим гноюм, або мочом — шикліну, або зос харковину и т. д.. Зос чловеческим гноем ще особено ширя бактерії тифуса, але и дизентерія — проганячка, а и бактерії колеїри. А барз опасни знаю буц тифусово бактерії, котри ще можу и мешацами, аж и роками, претримовац у черевох чловека, цо мал тифус, а да вон ані не хорує вецей и хороту не чує. Таких людзох волаю дохторе носителями бацилох, а іх организм у хороти так привикнути на тоти бацили и брані ще од ніх сам зос отровами, котри у нім настали у хороти так, же ще чувствує цалком здрави. Але вони зос тим за свою околину и за людзох опасни и розношаче оберання. Таких оберачих ест у каждом валале цалком певно, голем єден. Проци того нам помога найвекша чистота, бо обераци хороти ще волаю и блудни хороти, бридки хороти, бо наставаю у бруду.

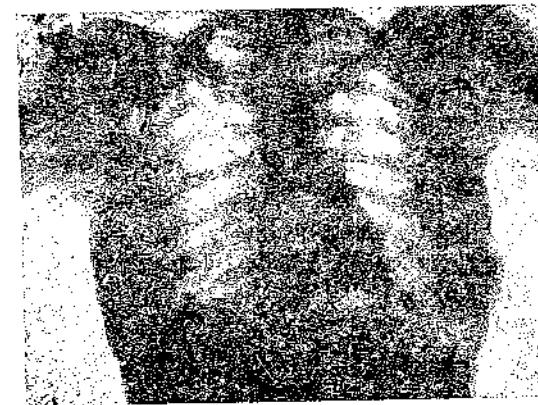
По оберацей хороти треба барз мерковац на посцель и шмати, а найбаржай на шорови виход — аборт. Виходок, по сербски заход, муши буц так порихтани, же би одтамаль ніч не могло вонка; дзиру треба по употребі такої затикац, бо іншак ще буду мухи раз там госциц а раз у нашей кухнї госцину себе гледац на наших єдлох и наноша нам на єдло милийони вшеляки обераци бацили на своїх ножкох. Зато не мож досц наглашиц же старане за нашо здраве а окремо и особено при будованю нових хижкох на валале, муши почац будованьом доброго виходку. А же треба як найбаржай ніщиц мухи, то ще розуми саме по себе. И зос мочом — шикліну вилучую ще часто зародки оберачих хоротох зос хорих людзох а то заш указує на важносц добре приготованих виходкох.

Єден други опасни продукт нашого цела то шліна — харковина. Зос ню сцекаю бацили туберкулози — ефтики, бацили запаленя плюзох, бацили дифтерії, бацили грипи и ище вельо вшеш-

ліяки други медзи людзох. Найопаснейши тоти цо на першим месце спомнуты, а то бацили туберкулози, котри медзи нами таку барз розширены ефтику плюзох виволую. То не лем некрашнє вшадзи наоколо плювац, але ище — повем праве слово — саме злодійство своїм ближнім. Бо шліна — харковина висхнє, зос ципелами и в другу обую ще рознесе, зос заметаньом або тре-

Плюца кус начати од бацилох ефтики

Плюца бара погублено од бацилох ефтики.

пованьом праху ще дзвигне до воздуху, людзе удихую бацили и пообераю ще єден за другим. Кед злодійство наоколо плювац, вец двараз таке злодійство другому до оч кашляц, бо чловек зос кашльом вируци од себе бацили и вецей як на єден метер. Трагедія, готова препасц туберкулозна мац своїму дзецку, котре на своих першых карми, а не думаючи ніч на свою найміліше, на свою крев и свою цело, киха и кашле и диха и зос тим свою

йому наймилшому дзецку зарод туберкулози, найопаснейшого неприятеля, шмерц, удихуе. Жалосна и страшна правда. Кажды мац, котра ма ефтику — туберкулозу муши буц з тим на чистым. Най не дойчи свойо дзецко. Най свойо невине дзецочко не бочка. Кед же зос нім непосредно роботи ма, най себе дотля прейг носа и устах превяже ценке леново платно добре вирайбане и добре препейглане, же би ше при диханю до нього полапали бацили зос диханя. Кажды чловек и кажды мац най себе то добре вежне гу шерцу. Уж кед ше дума лем на то, же у устах одроснутого чловека вшеліяки бактерії жию, або ше находза ногубени зуби, у котрих ше уж и вшеліяки други причинителе хороти находза, муша нам постац законом: мале дзецко нізач не бочкац. Думайце о тим зос шерцом полним розумней любови, не маймунскай, та ми даце за право. Же сцеш, же би ци дзецко жило, та вец то и должноста твоя чувац го од шыцких опасносцех. Кед кашльш або кихаш, тримай хусточку пред устами односно пред носом. Кед ше зос своім пайташом зидзеши, не мушкиш ше баш и по руковац. То еден барз не здравствени звичай. Зос своіма руками преношиме на себе при рукованю бацили, чо ше затримали на ніх.

У жеми, особено у добре гноеней заградовей жеми тиж ест велью зароди полни опасносци. Кед себе дахто пребив ногу у такей жеми, опасни зародки зайду под скору, там витворя смертельни отров, виволую хороту склопшох — тетанус, чо обычно звершує зос страшніма болями и шмерцу. А як ше барз легко од того очувац. Такой треба пойсц по инекцію проци тетанусу и кел ю такой достанеме до цела, губи шмерци на нас поламани.

И вода, аж и найздравше друге пице, може буц жридло вельюх инфекций. И ту легко помагац. Студню треба добре и широво порихтац.

Висше горе зме чули, же виходок ма буц так справени, же би ніч одтамаль не могло вонка, а при студні шыцко треба так порихтац, же би ніч не могло до ней нука. Прето би було барз важне, же би кажды валал мал артейску студню едну и вецей, або голем глібоки пумпово студні, котры добре заварти и зос тим самим здравствени.

Треба ище наглашиц накратко, же ше брига за здраве и справди виплаци. Без огляду на шмерц, чо ю виволую обераци хороти, кажда велька хорота не экономична. Обераци хороти найвецей длуго тирваю, а зос тим чловек велью траци на роботи и

ма телі видатки на дохтора и апатику. Так на приклад вираховане, же еден хори на тифус, док заш постане до роботи способны, прележи 90 дні, а його страцена робота, дохторе, апатика и оздравене кошта коло 2.000 дин. За телі пешаж себе може кажда хижка порихтац пристойни и добри виходок и глібоку студню на пумпу. А кед то будзеш мац у своим доме, теди витри добре свойо биване, умывай вше пред ёдзеньем свойо руки, тримай свойо целе чисте та задоволіш свойей здравственей потреби. Бо вше ище одвише правда, чо славни дохтор Вирхов гварел: „Чувац ше од хороти лепіше як ше од ней ліціц“. Так и присловка гвари: „Лепіше ше од хороти бац як ше од ней престрашиц“.

Др. мед. Полях Осіп:

Роздумовання О охрани Од нападу З воздуху.

Нешкайшу войну, яка панує, характеризує воздушне оружие. Кед би не було ніяке средство ані оружие проци ней пренайдзене, була би нешкайша война ище велью страшнейша у своих нащідках, як цо б у стварносці.

Кажда акция ма свою реакцию. И мали мизерак хробак ше круци и одайма, кед на ніго станеме. Як же да іншак и зос розумнодумающим чловеком у погляду на таку страшну опасносць од нешкайшого военного збивания. Вон брані свойо обставане голем под таку меру, кед и не баржей, зос яку му грожки страшне оружие модерней войни. Жажда за свойм отриманьем, котру нам Господь Бог усадзел, наганя нас людзох, же би зме забезпечели — осигурали свойо цале обставане т. е. свойо истноване як людзе. Зла судьба би била людзох, кед би з німа іншак було. Як кажды поедини, так и цала фамелія, цале общество и цала держава зроби шыцко, же би ше добре вибудовала охрана од нападу зос воздуху — уж дзе як мож и як то дотичним обставином одповеда. Же би ше то удало, безусловно потребне, же би ше уж у мирним часу поучело каждого гражданина и гражданку у тим: а.) Котри найопаснейши оружия при нападу з воздуху и б.) Яки средства нам стоя при руки и яки направи маме на разположению, чуто зме ше з німа у опасносци морално и материяльно годни чувствовавац змоцнетьма, та же би зме могли през векшого потрещення поднесц и найвекши и найчечши искушения и опасносци возня поднесц.

дущнай вайни. Гу тому мушиме ше разумиц до организацій охрани од нападу з воздуху. Охрана од нападу з воздуху состої ше зос двох часцох: Ма пасивну часць и активну.

1. Задача активней охрани спада на войско, котре ше стара за охрану жемі, а виполнює ю зос дзелами, мітрапезамі и зос ловарскими и зос патролними крилатицами.

2. На нас спада пасивна охрана. У пасивнай охрани ше разумишицкі туті средства и роботы, цо успішно маю зніщиц або голем на найменш звесць успех неприятельского нападу зос воздуху. У тей борбі за охрану ма браць учасць шицко жительство держави и од того чи основно добре и чи совисно виведзене шицко цо потребне и преписане а и о сцелосці за охрану самого нападнутого жительства овиши више успех.

Пасивна охрана мушки буць организована. Насампредз мушки будь народ поучени о воздушным оружию и його дійствованню а и як ше ма тримаць и спрэвоваць у часу неприятельского воздушнога нападу. Неприятель лета на крилатицах, цо прейду 5—600 км. на годзину. З того себе можеме представиш, яке то важне, же би поедини людзе знали, цо маю робиць, кед ше да знак за аларму опасносці од неприятельского нападу. Теды нет часу раду и помоць гледаць у сушнега або у валажской хижі. Напад з воздуху и за-безпечене — осигуране себе самого швидка робота як бліскавка. Кед ту оклеваваш, ставяш на коцку свой живот и доводзиш до опасносці шмерци и свою фамелію. У тым лежи шицка морална важносці пасивнай охрани од нападу з воздуху: Кажды поедини и едноставни гражданин мушки знаць, цо ма робиць у випадку такого нападу.

Пасивна охрана ма свойо общи роботы, котры ше состоя зос органах поліччнага общества ушоренай служби повідомівання и станицы алармірація. Важны ролі маю ту так зв. екипи — громади (санітэтскі, огњёгасні, техничні и поліцыйскі), котры у зніщованню неприятельских бомбох и скланяню наробеных чкодох од неприятельского воздушнога нападу роботу свою найду. Цали рух до найвекшай точносці мушки престацій. Теды не шлебодно зос кочом геваль-тамаль вожиць, поготов кед ше ма пред очми, же ловарска крилатица за ёдну минуту преледи зос Коцур да Нового Вербасу. Цала организация и сигнали муша буць добре познаты кождому поединому. Мушки точно кожди знаць кожди сигнал, чи явя неприятельску крилатицу и опасносці од неё, чи явя, же опасносці прешла або чи явя, же настал огень. Лем на тог

Надгробны памятнік пок. Папужы Михала, зос Бачинцох,
б. утемелітальнага члена «Просвиты».

способ ше гаџи людзе по опасносци заш шорово вратиц на нормалну свою роботу и кончиц свою должност. Скорей як пе да сигнал, треба установиц чи нет руцени отрови, чи на розвалінох або и индей не постої опасносци, же ше дацо вивраци або зваді. Аж кед то шицко ушорене, теди аж мож допущиц, же би ше людзе могли вратиц на свою роботу, мож допущиц рух по шорох и уліцох.

Од нападу зос воздуху мушиме осигурац и места и обекти-предмети, склоніц их спред ока неприятельского пилота, бо вони маю служиц нашей охрани од нападу з воздуху. Места за випатране, поджемни ярки, котри приходза до рахунку за явну або фамелійну послугу — н. пр. у валалскай хижі ше виколе ярок за охрану, а його ше од горе закріє, же би випатрал як шицко друге коло ніяго. Тота робота ше вола камуфлиране — скриване. Принцип таки: шицко припасирац — пристосовац окруженню, же би не упадло до оч пилотови на крилатици. Ест природне камуфлиране — скриване, а ест штучне. Природна камуфлажа вше уснішнейша як штучна. Неудатна штучна камуфлажа лем прищагнє на себе око пилота, котри гледа зос авійону скритого неприятеля. Штучна камуфлажа мушки буц припасирана шицким оклоносцом и предметом котри у природных свойствах и фарбах коло камуфлираного предмета стоя. Так на пр. мушки буц поджемни ярок на пажици закрити зос траву и желеняму. Трава и вшеліяки коров барз прикладни за закриване поджемних яркох и од пилотового ока и од дижджу. Прикладни су и прето бо не коштаю ніч, бо гоч и прежимую барз добру камуфлажу даваю зос своим ростом. Вліце ше желенею як и шицки други рошліни, през жиму їх покрива шніг, ляд и мраз як и други древа.

Особено ше мушки мерковац на оптичке, цо до ока, маскиране; то значи мушки ше их негативно поставиц т. ё. гашыц. Мушки буц загашене шветло, розогнати дим и не шлебодно огня класц. На тото ше мушки найстрогше мерковац. У обисцох дзе безусловно нужно, мушки буц шветло зос цмим белавим папером накрите або скла з белаву фарбу иремасцени. Облаки треба так исто порихтац або з ролетнами лебо зос шпалетнами добре позаверац, же би ніяка луч шветла не пребила, а дзе мож поверх облака з вонка треба застрец зос плахту або покрсцом, же би ше не видзел ніяки одбліск, рефлекс, од скленяних очкох. Дзири до пойда и облачки треба обліц з вапном и ціментом, а гу тому додац и даяку цму фарбу, же би ше у ніх не одбивало ані шветло

мешачка котре би могол зобачиц пилот з неприятельской крилатици. И позитивне руковане зос шветлом може завесці неприятельски авійон. Так мож далеко од места або варошу понакладац шветла та будзе випатрац як да тото место або варош там, дзе ше находза шветла.

Зацемнене ше мушки найстрогше вивесц. Шицки лампи, ошветленя и ошвицены предметы, так исто и кажди огень у шпоргету и пецу мушки ше загашиц. Не шлебодно церпиц ніяки дим. Кажди облак мушки буц барз добре позатикани, дзе мож и з вонка. Кед нет опасносци од отровных бомбох, треба облаки тримац отворени, же би од воздуху при експозії скла не попукали, але кед опасносци од отровных бомбох, теди ше ше мушки шицки облаки и дзвери герметично заврец, же би плин не могол до хижок войсц. До дзиркох и пуклінох на облакох и дзверох треба назапихац влажни ренди, фланели або витрошени гуми зос бицикли. Тото исте вредзи и за пивніци котри ше похаснью за охрану. Пивніцово дзвери и облачки треба добре позатикац. Дзири найлепше замуровац и з блатом замасциц. Зос тым буду герметично заварти и не препушча ані шветло ані плин. Барз важне и то, же би було шветла у поджемных яркох. За то найлепши кишенково електричны лампи, з котрима треба так робиц, же би бліск зос ніх не зрадзел неприятельови нашо скрыте место. И найменша хиба може буц причина шімерцы цалого валалу. Не пущайце нікого непознаного до своїх пивніцох або поджемных яркох, бо би вас могол зрадзиц. Кед би ше тому не мож було одняц, тримайце го на оку, а у випадку же би попробовал дацо на силу, придайце го поліції.

У поджемных яркох крем електричных кишенковых батериёх нізач не шлебодно за ошвицене хасновац швички або витрийоново лампи. Место за охрану и так одвише уске и од вонкашнього воздуху одзелене, же ше воздух релативно швидко троши, та ше мушки таке хасновац, котре не троши воздух и не приноши опасносци од огня и експлозій.

Зацемнене, гоч як чежко, мушки ше вшеліяк вивесц найточнейше и строго, особено ше старац о шветлу и месту за охрану, бо би у процівіним випадку и попри найменшай легковажносци и недзбалосци могли не лем ми у нашим поджемным ярку настрадац, але пре нас и цали край препадиц.

Евакуация може постац нужна каждый час за ёден валал у заграждением военным краю. Евакуирац значи преселіц цалком або

голем векшу часц жительства ёдного валалу на друге место. Тото нове место може постац стайомне, або место за присилне биване лем за кратки час. У нас би ше то дало барз лёгко вивесц, бо нашо валали зос веліма салашами повязаны и так повесц кажды и найменши газда го ма, та ма дзе висц зос членами свой фамелій. У випадку нужди вон приме и таких котры не спадаю до його фамелій, але може буц су и аж и зос другого валалу. З того нам уж виходзі двояка евакуация: добровольна и присилна. Евакуация ше виводзи пре розридзене жительства або пре воени причини. Ю треба вивесц точно по плану. При валалских власцах ше виклада спис тих шыцких особох, котры у валале оставаю и заш других, цо маю буц евакуирани то ест виселени и означено ём место дзе маю пойсц. Дзечы и жени приходза при евакуациі на першое место. У кождэй випражнестя хижы муши остац 1—2 особи, котры ше буду старац за допатране и порядок и буду их чувац од крадзеня и огня. Хто то може зробиц пренеше свойо найвреднейши ствари, шматы и поживу на свой салаш, же би мал шыцко нужне.

Цо ше тиче поджемних яркох и местох за охрану нашо валали добре стоя: скоро кажда хижя ма свою пивніцу будовану на свод (бовтгайташ). Тоти своди треба лем укрипиц з бағреновими слупами, цо ше находза у каждим обисцу. Як уж поведзене нашо поджемни ярки і пивніци муша буц добре позатикані, а то процы фалаткох од гранатах, (од гранаті котра спаднє на нас нет ратунку) од сили воздуха, од плину и огньовых бомбох. Дзе би не было пивніци треба викопац ярки за сцекане, котри маю буц виконаны у фурми цик-цак, глібокі 180 см. а широкі 80. см. Треба их дзе то мож закрыц зос силним материялом же би живот человека у главним бул охранены. У поджемним ярку би ше требало постарац за швижу и чисту воду за пице, а и за едло. Не шлелодно забуц за електричну кишенкову лампу и резервну батерию до ней. Хто ма конзервиране едло прида ше му у таким часу.

Предмети и материял цо ше легко палі од огня треба чуваць, муша ше добре склоніць до таких зданийох, котри збудовані з такого материялу цо ше чежко або ніяк не запалі — цегли, цимент. Легко запаліви и експлозивни материял би було найлепше до жемі закопаць, же би огньово бомби до ньго не могли дойсць. На гумнох би требало да ест слами, кукуричанки, плеви, шена и т. д. лем тельо, кельо го треба за єден або найвецей за два тижні бо ше легко запалі и у витру би могло огень рознесць на

шицки страни. Безусловно потребно тримац воду на веци местох у хижи и на дворе, у гумнох и на пойдзе и то тельо же би ше могло зос ню вше мали огень загашиц. Кажда хижка муши мац надосц поживи за нормални часи же би нужда у тим погляду не настала и не доведла до причини злей дзеки и нерозположения. Особено би ше требало остарац за сушене месо, конзерви, масцы, чай, кафу, цукер, соль, и тому подобне а тиж и за воду за пице и одредзену количину алкоголя. У школох и явных зданий требало би да ест гордови з пияцу воду зос котрих би ше вона мала точиц на чопи з металу цо ше легко чисци. Коло валалской хижки, коло церкви, школи и других явных зданий мушели бы буц викопани поджемни ярки за охрану, котри би по общих правилах осигураныя мушели буд полни зос шицким потребним.

У военним часу требало би да найвекшу важносць кладзэмे на обще здраве. Дзеци треба частейше купац, одроснути би мушели мац нагоду цалком ше очисциц, умивац ше часцами цела и цалком. Шматы и биване добре чисциц и витриц. Особено треба мерковац на обуй, же би ноги були сухи: и загальна треба мерковац, же би ше здраве зачувало, же би чловек могол буц як найдопорнейши, же би ше до нъго так легка не ланали обераци хороти и спричинител хоротох. У тей борби ше муши зос тым раховац, же ше муши дац шицка сила; муши ше робиц и за тих чац их нет дома, але у поджемних яркох далеко од роднага ва-
лала таки исти опасносці подноша як и тоти дома. Не шлебодно забуц, же чловек годзен буц длуши час ірез потребнага одпо-
чывку, а то барз ослабює одпорносць у хоротох и слаби цело.
Добре здраве, одпорносць, дисципліна обща и дисципліна над
самим собу, готовосць дац шицки своёю сили за свойого ближњо-
го — то найлепши средства за охрану од нападу зос воздуху.

РОБОТА „ПРОСВИТИ“

Мих. Ковач, секретар „Просвіти“

Просвітні обставини у нас и робота „Просвіти“ у останіх двох роках.

Остатні пейц роки, за цали наш культурно-просвітні живот, а зокрема за живот и роботу Просвіти значели и знача ище вше чежку пробу. Мож повесць шлебодно, же Просвіта за остатні пейц роки прожила и преживює свою кризу. Од шмерци о. Мудрого, а ище и за його живота, кед уж бул чежко хори почала тата криза, а тирва и до нешкы будзе тирвац ище даяки час, нешка уж не лем пре причини, котри завиша од нас, але и пре причини, котри не завиша од нас.

Обновме лем пайчежши нашо утрати, та да нам шицким будзе ясно, що Просвіта страцела и у яким ще положеню находзи. Зос шмерци о. Мудрого страцела Просвіта своєго предсідателя и мецену. Уж лем пременка у предсідательству значела за наш живот вельо, а могла буц аж и од пресудного значеня, да не було и да нет и тераз ище особеней саможертуви терашнього предсідателя и єдного од перших духовних основателюх Просвіти о. Біндаса.

Обставини у швеце мали вплив тиж на нашо змаганя. Кажде дружтво и кажда робота не лем у нас, але вшадзи у нашей држави, та и у цалим швеце сперали и спераю замах роботи.

Нови часи, нови потреби и нови дражки у національному живоце зробели вплив и на наших людзох, на нашо членство, на наших приятельюх и процинвіях, так же тоти роки под найчежшима околносцями нашо духовни змаганя пущаю жили и кристализую ще. Национални препород, то природни процес у животу каждого народу способному за живот, та и у нашим. У кельо єден народ ма здравши сили, здравше корене, легчайше пребродзи туту кризу и виходзи чистейши, силнейши и способнейши за живот. Почитуюци традиції, зос чисценъом гевтого що е не нашо,

младши генерації не задовольни да шицко будзе лем так як давно було, але на старим будуючи нове, вони находзели вельо раз и надиходза на непорозумене и прочинене старих генераційох, що приноши найчестейше як плод „пасивну резистенцию“ велькай вешины, хтора ще не може, лебо не сце опредзельовац за туту лебо туту страну. Така „пасивна резистенция“ чкодліва више, а особено у таких часох у яких ми живіме. Кед ище обставини таки, же иду и процив природного процеса препородзеня, вец виход ище чежши, вец ще вше може бац, же шицко стане на мертвей точки, кед аж и не постане шицко мертвє, през живота.

Закон меняння и обнови шицкого що ту на тим швеце обстої є природни и не могло би ще дац за право тим до думаю же би у нас шицко добре було да остало „но старим“. И старе лем красне док є нове. И воно ще муши обновівояца, дополньоваца, лебо цалком меняц, бо ишак време гажи шицко що му на драги та и тото...

Гу тим причином наших чежкосцюх приложме може и як найчежшу — утрату нашого духовного пастира, помоцніка, оца и велького сина нашого народу блаженей памяти преосвященого владики крижевского Др. Діонізія Нярадія.

Положме на бок шицки його заслуги и материялни помоци, хтори не мож оцінїц, що их жертвовал за наш народ и з окрема за нашу Просвіту, а вежайме на розум лем то, же нашо Дружтво було за його особу вязаве як чамец за моцни слуп на обали, котри вирвали у бурі и сграшним урагану, що нешка превращає швет, та нам будзе ясна слика нашого положеня, положеня чамца на морских габох, що кожди час цагаю до своєй дубини и моцнейши чамци, ладі и гали. Досц лем да ще на тим чамцу зявя два волі, два жадания, хтори ще медзи собу не складаю, да єдни руки почню робиц, тото, а други процивно и препасц не мине, гибаль же ще даяке чудо стане. Утрата такого єдного чамца за богатого газду значи мало, не значи може ніч, але утрата такого єдного чамцу, худобного рибара, хтори за красних дньох идзе на тлібини моря по рибу да прекарми з ю своєю худобні дзеци, за такого человека утрата чамца значи вельо, значи може шицко...

Думам, же положене яке виложене, будзе шицким ясне и за порозумене наших чежкосцюх у прешлюсци и за опомнунце у будучносці...

Та и попри тих и таких обставинох, ми не шмеме буц пецимисти и зложених рукох чекац препасц. Не лем то. Ми мушиме

уложиц шицки сили, а сили у нас ёст, да ше зложиме, вирвеме и випліваме цо з мениніма чкодамі на цихи и мирни воді...

За успіх и за напредоване нам не треба велью: Нам треба у першим шоре довариця до тих цо нас водза, а хторых ми на од- вичательни места кладземе. Треба вецей дружтвеного змислу, вецей завжатосци за народни хасен, а не одкладаня своїх обовязкох и должностох гу народу и просвітному напредованю. Ми у тим ище велью хиби робиме и пре то чежки обставини виходза ище чежши. Под такими околносцями нашо дружтво ипак було активне, мож би було повесц аж активнейше як по дзепоедні роки пред тим.

У остатніх двух роках настали даяки пременки у дружтве. Так на приклад Руски Календар, котри редакторвал телі рокі т-

Нашо дзивчата танцујо балет у Мікалошевцах.

рашній предсідатель о. Біндас Дюра, на задовольство шицких, преважала од нього 1939. року колегия зложена од о. Фірака Міхайла, о. Дра Киша Сільвестра, о. Тімка Іринея и Ковач Міхайла, котра и ушорела календар за 1940 рок. Терашній календар ушорела колегия зложена од трох членох о. Дра Киша Сільвестра, о. Тімка Іринея и Ковача Міхайла. И новини преважала до своїх рукох колегия зложена зос трох членох о. Фірака Міхайла, о. Тімка Іринея и Ковача Міхайла. Тоти троме ведно преважали и управу друкарні.

У остатніх двух роках дружтво видало и штири кніжочки, „Тайни вселеней“, „О женідбі“, „Коляди“ и „Молитвенік за руски дзеци“, лем треба констатавац мале интересоване за тоти

кніжки, гоч вони хасновити за каждого нашого человека, бул вон интелигент, лебо земледілец, лебо ремесельнік.

Дружтво помагало пеңежно и у кніжкох філяли и худобни дзеци и школярох.

Дружтво дало до виробку Букварку за нашо дзеци, а у найновши час розпочата рбота да ше видаю и кніжки за шицки класи основных школох.

Дружтво робело прейга свогого одбору у Бановини и Министерству интервенцій, да ше за нашо школы осигура достатне число наших учительох, же би зме мали у кождым нашым валале нашо школы и наших учительох. Розуменя ше нашло, результаты того можу ше уж осетиц. Того року ест у учительских школах наших школярох хтори буду нешкя ютре нашо народни рботніцы. Не треба прецихнуц ані факт, же на приклад того року інспектію у наших руских школах робел Руснак п. Фейса Янко у свойству інспектора іменовані од пана Міністра просвіти.

Просвіта обогацена зос портретами преосв. Владики, о. Муздраго, Дра Г. Костелника и о. Біндаса Дюри, а хтори виробел признації академски маляр М. Бутович.

На молбу Дружтва, а з помоцу о. Будинского Янка, Фінансійска дирекція ошлебодзела нас плаценя порезу, течевини за прешли рокі.

Преподаваня, представи хтори организавала Просвіта тижнули лем на хасен дружтвеному животу.

Цале дружтвене газдоване не назадовало, цо мож видзіц зос касових кніжнох, гоч ані не барз напредовало, бо як зме зломли членство ше не старало сполніц свою обовязкі. Тэраз Дружтво будзе знова пред величкима відаткамі, бо школскі кніжки за основни школы муша буць, а новы пеңеж нука не уходзі так же ше будзе мушці трошиц зос готовых пеңежох, кед интелигенція и свідомі члени не поробя на тим, да ше Просвіта матеріяльно поможе.

Тота криза кед будземе мудры и кед будземе знац цо робиц, а чого ще клоніц, прейдзе през величкіх чкодох по нас и наш народни живот. А кед ше не опаметаю браца и кед не найду виход и драгу за зложну рботу по наших напредних валалох як Керестур, Коцур, Шид, Петровцы и др. але буду танкац коло

особеніх интересох, амбіцийох и хасну, теди ше стане тото, же буду самі и цали народ другім на подшміх служиц.

Ми ше дотераз не мали и не мушели пре дацо ганьбиц.

Нас хвалели, аж за приклад кладли, але би була з тим векштаньба, кед би зме мушели заверац єдну по єдну читальню и други просвітни установи пре неактивносць и згаду членох, пре неорганізованосць и саможивосць.

Просвітни обставини, як видзиме, у нас розвиваю ще под чежкима околносцями, вони не найшлиши, видзиме и знаме їх причини, та можеме зос легкосцу, кед ще запатриме до будучносці, видзіц результат такого станя и не остава нам ніч інше и да ще важно задумаме над тим шицким, кед жадаме добре себе своїм дзецом и своїому народові.

Кажды од нас ма свой польські роботи на просвітним полю. Кажды наї по свой способносці помага нашу штампу, як предплатник, як дарователь, як дописователь, як совітник (бо Просвіта служи народним интересом и кажди добренамирни совіти и ініціативу прима, кед вони у пристойній формі дати). Кажды Русин мушел бы буц член Просвіти, голем рочни. И не лем то, шицки у доме требали бы буц членами, бо кед можу други культурни народи уводзіц добровольни порез за просвітни цілі, теди рочно 10 динари за одного члена то ніяки трошок, а у зложней роботи даровани, вон велько хасну принесе. Школски книжкі ше буду друковац, нашо школи отверац, ми же мушиме старац и нашу інтелигенцию подзвігнуц и новизац коло себе, бо кед ю цудзи вишколую, інши уляю до їх знання и духа, інши їх буду хасно-вац. Нашо дзеци теди нашо не буду. А пред нами ето и питане конвікту. Пред нами питане організовання наших читальнях у хторей наша інтелигенция обовязана, мушки по своей совисди и креви бы буц нука, бо вона перша будзе одвітовац пред исторію и пред судом народа за свою інертносці. Не дайме же спрєведац од наших неприятельох хтори нам гваря же справена Читальня, Народни дом, Конвікт, служил будзе тому лебо тому. Же ще тот лебо тот завежне за туго ствар пре власни интереси и т. д. Не познам человека у нашим народзе хтори ще од просвітній роботи збогацел. А кед бы ще и збогацел, то бы не бул грих, лем кед бы вон за туго роботу шицкого себе укладал и на чесни способ бул наградзени, нам бы то не було на ганьбу але на чесн, бо бы значело, же ми на просвіту велько покладаме.

Ест способы подпомогиуц роботу просвітних роботнікох, лем кед ест добрей дзеки, а добрей дзеки нам нешкада вецей як вчера, а на ютре нам будзе ище вецей требац як нешка. Най не прейдзе ані еден значайніший дзень у нашим живоце, а да ще

не здогадаме нашей „Просвіти“. Переходза свадаби, прадки, схадзи, забави, бали, чаянки, и други явни вешеля.

Ест у нашим народзе людзох яких Бог обдарел зос жемскими добрами. Найкрасави памяток у своім народзе охабя, найкрасави памятник себе збудую кед добро свой, лебо голем єдну часць того добра охабя на друковане добрих книжкох, на просвітни цілі. Шицко на швеце преходзи, але зробене добре діло за своїх близкіх, нігда не препада, а народна благодарносць идзе поза граніці забуца.

Заключаючи тоти пар шорики можеме констатавац слідующе: Наш просвітни шывот идзе напредок чежко и цо дзені будзе віше чежніе, кед незаинтересованосць нашого человека по валалах будзе исц так и далей и кед на дробных стварох зламеме велики ствари и велике діло започате од наших народных преднякох за добре меню и за хасен нашого народу.

Ковач Михайло:

Штерацец рочніца священства о. Дюри Біндаса, предсид. „Просвіти“.

Того року наверши ще штерацец роки як председатель „Просвіти“ и парох у Старым Вербаше о. Біндас Дюра постал священиком.

Штерацец длуги и чежкі роки у чежкай роботи на церньовітей драги за Бога и за свой народ преведзени, зламали бы може маловирного и слабого человека, а ми видзиме нашего председателя ище віше способного за роботу, не зламаного под терху живота. Видзиме го як ище и нешкада участвуе у народній роботи як ще стара о народне добро, так як и на початку.

Прейсц його живот як отворену книжку и почитац лем з векшого, не було бы на чкуду велім нашим младим людзом, хтори робя у народу и хтори ще рихтаю да у народу робя. Видзіц, келько може еден человек и под такими околносцями под якими вон робел, зробиц.

О. Біндас родзени у Руским Керестуре 23 III 1877 року од селянских родительох. Основну школу скончел у родним месце и у Вінковцах, а гімназию у Вінковцах и Загребу дзе и матуру положел 1896 року. Богословию скончел у Ужгороду, од 1896

до 1900 року. За священика пошвечені у величим посце 1901 року и поставени за администратора парохії у Сошицох, дзе пребул б мешаці, а по тим іменовані за капелана у Р. Керестуре дзе остал зос службу 11 рокі. 29 VIII 1912 року іменовані ё за пароха у Дюрдьове, а 1 V 1923 року за пароха у Коцуре, одкаль ё 25 VIII 1933 року премесцены за пароха до Старого Вербасу, дзе ше и нешка находзі на свойской служносци.

Уж як капелан у Керестуре виробел при церкви стипендій за школоване наших школярох у Семінару у сумі од 12.000 коруни рочно. За його часу обновяна и ушорйована керестурска

о. Дюра Біндас, предсідатель РНПД-а, парох ў Ст. Вербаше.

церква, направена капелания, основане друге капеланске место, „Водица“ преведзена на церковну општину зос политичнай, а то шыцко найвецей його заслуга. Кед ё премесцены до Дюрдьова знова и там поправел церкву, купел за церкву два порти такой коло церкви, одну за дзияковню а другу за Народны дом. У дальнейшай роботи го зопарла шветова война. По Ошлебодзеню, з його ініціативу, з його неуморну роботу и пожертвовносцу основане Руске Народне Просвітне Дружтво, хторе видзіміе и нешка жіс, напредує и развіва ше, на хасен цалога нашого народу.

Тото дружтво збера и нешка коло себе цалу нашу интели-

гению и цали народ у роботи, у роботи на культурно-просвітним полю.

Як редактор Руского Календара през 15 рокі достал єдно-душе признане наших и страних явных роботнікох.

Як писатель видал Молитвенік за руски дзеци и зос покойним Осифом Костелником „Народны писні“.

Неуморни у своій роботи вон и нешка як предсідатель Просвіти приходзи на засіданя управного одбору дзе ровна з роботами дружтва.

Хто нащыві гостолюбіви дом Ювіланта, обачи у його скромней канцеларії, коло посцелі на муре юну сликочку у худобним раміку, вірвану може зос даякого часопису, але карактеристичну за його живот и роботу.

Образчик приказує священика зос Божим Целом и дзвонара зос лампацком як през жімскую ноц, по вітру и шнігу понагляю дзёшка гу хорому. Лампацок указує драгу, да Чловек, Священик, зос Божима Дарами дойдзе гу души хторей треба духовне и тілесне віздравене.

Ноц и шніг и мраз и вітор и пусти край и далечина могли буц причина за того священика, да ше не пуша на драгу... Та як було не исц, кед там дзешка у пустим краю, душа юна ратунок од ньюго чека... Як не исц...

И віше кед ше найдзем у доме Ювіланта мне ше привідзене же у ліцу того священика уоквіреного зос цеплім шерцом до худобного раміка, то ліцо Священика, Предсідателя добродушне и віше зрихтане на жертву, ліцо о. Біндаса Дюри, хтори ідзе за Швітлом гу Цілю...

Най Господь Бог, хтори ровнал зос його крочаями до тераз, пожие ище велі рокі правдивого народного роботніка, Ювіланта, на многая літа, на радосц його численей фамелії на хасен цалога нашого народу.

Записник

**XXI главнаго собрания РНПД-а отриманаго 17. XI. 1940. р.
у Руским Керестуре у Народним Доме.**

Присутни цали управни одбор и коло 200 членох.

Схадзку отвера председатель о. Биндас Дюра у З годзин по поладню зос прывитну бешеду у котрой виклада у кратко историю як цо и терашне стане Просвітнага дружтва. Констатуе же през двасто роки наш мали канарчок велькага славянскага народа не дожил ище подполну националну шлебоду у свойх просвітнагх змаганьох, но у остатні час находзиме порозуменя медзи братамі Сербами і Хорватамі. Поволуе младших да тога порозумене очуваю.

Пан секретар чита поздравни телеграми Й. В. Кралю, Й. Кр. В. Князю Намеснику Павлу, министру Просвіти і министру нукашніх ділох і бану Дунайскай бановини.

На концу бешеди поволуе председатель собранія да вислуша слідующе; а за писмоводителя схадзки предклада пана богослова Хроміша Сімеона цо засідане прима. За оверовательох выбрало ше п. адвоката Гербута Евгена і п. Сабадаш Янка, бирова.

Пан учитель Фа предклада да ше велькага просвітнага дарователя преч. о. каноніка Д. Надя положи за почеснаго председателя цо шицкі присутни дзечнє примаю. По тим предлогу приходзі:

Звіт просвітнага секретара п. уч. Ковача.

У своім реферату гутори же ше прешлого року схадзка не не могла отримаць пре мутні і не певні часы, а і тэраз ше отримуе лем зос специальну дозволу Міністерства выдану на основі молбі п. председателя о. Биндаса Дюри. Пригадуе па чэжкосцы у нашым просвітнім змаганю як цо і не спольњование свойх обвязкох гу „Просвіти“. Велька утрата за наш просвітні розвой найвецей ше чувствуе же зме страцели духовнага вожда і покровітеля преосв. дра Дионізія Нярадія. Гу тому пригадуе же ше наш народ почал національно препородзоваць у найгорши часы а то вімага добрих роботнікох.

Далей преходзі п. секретар на выданя нашей Просвіти: Календар, брошуры за членох, букварка і школски кніжкі, „Рускі Новіні“, „Наша Заградка“ і подава кратку историю і значене выданих кніжкох брошуркох і новинох. Гутори о редакторству Календара, котрого редакговал до 1939 р. о. Биндас Дюра, але пре

пэважні причини мушел редакторство напушиц, а туту роботу преважала колегія од 4 членох: о. Михайло Фірак, о. Др. Сільвестер Киш, Михайло Ковач і о. Ириней Тимко.

Календар за 1941 р. ушорела колегія: о. Др. Киш Сільвестер, М. Ковач і о. И. Тимко. Цена тога календара подвисшена зос 8 на 10 дин. пре повекшані рэжыйскі трошки.

Прешлого року выдано два брошуркі: ёдна „О женідбі“, од преосв. владики дра. Дионізія Няраді, а друга „За наш дом“.

Споміна о почежкосцох у выдаваню букваркі і других шк. кніжкох. Стари букваркі не одобрени, а нова ше не могла друкаваць, бо пісатель букваркі бул запречены. За выдане шк. кніжкох обещана нам материялна помоць при бансіх власцох у Н. Саду.

Найвекшу заслугу, же ше отримали Р. Новіні, приписуе пок. преосв. владикові дра. Дионізію Нярадію і о. Михайлу Фірак, а далей споміна о пременкі у редакції. Редакговане Р. Новініх водзе колегія: о. Фірак Михайло, о. Тимко Ириней, Ковач Михайло учит., Гербут Евген адвокат, і Дудаш Дюра учит.

О критики „Р. Новініх“ гутори же ше вона окончуе на неодповедным месце і на неодповедны способ. Да ше то викорені при нашай інтэлігэнцыі і земледілцох. Препоручуе да ше на лісмені способ окончуе критика: да ше напіше тога цо ше пачи, а і тога цо ше не пачи чытальцом.

Констатуе напредоване „Н. Заградкі“.

Статуты. Меняне статутох, гутори п. секретар, наішло на почежкосці, па гоч то было предложене на остатній главней схадзки, одбор того думаня да ше віда правілнік, хтори будзе толковац статуты. Одбор предложел схадзки Правілнік о водзені друкарні, а познейшэ ше віда упут за водзене адміністраціі по наших организацііах.

До бібліотекі мало набавено кніжкох прето же Просвіта пре подмиріване найпотребнейших трошкох не мала пенежы. Прето п. секретар предклада да кожда организация од приходу зос представох одзелі якушкі суму на куповане кніжкох.

Далей гутори п. секретар о представох котры ше отримали у Народним Доме, а медзи котрима були і два нашо: „Суд правды“ і „Одборніцы“ од Задунайового, провадзені зос музыку о. Тимка Онуфрыя нашага младага композитора. О репарациіах самаго просвітнага здания. Пригадуе нам боляду нашу страну: неточне плацене членарині цо нам указуе зос числами. Нашо просвітні хіби годні ше успішио поправиц кед себе одховаме

младих, а то зме годни зробиц у нашим Конвикту дзе ше младеж будзе ведно одховйовац, гутори п. секретар.

Звит секретара прияти без пригварки.

Звит касира о. И. Тимка о терашнім станю каси:

1) Главна кніжка Просвіти:

Прияток: у готовым 91.381·92 дин., на чекох 38.002·41 дин.
у вредн. паперу 99.360 дин.

Видаток: у готовым 53.272·40 дин., на чекох 36.944·68 дин.
у вредн. паперу 30.424·50 дин.

2) Р. Новини: прияток: у готовым 47.550·73 Д., на чекох 22.243·25 Д.

Видаток: у готовым 35·410.50 Д., на чекох 22.064·60 Д.

3) Н. Заградка: прияток: у готовым 13.731·50 Д., на чек. 7.538·75 Д.

Видаток: у готовым 9.900·50 Д., на чекох 6.742·64 Д.

4) Друкарня: прияток: у готовым 61.058 Д., у магазине 10.646 Д.

Видаток: у готовым 61.014·05 Дин.

Шицок прияток:

у готовым 213.722·15 дин.
на чекох 67.784·41 „
у вредн. пап. 110.006— „

Видаток:
у готовым 158.597·45 дин.
на чекох 65.751·92 „
у вредн. пап. 30.424·50 „

Ведно: 391.512·56 дин.

225.773·87 дин.

Інвентар магазина Просвіти 116.266— дин., вредносц інвент. стварох 40.800— дин. — Шицок маєток Просвіти 322.804·69 дин.

По пречитанім билансу каси п. уч. Фа пригваря касирови, же обещал зробиц ясни биланс зос котрого ше точно увидзи прияток и видаток. Гутори, же касир подал цифри з котрих не видно зач пенеж прияти и утрошени. Требапо зробиц інвентар шицких стварох у приятку и видатку. Далей гутори п. уч. Фа, ревизор каси, же би було добре да будзе еден касир, нацо одповеда Др. Силь. Киш, же пенеж стої лем у Кооперативи, а кажди касир пише окреме до кніжки, цо на нъго спада, бо іншак еден касир би мал велько роботи, за котру би требало мешачно плацц урядніка.

Касир подава детальнейши звит о приятку и видатку як жада п. уч. Фа, ревизор.

П. Евген Гербут, адвокат, предклада да ше фінансийски биланс пода точно до Р. Новінох.

П. предсідатель Дюра Біндас предклада да ше фінансийски биланс пода у Р. Календаре.

Пан подпредсідатель учитель Фейса Янко чита реферат „Наша свідомосц и наша писня“ на початку цитира Дра Габра

Костелника, а потім спомина утрату за нашу Просвіту (преосв. владики Дра Дионізія Нярадія и пок. мсір. о. М. Мудрого). Припомина да ше інтелигечія прибліжи баржей гу народу, бо народ люби просвіту лем го треба добре поучиц и добре водзиц. Треба тримац цо вецей преподаваня у народзе и цо вецей писац до наших часописох. За приклад як маме робиц подава немецку просвітну организацію „Культурбунд“ котра водзи точну евиденцию о кождим члену и о спольньованю своїх обовязкох гу организаций.

П. подпредсідатель Фейса подава 26 точки, котри маю циль цалу просвітну роботу по шицких наших валалох. Тоти питаня маю и тоту циль да нас понукаю да себе створиме план за нашу просвітну роботу.

Препоручує да відрукуємо нашо писні и да их ше учи по валале гоч лем на еден глас, а за учене писньох добре би було тримац шпивацки курс.

По пречитаню реферата п. предсідатель гутори, да нашо валали окреме буду як єдно общество у котрим будзе квитнуц просвіта под проводом інтелигенції каждого валалу. Предклада друкование того реферату.

П. секретар чита Правилник за роботу Просвітного Дружства и статути за управну колегию друкарні.

По пречитаню „Правилника“ п. учит. Фа предклада да ше централізую шицки месни одбори под Централу, бо ест местни одбори зос церковними правилами.

Др. о. С. Киш гутори, же то чежка робота, а п. предсідатель о. Дюра Біндас припомина, же органи просвіти ходзели у меню Просвіти од валалу до валалу да прицагню местни одбори гу централі.

П. учит. Олеар Якім именує поединих людзох, котри заграти за Просвітну роботу, але ипак кед ше окончую главни ствари у Просвіти, вец их нет. Предчує неяднакосц у звиту: чи Просвіта чи Читальня? и предклада да шицки організації вежню tot правилник.

Зос того вишло питане, чи дружтво Католицкай Акції, котре ше находзи у Н. Сачу, може прияц тот Правилник Просвіти. Може кед ше зачлені як моралне цело.

И еден и други Правилник прияти од днешней главней схадзки

Др. о. С. Киш ше пита главну схадзку, чи час започинац зос будову конвікта, чи пре мутни обставини у швеце причекац.

Пречасни канонік Надь Димітрый гутори о велькай потреби да ше цо скорей збудуе наш конвікт. Пре таки мутни обставини

найлепше би було тераз зберац фундаторох, котри буду обецац помоц, а кед придзе повольни момент, поуберац пенеж и започац рботу.

П. учит. Дудаш Дюра предклада, же би ше рбота окончела з векшим успихом, да ше выбере ширши одбор у справи конвикта.

Ришениe: Прывремено чекац зос будову конвикта.

Закончене.

П. председатель дзекуе власцом, котри допущели да ше зидзе Главне Собрание РНПД-а и наздава ше, же нас власци и на дәлай вислушаю.

Дзекуе панови новтарушови, же бул шведок рботы Главного Собрания, а так исто и шыцким присутним членом.

По законченю схадзки п. председателя, предклада п. учит. и дзияк Михайло Няради да ше одслужи дораз по схадзки панахода за наших помагательох и даровательох у Просвитних змаганьох: бл. пок. преосвящ. владики Др-а Дионизия Няради и пок. містр. Михайла Мудрого. Чесне собрание по одшпиваню державней гимни „Боже правде...“ и нашей „Я Русин бул...“ пошло до церкви дзе одслужили панихиду на гробу Преосв. Владики: пречасни каноник Дмитрий Надъ, и двоме капеланы о. Др. С. Киш и о. И. Тимко, за спомнутых наших вельких покойнікох.

Писмоводитель:
Хромин Симеон, в. р., богослов.

Председатель:
Биндас Дюра в. р.

Оверовителі:
Янко Сабадош в. р. и Евгей Гербут, в. р., адв.

Ириней Тимко:

Прегляд шветовых подайох у 1940. року.

Одбити Гитлеров мир -- почала война на озай.

По победи над Польшу, вожд немецкого народу Адолф Гитлер предложел Англиi и Франциi мир под тима условиями: 1.) Же би на фронтох война зацихла. 2.) Же би ше зволала медзинародна конференция, на котрой би ше ришили шыцким спорны питання. Гитлер у свой бешеди виявел: „верим же прави мир будзе лем теди, кед ше Англия и Немецка споразумя“. — Медзитим Французка прейт Даладиеа и Англия прей Чемберлена виявели, же вони вошли до войны проци Немецкай пре то, да осигураю уж раз мир у Европи. Од Немецкай вони очекую дїла, а не обещунки.

Швет очековал же ше президент Злучених Державох у Америки завежне и поможе тром воюющим державам да ше вимиря, але вон виявел, же лем теди будзе посредником, кед Англия и Французка першне пристаню на догварку о миру.

У тот час, у Англиi едини бул за шветову конференцию стари политичар Лойд Джордж, котри гуторел же Англия барз вельку хибу зробела, же не пришагла на свой бок Советску Унию. Але Лойд Джордж не мал присташох. Англия и Франция одлучели з войны осигурац мир Европи. И так ше почала права война Немецкай зос союзніками Англиi и Франциi.

Война на жемі, у воздуху и на морю.

Французка перша почала нападац з меншими часцамі войска на немецкую територию и вошла нука од 15 до 30 км. Ёден час важне немецке место Сарбрікен бул обколены од Французох. Англійске войско почало приходзіц у велькім числе до Французкей. — Немцы, котри виявели, же ше не маю прецо борыц проци Французкей, на жемі ше лем бранёли, а з тым сцели морално ослабіц французке войско, а и сами ше сцели лепшє приготовиц на ришаюцу битку.

Немецка авіяція, котра була баржей приготована и моцнейша як союзницка, перша почала нападац, але у початку лем саму Англію. Немецкі ше авійони часто залетували аж до найсивернейших точкох Англіі, до Скапа Фло, Форт офф Форт итд, а

там бомбардовали воени пристані и ладі. Английци тиж лётали над Немецку, и не руцали бомби, але летки, у котрих вони волали Немцох, да ше побуня проци Гитлера.

Ведно з авіацію Немецка почала нападаць и зос своїма военіма ладямі, особено подводніцами, а далей з магнетичними мінами. У перших мешацох Немцы потопели вельмо англійски тарговски ладі, але страцела досц подводніці.

Як одповедз на немецки магнетични міни, союзники пооштрели блокаду проци Немецкай: не лем бранеши Немцом тарговац, але и забранеши другим державом тарговац з Немецку.

Остатне ратоване миру.

У тот ше час зишли белгійски краль Леопольд и голандска краліца Вілгелмина у Бриселу на пораду и замодлели воюющи страни же ба ше вимирели. Але баш того истога тижня зробені атентат на Гітлера. У Мінхену у варошской пивоварі, дзе Гітлер годзину пред тим отримал бешеду, експлодирава страшна бомба. То, разумі ше, утверdzело ище баржей Немецку, же Англія и Французка сцу зніщиц терашню Немецку и ей шор. Предлог за мир одбили союзніци прето, же Немецка не сце одступиц од того цо вжала 1938 (Австрию и Ческу) и 1939 (Польску) року, — а Немецка зато же Французка и Англія не сцу віч попущиц. Кед ше Белгія и Голандія о тим прешвечели, же ше воюющи держави не помирия, змобілизували своё войско и змоцдали граніці.

Большевицко-финская война.

Цена, за яку достала Немецка большевицке приятельство, крем Западней України, були и держави на Балтійским морю: Естонія, Летонія и Фінска. Немецка препуштела тоти держави на волю и неволю большевиком.

То было видно такой по тим же Немецка почала висельовац з тих державох коло милиён и пол Немцох. И насправди, большевици не одлуга примушели тоти держави, же би прияли до своїх варошох и пристаньох большевицке войско и флоту. Ёдино ше Фінска зопарла.

Фінска мала держава, бо ма лем 3—4 милиёни жителью, гоч сам край векши од Югославії. Цо питали большевици од Фінскай не мож точно знац, але по миру заключенім по войні, видно же вони жадали. же би ше Фінци одступили зос своїх граніцох, котри лем 30 км. далеко од Петрограду, питали озеро

Ладога, и дзвери до финскога заливу, а то полуостров Ганге. Фінска тримала, же кед пощучи жаданьем большевицох, же престане буц самостойна и одбила жаданя большевицох. На тото решене мали вплив Англія, Франция, а тиж и Америка, котри обецзовали помоц Фінскай у войни зос большевиками.

Пре одбиване своїх жаданьох, большевици 30. новембра 1939. року одказали Фінцом догварку о ненападаню, а ютре дзень 1. дещембра 1940. року уж бомбардовали главни фински варош Гельсінкі.

Фінска, як член Союзу народох, протестovalа проци того нападаня. Союз Народох у котрим були заступені Англія, Франция и Южноамерикански держави, осудзели большевицох и вируцели их зос Союзу Народох, але воену помоц котру мали дац по свойх штатутох, не дали Фінскай. И так Фінска препущена сама себе, мушела ше браніц од вельмо моцнейшого неприяцеля од себе.

Большевицка ше перша офензива звершела коло 10. дещембра, у котрэй большевици не посцігли ніч, гоч нападали зос 500.000 войска проци 200.000 Фінцох. Друга офензива почала такай у ідущих дньох змоцнeta на 800.000 войска, а Фінци поздвигли на 400.000. Тота офензива була вельмо моцнейшыя и Фінци ше ёден час находзели у шкрицох и випатрало же их большевици просто прегажа. На 1.000 км. длугоек граніці, большевици на шейсці местах вошли до Фінскай. 19. дещембра Фінска уж скоро була прэрезана на два часци. Горе коло варошу Петсамо большевици вошли глібоко до Фінскай и вишли на норвежку граніцу. Ніжай коло Сали були уж до 150 км. у Фінскай. У свой проци офензиви Фінци ше указали правдиви герой. Цалу туту офензиву Фінци одбили з великими победами, з котрих найславнейши: при Сали, при Суомисалми, при Раате и при Лоймали. Фінци зніщели або залапели три большевицки дивизії (єдна большев. дивізія 18.000 воякох), крем того на Манерхаймовей лінії большевици страцели коло 400 тенки.

Треца офензива почала 2 фебруара и то лем на Манерхаймовей лінії, а звершела ше подписаным миром медzi Фінску и большевиками у Москви 12. марта 1940. року. Од початку самей войни большевици цали час нападали Манерхаймову лінию, але як пишу воені критичаре, зос барз подлу тактику. Вони руцали маси тенків на фински утвардзеня, а Фінци то шицко з дзелами розбивали. Аж по даскеліх кирдавых пробох и прешведченъох, большевици пременели свою тактику. Писало ше по новинах, же

остатні успіхи борби проци Манерхаймовій лінії відзели німецькі офіціє, що мож було осетиц і по цалком пременстей тактики. Манерхаймова лінія була пребита 27. януара 1939. року. Англія і Франція, кед уж видзели, же ще Фінська нема сили отримац почали зберац своє войско на помоц Фінській. Але ту станула Немецка і виявела, же ще вецка і вона умиша до тей войны на страни большевикох. Норвегія виявела же вона не препущи цудзе войско през свою територію, бо вона неутрална. И так Фінська препущена сама, мушела подпісац мир з большевиками і дац им свою Карелію з варошом Вийпурі, цале озеро Ладога і полуостров Ганге на 30 рокі, за котри большевики кожди рок буду плаці 8 мільйони фінськи коруни.

Фінци рапую же большевици у тей войны, котра тирвала 104 дні, страдали 340.000 людзох цо забитих до ранетих, 587 авіони 1.486 тенки и 295 дзела. Советы твердза же Фінци страдали найменей 58.500 людзох, з того 2.500 официрох.

Пред войну на сиверу Европи.

Од препасци Польській до 8 априла 1940 року война медзи союзниками и Немецку не мала вельки розмири. Противніци лем випитовали єдни других и приготовляли ще на главну битку. Крем большевицко-фінській войны, котру союзники не вихасновали за себе як могли, не було векших подійох на фронтох. Вредно зато спомнуц пременку французькій влади, бо то певно не було през вельких причинох. На место предсідателя влади п. Едуарда Даладе-а, пришол п. Пол Рено. Нова влада була прията лем зос єдним гласом вецей. Влада Пол Рено-а почала відзіц одлучнішшу войну проци Немецкій у цо цеснейшій дагварки з Англію.

Англійски ладі почали застановяц у норвежких водах німецкі ладі котрима Немци довожоали желеzo з Норвегії, цо Англійци силом сцели препречиц. И так 8. априла Англія і Франція дали знац Норвегії, же вони до ей водах положели мажи, же би Немци не могли довожиц желеzo. Норвегія протестovala проци того, але Немецка не чекала длуго. Дзень по тим, 9. априла

Немецка окупира Данську и Норвегию.

На запрепасце цалого швєта Немецка з вельку швидкосцу и з великома военіма силами нападла на Данську и Норвегію. Немци вчас рано 9. априла дали знац Данській и Норвегії же Немецка примушена посланац своє войско до тих державох. Данськи краль и влада пристали, але норвежки краль и влада не-

Того истого дня немецки войска завжали Данську, а у Норвегії розвила война. Немци такой на початку завжали найглавніши пристані Норвегії: Осло, престолніцу, Ставангер, Берген, Тронхайм и Нарвік. Норвегія питала помоц од союзникіх, котру вони такой обещали. Перших дньох союзники ще старали одорвец Норвегію од Немецкій и так там звладац Немцох, але то ще им не удало, бо Немци велько войска превезли на авійонох.

До Норвегії послали Англійци и Французи коло 50.000 војакох проци 60.000 немецкого войска. Союзники вошли глібше до Норвегії и злучели ще з норвежким войском, але их Немци 2. мая 1940. року примушели охабиц южну Норвегію, дзе вони охабели велько своего оружия и потонени ладі. Союзники ще єдино отримали на самим сиверу, коло Нарвіка, дзе обколели Немцох, котри доставали помоц лем прейг авійонох. У штредней Норвегії єдино ще борели проци Немцох сами Норвеги. Але у тот час и то 10. мая 1940 немецке войско прешло граніці:

Луксембурга, Белгії и Голандії.

Немецка оправдава тот свой напад з тим же союзники сцели прейг Белгії и Голандії нападнуц на Немецку и прето Немецка сце „зос своім войском чувац неутралносц тих державох“.

Французке и англійске войско такой вошло до Белгії и дакус до Голандії. Почала ще справди вайвекша битка у исторії швєта. За пейц дні Немецка покорела Голандію и вона ще придала. У борби проци Голандії Немци першираз у исторії войнах хасновали з досц вельким успіхом „ладобранцох“ т. е. войско цо скака з авійонох.

У Белгії Немци пребили силни твердині на граніцох и вдерели єдна часц на Брисел, белгійску престолніцу, а друга часц на Французку, на так волану „Даладайову лінію“, котру на даедних местах такой прешли.

Права часц немецкій войски прешла моцно утврдзену рику Мезу, котру уж Французи бранели и завжала Брисел. Французи зменели главного своего команданта ген. Гамлена, а положели ген. Вегана. У тот істи час Немци розбили французки фронт коло Сан Кантен и Камбрэ и вишли на морё при Абевилу, а з тим роздзелели союзникіх на два фронты. Немци далей коло моря пошли аж до Калеа и так обколели Французох, Англіюх и Белгійцох. Белгійски краль несподзівано 28. мая одступел з борби, бо не мог патриц як ще інші його край, кед надій на побиду неі.

По одступеню белгійского войска з фронту, Немци швидко

обколели французки и английски дивизії и збили їх шицки коло пристані Денкерк, дзе французке войско бранело приступ Немцам, а Английцы сцекали на ладью до Англії. При Денкерку були вельки битки у воздуху, збомбардовано и потопено велько ладі.

Италия ступа до войны — Французка ше придава.

Лем цо ше звершела битка коло Денкерку, три дні по тим 6. VI. коло 120 дивизій немецкого войска вдерёли на нову, два тижні правену „Вейганову лінію“. Нараз 10. VI. председатель италийской влади Мусоліни виглашує, же Италия ступа до войны на страни Немецкей.

Немци зос шицким розбили Французох на сиверу и 14. юна вошли до Парижу. Французка не могла себе уж помочи на два фронті, зато у Французкей превжал владу до своіх рукох 80-рочни маршал Петен и питал мир. Такой ше зишли Гітлер и Мусоліни у Минхену и пристали подпісаць примирене.

Гітлер дал заволаць Французох до Компенського леса, дал прицагнүць тот істи вагон у хторым 1918. року Немци мушели подпісоваць примирене — и ту Французи подпісали примирене з Немцами, а з Италийцами у Риму.

Большевици вжали Литву, Летонию и Естонию.

Немогли и большевици вiedзи мирно и припатраць ше, як „пайташе“ Немци „робя“, — и вони ше вжали до „роботи“. Большевицкое войско, котре послане до Литви накеди спадла Польска, почало капац — так голем виявівали большевици и — рузуми ше, виновати були Литовци. Прето да ше то розчисци, большевици завжали цалу Литву. А кед уж пошла Литва, та веџ нет цо охабяць самих Летонию и Естонию — и так тоти три державки пошли ані ше швет не осетел кеди. Випатра зато, же Литва була вжата без знання Немецкей, бо Немци з Летонії и Естонії були преселені до Немецкей, але з Литви не.

Іста доля Бесарабії и Буковини.

Румунска влада достала 26. юна ультиматум з Москви, у котрим большевици питаю цалу Бесарабию и сиверну Буковину. Румунія ше поглядала за союзниками („Мала Антанта“, „Балкански Споразум“), але ніхто ше не признавал за союзника, и так Румунія мушела пристаць на жаданя большевикох.

Румунія одступа Ердель и Добруджы.

Пред главним нападом на Англію, Немецка и Италия сцу осигуруні хрибет и прето поволали Румунію, Мадярску и Болгарію, же би медзи собу ушорени спорни питаня. Прето же ше

медзи собу Мадяре и Румуніе не могли поеднаць, а з другой стороны большевици почали придаваць ноту за ноту румунскай влады о инцидентох на граніці, Италия и Немецка поволали Румунію и Мадярох до Бейчу дзе их розсудзели так, же Мадярска достала 45.000 кв. км. и 2 и пол милиона жительгох. — У Румунії начали буни у хторых ше вибила на верх „Железна гарда“ зос своим предняком Хорийом Сима и вона примушела краля Кароля придаць владу ген. Антонеску и „Железнай гарди“. Сам краль мушел задзековаць на кральовству на хасен свога сына Михайла, а сам мушел охабиц Румунію.

По мирнай догваркі у варошу Крайови, Румунія придала южну Добруджу Болгарії.

Италия напада на Сомалию, Єгипет и Грецию

Италия 5. августа рушела на англійскую Сомалию, а 20. августа уж ю цалу завжала. З тим Англія не велько страцела од свога богатства, але страцела стратегійскую точку и поганьбена була пред Арапами, котри достаню векшу дзеку бунтоваць ше.

Септембра 13. маршал Грацияни вдерел з Либії на Єгипет и вошол на 100 км, нука, до места Сиди ел Барани и ту ше рихта за главнай офанзиву на Єгипет прэйт Либійскай пустыні.

На 28. октября Италия дала ультиматум Гречыі у котрому вона жада, же би италийске войско могло завжаць стратегійски точки у Гречыі — до конца войны з Англію. — Греки на то не пристали, але виявіли же вони у войны з Италию. Тот істи дзень вошли италийски войска до Гречыі и почали напредоўцаць у Епиру, але Греки вдерели з вельку силу з востоку на Корчу и поцисли Италийцох за тот варош. Италийцы ше у Епиру подагли назад.

Борба проци Англії и ушорйоване Европи.

Августа 9-ого появили ше коло 500—600 немецки бомбардери и почали бомбардоваць Англію. Од теды нет скоро того дня, же би не бул даен варош збомбардовані у Англії. Найвецей чкоди поцерпел до тераз Лондон, бо вон ма найвекшую воену индустрію. Та и Английцы не дармую, але више по ноци бомбардую немецкі вароши.

Крем того Немецка велько баржей пооштрела свою блокаду проци Англії, так же Англія у велькай скруті и муши куповаць ладі од Америки, котра ей у шицким, а особено у авионах барз велько помага.

Крем тей войны, Немецка и Италия стараю ше придобиць на свой бок шицки Европскі держави. Немецка, Италия и Японія

27. септембра подпишли тройни пакт, до котрого познейше, приступела Мадярска, Румуния и Словакска. По тим пакту тути пейц держави маю войовац ведно, кед би их дахто нападнул.

За тераз у Европи ище лем два держави прошивни тому ушорыованю, а то Греция, котра тераз у войны з Италию, и Турска. Як ше подїї буду далей развиац ніхто точно не зна, бо ше кажди дзень дацо нового случи, прецо и тути цо политику провадза муша меняц свойо плани.

Тот рок мало щесца принес людскому роду, а велью нещесца. Мож рапковац до милион людзох забитих, двараз телько ранетих, а голем три милиони людзох остали без крова над главу.

Дай Боже, же би 1941. рок принес мир и справедлівосць за шицки народы швата.

ВЕСЕЛИ КУЦІК

На суду.

Судия: Були сце уж дакеди карані?

Судзени: Лем раз и то ище пред дзешец роками.

Судия: А цо же сце робели, дзе сце були до нешка?

Судзени: Шедзел сом у гарешту.

То не за нъго

Марко Клюмпа чита у Р. Новинах лікарску пораду: „Кед ципела нажулі ногу, теди на боляце место треба прикладац цибулю з медом”.

— Е, то не за мне — гвари Марко, — мне чижма нажуляла!

Пес.

На юнога селянина нападнул пес. Селянин ше бранел з видлами и преджобнул иса. Власник пса дал до суду селянина.

Судия селянинові: — Ша ви ше могли браніц од пса з видлами, але з другім, заднім концом.

— Ша кед, модлім славни суд, — гвари селянин, — пес ше руцел на мне з пісками, а не зос задком.

Чежкі часі.

Ишол Ферко Мудри боси по драже, а на паліцы ношел чижми. Хтошка му гвари:

— Та цо же ходзіши бёси, а чижми ношиш?

— Бо ноги мам задармо, а чижми треба куповац.

Комунист.

I. Красну мame нешка хвілю!

II. Цо нам вредзи, кед то и буржуй маю!

Неарадзело ше.

Нарыка чловек пред жену:

— Не зродзели ше кромплі, цо же будземе есц?

А жена му нато:

— Ми як ми, але цо же швіньом даме?

Розсудаел.

Пришли два баби гу бировови же би іх розсудзел, кому прыпада гуска.

Бироў: Ганьо! Чи то Катова гуска?

Ганя: Нэ, верабоже же не!...

Бироў: А тераз поведз ти, Като! Чи то Ганьова гуска?

Ката: Пришагнем же не!

Бироў: А-а?! Ша ви ше на пудзей гуски вадзице! Жено, гелё-гэ! Зареж туту гуску!

Не може ей вилагодзіц.

Жена: Знаш ты стари цо?

Муж: Незнам цо?

Жена: Ти нігда ніч незнаш!

По мобілизациі.

I. вояк: Но якоже ци ше пачя живот у войску?

II. вояк: Ша досці добре зттераз. Мой слуга ми канлар, а мой син ми командант. И тераз я мушим модліц мойого сина же би ми допущел пойсці дому опатриц його мацер.

У Амерыкі.

Єдна філмова „глумица“ прышла пітац пашпарт. Уряднік ше пита:

— Одати сце?

— Кеди-некеди, — гвари „глумица“.

Лапай першу нагоду.

— Ката пошла гу врачарки и запітала ше ей, кеди за ню найзгоднейши час да ше ода.

— Но и цо же ей гварела?

— Врачарка лем раз оком руцела на ню и такой ей порадзела, же би лапала першу нагоду!

* * *

Янко: Кеди ше твоя шестра дума одац?

Ферко: Віше!

То оптиміст!

Еден цалком лиси пан вошол до апатики и наручел лік да му рошню власи.

Апаткар: — Модлім, патыце, ту мане препарат, од котрого вам напевно вирошнюю власи.

Лиси: — Прекрасно! Модлім ёдну литру! И будзце такі добри, закруце такой и гребен и щетку на власи!

Вашари

(По новим календару)

У Войводини

Ада 19 марта, 15 юна и 25 окт. пред датумом на недз. и пон. Алибунар 15-17 марта, 15-17 юна, 24-28 авг. и 16-18 окт. Апатин першу недз. у маю, першу недз. у окт. Бач 10 марта, 24 мая, 13 септ. и 25 окт. Бачки Брестовац 8 мая. Баймок 25 мая, 24 авг. 11 нов. Кед означени днї не спадњу на недз., вашар ше трима в недз. пред означеним дњом. Баваниште 20 јануара и 24 септ. Бела Црква 5 и 6 марта, 20-22 юна, 17 и 18 авг. и 18 и 19 окт. Бели Манастир 10 ян., 10 апр., 30 юна, 15 окт. пред дат. на пондз. Бездан 15 марта, 16 юла, 20 септ. 19 нов. Кед дат. не пада на пондзелок, веџ вше пон. пред дат. Бока 15 септ. кед тот дзень не недз. Црепая 6 апр. и 10 септ. Црно Брдо (Фекетич) други пондз. у маю, 10 авг. и ост. пон. окт. Чантавир пон. пред 1 мая и 24 септ. Црвенка 13 мая, 19 авг. Чуруг 4 марта, 1 юна и 6 окт. на недз. и пондз. пред датумом. Дебеляча 19 марта и 1 септ. Деспот св. Иван 21 марта, 11 юна и 24 октября. Добрица 2-5 мая, 23-25 септ. Долово 21 марта и 21 окт. Драж 25 ян., 25 апр. 26 авг., 2 нов. Дубошвица 1 мар., 25 мая и 29 нов. Ечка 21 мая и 26 окт. Футог Стари 3 апр. 6 юна, 17 авг., 6 нов. кед дат. не в недз. Гложан 25-28 мая, 15-17 окт. Каніжа Стара 25 мая, 1 септ. Каежеви Виногради 24 ян., 4 мая, 15 авг. и 25 нов.

Ковин 7 мая и 7 нов. Криња 12 мая, 6 окт. Куцура 2 октября. Кула на недз. пред 29 апр., 18 юла, 1 авг., 10 октября. Мали Иђош 23 мая и 5 септ. Мартониш 8 юна и Мено Мариј идуши пондз., 7 нов. Меленци перши дзень на нашо Русадља, 27 авг., 7 нов. Милетич-Лемеши 7 мая, 20 окт. Мокрин 14 февр. 21 мая и 20 авг. Мол 20 мая, 30 септ. Нови Сад 20 марта, 19 мая, 10 авг. и 29 октября. Оджаци 4 апр., 6 мая, 28 септ. Пачир 18 септ. Паланка Нова первого пондзелку у маю и октябрю. Панчево 22 апр. 9 юла 18 септ. Петровац 11 марта, 15 мая, 26 авг. и 11 нов. Пивница 18 апр., 4 авг., 24 окт. Петровград (В. Бечкерек) 1 марта, 25 мая, 17 авг., 12 окт. 23 нов. Петрово Село на пондз. пред 8 мая 30 авг., 7 нов. Плавна 2 мая и 2 октября. Руски Керестур 3 апреля, пондз. по 15 юнио и пондз. по 23 септ. Секић 17 юна, 27 нов. Сента 26 марта, 22 юна, 17 авг. и 19 нов. пред дат. в недз. и пон. Сомбор на кат. Благовићене, на нашо Вознесене и В. Матку Б. и 25 нов. Србобран 12 мар., 18 юла, 20 септ. Српски Крстур 18 септ. 15 февр. Стари Бечей в недз. пред 8 апр. 5 юла и 17 окт. Станичић на пондз. пред 12 апр. и 4 октября. Суботица на Матеја, 16 мая, 29 юна више на дат.. 8 септ. 28 окт.

Темерин 25 февр. 5 мая, 4 септ. 22 новембра.

Тител в недз. пред 6 апр. 22 авг. и 20 окт.

Топола 19 и 20 апр. 13 и 14 юла, 4 и 5 окт. пред дат. на недз. и пон. а 20 авг. на датум.

Торжа 11 юна, 2 окт.

Товаришево 2 февр. и 16 нов.

Турија в недз. пред 22 апр. 13 авг. и 25 окт.

Турски Бечей 25 марта, 17 авг. 3 окт.

Уздин 4-5 мая, 21-22 новембра.

Велика Кикинда 25 февр. 24 апр. 24 юна, и 20 септ. и 1 дец.

Врбас Нови на пондзелок пред 28 марта, 2 юна и 12 септ.

Жабаль 15 апр. 20 юна, 29 септ.

Жомболя 19 марта, 29 юна, 8 септ. и 11 новембра.

Горватска и Славония.

Андијевци 24 апр., 3 мая, 8 юла, 28 авг., 4 окт., 9 дец.

Андијашевци 27 новембра.

Бабина Греда 21 апр. и 7 авг. за статок, 23 апр. и 10 авг. за робу, 14 юла, 15 нов.

Баноштар каждой недзелји.

Банова Јруга 6 мар., 1 мая, 30 нов.

Бапска Новак 20 апр. 1 и 3 дзень по Брашанчеву 6, 7 и 8 септ.

Бедња 21 марта, 9 мая, 30 нов.

Берек 28 мая, 26 авг., 29 септ.

Бешка перша недз. по Благовићену, перша недз. по Успенију и пияток каждого тижња.

Бистра штварток пред Дзурлом, 26 юла и 16 септ.

Бишкупци 10 мая и 22 септ.

Бизовац 10 ян., 3 февр., 19 март, 1 и 21 юна, 21 юла, 20 септ., 21 децембра.

Бобота 7 и 8 апреля, 3 юна, 3 юла, 28 авг.

Босилево 8 февр., 19 марта, во второк по В. Ноци, во второк

по Вознесеню, подз. по св. Виду, 26 юла, 24 авг., 27 септ., 11. окт.

Бошњаци 3 април., 1 юла, 8 нов. за статок, а 11 нов. за робу. Брод на Сави три днї пред правосл. Благовићеном за статок, а на саме Благов. за робу, три днї пред св. Тројством за статок, а на сам дзень за робу, на Порционкулу за статок, а 2 авг. за роб., 22 нов. за статок, 25 нов. за робу. Мешачни каждого 5-го у мешицу, а тижњови каждой суботи.

Бршадин 10 април., 18 юла, 21 нов.

Будинци 15 април. за статок и робу.

Церна 7 јануара, 10 априла, 26. септ. и 6 децембра.

Чепин 8 априла, на други дзень Русадљох, 9 септ., 11 нов. Кед на тоти днї швето, вашар дзень по тим.

Даль 14 февр., 5 мая, 30 окт.

Дреновци 27 септ. за статок, 29 септ. за робу.

Дубрава 17 ян., 24 февр., 10 марта, 1 априла, 8 мая, други пондз. по Брашанчеву, 14 юла, 11 авг., 1 и 30 септ., 15 нов. и 15 дец.

Тижњови штварток.

Дубравица 24 апр., 25 юла, 24 августа.

Дуга Реса кажди дзень крем недзелји.

Дјаково 20 ян., 24 апр., 24 юла, 26 и 28 окт. за робу. Мешачно за статок каждого первого у мешицу, а кед перши дзень припада на недзелю, веџ идујући дни.

Делековац тижњови штварток.

Ердевик 7, 8, 9 април., 7 и 8 юна, 27—29 септ., 27 и 28 окт. Тижњови штварток.

Феричацци 14 април., 5 днї пред Русадљами, 19 авг., 27 окт., а

за робу 19 марта, на Русадля, св. по Штефану Кралю перша недзеля, 1. новембра.
Габош 5 марта, 1 юла, 18 и 19 септембра.
Гай 17 ян., 24 фебр., 4 априла, 10 мая, 22 юна, 21 авг., 15 нов. Гарчин 24 марта.
Гарешница 10 марта, на рим. кат. русадльові вовторок, 3 юла, 20 авг., 28 окт. и 19 дец. Голубинци 20 мая, 8 септ. Гундинци 21 фебр. и 27 юна за статок, 24 фебр. и 30 юна за робу.
Гуя 15 авг., лем за робу.
Хртовиці 1 апр., 16 юна, 29 септембра.
Илача 12 марта, 29 юна и 18 окт. за статок, а 25 юла за робу.
Илок 24 апр., 13 юна, 2 авг., 23 окт. Тижньови п'яток и недз. Индя 16 фебр., 22, 23, 24 апр., 1, 2, 3. юна, 19 авг., 26, 27, 28 септ., 17, 18, 19 дец. Тижньови недзелю.
Ириг п'яток пред Русадлями, 26, 27, 28 авг.
Іванково 14 фебр., 10 юна, 14 септ., 11 новембра.
Кешинци 7 марта, 13 юна за статок, 15 юна за робу, 9 авг. за статок.
Кукуевци два дні пред св. Тройством и на св. Тройство, 20 юла, 16 окт.
Лачарак 24 и 25 юла.
Леваньска Варош 19 марта.
Липовляни 20 марта, 25 апр., 8 юна, 20 юла, 30 авг. 15 окт. и 8 дец.
Ловас 9, 10, 11 новембра.
Мартинци 20 и 21 мая за статок, 27 августа.
Митровица Сремска 20-22 марта, 4-6 мая, 26 и 27 юна, 31 юла, 1 и 2 авг. 19-21 септ. 29-31 окт. Тижньови п'яток и недзелю.
Мохово 28 юна

Морович 5 и 6 юла, 13, 14, 15 авг. Нашице 5 и 10 марта, 8 и 13 юна, 10 и 15 авг., 25 и 30 новембра.
Никинци 15 мая, 12 юна, 15 септ. Ниемци 15 мая, 10 окт., за статок и робу, 23 нов. лем за статок.
Нова Градишака 23 марта, 21 авг. 1 нов. и на нашо Русадля.
Нова Пазова 23, 24, 25 марта.
Нови Микановци 15 авг.
Нуштар 10 ян. за статок, 11 марта за ст., 19 апр. за ст., штварток пред римок. Русадлями, а на Русадля за робу, 23 юла за статок, 26 юла за робу, 24 авг. за ст., 28 септ. и 4 нов. за статок. Вашари у Нуштру особено нагласу.
Осиек 16 и 17 ян. 22 и 23 апр., 31 мая и 1 юна, 18 и 19 юла, 16 и 17 окт., 23 и 24 нов. Тижньови кажди п'яток за статок.
Петроварадин 24 фебр. 29 юна, 1 новембра.
Пожега у януару 8 дні пред св. Антонія, пондз. пред Квітну недзелю, пондз. пред Русадлями, 13 августи.
Рача 25 апр. 29 юна, 20 юла, 15 и 16 авг. 8 и 9 септ. 25 дец. Тижньови среду зос швяніями.
Раєвосело 19 и 20 юла, 30 нов.
Ретковиці 10 септ.
Рибник першого пондз у мешацу.
Рума 12 фебр. 19 апр. 11 юна, на нашо Петра, 10 юла, 10 авг. 21 дец. Тижньови каждай соботи.
Селце 10 ян. 5 апр. 18 окт. и 24 дец.
Семельци 5 апр. 10 юла и 4 септ. р.
Сикиревци 16 марта за ст. и 19 марта робени, 16 мая за статок и р.
Сотин в соб. в недз. по. рмкатол. Вознесению, 17 и 18 октября.
Сошице 8 апр. 16 юна. Мешачни каждай першой соб. у мешацу.
Ср. Карловци 2-4 септ. 2-4 дец. Тижньови в соботу.
Ст. Градишака 16 авг. 29 септ.

Ст. Пазова 31 юла, 1 и 2 авг. и 1 нов. Тижньови штварток.
Ст. Янковиці 13 и 14 авг.
Ст. Микановци 9 фебр. 1 априла, 20 мая, 21 септ. за статок.
Ст. Сланкамен 27, 28 и 29 юна.
Сухонополе за статок 15 апр. 15 мая, 5 юна, 14 авг. 25 окт. и 24 новембра за ст. и робу. Тижньови в соботу.
Свилай на римокат. Вознесение за статок, на Мено Марії за робу, а три дні пред тим за статок. 17 юла за статок.
Шамац 21 юна за статок, 29 юна за робу.
Шид 10-12 фебр. 17-19 марта, 30 и 31 окт. 1 нов. 10-13 дец.
Шимановци 5-7 апр. 6 8 нов.
Шлівошевци 28 апр. 15 окт. лем за статок, а 1 мая за робу.
Штитар 24 марта, 18 септ. за ст., а 21 септ. за робу.
Тополовац 25 ян. на Квітни пон. 24 юна, 18 окт. Кед тот дзень спадне на недз або швето вавшар ше трима идущи дзень.
Товарник 25 марта, 15 юна, 22 и 23 авг. и 20 септ.
Трпиня 22 марта, 28 юна, 19 авг. и 27 окт.
Валково 21 фебр. 5 мая, 21 юна,

У Боснії.

Баня Лука на нашо Русадля, 7 и 8 новембра.
Брчко 24 юна и 4 окт.
Бос Брод 20 и 21 юла, 16 и 17 септ.
Дервента 28 и 30 авг. 18 и 19 окт.
За коні 25 и 26 марта.
Прнявор 18-20 авг. 12 и 13 окт.

Пап Иштван (Табори)

железнични ресторан у Новим Вербаше.
Каждого дня першокласна кухня и одлични напой. Хижи за ноцнік. Каждого вечара музика. Препоручує ше госдом.

Змист Руского Календара на 1941. рок:

	Страна
	I—XXXII
1 Календарска часц	
Церковна часц.	
2 о. М. Фирак: Владика Др. Дионізий	1—16
3 о. Я. Провч: Манастир Монахіньох (шестрох) у нашим народзе	17—21
4 о. И. Тимко: Всесеньськи Собор Незедніненіх Восточних Церквех	21—25
Літературна часц	
5 Задунайов: Молитва	26—
6 Елена Солонар-Полівка: Людска судбина	27—
7 " " Ярне слунко	27—
8 " " Пипіне	27—
9 " " Крачунски дзвони	28—
10 Іван Франко: Народе мій	28—29
11 Іван Марія Семигорски: Ідзе літо	30—
12 Слово о полку Ігоревим (виривок)	31—32
13 Народна писня	32—
14 Я-р: Раїши поздрав	33—
15 Михайло Горняк: Єдна мац	33—34
16 Биркаш Михайло: Косидба	34—35
17 Михайло Ковач: По тлачилби	35—
18 Марко Вовчок: Двоме синове	36—49
19 Олена Ковач: Любов и щесце	49—54
20 Елена Солонар-Полівка: Перша крачунска шпіванка	55—58
21 * * * : Єдини грихи пана Гауча	59—
22 Михалов: Ніна Маря	64—
23 Петро Дереш: Баламута	64—69
24 В. Н.: Каменець	70—74
Национально-просвітна часц	
25 о. Янко Провч: Наш перши руско-українски интернат у Оснеку	78—85
26 о. Др. Сілвестер Киш: Вредносці организаций у народім живоце	86—92
27 Ю. Пруцик: Национальна свідомосць — любов и ненависць	93—96
28 Др. Сілвестер Киш: Голандия (Низоземска)	97—108
Господарска часц	
29 Ю. П.: Цо ол нас жадаю нашо домашні животині	109—112
30 Як треба кармиц и розплодзоваць швіні	114—118
31 Міхал Биркаш: Доцатране прашней швіні и прашатох	118—121
32 Пейлзштат способох за предвілзене погоды	122—123
33 Осіп Торма: Метерски мери	124—127
34 * * * : Селектори за жито	127—129
35 Д. Чордаш: Польопривредна вистава у Новим Саду 1940. року	129—132
За народне здраве	
36 Елена Солонар-Полівка: Ручна апатаika	133—137
37 Як треба варіц хорим и слабим	137—141
38 Др. мед. Полях Йосиф: Найвекши неприятель человека	141—147
39 * * * Роздумование о охрани од нападу з воздуха	147—153
Робота Просвіти	
40 Михайло Ковач: Просвітни обставини у нас и робота „Просвіти“ у остатніх двох роках	154—159
41 Михайло Ковач: Штэрарец рочніца священства о. Дюри Біндаса председателя „Просвіти“	159—161
42 Записник ХХІ. главного собрання РНПД-а	162—166
43 Іриней Тимко: Прегляд шветовых подійох у 1940. р.	167—174
44 Весели куцик	174—175
45 Вашари	176—179

ВЕЛЬКИ ВИБОР ШТРИКАНЕЙ РОБИ

у найновіших фирмox и фарбох и з найлепших волнох за жени и дзвівки, за хлопох и лєтіньох и за дзеци можеце достаць найсоліднейше и по найтунішій цени лем у

Папуга Владимира,
штрикера у РУСКИМ КЕРЕСТУРЕ (у Н. Доме)

Санаториум

Др. Тешенії Бела,

специалист, лікар-оператор
за рани и нукашні хороти.

Познати наш санаторий.

Ординира каждого дня.

Хорим подполнна вілагода.

Співроботнік:

Др. Мілер Б.

Неви Вербас.

Райх и Фридман

тарговина краткай и
шпецерайской роби
на велько
УТЕМЕЛЄНА 1908. РОКУ
позната радня шицким
нашим тарговцом.

Нови Вербас

Сайдл Фердинанд и син

Шпецерайска и вос жележивом тарговина на
велько.

ОСНОВАНА 1880-1940.

НОВИ ВЕРБАС

Русини!

Нове!

НАЙМОДЕРНЕЙША РУСКА МАНИФАКТУРНА
ТАРІОВИНА

МИТРО РОСТАШ, ШИД

Препоручує вельки вибор мануфактурней роби: рижну свилу, женски и мушки штофи за шмати, штофово и плишово плахти и партки, гадвабни и волняни хусточки, памук и конче зос Дугареси.

Богати вибор шицких курентних артикулох: канапасу, шифону, платна, пархету, полделину, — йоргани и друге. — Придзце опатриц. — Не пожалуєце.

Русини! Шицки до Росташа!

ДОБРИ, А ТУНІ!

ШТРИКАНІЦI,
ТРИКОВИ,
БОТОШИ за дзвівки,
за жени, за хлопох,
за лейньюх иза дзеци,
можеце купиц лем у

Пастернак Якима
штрикера у Р. Керестуре.

КУПЦЕ!
та ше прешведчице !

Позор!

Столярске предузече
ВЛАДИСЛАВ БОГАТА

шицки столярски роботи од найфинших до найедноставнейших найсолиднейше вирабя. Електрични погон машинох. Гарантиране сухе древо. Вироби шицких церковных роботох у найкрасшим стилу (робени за Коцур — Миклошевци). Точна вислуга и солидни цени. Препоручує ше за наручене шицких столярских роботох при будови нових зданийох.

НОВИ ВЕРБАС
Лазе Костича 16.

Яков Гаер

и синове

фабрика хижних стварох
НОВИ ВЕРБАС

Позната фирма за хижни
ствари.

Препоручує своё солидни
вироби од найедноставнейших
до найфинших хижних
намештайох, котри шицки
зос сухого и гарантова-
ного древа за вивоз
робени.

Довоз безплатни до дому
наручителя.

Народне
купатило

ліковита шалітрова и йодна
купель прошив хоротох: ре-
уматизму, астми (за-
дихлівосци) о вапненою жи-
лох слабого шерца
Блатна купель одлична. Каж-
дого дня отворена.

Власнік:
КАРЛО ШТЕЦЕНБАХ
Нови Вербас.

БИФЕ „ЯДРАН“

у нар. купатилу вше на жа-
дане цепли єдда. Послуга
точна, напой одлични и туні.
Балаж Петро, гостионичар
НОВИ ВЕРБАС